

พระราชบัญญัติ

แล

ประกาศทาง ฯ ในรัชกาลที่ ๕

และ

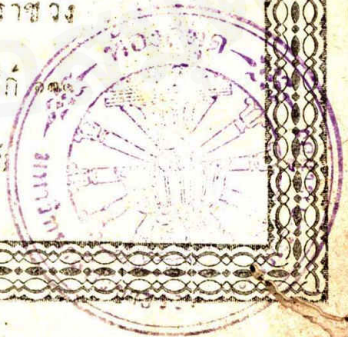
ที่ตั้งโรงเรียนชกขรพิมพ์การ

ในพระบรมมหาราชวัง

รัตนโกสินทร์ ศก

๑๑๑๑ - สมัย

08/10/2566

๑ ๖ ค.ค. ๕๐/๓๗

เรื่องประกาศที่มีในนี้

๑ พระราชบัญญัติ ห้ามการให้สัมภวณิกสามเณร
ทำ อมาจาร ทุจริต

“สิ่งที่เป็นอนาจารต่าง ๆ ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรประพฤติ แต่ไม่ให้
คฤหัสถ์ชนประพฤติ ใครเห็นภิกษุสามเณรทำอนาจารมาบอกกรมธรรมการจะได้
รางวัล ถ้าไม่บอกครั้งปฐม ชั่งสิ่งของผู้ใดฝ่าภิกษุสามเณรหายไป แม้
ชำระได้ มิให้ค่าเงี้ยว” ฟ้า ๒๒๖ ถึง ๒๓๖

๒ ประกาศ ให้ราษฎรซื้อเข้า

“จะเปิดเข้าขายแก่ต่างประเทศ ราคาเข้าจะได้แพงขึ้นเพื่อเป็นการบำรุง
ผู้ทำนาขายเข้า จึงให้ราษฎรซื้อเข้าไว้เมื่อยังถูก” ฟ้า ๒๓๗

๓ ประกาศ ว่าด้วย ผู้ซึ่ง เกยวชของ ทวยหาญ ลูกนี้ ภรรยา
ของตัวหนึ่ง ไปอยู่วังเจ้าบ้านขุนนาง) แลทรง อนุญาต
ให้ผู้ที่ เป็นความผิดเมียทวยหาญนี้ ที่กรมวังไปเกาะมาชำระ
ให้เรื่อง ถวายฎีกา

“กรมวังเอาความผิดเมียทวยหาญนี้มาชำระผิดกระทรวง อนุญาตให้ผู้ตั้งชำระ
ถวายฎีกา จะหักเบี้ยหวัดกรมวังทำขวัญ” ฟ้า ๒๓๘ ถึง ๒๓๘

๔ ประกาศ พระราชพิธี สง สรง โสภณัตถ์

08/10/2566
“ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระเจ้าลูกเธอมางพระองค์ ให้มีการ
โสภณัตถ์พิเศษกว่าปรกติ แลตั้งพระนามที่ควรจะพระราชทานพระลพรณมัตถ์
เฉลิมพระนาม” ฟ้า ๒๔๐ ถึง ๒๔๐

๕ ประกาศตั้งเจ้าพนักงาน ยกย้าย รัชจ่าย เขยแปะ
จะยกย้ายรัชจ่ายเขยแปะที่หน้าพระที่นั่งสุทนต์ธวัช ตั้งแต่ย้าย ๒ โมงเศษ
จนย้าย ๕ โมง เว้นแต่มีการพระราชพิธี ๗ หน้า ๒๖๐ ถึง ๑๖๓

๖ ประกาศ มหาเสนาบดี กง เหวงศึก
“เสนาบดีตามวันตามปกติ มีอธิกมาศเดือนแปดเป็นสองหน ขออกจะ
จะวิเศษใน ๑๙ นี้ มี ๗ ครั้ง ๗ หน้า ๒๖๔ ถึง ๒๗๗

๗ ประกาศ ห้ามไม่ให้มีอิฐไฟพิศลงในทพณแขง
“อิฐไฟพิศทั้งสี่ชนิดยกของแดง ถ้ากระทบของแขงลงตลาพระสถูปหรือ
ไปเร็ว ให้มีขมเขี้ยวหรือพรมเจิมที่เป็นของข่ม ๗ หน้า ๒๗๘

๘ ประกาศ บอกนามพระที่นั่ง แล ชื่อมที่ท่าราชวรดิฐ
“ว่าด้วยชื่อที่นั่งเฉพาะหลังที่นั่ง แดพระราชทานนามพระที่นั่งหมู่ในสวน ๗
หน้า ๒๗๘ ถึง ๒๘๐

๙ ประกาศ ให้เจ้าพนักงาน รัช ฟ้องความมรฎก
“ความมรฎก ให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน ๑๕ วัน ถ้าเกินไปรัช
วันอุสมาน ๒๕๖๕ นับแต่วันนี้ขึ้นมา ๗ หน้า ๒๘๑ ถึง ๒๘๓

๑๐ ประกาศ ให้ใช้คำ ว่า กัณฑ์แก่แต่ต่อ
“ให้ใช้คำใช้คำเหล่านี้ ตามความที่ควร ๗ หน้า ๒๘๘ ถึง ๒๘๖

๑๑ ประกาศ อากรค่าน้ำ ให้เก็บตามเครื่องมือ

“ นายอากรจะเก็บอากรค่าน้ำเกินพิกัด ห้ามอย่าให้ราษฎรยอมเสีย ถ้าไม่ฟังให้ไปฟ้องต่อเจ้าพนักงานกรมพระคลังหัวเมือง ซึ่งต่อผู้ว่าราชการการถ้ากรมมิตลอดให้ล่าวขัติกา แฉว่าด้วยพิกัดอากรค่าน้ำเกินนี้แล” ๖ หน้าที่ ๒๘๗ ถึง ๒๘๘

๑๒ ประกาศ สังกรานต์ บัวอกโทศก

“ บุกอกรธรรมเนียมบ้เดือนวันคืน แลใช้ผู้ที่อากรทราบเรื่องสังกรานต์ ไปดูรูปที่เขียนแฉชวนไว้ในพระบรมมหาราชวัง” ๖ หน้าที่ ๒๘๖ ถึง ๓๐๐

๑๓ ประกาศมิให้เจ้ากรมปลัดกรมพลัดบงจางวาง ยึดบังความผิดเจ้า

เจ้ากรม ปลัดกรม สมุชญาณี พี่เลี้ยง จางวาง เหมือนแปดประกันขอเจ้า “ถ้าเจ้าประพุดชัว ให้นำเงื่องราวไปบอกกรมวัง ๆ ต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้ากรมวังไม่นำถวาย ให้้องฎีกาดำเนินไว้จะลงพระราชอาญา ส่วนกรมวังที่ไม่นำถวายนั้น ก็ต้องรับพระราชอาญาด้วย” ๖ หน้าที่ ๓๐๑ ถึง ๓๐๕

๑๔ ประกาศ ว่าด้วย เรือง ทาษ ลูกหนี แลผู้ต้องคดีทงปวง ท ๑

“ ผู้ที่เป็นทาษลูกหนี จะล่าต้นเงินหรือดอกเบี้ยให้ลอสการกรมขรมคืน หรือประทวนแปดสำคัญแลสลักหลังสารกรมขรมไว้ทุกคราวลง ถ้าการจำนำเข้ารับลงเงินภาษีอากรให้ มีหนึ่งสี่สำคัญไว้ต่อกัน ให้ผู้ตั้งคดีตรวจคำให้การของตัวเห็นว่าถูกต้องแล้วให้ทออีกเดิมประทัมตราไว้ แลผู้ตั้งกคดีด้วยละเรียนผู้คุมนายเงินบังคับให้ทำหนังสือสารกรมขรมลัญญาต่าง ๆ ให้ไปร้องต่อพระยาเพชรพิไชย พระยาอภัยรณฤทธิ” ๖ หน้าที่ ๓๐๖ ถึง ๓๑๒

08/1๑/2566

๑๕ ประกาศว่าด้วย ทาย ลก นี้ แล ผู้ ค ของ ค กิ ที่ ๒

๖๖ ขยายขึ้นเหมือนประกาศที่ ๑ ความปลายมีเพิ่มเติมว่า การที่ผู้ใดยังคงชดช้อยการให้ทำหนังสือนั้น ถ้าหัวเมืองให้ร้องผู้ว่าราชการ ถ้าผู้ว่าราชการคุมเห่งก็ให้ร้องอุทธรณ์แล้วคดีเดิมตั้งรับ แต่ผู้ที่ถูกคุมเห่งต้องจำ ใช้ให้ผู้อื่นร้องแทนได้ความอย่างนี้ไม่เล็ดกว่าเป็นความต่างเรื่อง หรือเรื่องเดียวกัน หรือคนฟ้องแทนเป็นคนมิใช่ญาติเจ้าคดี หรือเป็นญาติตั้งรับฟ้องหมด แลห้ามมิให้ผู้มาร้องแทนเกินเอาคดีอย่างนี้ร้องผู้อื่นมาว่า ให้จำผู้ต้องจำลงตัวว่า

หน้า ๓๑๔ ถึง ๓๒๐

๑๖ พระราชบัญญัติ แล กฎหมาย ท้อง น้ำ

๖๖ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยเรื่องใหญ่ ๑๐ มาตรา เรื่องเล็ก ๗ มาตรา แล โพงพาง ฉากงที่เขื่อนน้ำ ๓ มาตรา ท้องบก ๔ มาตรา รวม ๒๔ มาตรา เพื่อทรงทรมาน รุงคนต่างประเทศแลราษฎรทั้งปวง ให้ได้ความสุขโดยสะดวก แลระให้เป็นาง่ายในการตัดสินคดี ในเรื่องนั้นด้วย ๗๗

หน้า ๓๒๑ ถึง ๓๒๕

๑๗ ประกาศ โปรดยกค่าไม้ป่ากำใบ ค่าเฉลี่ย น้ำมัน

๖๖ ด้วยแต่ก่อนลำภาหลวงเคยแต่งออกไปค้าขายต่างประเทศ แลเป็นคนขายยังไม่มีการขึ้นน้ำมันมพร้าว ราษฎรจึงต้องส่งไม้ป่ากำใบมาใช้แต่งลำภา แลเฉลี่ยน้ำมันมาจ่ายใช้ราชการ บัดนี้ลำภาหลวงเลิกไป แลภาขึ้นน้ำมันมพร้าวก็มีแล้ว จึงโปรดให้ยกค่าไม้ป่ากำใบ กับค่าเฉลี่ยน้ำมันทั้งราษฎรเคยเฉลี่ยอยู่อย่างนี้จะเพียงเป็นเงินนอกอากรนั้นแล ๗๗

หน้า ๓๔๗ ถึง ๓๕๔

๑๗ พระราชบัญญัติห้ามภิกษุสามเณร ประพฤติ อณาจาร

“ภิกษุสามเณรล่วงอนาจารแล้ว รัฐบาลออกสารภาพต่อพระธรรมการระบอ
พระราชอาณา ถ้าภิกษุหรือสามเณร อณาจารก็ดี ฆราวาสผู้อยู่หมู่
เดียวก็เป็นผู้ผิดก็จะต้องเป็นไพร่หลวง ห้ามไม่ให้ มีพระเนรมอกมาปฏิบัติพระ
ทำผิด เจ้าอารามมาบอกพระธรรมการแล้วไม่มีผิด” หน้าที่ ๓๕๕ ถึง ๓๕๘

๑๘ ประกาศ เรื่อง พระราชทาน พระราชทินนาม กรุงเทพมหานคร

“แสดงพระมหากรุณา พระราชทานส่วนพระราชกศลพระกระษัตริย์ แด่พระเจ้า
แผ่นดิน แด่เจ้านายวงศ์กรุงเทพฯ” หน้าที่ ๓๕๙ ถึง ๓๖๑

๒๐ ประกาศ เลขหมู่ โท เช่น พาล ให้เจ้าหมื่นเฮาตัวไปจำ
ไปรตให้ถึงจำหน่วย

“เลขของผู้ใดเป็นพาล เจ้าหมื่นเฮาตัวไปฝากคุกตรงแล้ว ไปบอกเจ้าพนักงาน
ลี้คดีจะหักจ่ายให้ ถ้าเป็นทาสขุนนางจะจำของถูกเขาไปฝากขังทมิตรงก็ได้
แม่เลขแลเลขนั้นหนีไป ความผิดนั้นคงตกอยู่กับผู้รับฝากไว้” หน้าที่ ๓๖๒ ถึง ๓๖๕

๒๑ ประกาศ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน เงิน
บรรดาศักดิ์ ซึ่ง ทรง รั้ง

“จะพระราชทานเงิน ๑ บาท ฉะเพาะแต่คนซึ่งทรงรั้ง” หน้าที่ ๓๖๖ ถึง ๓๖๘

๒๒ ประกาศ แรก ออกเงิน แปะ

“มีผู้หนึ่งใจพลัดใจปลอมเงินมาก จึงโปรดให้ทำแป้นเงินแป้นนำหนึ่งมีตรา
มงกุฎมีฉัตรอยู่สองข้าง นำหนึ่งแป้นวงจักรแป้นอย่างแลมีดาวแป้นเครื่องหมาย
ฉัตรเงิน” หน้าที่ ๓๖๙ ถึง ๓๗๓

๒๓ ประการ อ้ายจีนเสวทำเวทย์มนต์ข้างใน

จีนเสวทำการกระมังวิชาลย มีชื่อเจ้าจอมข้างในเลขผู้ผู้นั้นในกระงนั้น ทรงเห็นว่า จะตัดสิ้นลงโทษตามกฎหมาย ก็จะเป็นทำแก่คนเสียจริต แต่ ครั้นจะตัดสิ้นว่าเป็นภริยาคนเสียจริตให้ยกเลิกเสียก็ไม่ได้ เพราะกฎหมายเก่า ให้ทำโทษ และมีตัวอย่างเคยทำโทษมา และจะเปนมเหตุให้จีนเสวกำริบ ต่อไป แล้วจะมีผู้ผู้ใดออกมาช้ได้ย จึงโปรดให้คัดหน้าสำนักจีนเสว แล้ว ริบเอาที่นั่น แลไล่ให้ไป. อยู่นอกแขวงหัวเมืองที่ติดต่อกับกรุงเทพฯ

หน้า ๓๗๘ ถึง ๓๘๐

๒๔ ประการ สร้อยปราสาท เกือบแปดบรรพาสาย

ทรงคำนวณเวลาสุริยปราสาท ที่จะเห็นในกรุงเทพฯ แลหัวเมือง บางเมือง

หน้า ๓๘๑ ถึง ๓๘๓

๒๕ ประการ มหาสงกราณต์ ปีระกาตรีศก

บอกกำหนดวันสงกราณต์ แลการที่เปลี่ยนบัลลังก์ราชใหม่ตามธรรมเนียม แลทรงอธิบายในวันซึ่งตรงกับวันวิสาขะ ซึ่งนักบวชยังกฤษเขาได้ ตีพิมพ์ ไว้เป็นของถูกแท้นั้นว่า วันที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ นั้น คือวันที่พระจันทร์ เต็มดวงในเดือนเมษทุก ๆ ปี แต่ปีใดมีวันเพ็ญสองหนในเดือนเมษ วันเพ็ญ

หลังจึงเป็นวิสาขะ แลแสดงพระมหากรุณา เตือนสติให้ราษฎรทำนา เมื่อขอมฝนมีในต้นปีไว้

หน้า ๓๘๔ ถึง ๓๘๖

๒๖ ประกาศดาวหาง ปีระกาตรีศก

๑๑ ดาวหางนั้นไม่เป็นของปลาต เพราะนาน ๆ เคยมี ~~ขึ้นแผ่นดิน~~ ไหว
แลมีผู้ที่เขาคำนวณรู้ง่วงนำได้เช่นสุริยุปราคา จันทรุปราคา ขย่ำให้ ตื่นตกใจ
แลตรงเดือนลดีราษฎรบังเกรงว่า ฝนจะแล้ง แลจะเกิดไข้เจ็บ เพราะเหตุ
ดาวหางนั้น ให้ตั้งมือทำนา แลปฏิบัตร์มกษาศาสตร์แลบ้านเรือนให้สะอาด วิชา
สำหรับแก้ โรคไว้ แลอย่าให้เชื่อสมถ่อหมกคูลแลคำที่ลือผิด ๗
หน้า ๓๙๓ ถึง ๓๙๘

๒๗ ประกาศดาวพระเคราะห์พิศม เข้าในดวงพระอาทิตย์

๑๑ จะดูราวเข้าในดวงพิศม ต้องดูด้วยกลิ้งกลมจึงเห็น แลตรงแสดงว่า
เหตุที่ปลาตบนล้านั้นไม่ควรตกใจ เพราะมีผู้เขาคำนวณรู้ง่วงนำแล้ว ๗
หน้า ๔๐๐ ถึง ๔๐๒

๒๘ ประกาศทรงอนุญาตข้างใน ถวายบังคมลาออกจากราชการ

๑๑ ข้าราชการฝ่ายใน นอกจากเจ้าจอมมารดา แลผู้ที่ได้ไว้ของยศทองคำ
อนุญาตให้หลุดลาออกจากราชการได้ ๗ หน้า ๔๐๓ ถึง ๔๐๕

๒๙ สุริยุปราคา ปีระกาตรีศก

๑๑ บอกกำหนด สุริยุปราคา ที่จะเห็นในกรุงเทพ ฯ แลหัวเมืองบางเมือง ๗
หน้า ๔๐๖ ถึง ๔๐๘

๓๐ ประกาศโศกนันท^{๖๖}แลพระราชพิธีลงฝังพระศพพระนาม

๑๑ ในการลงฝัง โศกนันทนั้น ผู้ใจจะสมโภชก็ได้ไม่สมโภชก็ได้ ไม่มีผิด
ห้ามแต่อย่าให้มันต่าง ๆ แลดูอย่างกัน ๗ หน้า ๔๐๙ ถึง ๔๑๔

๓๑ ประกาศสงเคราะห์ ปีจอจัตวาศก

“~~...~~ ๔ วันนั้น คือวันที่ ๓ เวลาอาทิตย์ขึ้นผู้ราษฎรเฝ้าเป็นกลางคืน
เวลาเลิกศึกจึงตกไปในวันที่ ๔ ย่อมเป็นการเคยมีมา แล้วทรงแสดง
พระบรมราโชวาทมาในท่อนั้นด้วย หน้า ๔๑๕ ถึง ๔๒๘

๓๒ ประกาศเรื่องถวายของสมโภช ในการฉลองโรงโสภณัต

“ผู้ที่ได้ถวายของสมโภชนั้น แม้จะทำการตั้งอุกยบุตรหลาน ทรงอนุญาต
ไต่แดงของเครื่องเล่นมาถวาย จะพระราชทานของขวัญตอบแทน”
หน้า ๔๓๐ ถึง ๔๓๒

๓๓ ประกาศ ทราญโรยถนน การ พระศัพ

ทรงพระมหากรุณาแก่ ผู้ที่ตั้งซื้อทรายมาโรยถนน จะพระราชทาน
เงินใช้ใช้” หน้า ๔๓๓ ถึง ๔๓๔

๓๔ ประกาศ ทัก อ้วน ผอม

“ห้ามไม่ให้กรวยทูลทักทาย ว่า อ้วน ผอม ควรว่าได้แต่ ที แลชูป เพราะ
คำทักว่าอ้วนผอม เป็นการทำให้กำเริบมิ่งขวัญ แก่กายผู้มีศิริ ด้วยการ
เจรจาดีแก่การที่โบราณห้าม แลเป็นคำตำคำหยาม หรือเป็นอาการที่ควร
จะวิตกเป็นประมาณว่าตัวเราอยู่ในสัตว์ดิรัจฉานไม่ควรจะใช้พูด ในมนุษย์ที่มี
ศักดิ์สูง” หน้า ๔๓๕ ถึง ๔๔๐

08/10/2566

๓๕ ประกาศ ออกอัฐิ โสฬศ ที่ ๑

“ กะแปะคืออัฐิโสฬศนั้น ผลมทำด้วยดีบุกขาวดีบุกดำกับทองแดง น้ำหนึ่ง
มีตราจักรรูปช้างอยู่กลาง มีอักษรไทยบอกประมาณอยู่ข้างบนเลข ~~๕๕๖~~
ถึง กฤษณอยู่สองข้าง อักษรจีนอยู่ข้างล่าง น้ำหนึ่งมีตราแผ่นดินในรัชกาลที่ ๔
กะแปะใหญ่เรียกว่าอัฐิไซ้แทนเบี้ยร้อยหนึ่ง เป็น ๘ อันเพียง กะแปะเล็ก
เรียกว่าโสฬศ ไซ้แทนเบี้ย ๕๐ เป็น ๑๖ อันเพียง ได้โปรดเกล้าฯ
ให้ไซ้ได้ทั่วไปในพระราชอาณาเขต แลเบี้ยทองนั้น ก็ให้คงไซ้
ได้ตามเดิม ถ้าผู้ใดมีดีบุกจะมาแลกกะแปะจะให้ ๗ คำสั่งต่อเพียง ”
หน้า ๔๔๑ ถึง ๔๔๔

๓๖ ประกาศ ออกโสฬศ ที่ ๒

ความคล้ายประกาศที่ ๑ ”

หน้า ๔๔๕ ถึง ๔๕๐ *Kamr.*

๓๕๔. ๕๕๓

พระราชบัญญัติ แลประกาศต่าง ๆ

เล่ม ๒

ไ. รัชกาลที่ ๕

พระราชบัญญัติ

ห้ามคนหัวขี้ไม่ให้สวมคชภินายสามแฉกรูปพระพุทธรูปมาจารทุจริต
 วันอาทิตย์เดือนสิบสอง ขึ้น ๖ ค่ำ ปีชวดเบญจศก
 เพลาเข้า ๙ โมงเสด็จ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
 สักขรสมมติเทพยพงษ์ วงษาทิศวรกระษัตริย์ วรชัตติยราชินิกโรดม
 จากวันที่ ๐๘/๑๐/๒๕๖๖ จักรพรรดิราช สัมภาม ยบรมราชา
 ธิราชบรมนาถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จทอด

๖๓๕๕

ทรง บัดบัด พระสงฆ์ฉันท์เข้า ณ พระที่นั่ง อมรินทร์ วิเวกนิย มหัย
 สิริยพิมา โดยสถาย อัคราภิ มขี พรีอัมด้วย พระบรมวงษา
 รวงษ์ แลเข้า ทูลลของ ทูลพระบาท ใหญ่ผู้น้อยเฝ้า โดย
 ลำดับ จึง มีพระบรมราชโอง การมา พระ บิณฑูร สร สี่หน้าท
 ทิวรส เห็นอ เกล้าเห็นอ กระหม่อมว่า ทล วันน กลบคร ที่บวช
 เป็นภิกษุสามเณร เข้าในพระศาสนาเน ช่างจำพวกมีศรัทธา
 ตั้งใจรักยาศิลลิตา ขาบท อุสาห์แล้วเรียนคณิต พระวิษั ณา พระ
 ตามลต ปัญญา ควัง จะให้เป็นคุณเป็นประโยชน์ ~~ก็มีอย่าง~~ ดัง
 จำพวกเป็นคุณ เกี่ยจคร้าน กลัว จะกระเถน ใช้ราชการ หลบคัหนี
 เข้าบวชเป็นภิกษุสามเณร อาไศรย พึ่ง พระศาสนา เลี้ยงชีวิต
 แล้วยะพุกก็ อมาจาร ทูรคต่าง ๆ จนถึงเล่นสวาท เป็นปาราชิก
 ก็มีอยู่โดยมา เพราะเหตุด้วยคฤหัสถ์ ชายหญิง ทั้งปวง
 ถ้อลัททิมิตเข้าใจ ว่าชั่ว ชั่ง ชีตี่ ชั่ง สงฆ์ ถึง จะรู้ว่า ภิกษุ
 สามเณร รูปใด ประพุกก็ อมาจาร ทูรจิต กระทำความผิด
 สิ่งใด ๆ ที่สุดจนถึง เป็นปาราชิกก็ดี ถ้าไม่โกรธกันแล้ว
 ก็ไม่เพ็ดเฉยเสียตังนี้ ภิกษุสามเณร ทั้ง ปวง จึงพากัน
 ประพุกก็ อมาจาร ทูรจิต กระทำความชั่วลามก ไต่ต่าง ๆ
 อื่น ทรง พระราชดำริเห็นว่า กาลทุกวันนี้ก็มีใช้ต้น
 พระศาสนาแล้ว พุทธจักรก็ย่อม อาไศรย พระราชอาณาจักร

พระศาสดา จึงจะร่วมนา รุ่งเรือง ตั้ง อยู่ใต้ จึงทรง พระมหา
กรณาไปรดเกล้าไปรดกระหม่อม สิ่ง หม่อมเจ้า จินดา ให้เชิญ
พระกระ แสพระบรมราชโองการ ออกมาให้ ข้าพระพุทธเจ้า
พระมหाराชครู ปโรหิตาจารย์ พระมหाराชครูมหิศร พระราชครู
พระครู พิราม พระราชครู พิเศก ขนพลวง พระไกรศรี
แห่งพระราชบัญญัติเพิ่มเติม ขึ้นใหม่ แต่ให้ สืบไปห้ามอยู่
คฤหัฐ ทั้งปวง คบภิกษุ สามเณร สบาย สบาย กิณสุราน้ำตาล
ส้ม กิณเข้าค้ำ ~~ค้ำ~~ ของ ที่ ไม่ควร ภิกษุ ตามเณร จะกิน ไผ่พล
ค้ำ กิณภิกษุสามเณร ฌบ้ำนเรือน โรงรำน ของตนเป็นอันขาด
อนึ่งห้าม อย่าให้ชาย ผัว สุรากับชาน้ำตาล ส้ม แดชาย ของ
ที่ ไม่ควร ภิกษุ สามเณร จะกิน ไผ่พลค้ำ ให้ ภิกษุสามเณรกิน
แด สมคบให้ ภิกษุ สามเณร กระทำ ฉนจาร สิ่งใด ๆ ฌบ้ำนเรือน
โรงรำน ของตน อนึ่งห้าม อย่าให้ชายหญิง ทั้งปวง คบภิกษุ
สามเณร เล่นไป ถั่ว ไข่ โยง แปะ แดชนไก่ ปลา กัดปลา เข้ม
เล่นการพนันต่าง ๆ บัณฑิตาเจ้าภานิชาย อากร ผูกพระราชทรัพย์
สิ่งอื่น ที่ต้องพระคลังหลวง แดห้าม อย่าให้ชายหญิง ทั้งปวง
คบหาภิกษุ สามเณร ให้เข้ามาอยู่ ในบ้ำนเรือน โรงรำน
ของตนตั้งแต่เพล ๒ ยาม จนถึงสว่างเป็นอันขาด ถ้า
มีกิจสิ่งใด ๆ จะนิมนต์ภิกษุสามเณร เข้ามาบังคับห้าม

08/10/2566

มีแล้วในกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์ แลแขวงกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์
 นครก็ให้เจ้าบ้านเรือนโรงเรือนนี้ ๆ มาบอกกรมการ
 แลนายอำเภอผู้ใดผู้หนึ่ง ให้จดหมายศุภมาศวันคืนไว้
 เป็นสำคัญว่า วันนั้นมีอะไรสิ่งนั้น จะมีการพิธีกรรมสามเณร
 ๕๐๐ คนอยู่พระอารามนี้เข้ามาในบ้านเรือนโรงเรือนของกรม แต่
 เวลา ๒ ยามจนรุ่งสว่าง ถ้ามีการพิธีกรรมสามเณรสิ้นกิจแล้ว
 แลจะให้กลับไ้วัด ก็ให้มาบอกกรมการนายอำเภอ
 จดหมายศุภมาศวันคืนไว้ด้วย ถ้าหัวเมืองไหนมาแจ้งต่อเจ้า
 เมืองกรมการ กรมการสำหรับเมือง แลแขวงกำนัน
 ให้รู้ไว้เหมือนกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์ ให้เจ้าเมืองกรมการกรมการ
 แขวงกำนันผู้หนึ่ง ๆ จดหมายศุภมาศวันคืนขึ้นแรมไว้
 เป็นสำคัญ อนึ่งห้ามอย่าให้คนหูซู้ชายหญิงทั้งปวง ลงเรือ
 ร่วมพิธีกรรมสามเณร ซึ่งเขยพาไปเที่ยววุกกะทงเล่นกีฬินผ้าป่า
 เที่ยวพายเรือแข่งเย็บตเสียบตชายหญิง แลเที่ยววุกไชนหุ่น
 ลกของเงวหรือเงว แลการเล่นพ็อนรำขี้ร้องต่าง ๆ ให้เลื่อมเสียบ
 พระเกียรติยศ ทำให้ชวอินมาแต่มา ๆ ประเทศ ซึ่งถือ
 ศาสนาต่าง ๆ ๑๒/๒๓๑๑ ๑๒/๒๓๑๑ ประมาทได้ ถ้าผู้ใดยังอาจล่วง
 พระราชบัญญัติผ้าผันขึ้นคนพิธีกรรมสามเณร สืบผันสุขกันชา
 กิจสุวบน้ำตาลสัมภินเข้าค้ำกินหมี่ แลของที่ไม่ควรพิธี

สามเณร จะกิน ในเพลาค่ำ กินกับภิกษุสามเณรณบ้านเรือนโรงเรือน
 ของตน แล ชายผู้สุรากิน ชาน้ำตาล ส้ม แล ชายของ
 ที่ไม่ควร ภิกษุสามเณร จะกิน ในเพลาค่ำมี หมี เปนต้น ให้ภิกษุ
 สามเณร กิน แล สมคยให้ภิกษุสามเณร กระทำ อณา จารตามก
 สิ่งใด ๆ ณบ้านเรือนโรงเรือนดังกล่าวมานี้ มีผู้มาว่า
 พิจารณาได้ความ จริงนี้ ให้ปรียใหม่ชายคณิง ซึ่ง กระทำ
 ความชั่ว กับ ภิกษุสามเณร แล สมคยให้ภิกษุสามเณรประพฤติ
 อณาจารที่จรตดังกล่าวมานี้ โดยตามเลมิกพระ ราชบัญญัติ
 ตบษบ้นตาศักทิงัวเมีย เปนพิไมศลง แล ซึ่งผู้ ไคยัง อาจ
 ล่องพระ ราชบัญญัติ สมคยภิกษุสามเณร ให้เล่นไปถ้วไฟ
 ไปง แยะ แล เล่ เขาไปปลากักปลา เข้มเล่นการ พริบ สิ่งใด
 สิ่งหนึ่ง ณบ้านเรือนโรงเรือนบ่อน ของตนแล เล่นด้วย ภิกษุ
 สามเณร ก็ดี บ้นตามีภาษีอากรเจ้าภาษีนายอากรให้ส่งเงิน
 ชนทั้ง พระคตังศลงนี้ ให้ปรียใหม่เหมือนคฤหัสถ์ ลัก ได้
 บ่อนเล่น อนึ่งผู้ ไคล่อง พระราชบัญญัติ สมคยให้ภิกษุ
 สามเณร เข้ามา ณบ้านเรือนโรงเรือน ของตน แต่เพลาค่ำ ยาม
 จรุงไม้ได้ บ่อนการขรรวมการนาย อำ เพอให้รู้ จคหมายไว้ แล
 ไม้ได้บ่อนเจ้าเมือง กรมการ ขรรวมการแขวง กำนัน ให้รู้ จคหมาย
 ไว้แล้ว มีผู้มาว่า พิจารณาได้ความ จริง ให้ปรียใหม่

โดยตามเดิมก็ตามชั้นศาลก็ทั้งผู้เมียเปนพิไยยะหลวง ถ้า
 ฤกษ์สามแฉะเล็กตลอดขเข้าไป ในบ้านเรือนโรงร้างของผู้
 ไท ๆ ในเพลาค่ำแต่รบเที่ยวตามมีเพื่อนฤกษ์แลศิษย์ไม่
 แลเข้าไปในบ้านเรือนโรงร้างในเพลาค่ำ ยามขึ้นไป ก็ให้
 เจ้าของบ้านเรือนโรงร้างจับฤกษ์สามแฉะให้มาส่งกรมธรรม
 การ จึงจะพ้นโทษ ถ้าจับมาส่งไม่ได้ ก็ให้มาว่ากล่าว
 ต่อกรมธรรมการแต่ในสามวันจึงได้ อนึ่งผู้ไต่ขังอาจสมคบ
 ฤกษ์สามแฉะ ลงเรือร่วมฤกษ์สามแฉะ ซึ่งไปลาด
 เทียวค กระทงเล่เกจขึ้นลำป่า พายเรือแข่งเขยคเคียด
 กับชายหญิงทั้งปวง มีผู้มาว่าพิจารณาเป็น สัตย์ให้ขริบใหม่
 ผู้เปนนายลำซึ่งสมคยนี้ โดยตามเดิมพระราชบัญญัติ
 ตามชั้นศาลก็เปนนพิไยยะหลวง แต่ผู้ร่วมเรือไปด้วยฤกษ์
 สามแฉะนี้ ให้ขริบใหม่ทั้งผู้ที่เปนนายลำ อนึ่งผู้ใดมีศรัทธา
 นิมนต์ ฤกษ์สามแฉะ มาเทศนามหาชาติก็ทั้งสี่ศตพถกนี้ ถ้า
 ฤกษ์สามแฉะเทศนามหาชาติ แล สวด ตลอด พระเองนอกพระ
 ยาพิแลวก็ให้เจ้าของ กัณฑ์เจ้าของ สพแลผู้นิมนต์ผู้มาฟังนั้น
 จับฤกษ์สามแฉะ ๒๕๖๖ มาส่งกรมธรรมการแต่ใน ๓ วัน
 จึงจะพ้นโทษ ถ้าไม่จับมาส่งแลไม่นำความมาว่าต่อกรมการ
 ธรรมการแต่ในกำหนด ๓ วันแล้ว มีผู้มาฟ้องกล่าวโทษ

พิจารณาแปลสำคัญ ให้ปรับใหม่เจ้าของกัณฑ์เจ้าของสพ
 ทั้งผิวเนื้อแลผู้สมิหต์ โดยถาถเลมิกตามขัณฑาคักกั
 เปนพิไยยศลวง ผู้ที่มานั่งฟังนี้ให้ปรับใหม่กัณฑ์เจ้าของกัณฑ์
 เจ้าของสพ อนึ่งผู้ใดเปะเจ้าของงานหาไขนหุ่ศาลคอง
 งวหนึ่ง แลการเล่นพ็อนรำขั้วร้องต่าง ๆ มาเล่นณบ้านเรือน
 กัณฑ์ค้ายลใด ๆ กัณฑ์ ผู้เปะนายกำกักับงานไปเล่นกัณฑ์ ผู้มา
 ดุงงานโรงนี้กัณฑ์ นอกจากงานภิกษุสามเณรในพระอารามแล้ว
 ให้เจ้าข้งงานผู้กำกักับงาน แลผู้ซึ่งมาที่พ็อนรำขั้วร้อง
 ทั้งปวง เอาใจใส่คณคแลระวัง ถ้าเห็นภิกษุสามเณร
 เข้ามาทำงานเล่นพ็อนรำขั้วร้องแล้ว ก็ให้จับภิกษุสามเณร
 ที่มาทำงานรูปนี้ ๆ มาส่งกรมขั้วกรมการตามขั้วสั่ง ถ้า
 จับไม่ได้ก็ให้มาว่ากล่าวต่อกรมขั้วกรมการแต่ใน ๓ วันจึงจะพ็ะ
 โทษ ถ้าเจ้าของงานผู้เปะนายกำกักับการเล่นพ็อนรำขั้วร้อง
 ต่าง ๆ แลผู้มาดุงงานโรงนี้ เห็นภิกษุสามเณรมาทำงานแล้ว
 ไม่จับตัวมาส่ง ไม่นำความมาว่าใน ๓ วัน มีผู้มาว่า
 พิจารณาแปลสำคัญ ให้ปรับใหม่เจ้าของงาน แลผู้เปะนาย
 กำกักับไปเล่นนี้ โดยถาถเลมิกตามขัณฑาคักกั เปนพิไยยศลวง
 แล้วให้เจ้าของงานผู้กำกักับการเล่นพ็อนรำขั้วร้องต่าง ๆ นั้น
 สาขาสัตว์จำเพาะพระภักตร์พระปฏิมากร แลพระขั้วกรม

08/10/2566

พระสังฆมณฑลแล้ว ให้ตระลาการชักถามเจ้าของงาน
 ผู้กำกับงานว่า ผู้ใดมาตุการเล่นพ่อนรำขี้ร้องร่วมเพล
 ภิภยสามเณรบ้าง ถ้าเจ้าของงานผู้กำกับงานให้การว่า
 ๓ คน ๓ ๓ มาตุการร่วมเพลภิภยสามเณรมาคแล้ว
 ให้ตระลาการเอาตัวผู้ที่มาตุการร่วมเพลภิภยสามเณรนั้นมา
 พิจารณาได้ความจริงแล้วให้ปรับโทษแก่เจ้าของงาน . อนึ่ง
 ผู้ที่เห็นภิภยสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริต กระทำความผิด
 ต่าง ๆ จนถึงเช่นปาราชิกแล้ว ผู้ที่รับจำคุกสามเณร
 รูปนั้นมาส่ง ๆ ไม่มาว่ากล่าวในกำหนด ๓ วันแล้ว
 มีผู้มาว่าพิจารณาเป็นสัจให้ปรับโทษผู้ที่เห็นภิภยสามเณร
 ประพฤติ อมาจารดังกล่าวมานี้ ให้แก่ผู้ประเจ้าของเรือน
 ตามชั้นตาคักที่เป็นพิไนยหลวง ถ้าเช่นความปาราชิก
 ให้ปรับโทษผู้ผิด แต่ผู้ที่มีรู้ว่ภิภยสามเณรประพฤติ
 อมาจารดังกล่าวมานี้ ถ้ารู้แล้วไม่นำความมาว่าต่อกรมธรรมการ
 แต่ใน ๓ วัน จนถึงมีผู้มาฟ้องกล่าวโทษ โปะตะให้ตระลาการ
 พิจารณาได้ความจริงนี้ ให้ตระลาการทอกลงเชือก
 แต่เรือนผู้ผิดไป ๓๐ วา ถ้าความปาราชิกผู้อยู่ใน ๑๐ วา
 ให้ปรับโทษเข้าเคื่อนทำพระอารามหลวง ๓๐ วัน ถ้าผู้อยู่ใน ๒๐ วา
 ให้ปรับโทษเข้าเคื่อนทำพระอารามหลวง ๑๐ วัน ถ้าศักดินา

08/10/2566

ตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ให้ย้ายไปทำแทนแล้วให้ปรับใหม่ทวีคูณ
 โดยสมควร ตาม คักดี นามากแล่น้อย ถ้าเป็นความภิกษุ
 สามเณรประพฤติอมาจารลามกสิ่งใด ๆ นอกจากความปาราชิกแล้ว
 ให้ปรับใหม่ผู้รู้ความแล้วหนึ่งเสียนั้นเสมอผู้อยู่ใน ๓๐ วา
 แต่เงินค่าปรับใหม่โทษเดิมทั้งปวงซึ่งกล่าวมาทั้งนี้ นั้นให้
 ตระลาการสั่งไว้ในท้องพระคลังหลวง สำหรับไว้พระราชทาน
 เป็นบำเหน็จรางวัล แก่ผู้นำความมาว่าพิจารณาได้ความ
 จริงนั้นห้ามสมควรแก่รูปความทุก ๆ เรื่อง อนึ่งคฤหัสถ์
 ชายหญิงทั้งปวง ซึ่งประพฤติความชั่วกับภิกษุสามเณรก็
 สมคบภิกษุสามเณรประพฤติอมาจารทุจริตต่าง ๆ ทั้งกล่าว
 มาทั้งนี้ก็ดี แลได้เห็นภิกษุสามเณรประพฤติอมาจารทุจริต
 ต่าง ๆ ก็ให้รู้ว่าเป็นภิกษุสามเณรประพฤติอมาจารทุจริต
 ต่าง ๆ ทั้งกล่าวมาทั้งนี้ ถ้าจับภิกษุสามเณรซึ่งประพฤติ
 อมาจารทุจริต กระทำความผิดต่าง ๆ นั้นมาส่งกรมธรรมการ
 ฎานำความมาว่ากล่าวแต่ในกำหนด ๓ วัน พิจารณาได้ความ
 จริงทั้งกล่าวหา ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 ยกโทษโปรดพระราชทานให้กับผู้หนึ่ง มิให้ปรับใหม่เลย
 เพราะเหตุว่าผู้หนึ่งนั้นไม่มีความประมาทเลินถะพระราชบัญญัติ แล้ว
 จะพระราชทานบำเหน็จรางวัลให้ตามสมควร อนึ่งเด็กชาย

คำว่า ๑๓ ขึ้นันนี้อย่าให้ตระลาการเกาะมาพิจารณาแลเอา
 คำรังวัดเลย เพราะว่าเขเ็นเท็กไม่รู้จักเทียบขามาผิดแลชอบ
 ปรารถนาแต่จะดูงานแลเล่นฝ่ายเดียว อนึ่งผู้ใดเอาวิญญาณ
 กระทบยี่ฮวิญญาณกระทบยี่สิ่งของทั้งปวง ไปฝากภิกษุ
 สามเณรไว้ณกุฎิพระอารามใด ๆ แลมีใจผู้ร้ายลอบลักทรัพย์
 สิ่งของไปให้ มีผู้มาว่าตระลาการพิจารณาได้ทรัพย์สิ่งของคืน
 ทรัพย์นั้นไม่ควรจะคืนให้กับเจ้าของ ด้วยเหตุว่าเจ้าของทรัพย์
 ไม่รักษาสภาพทรัพย์สิ่งของทั้งปวงของพระไว้ณบ้านเรือน เจ้าของ
 ของทรัพย์มีความประมาทเลินเล่อพระราชบัญญัติห้ามครั้งนั้น
 ให้ตระลาการมอบทรัพย์สิ่งของซึ่งพิจารณามาได้คืน ให้
 เจ้ากรมปลัดกรมข้าพระปฏิมากรแก้วมรกตรักษาไว้ในพระ
 อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามสำหรับจ่ายบุญพระปฏิมาสังฆรณ์
 พระพุทธรูปพระสถูปพระเจดีย์ แลพระอารามซึ่งชำรุดชำรุดไป
 ถ้าผู้ใดไม่กระทำตามพระราชบัญญัติ ยังฝ่าฝืนขัดคบ
 ภิกษุสามเณรกระทำความชั่วลามกต่าง ๆ ทั้งกล่าวมานี้
 ไปรตเกลื่อไปรตกระหม่อมจะให้ลงโทษกับผู้ใดตามโทษานุโทษ
 จงหนัก อนึ่งคฤหัสถ์ชายหญิงทั้งปวงเมื่อนั้นรู้ว่าภิกษุสามเณร
 ประพฤติอันชั่วหรือทุจริตกระทำผิดลามกต่าง ๆ จนถึง
 ไปบาราชิกแล้วแลจับภิกษุสามเณร ซึ่งกระทำผิดรูปนั้น

มาส่งกรม ขรรคมการ ๆ มาว่ากล่าวตักเตือนตามพระราช
 บัญญัติแล้ว ก็มิยอมฟัง ทิ้งปวงนี้ก็จะเข็ดขยาด มีอาช
 ุกระทำ ความชั่วลามกทั้งกล่าวมาต่าง ๆ ใต้ พระศาสนา
 ก็จะมีคนทำการ รุ่งเรืองสืบต่อไป ภาวเป็นที่เลื่อมใสแก่สัพบุรุษ
 ทายกทั้งปวง พระราชบัญญัติโปรคเกล้าโปรคกระหม่อม
 ไว้ฉะฉานเสาร้ เติมนสาม แรมสืบสามคำ บัณลุเบญจก
 ศักราช ๑๒๑๖ ๗

สำนักหอสมุด

ประกาศให้ร้าย ฐร ช่อเข้า

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ข้าราชการ
 แลราษฎรชาวพระนคร แลชาวนอกกรุงทั้งปวง ให้ทราบว่า
 บัณฑิตที่เปนมัคฆ์ฝนกลางมือแล้ว ฝนถึงงามก็อยู่ กลัวแต่ฝน
 จะมากเกินไปเสีย อีกทรงกำหนดไว้ว่า ถ้าฝนงามจน
 เกิน ๑ แล้ว จะโปรดเข้ตให้ลกรค้าช่อเข้า ออกไปจำหน่าย
 นอกประเทศ เมื่อเข้ตแล้วราคาเข้าจะขึ้นไป เพราะฉนั้น
 ใครที่จะใคร่ช่อเข้าด้วยราคาถูก ๆ ก็ให้รีบระหาเก็บไว้ใช้สอย
 ฤมากเหลือใช้สอย เมื่อเข้ตเข้าออกนอกประเทศแล้ว
 ก็จะไปขายเอาทำไรอย่าเสียตายนะเทวกลัวเข้ามเลย รับ
 ช่อไว้เสียเมื่อราคาเข้ายังไม่ขึ้น ไม่ช่อแล้วถ้าราคาเข้าขึ้นไป
 เพราะเข้ตเข้าออกนอกประเทศ ก็อย่าข่นเอาในผลวงว่าทำให้
 ราคาเข้าแพงขึ้น เพราะในผลวงทรงพระเมตตากรณา
 แก่ชาวเขาจะได้ขายเข้าให้ราคา ไม่ถึงนาเสียไปทำการอื่น ๆ
 แลแก่คนนอกประเทศที่เปนมัคฆ์ฝนเหมือนกัน ให้ได้เข้าไปกิน
 โดยสะดวก ตามกำลังทรัพย์ของเขา เพราะฉนั้นจึงเตือน
 ชาวในพระนคร ที่ไม่ได้ทำนาช่อเข้าเข้ตก็ให้รีบช่อเข้าไว้
 08/10/2566
 อย่าต้องเสียเงินมาก เมื่อเข้าขึ้นราคาฤาอย่าให้ต้องอายปากเลย
 ประกาศมาฉนั้นพุดหัด เกือนแปด ขึ้นค่ำหนึ่ง บมะโรงนักษัตรอัฐศก

ประกาศว่าด้วยผู้ซึ่งเกยวข้องด้วย ทาย ลกหน

ภรรยาของตัวหนีไปอยู่วังเจ้าบ้านขนนาง แลทรงอนุญาต
ให้ผู้ซึ่งเป็นความผิดเมีย ทาย ลกหน ที่กรมวังไปเกาะมาชำระ
ให้ร้องถวายฎีกา

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรสรุปลิงหนาท ประกาศ
แก่พระราชวงษานวงษ์ แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
แลราษฎรทั้งปวงให้รู้ทั่วกันว่า แต่ในแผ่นดินก่อน ๆ มา
จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมีย
หนีผิด ทาย หนี นายเงิน ลกหน หนี เจ้านี้ เจ้าแอบแฝง อาไครยอยู่
ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบรมราชวัง ในวังเจ้าต่าง กรม
แลยังไม่ไต่ตงกรมแลในบ้านเสนาบดี ที่มียศมีนาคักกิติ
ใหญ่เจ้าของวัง เจ้าของบ้านก็ไม่รู้ มีอยู่เหนือ ๆ มิได้ขาด
เจ้าผิดแลนายเงินแลเจ้านี้ จะคิดตามก็ไม่ใคร่จะพบตัว ๆ
พบตัวแล้ว จะจับกุมก็ไม่ไต่ เจ้าของวังเจ้าของบ้าน
ก็ว่าจับคนหน้าวังหน้าบ้าน มักเกิดวิวาทเป็นการยุ่งยงกันต่อไป
จึงคิดเห็นว่าในเรื่องความที่ขัดขวางมีอยู่อย่างนี้แล้ว พระ
ราชวังทั้งสองแลวังเจ้าบ้านเสนาบดี ก็เป็นที่หลบหลีก
อาไครยพึงพิงของคนเหล่านี้ ผู้เจ้าของจะไปเฝ้าทูลเจ้าของวัง
แลร้องเรียนเจ้าของบ้าน ก็ยากเข้าไม่ถึง จึงได้ประกาศไว้

08/10/2566

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องถึง ให้มาร้องเรียนต่อพระยาเพชร
 พิไชย ให้พระยาเพชรพิไชยช่วยตาม ขอเอาตัวคนที่
 เกี่ยวข้องนั้นมาชำระคดีเสียให้แล้วไต่ส่งแต่เท่านี้ เพื่อ
 จะไต่เป็นที่พึงแก่ราษฎร แต่ในข้าราชการผู้น้อยต่ำศักดิ์
 หนา ๓๐๐๐ ลงมา ฎาราชฎรสามัญ เมื่อมีความผิดเมีย
 วิวาทกัน แลความข่าวด่าลนนี้เกี่ยวข้องประการใด
 ก็ควรจะว่ากล่าวตามกระทรวงตโรงศาล บัดนี้กรมล้อม
 พระราชวังทำการเกินไป รัยเอาความผิดเมีย
 วิวาทกัน แลความทาสความลกนี้ที่ควรจะว่ากล่าว
 ตามกระทรวง ไม่เกี่ยวข้องถึงกล่าวแล้วนั้นมาชำระ
 หลายราย แลผู้ที่กรมล้อม พระราชวังไปเกาะครองต้องมา
 ชำระในอันใช้ที่มีอยู่ช้ราย ก็ให้ทำเรื่องราวมาร้องถวาย
 ฎีกา เมื่อวันเสด็จพระราชดำเนิน ออกพระที่นั่ง สทไชยสรวีภ่อน
 แต่เขี้ยวทัก จะไต่ บัดเงินเขี้ยวทักกรมล้อมพระราชวังไว้
 ให้เป็น เขี้ยวทักปรับทำชวัน แก่คนที่ต้องเกาะมาชำระนั้น
 รายละสิบตำลึงทุกราย ประกาศมาฉวันจันทร์ เดือนสิบหก
 ขันสามคำ บมเสวยพัก เป็นวันที่ ๒๔๑๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ๓๖

ประกาศ การ พระราชพิธี ลงทรงโสกันต์

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่พระบรมวง
 ษาน วงษ์แลข้าราชการฝ่ายในฝ่ายนอก ในพระบรมมหาราชวัง
 แลพระบรมราชวังทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า ในเดือนย
 ยี่ จอจัตวา คัณห์ จะทรงพระมหากรรณาโปรดแก่พระเจ้า
 ลูกเขยของพระองค์ที่ถึงเวลาควรจะโสกันต์ จะให้มีการโสกันต์
 เปนการพิเศศกว่าปรกติ ในการพระราชพิธี สัมพัชฌริณเท
 แลที่ควรระวัง พระนาม ในพระสุพรรณบัฏ ให้มีศบันคา คัณห์
 เต็มตามทีโดยสมควร จะโปรดให้มีการ มงคลเฉลิมพระนาม
 พระราชทานพระสุพรรณบัฏ เพราะทรงพระราชดำริที่ว่า
 การลงทรงโสกันต์นี้ เปนทางเดิมซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ได้ทรงพระมหากรรณาโปรดเกล้า
 ให้ได้เสด็จพระราชดำเนินแต่เมื่อเวลาซึ่งทรงพระเยาว์ ทำน
 ทั้งหลายทั้งปวงที่ส่งอายุ ยังจำความได้ อยู่ก็จะจำได้
 คนทั้งปวงที่เกิมาใหม่ไม่ได้เห็นเอง ก็จะมีผู้ฎาเล่าให้เข้าหู
 บ้าง กระมัง จนเชื่อไต่ว่าเป็นจริง การเป้นสิ่งซึ่งเป้นการ
 มงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ทรงพระ
 กรรณาโปรดให้ปรากฏพระเกียรติยศไว้ ก็บัดนี้ พระเจ้าลูกเขย
 มีหลายพระองค์ เมื่อจะปลงเห็นเลยว่่าคำคัณห์ไม่ควรจะ

08/10/2566

ให้คำเงินในทางนี้เลยแล้ว การก็จะเป็นอย่างนี้ ข้า
 ว่าทางซึ่งเคย ไ้เสด็จพระราชดำเนิรมาแต่ทรงพระเยาว์
 พระเจ้าลูกเขยบางพระองค์ ไม่ไ้โดยเสด็จพระราชดำเนิร
 ตามข้างเลย ก็จะเป็นที่ทรงพระโอรมนักำการพระราชทุกไป
 ไปไม่รู้หาย การที่เปนแบบอย่างแต่โบราณก็ จะไม่มีใคร
 ไ้เห็นไ้รู้แลจำไว้เปนเชิง อย่างสืบไปในภายหน้า ก็ด้วย
 พระบารมีเพียงเท่าใด ท่านซึ่งปวงที่ช่างกึกช่างรำพึง
 จะเห็นว่าสังค้ำคำชาวเพียงเท่าไรจงยกไว้ แต่กำลัง
 พระราชทรัพย์ แลอำนาจแลราชอิศริยยศบริวารยศที่มีอยู่
 ในเวลาบั้นอายจะทำไ้ พระเจ้าลูกเขย ๔ พระองค์
 ซึ่งประสูตแต่พระนางเชอ พระองค์เจ้ารำเพอภมราภิรมย์
 สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่พร้อมใจกับท่านเสนาบดี กราบ
 ทูลพระกรุณาขอพระราชทานบิณฑคักก็ไ้ให้เปเรเจ้าฟ้า เพราะ
 เห็นว่าถ้าไม่ไ้เปเรเจ้าฟ้าขึ้นแล้ว ถานิเวศรตำแหน่งเจ้าฟ้า
 ก็จะไม่สูญไปไม่มีในแผ่นดิน จึงทรงพระราชดำริศว่า
 ครั้งกรุงศรีอยุธยาเก่า พระเจ้าลูกเขยหลานเขย เจ้าฟ้า
 มีอยู่หลายพระองค์ ก็ในเจ้าฟ้าเหล่านี้บางพระองค์
 พระมารดาเปนแต่ยตรีเจ้าราชินีกลพระญาติพระวงศ์ต่าง ๆ
 ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็มีเป็นอันมาก ก็พระนางเชอ พระองค์เจ้า

จำเพอช ภม รากิ รมย์ สง ักทวิ ใน ราชกระกลทัก กว่ำ ยตร
 เจ้าราชชินิกุลมิใช่ๆ สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่ท่าน กรวย
 ทูลพระกรรณาครั้งนี้ ก็โดยท่าน สำคัญว่าตัวท่านสูง อายุแล้ว
 จะไม่ อยู่ไปเท่าไร ไม่ได้ มีง ใด หมาย จะ ชม การ อะไร
 ในอนาคตเหมือน อย่าง ใจคนเป็น อหิม มาก เมื่อสิ่ง ไร เป็น ช่อง
 เป็น โอ ภาศ จะ ประทับ ประคา เวลา ประจ ับ ให้ งาน ให้ ก็ ท่าน
 ก็ กรวย ทูล ไป โดย ความ ชิน ดี ก็ เมื่อ ทรง พระ ราช คำ ริศ
 เปรียบ เทียบ การ โย มาณ เห็น ว่า ตัว อย่าง มี ก็ าวง พระ โส ม น ธิ ศ
 ชิน ดี เพื่อ จะ ให้ มี พระ เจ้า ลูก เชอ บาง พระ องค์ ใด โดย เส ติ จ
 ดำ เนิน งาน ใน วิ ไล ศ อิศ ริ ย บ ศ อหิ ป รากู ฐ ์ อยู่ ทั่ว ทั่ว ทั่ว ว่า
 เป็น คน ฝาง ซึ่ง พระ บาท สม เ็จ ใจ เจ้า อยู่ ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทรง
 พระ มหา กรุณา ไปร ติ ให้ เส ติ จ พระ ราช คำ เนิน มา หนึ่ง ใด ก็ จะ
 เป็น ทั สำ ราน ุ พระ ราช ศฤ ไทย ไป อย่าง หนึ่ง ไม่ ให้ มี โทรม ธิ ศ จึง
 มี พระ บรม ราช โอง การ คำ ริศ ไปร ติ ให้ พระ เจ้า ลูก เชอ
 ซึ่ง ประ ัฐ ทร แต่ พระ นาง เชอ พระ องค์ เจ้า จำ เพอ ช ภม รากิ รม ย์ ษ
 เช่น เจ้า พาคาม คำ สม เ็จ เจ้า พระ ยา องค์ ใหญ่ กรวย ทูล พระ กรรณ
 ชย มี ใ ช้ จะ ทรง พระ ราช คำ ริศ สย ล้าง ขวาง ขั ติ ญ ุ ภา ติ ภา
 ยาร มี ท่าน ผู้ ใด 08/10/2566 ทว ย พระ ราช ุ ไทย ุ ญา อา ธรรม ุ อย ัง ไท
 อย่าง หนึ่ง เลย เทพ ย คาท ั้ง ่ ย ่ง จ ่ง เป็น พ ยาน เทอ ญ ุ ษ

เมื่อบรรดาตรีศกได้พระราชทานพระสัพพวงมณีตร แก่
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ แลเลื่อนให้เป็น
เจ้าฟ้าต่างกรม ได้มีการแต่แล สมโภชสองเวลา
สมมติว่า แทนการลงสองแล้วครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ทรงพระราช
คำริที่ว่า พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิง ซึ่งเป็น พระกนิษฐา
ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ร่วมพระมารดา
พระมารดาที่ไม่มีแล้ว ควรจะพระราชทาน อภิเษกยศบันดาศักดิ์
ให้เป็น สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฝ่ายในไว้พระองค์หนึ่ง
ตามเยี่ยง อย่างเช่น เคยมีมาในแผ่นดินก่อน ๆ จึงกำหนดการ
พระราชพิธี ครี ยัมพวาย ตามขบซึ่งเคยตั้ง ในวันเสาร์
เดือนยี่ ขึ้นเจ็ดค่ำ วันอาทิตย์ เดือนยี่ ขึ้นแปดค่ำ วันจันทร์
เดือนยี่ ขึ้นเก้าค่ำตามวันนั้น ให้ไปตั้ง ที่พระที่นั่งสุทไธ
สมศาปราชสาท จะได้บูชาพระพุทธรูป แลเทพยดา ด้วย
เข้าเฝ้าเข้าตอก แลผลไม้ต่าง ๆ แลอาราธนาพระสงฆ์
รับ วิมลมหาตรีแลไทย ขรรวม แล สวดพระพุทธร มนต์ทั้งสามวัน
สามเวลาเสร็จแล้ว จึงจะให้มีการพระราชพิธีเฉลิมพระนาม
พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงอีกสองวันสามเวลา คือวันอังคาร
เดือนยี่ ขึ้นสิบค่ำ เวลาบ่ายสองโมงเศษ จะได้แต่เสด็จ
พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงเป็น ขบวนพยุหยาตรา มาแต่

เกยที่องค์ทวนหน้า พระที่นั่งนงคราญสโมสร ในพระราชวัง
 ออกประตูราชสำราญ อ้อมมาเข้าประตูพิมานไชยศรี แล้ว
 ประทับเกยที่พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท เชิญเสด็จ
 พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงขึ้นไป ทรงฟังพระสงฆ์
 สวดพระพุทธรูป มนตร์ ยนพระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท ครั้น
 พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนตร์จบแล้ว แห่เสด็จกลับตามทาง
 ที่แห่เสด็จไป ครั้นรุ่งขึ้นณวันพุธ เกษมย์ ขุนสยเชิดคำ
 เวลาบ่ารุ่ง จะไ้แห่เสด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิง
 ออกจากเกยพระที่นั่งกุสุมิตตภิรมย์ ไปประทับเกย
 พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท แล้วเชิญเสด็จเข้า
 ที่สงฆ์ สมนต์ว่าอโศกเขาไกลลาศ คำนวณตก
 พระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท แล้วเชิญเสด็จมาประทับสงฆ์
 พระพุทธรูปมนตร์ เทวมนตร์ ยนพระมณฑปที่แต่งไว้ข้างพระที่นั่ง
 กุสุมิตตมหาปราสาทเสร็จแล้ว ทรงเครื่องเสด็จมาเฝ้า
 ในมุขด้านตะวันออก พระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท จะไ้
 พระราชทานพระสุพรรณบัตร แสดทองพระนามว่าสมเด็จ
 พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงมณฑล ไสภณภควดี แล้วจะ
 ไ้พระราชทานเครื่องยศต่าง ๆ ตามราชตระกูลให้เสร็จ
 ในเวลาก่อนเข้าเฝ้าหนึ่งเป็นพระฤกษ์ อันนี้ แล้วจึงจะไ้

เลียง พระสังข์ ๆ ก็มีเสร็จแล้ว จะไปทรงถวายไทยธรรม
 พระสังข์ อะโหมทมา ถวายไชยมงคลเสร็จแล้ว จึงจะไป
 แห่เสด็จพระเจ้าลูกเขอลลับ โดยทางอ้อมรอบนอกอย่าง
 แห่ในวันหลังครั้นเวลาบ่ายสองโมงเศษ จะไปแห่เสด็จพระเจ้า
 ลูกเขอ ออกจากเกยหน้าฉนวนในพระราชวัง อ้อมไปทาง
 ที่แห่วันก่อน เชิญเสด็จขึ้นพระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาทแล้ว
 จะไปตั้งบายศรี ส้มโหวตเวียนเทียนเสร็จแล้ว แห่เสด็จกลับ
 อีกเวลาหนึ่ง แห่ในวันที่สอง คือวันอังคาร เดือนสี่สิบห้า
 เวลาบ่ายแฉะ ในวันพุธ เดือนสี่สิบหก เวลาเช้าแฉะบ่าย
 จะไปมีการเลี้ยงดูพระราชวงษานุวงษ์ แห่ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย แลชาวต่างประเทศ ยืนตามาประชุมในมณฑล
 การอันนี้ ตลอดลงไปจนเกณฑ์แห่ทั้งสามเวลา พวก
 เกณฑ์แห่แลพวกการเล่นต่าง ๆ นี้ จะได้รับพระราชทาน
 เงินตราแจกเป็นรางวัลด้วยทุกคน การเฉลิมพระนาม
 แลพระราชทานพระสุพรรณบัตรเสร็จเพียงนี้ ๆ แลการ
 พระราชพิธีโสกันต์นั้น ทรงพระราชดำริที่ว่าพระเจ้าลูกเขอ
 พระองค์เจ้าทมิฬนุชา นราธิราชบุตรที่ ๑ พระองค์เจ้าโสไมรวก
 ศิริรัตนราชธิดา ๑ องค์พระองค์นี้ เป็นพระเจ้าลูกเขอ
 ผู้ยิ่งใหญ่คนที่สองที่สาม ผู้อนพระชนม์พรรษากว่าพระเจ้า

08/10/2566

ลกเขอ พระองค์เจ้ายังเยาว์ลักษณะ อรรควรราชสดา เพียง
 เก่าเกินสิบเดือนไม่ถึงปี พระเจ้าลกเขอทั้งสามพระองค์
 ซึ่งออกพระนามมานี้ ทรงพระเจริญไวยเป็นพระพี่ สนมตั้ง
 พระเจ้าลกเขอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ แลพระเจ้าลกเขอ
 พระองค์เจ้าหญิงทั้งสาม พระองค์นี้ ไ้รู้จักมักคุ้นเป็นที่
 นิยถือชอบรักกับพระราชวงษานุวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลท่าน
 เสนาบดี แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยตลอดไป จนทรงสด
 ลกค่านามิประเทศ ก็ยอนนิยถือมาเฝ้าประทักทายเป็นไต่ถาม
 อยู่เนื่อง ๆ มีพระนามแลพระเกียรติยศปรากฏมากกว่า
 พระเจ้าลกเขอพระองค์อื่น ๆ ก็การโสกันต์พระเจ้าลกเขอ
 พระองค์เจ้ายังเยาว์ลักษณะนี้ • ใ้ทำแล้วแต่ในเรือนสี่
 บัรกาตรศก ก็ในครั้งนี้เป็นคราวควรจะมีการโสกันต์
 พระเจ้าลกเขอพระองค์เจ้าทักษิณเสชา พระเจ้าลกเขอ
 พระองค์เจ้าโสมาถิ ครั้นจะทำให้ต่ำต้อยน้อยลงมา
 กว่า การซึ่งมีในปีหลัง ทรงพระราชดำริเห็นว่ายังหาควรไม่
 เพราะพระเจ้าลกเขอสองพระองค์นี้ ทรงพระกรุณาหยกยอม
 สุขเลี้ยงไว้ ใ้มียศบันฑาศักดิ์เสมอ กับกับพระเจ้าลกเขอ
 พระองค์เจ้ายังเยาว์ลักษณะแต่เดิมมา จึงใ้กำหนดว่า
 จะใ้มีการพระราชพิธีโสกันต์เป็นการใหญ่ เหมือนเช่นการ

08/10/2566

ซึ่งมีในบสถิง ยิงพระเจ้าลกเชออีก พระองค์หนึ่ง พระนามว่า
 พระองค์เจ้าประภักศกร พระชมมายยัง อ่อนเพียงเกินไป
 แต่ทรงพระจำเริญรูปพรรณกว่า พระเจ้าลกเชอพระองค์เจ้า
 ทักษิณชา พระองค์เจ้าโสมาตรก็ควรที่จะได้โสกันต์ไว้ จึงทรง
 พระราชดำริที่ว่า การครั้งนี้เป็นการใหญ่พลอยโสกันต์เสียด้วย
 ใต้ก็เช่นนี้ จึงโปรดให้พระเจ้าลกเชอ พระองค์นี้ โสกันต์
 ด้วยอีกพระองค์หนึ่ง รวมเป็นสาม อะ

อนึ่ง หม่อมเจ้าหลานเชอ หม่อมเจ้าหญิง ในพระเจ้า
 ลกชาเชอ กรมหมื่นวิศณวารณินาทร แต่ก่อนกำหนดไว้
 ว่า จะโสกันต์ทวงหนีในบสถิง ก็บัดนี้ช่องโอกาสโสกันต์
 ทวงหนีไม่แล้ว จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกมา
 สมทบห้อยท้ายเข้าในการโสกันต์ด้วย กำหนดการ พระราชพิธี
 โสกันต์ พระเจ้าลกเชอสามพระองค์ หม่อมเจ้าหลานเชอ
 องค์หนึ่ง จะไต่ตงพระที่นั่งตีสิตมหาปราสาท ตั้งแต่วันจันทร์
 เดือนนี้ แรมแปดค่ำไป วันนั้นเวลากลางวันจะได้นิมนต์
 พระสงฆ์เจ็ดสิบรูปมาชุมนุมที่ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระองค์
 เจ้าหม่อมเจ้า ซึ่ง จะโสกันต์จะไต่ตงถวายไตรจีวรพักยาม
 เป็นประมุขมตามงคลก่อน ครั้น พระสงฆ์ สรงน้ำครองไตรแล้ว
 จะได้ไปประชุมกันใน พระราชพิธีที่ พระที่นั่งตีสิตมหาปราสาท

08/10/2566

ครั้นเวลาบ่ายสองโมงเสก จะได้ตั้งกระบวนแห่เสด็จ
 พระองค์เจ้าหม่อมเจ้าซึ่งจะได้โตกัณฑ์เป็นพหุชาตรา แต่เกย
 ปลายคณวณหน้าพระที่นั่งนงคราญสโมสรข้างใน อ้อมไปออก
 ประตูราชสำราญแล้วเข้าประตูพินาณไชยศรี ประตูที่เกย
 พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท แล้วเชิญเสด็จพระองค์เจ้า
 หม่อมเจ้า ซึ่งจะได้โตกัณฑ์ขึ้นไปทรงฟังพระสงฆ์
 สวดพระพุทธมนต์ ขนพระที่นั่งกุสุมิตาปราสาท ครั้น
 พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์จบแล้ว จะได้แห่เสด็จกลับตามทาง
 ที่แห่เสด็จไป การแห่ครั้งนี้จะได้มีในวันอังคาร เดือน
 แรมเก้าค่ำ วันพฤหัสบดี แรมสิบค่ำด้วยเหมือนกัน
 ทั้งสามวัน ครั้นวันพฤหัสบดี เดือน
 เวลาบ่ายรุ่งจะได้แห่เสด็จพระองค์เจ้าหม่อมเจ้า ซึ่งจะได้
 โตกัณฑ์ ออกจากเกยพระที่นั่งกุสุมิตาภิรมย์ ไปประตูเกย
 พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท แล้วเชิญเสด็จไปโตกัณฑ์
 ณพระที่นั่งกุสุมิตาปราสาท แล้วทรงน้ำตามอย่างธรรมเนียม
 เสร็จแล้ว เลี้ยงพระสงฆ์ถวายไทยธรรม พระสงฆ์ได้อุโมทนา
 ถวายไชยมงคลเสร็จแล้ว จะได้แห่เสด็จกลับอ้อมโดยทางเก่า
 เหมือนอย่างเช่นแต่ก่อนทั้งสามวันนั้น ครั้นเวลาบ่าย
 สองโมงเสก จะได้แห่เสด็จพระองค์เจ้าหม่อมเจ้าที่โตกัณฑ์แล้ว

08/10/2566

ไปสมโภชที่พระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาท อีกเวลาหนึ่ง เปน
 เสร็จ การพระราชพิธี ก็ การพระราชพิธีโสกันต์นี้ เปนไป
 ส่วนนี้แต่หัวเวลา เมื่อเวลาแห่งประทับที่นี้ แห่งกลับแล้ว ก็
 จะได้นักการเลี้ยงค พระราชวงษาน วงษ์ แล ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย แล พวกเกณฑ์แห่งที่ปวง แล ชาวต่างประเทศ
 ที่มาประชุมในการ มงคลนี้ ด้วยทุกเวลา พวกเกณฑ์แห่ง
 แล พวกการเล่นต่าง ๆ จะได้รับพระราชทานเงินตราแจก
 เปนรางวัลทุกฝ่ายทุกทางทุกคน ๆ ก็ในการเฉลิมพระนาม
 แล การโสกันต์ ซึ่งจะทำในเดือนนี้ จอจัตวาศกครั้งนั้น
 ผู้ใด จะถวายของสมโภชก็ได้ ไม่ถวายก็ได้ ถวายมากก็ได้
 น้อยก็ได้ สุกแต่ใจของตัวผู้นั้น ๆ จะชอบใจ ไม่ทรง
 พระราชดำริหัดที่เคียนเร่ง วัตร้องขอ กระเกณฑ์อะไร ขอเสีย
 อย่าให้ปูกษากันอยู่ ๆ อี ๆ แล แล ก็ทำตามกัน
 แล ตามยศ วัตรการ กระเกณฑ์เลย เปนอันขาดที่เคียว ใครจะ
 สมโภชทำไรก็จงทำตามใจ เปนส่วนของตัวคนเคียว ฤจะไม่ทำ
 ก็ตามใจตัวเอง อย่าถามกันแลดู กันปูกษากันด้วยเรื่อง
 นี้เลย การถวายของสมโภช เปน การมงคล ไม่มี ความผิด
 มีแต่ความชอบโทษ เพราะไม่สมโภช ไม่มีเลย ผู้ใหญ่จะว่าผู้น้อย
 ทำผิดเหมา ก็อย่าว่ากัน อย่าถือกัน เพราะ การนี้มีใช้ราชการ

08/10/2566

ตก ทอด กะเกณฑ์ ของถวายสมโภชนั้น ก็จะไม่เก็บไว้
 เปรย หลวงเลย จะเปรย ของพระเจ้าลูกเขยที่ จะใส่ กั้นต์
 แล รัช พระ สพรธม บัศวนั้น แล ถ้าใคร คำนเคย นัย ถือใน พระเจ้า
 ลูกเขย ^๕ พระ องค์นั้น โดย ธรรม ฎีกา กำนเคย ชอบ ภาชอย่าง ไร
 ก็จง ทำตามใจ ที่ชอบ กับ พระเจ้าลูกเขย ^๕ พระ องค์นั้น เกิด
 ถ้าไม่ รู้จัก ฎีกา ^๕ จัก กัด ก็ ขัด ขวางใจ อยู่อย่าง ไร ไม่พอใจ
 สมโภช ^๕ แล้ว ไปเกิด อย่าง วิตถก กระ ตาก กระ เคื่อง ะไร ไปเลย ไม่
 ต้อง การ ถ้ำ ทาน ^๕ ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง มารับ ราชการ ตาม ^๕ ำแหน่ง ที่ เกณฑ์
 ได้ มง ^๕ ทำมา แแต่ แล มา เฝ้า ทูล ของ ขดี พระ บาท ตาม กำหนด
 วัน เวลา ^๕ ที่ ว่า กำหนด มา ข้าง ^๕ นั้น แล มา รัช พระ ราชทาน
 ของ ^๕ เลียง เปรย การ มง คล ใน การ พระ ราชพิธี ^๕ นั้น ไม่ ขาด
 ไม่ กระ ตาก หน้า ไป ก็ เปรย ดี เปรย ความ ชอบ ใน ราชการ อยู่ แล้ว
 ไม่มี ผิด ะไร เลย ๗ ทาน ทั้ง ^๕ ปวง พอใจ จะ ให้ ประ กาศ ไป ฎีกา
 ว่า การ ครั้ง ^๕ นี้ อย่า ต้อง เข้า เหนอ เข้า ห้าง ทาน เลย ใคร อย่าง มา
 สมโภช พระ เจ้า ลูกเขย เปรย เจริญ ทอ ง สิ่ง ของ ^๕ ด้ว่า น แต่ สัก ^๕ สิ่ง ^๕ หนึ่ง เลย
 เปรย อั้น ขาด ^๕ ที่ เคี้ยว ถึง ^๕ ใคร เขา มา ก็ จะ ไม่ รัช จะ ไม่ ให้ รัช
 ทาน ^๕ ทั้ง ^๕ ปวง พอใจ จะ ให้ ประ กาศ อย่าง ^๕ ฎีกา ^๕ จึง จะ สบายใจ ซึ่ง จะ
 ประ กาศ ^๕ ทั้ง ^๕ นี้ ^{๐๘/๑๐/๒๕๖๖} ไม่ ไท่ ^๕ ด้วย เปรย อย่าง ^๕ ไม่ เคย ประ กาศ มา ^๕ ของ
 สมโภช ^๕ นั้น ใน หลวง ^๕ ก็ ไม่ เคย เก็บไว้ เปรย ของ หลวง ^๕ ถึง การ

ในวราช ๑๖ ที่บิดามารดาเก็บเอา ของขวัญ ของบุตรไว้ เป็นของตัว
แล้วทำทนต์ซอขายต่อไปนี้เลย ก็ถ้าจะประกาศถึงนี้
ในหลวงก็ชื่อว่าทำอันตรายลาภของพระเจ้าลูกเธอไป คน
ทั้งปวงแปลอันมากซึ่ง เขามิชอบพระเจ้าลูกเธอ พระองค์นั้น ๆ
โดยคินที่แปลญาติฝ่ายข้างเจ้าจอมมารคานนี้ก็มี การที่เคยมีมา
แต่ก่อนซึ่ง จะประกาศถึงนี้ก็ทำต้องที่ไม่ว่า ครั้นแผ่นดิน
ก่อน ๆ การโสภณที่ใหญ่ ๆ ก็เคยมีมาเช่น หลายครั้ง
พระเจ้าอยู่หัว ท่านก็ไม่ได้ประกาศห้ามว่าอย่าให้สาร สมโภช
ก็ดี อย่าให้พระเจ้าลูกเธอรับ ของขวัญ ก็ดีเลย พระเจ้า
ลูกเธอของท่านก็เคยได้รับ ของขวัญมากข้างน้อยบ้าง ตาม
พระบารมี ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์นั้น ๆ แปลอย่างมา
ก็ในเวลาแผ่นดินก่อน ๆ นี้ การโทษจุกดลท่าข้างนอก
ที่ไหน ๆ ทำ ถ้าเด็กผู้ซึ่งจะโทษ จุกนั้นไม่ได้ถวายตัว
เป็นข้าราช การก่อน เมื่อจะโทษ จุกไม่ได้ถวายตจกไม่
อุปเทียบกรวย ถวายบังคมลาแล้ว ในหลวงก็ไม่ทราบดีด้วย
การโทษจุกของผู้ใดเลย แต่ในแผ่นดินประจุบันนี้
ผู้สี่สจกได้ถวายตัวเป็นข้าราช การแล้ว เมื่อจะโทษจุก
ได้นำคอกไม้ขึ้นเทียบ มาถวายบังคมลาตามธรรมเนียม
แล้วก็ผู้ โทษจุกไม่ให้เป็นข้าราช การไม่ทรงรู้จักเลย

08/10/2566

ที่เคี้ยววิตถัม เมื่อผู้ใดจะโกนจุกบศร ๆ ๆ หลตาม ก็ยอม
 จิตแจ่มสิ่งของ ที่เป็นเครื่องคาวหวาน อาหารต่าง ๆ ที่เรียกว่า
 ของเลื่อมมาทลเกล้าฯ ถวายแพทยทุกแห่งทุกราย ทั้งวังเจ้า
 บ้านขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย ก็ให้พระราชทานเงิน บ้างทองบ้าง
 เป็นของขวัญไปช่วย ตาม อย่าง ขรรคมเห็มนเหมือน ข้าราชการ
 แลราษฎรไปช่วยกัน ไม่เป็นเหมือนการ หลวงแก้ก่อน
 ทำนทั้งปวงก็จะยอมทราบ อยู่แล้ว ในปีหนึ่งมีเดือนโกนจุก
 อยู่ ๕ เดือน คือเดือน ๔ ๑๒ ๒ ๔ ๖ ๓ ในเดือนเหล่านี้
 แต่ละเดือน ๆ มีผู้นำเอาของเลื่อมมาทลเกล้าฯ ถวาย
 เดือนละสองราย สามราย สี่ราย ห้าราย ไม่ขาด ก็ให้พระราชทาน
 พระราชทรัพย์ ให้ข้าราชการฝ่ายในคนไปทำขวัญปีหนึ่ง
 สิบหลายสิบตั้ง ถึง กระนั้นก็ไม่ได้ทรงพระราชดำริห์
 เลี้ยกายพระราชทรัพย์เลย ไม่ได้ทรงสำคัญว่าแรงติดผู้ใด
 ตั้งไพร่ ๆ สำคัญกันนั้นเลย เมื่อได้ช่องได้โอกาส
 ที่จะได้ทรงสำแดงพระเมตตาการณาแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงดังนี้ ก็
 ทรงพระโสมนัสด้วยพระเมตตาการณา ที่ได้ทรง สำแดง นั้น
 เป็นดี อยู่แล้ว อนึ่ง ท่านทั้งหลายทั้งปวงเห็น จะวิตกไป
 ว่าพระเจ้าลูกเธอ ในแผ่นดินประจวบนี้ นาน ตั้งแต่บรรดาตรีศก
 ไปก็เห็น จะต้องขลุกขลุ่มด้วยถาวร โสกันต์วุ่นไปทุกปี เจ้ท่าน

08/18/2566

วิตกทั้งนี้ ก็ขอเสียเถิดชื่อว่า วิตกเสย ทรงพระราชดำริห์ไว้ว่า
 การโสกันต์เป็นการพิเศคทั้งนี้ จะทำก็แต่แก่พระเจ้าลูกเธอ
 พระองค์ใหญ่ ๆ ลำคัญ ๆ เมื่อเวลาว่างราชการ ภาจะทำได้
 จะไม่ทำไปทุกพระองค์จึงเชื่อเถิด ฯ อมิ่งท่านผู้ใดมักนึก
 มักคิด แขนงแผนภาคภูมิ จะนึกข้างคิกข้างกรรมัง ว่าพระเจ้า
 ลูกเธอซึ่งโสกันต์นี้ เป็นแต่พระองค์เจ้า มีเจ้าจอมมารดา
 เป็นพระสนมมิใช่เจ้าฟ้า ก็ซึ่งมีนางมยุรฉัตรนางเจิญูเคือง
 นางสรระนั้นเกินไป ถึงครั้งโสกันต์เจ้าฟ้าอาภรรเจ้าฟ้า
 มหามาลา เจ้าฟ้ายิว ก็ไม่ได้ มีนางมยุรฉัตรนางเจิญูเคือง
 แลนางสรระ ก็ฤจะว่าครั้งนั้นไม่มีเพราะไม่มีเส้าของ
 ก็จงยกไว้ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาโลกย์ ก็ได้มีการแห่โสกันต์ พระเจ้าลูกเธอเป็นหลายครั้ง
 หลายคราว นอกจากการโสกันต์เจ้าฟ้า กณทลทิพยวดี
 ครั้งหนึ่งคราวเดี๋ยแล้ว ก็ไม่มีมยุรฉัตรเจิญูเคือง
 แลนางสรระเลย ถึงครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวในพระบรมมหาราชวังนี้ มีการโสกันต์พระองค์เจ้า
 โสมนเรศ วัฒนาวดีครั้งหนึ่ง ในพระบรมราชวังก็มีการแห่โสกันต์
 พระองค์เจ้าข้าง ฯ เมื่อในรัชกาล จัตุวาศก ในพระบรมราชวัง
 ประจุบันนี้ ก็มีการโสกันต์กรมหมื่น บวรวิไชยชาญ

08/10/2566

แด่พระองค์เจ้าสุทาสวรรค์ ก็การที่ขังขี้ไต้ทำเมื่อกำลัง
 มีเจ้าของว่าเป็นอย่างยิ่ง ก็ครั้งใดกษัตริ์พระ องค์เจ้าโลมนัด
 วัฒนาวลี พระบารมีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ก็เป็นที่ขังที่ขัง ก็เพราะท่านทรงพระราชดำริห์เห็นว่า
 พระองค์เจ้าผู้จะโล กษัตริ์นั้น มีใจเจ้าฟ้าท่านจึงไม่ให้มี
 นางมบุตรเชษฐาเครื่องแลนางสระเช่นอย่างมาแล้ว ครอง
 มาได้มีขมเช่นการเก็บไป ถ้าท่านผู้ใดจะคิดดังนี้ จะว่าคงให้ด้วย
 แลคุณการใดดี ๆ ก็ควรที่จะ ว่าควรที่จะคิดขังแล้ว มีพระ
 บรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้ประกาศสารภาพมาว่า
 ชู้ท่านก็ทำท่านว่าคงนี้ชอบด้วยขนบธรรมเนียมอยู่แล้ว เพราะ
 แต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเก่า ก็สืบทราบมาเช่นนี้ว่า
 การโล กษัตริ์พระ องค์เจ้าซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าฟ้าแล้ว ไม่เคยมี
 มบุตรเชษฐาเครื่องนาง สระเลยเช่นความจริง แต่ซึ่งไปร
 ให้ทำการเก็บดังนี้เช่น ด้วยทรงพระราชดำริห์เห็นว่าผู้ที่เคย
 ทำเก็บยิ่งไปกว่านี้ยังมีอยู่ ไม่เชื่อก็ให้สืบถามเอาเด็ก
 จะได้ความจริง เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ ในพระบรมราชวังมีการโล กษัตริ์แต่ใหญ่โต
 ถึง ๔ ครั้ง พระองค์เจ้าที่โล กษัตริ์ใน ๔ ครั้งนั้น ถ้า
 ระ ออกพระนามไปก็จะเช่น มงคลบ้างไม่เช่นมงคลบ้าง นั้น

08/10/2566

ใต้ ๑๑ เป็นแต่พระ องค์เจ้าในเจ้าจอมมารดาเป็น พระ สนมหมก
 แปลก ๆ อยู่หน้อยหนึ่งแต่พระ องค์เจ้ากำพุฉัตร เจ้าจอม
 มารดาเป็นพระ องค์เจ้าเมืองเขมร แลพระ องค์เจ้าปัทมราช
 เจ้าจอมมารดาเคยเป็นพี่ที่ยาวไพร่เรียกว่าเจ้า เมื่อครั้ง
 เมืองนคร ศรี ขรรฆราชตั้งตัวเป็นใหญ่ไม่ขึ้นใครเท่านั้น ก็ท่าน
 ผู้ที่โตโสกันต์ ใน ๔ ครั้งนั้น บัดนี้ยังมีอยู่ ๔ พระ องค์
 คือ พระ องค์เจ้าทองจันทร์หนึ่ง พระ องค์เจ้าคาราหนึ่ง
 พระ องค์เจ้าปัทมราชหนึ่ง กรมขุนนราธิกหนึ่ง ใครไม่เชื่อ
 ก็ไปสืบถามท่านคุณเกิด จะได้รับความเป็นจริงในการโสกันต์
 ๔ ครั้ง ในพระบรมราชวังนั้น มีนางเชิญมยุรฉัตร
 นางเชิญคอกบัว นางเชิญพระแสงเชิญเครื่อง เชิญพัก
 แลนางสระทั้ง ๔ ครั้ง ๔ คราวเป็นแน่ ตัวผู้เชิญมยุรฉัตร
 บัดนี้ก็ยังมัตว์อยู่ คือเจ้าจอมมารดาท่านไม่เชื่อก็ไปสืบถาม
 คุณเกิด ฯ เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภาลัย ในพระบรมมหาราชวังนี้ มีการลงทรงครั้งหนึ่ง
 โสกันต์ใหญ่สองครั้งฉนั้นใด ที่ในพระบรมราชวังก็มีการ
 โสกันต์ใหญ่สองครั้งคล้ายกัน ก็ท่านผู้โต โสกันต์ ในพระ
 บรมราชวังนั้น คือ กรมหมื่น กระจมตรีศรี ศักดิ์ เกษ หนึ่ง
 พระ องค์เจ้าชายหนึ่ง ก็ท่านทั้งสองพระองค์นี้ บากหมาย

ก็ว่าพระองค์เจ้า   แต่ว่าการครั้งนี้ จะว่าเป็นพระองค์เจ้า
 ญาเจ้าฟ้าก็ อมเออ อยู่ไม่รู้ที่ จะคิดสิ่งไหน   แต่แต่แทนนั้น
 ก็มีมยุรฉัตร แลเชิญเครื่องนางสระ   ตั้งเขาไกรลาสสมโภช
 สามวันเป็นการโตใหญ่   ผู้ที่โตเชิญมยุรฉัตรเชิญดอกบัว
 แลเชิญเครื่อง   ก็ยังมีตัวอยู่โดยมากสืบตามเอาเถิด ๆ
 ก็แลการเมื่อมีหลังแลการครั้งนี้   การที่ควรเพียงไร
 ก็ทวายโตฝ่าลของ ขลุ่พระบาท อยู่สระ   ก็พระราชวงษานวงษ์
 แลข้าราชการ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน   กรายทูลพระกรุณาโดยมาก
 ว่าการแต่โลกันต์ที่มีนางเชิญมยุรฉัตร   เชิญเครื่อง
 แลนางสระ นั้นยังไม่โตเห็นเลย   เช่นแต่โตขึ้นเล่าต่อ ๆ มา
 ถ้าโตขึ้นให้เห็น ประจักษ์ตาเห็น แยะอย่างโต จะดี ผู้กราบทูล
 ตั้งนี้โดยมาก   จึงทรงพระราชดำริว่าการที่จะแต่ตั้งนั้น
 ก็ควร จะรอไว้ต่อเมื่อเวลาโลกันต์ พระเจ้าลูกเธอซึ่งเป็นเจ้าฟ้า
 แต่เห็นว่าวันเวลากว่า จะมาถึงนั้นก็ยังนาน คิดกำหนดการไป
 ก็ต่อขบฉลลัพท์ตก ขี้เถาะแพศก ขี้มโรงสัมฤทธิศก ขี้แม่
 ตรี ศก จึงจะมีไว้   ก็ จะคิดอวังหวังเวลาใกล้ก็ไว้ใจยาก
 ผู้ที่อยากคอยก็ อยากไป   ผู้ที่จะไม่รอใจให้ ถึงเวลานั้นเข้า
 ก็ไม่มี   ก็เมื่อสิ่งไรมีผู้ อยากเห็นด้วยกันมาก เมื่อมีอำนาจ
 จะทำได้ ก็ควรรีบทำให้เห็น   ก็เพราะ ทรงระแวง อยู่ว่าจะป็น

อันเกิน อย่าง ขรรณเทียม จึงโปรดให้มี การเฉลิมพระนาม
 พระเจ้าลูกเธอ ซึ่งเปนเจ้าฟ้าเข้ากำกับการด้วย ให้การ
 ไส้กัณฑ์พลอยกลมเกลียวไป เนื่อง การ สมโภชนั้นก็โปรดให้
 ลกตลร ให้มีแค้นวันเดียวไม่ให้มีสามวัน เหมือนครั้งไส้กัณฑ์
 พระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี แล การ ไส้กัณฑ์ที่มีในพระ
 บวรราชวัง ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ แลแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 ณาโดยนั้น เมื่ออธิบายชี้แจงให้เห็นดังนี้แล้ว - จะมีผู้พูด
 ผู้คิดว่าเกินไป ขอให้พวกนั้นไปคิดไปพูดถึงการไส้กัณฑ์
 ในพระบรมราชวัง ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ ๔ ครั้งนั้นก่อนเถิด ควรเห็นว่าเกินยิ่ง
 กว่าครั้งนี้ เพราะพระองค์เจ้าในพระบรมราชวังมิใช่เจ้าฟ้า
 ก็ทรงศักดินาเพียง ๔๐๐๐ พระองค์เจ้าในพระบรมมหาราชวัง
 ทรงศักดินา ๖๐๐๐ ตามกฎหมายก็คิดเถิด ก็การไส้กัณฑ์
 เจ้าฟ้าให้ทำอย่างไร พระองค์เจ้าให้ทำอย่างไร กฎหมาย
 ก็ไม่มี ถึงในพระบรมราชวังครั้งนี้ จะมีการไส้กัณฑ์ เมื่อมีกำลัง
 จะทำไปได้เพียงเท่าไร จะทำไปเท่านี้ก็ได้ ถึงจะมีมจรฉัตร
 เชิญเครื่องนางสระเหมือนกันก็ไม่ห้าม ไม่ทรงพระราชดำริที่
 ๐๘/10/2566
 ฐิเทียบว่าอะไร เพราะการแต่ก่อนเคยมีมาแล้วเป็น อย่าง

แต่ปากใจคนต่าง ๆ จะพูดไปคิดไปอย่างไรนั้นไม่ทราบเลย
 การที่ล่วงมาแต่หลัง ๆ ได้ทราบได้ผ้าตอง ขลุ้พระบาท
 อยู่เพียงเท่าใด ก็ทรงประกาศชี้แจงไว้ในประกาศนี้ให้ทราบ
 ทว่ากันว่า การในแผ่นดินที่มีอยู่อย่างไร อย่างหนึ่ง ได้ทรง
 สั่งเกณฑ์ส่วยอยู่สิ้นไม่เซอะซมม गया ๆ พระองค์เจ้า
 หม่อมเจ้า แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายหน้า ฝ่ายในผู้
 มีหน้าที่การกิจใด ๆ ที่รับหมายประกาศนี้ ได้ทราบความ
 ถึงประกาศมาแล้ว ถ้าไม่มีช่วยไขแลกิจการสำคัญ
 แลไม่กระตาดอกกระเดื่องใจอย่างไร อย่างหนึ่งแล้ว ขอเชิญ
 เสด็จแลเชิญท่านเข้ามาสโมสรมในการเฉลิมพระนาม แลการ
 ไส้กัณฑ์พระเจ้าลูกเธอ สักเวลาหนึ่งสองเวลาในวันทั้งหกวัน
 คือ ในวันอังคาร เดือนยี่สิบค่ำวันหนึ่ง เวลาบ่าย วันพุธ
 เดือนยี่สิบเอ็ดค่ำวันหนึ่ง ทั้งเวลาเช้าเวลาบ่าย วันจันทร์
 เดือนแรมแปดค่ำ วันอังคารเดือนแรมเก้าค่ำ วันพฤหัสบดี
 เดือนยี่สิบค่ำ สามวันเวลาบ่าย วันพฤหัสบดีเดือนยี่สิบเอ็ดค่ำ
 วันหนึ่งทั้งเช้าทั้งบ่าย รวม ๖ วันด้วยกัณฑ์ให้เป็นศิริสวัสดิพิพัฒ
 มงคล เพราะท่านทั้งปวงแต่ละพระ องค์แต่ละ นายมี
 มงคล กุศลเหตุได้สร้างมา จึงได้มีบุญพาศนายคณิศรคณิศร

ใหญ่ข้าง ย่อมข้างที่ กว่าสามัญมณศ เมื่อมา สโมสร ในการ
 พระราชพิชฌมกคถาร ก็จะได้ เป็น สวัคคิมกค สมนคร
 ที่ พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง พระเมตตา
 กรุณาชบเลียง ไม่ได้ ทรง ชิง ชัง รัง เกียจมุ่ง ร้าย ทมาย ขวัน
 ท่านผู้หนึ่งผู้ใดเลย เป็น ความจริง ประกาศ มา ณ วันที่ พทช
 เดือน ยี่ ขึ้น สค่ำ ยี่ จอจิต วาศก ศักราช ๑๒๕๔ เป็นวันที่ ๕๒๔๒
 ในราช การประจวบนี้

๓๕

สำนักหอสมุด

ประกาศตั้งเจ้าพนักงานปักข้ายแลรับแลจ่ายเบี้ยแปะ

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ราษฎรทั่วปวง
 ให้ทราบว่า ทรงพระราชดำริที่ว่าตำบลที่รับราษฎร
 เอาหมายแทนเงิน แลเบี้ยแปะมาส่งเจ้าพนักงานขึ้นเอาเงิน
 หลวงไปในที่ที่ ที่จำหน่ายเบี้ยแปะไปให้ราษฎรผู้มา
 ขอซื้อที่ อยู่ในพระราชวังเย็นที่ลี้ลับอยู่ ราษฎรไม่ทราบ
 ไม่เห็นไม่รู้แห่งไปมายาก จึงตั้งเชอเล้าฤาษี ๗ ตำบล
 ไปง่าย ๆ ๆ บัดนี้จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง
 ให้เจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติ ออกมาตั้งปักข้ายมีอักษร
 ประกาศ คอยรับราษฎรที่มีเบี้ยอัฐเบี้ยโสฬศ จะใคร่แลก
 เปลี่ยนให้เงินนั้น นำมาส่งเจ้าพนักงานแล้วรับเงิน
 ไปตามกำหนด ๘ อัฐเป็นเพอง ๑๖ โสฬศเป็นเพองนั้น
 โดยง่าย ที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาททุกวัน
 ตั้งแต่เวลาบ่ายสองโมงเสก ไปจนบ่ายห้าโมงเสก ทกเวลา
 เว้นแต่วันมีการประชุมพระราชพิธี คเชนทศิวศานทรียำพวาย
 แลอื่น ๆ ใคร ๆ มีเบี้ยแปะอัฐฤาโสฬศ จะใคร่ได้กลับ
 เงินไป ก็ให้คนเบี้ยแปะมาให้ทันในสามชั่วโมงที่กำหนด
 ว่าแล้วนี้ ถ้าเห็นข้ายปักไว้ที่นั้นเมื่อใด ให้รู้ว่าเจ้าพนักงาน
 มาคอยให้เงินรับเบี้ยแปะเมื่อ นั้น ถ้าข้ายยังไม่ปัก

08/10/2566

ฤๅถอนไปแล้ว ก็ให้รู้ว่ายังไม่ถึงเวลาฤๅพ้นเวลา
ตามสังเกตนั้นเถิด ถ้าวันใดไม่มีช่อง จะรับ ก็จะไม่ชุกย้าย
ในเวลา นั้น ๆ ก็ การจะให้เงินแก่ผู้มาขอแลกเปลี่ยนด้วย เขี่ยแปะนี้
ไม่มีกำหนดว่ามากน้อยเท่าใด ใครได้เขี่ยแปะมาส่งเท่าใด
ก็จะคิดเงินให้เต็มตามพิภักดิ์ ครบตามจำนวน เขี่ยแปะที่มาสั
ตั้งแต่เพียงหนึ่ง สิบหนึ่งขึ้นไป จนบาทจนตำลึงจน ซึ่งหนึ่ง
สอง ซึ่งสิบซึ่งจน ถึงร้อยซึ่ง ถ้ามีผู้มาส่งเขี่ยแปะครบจำนวน
ก็จะรับให้เงินสดในเวลาเดียวกันไม่ให้ค้างค่างเลย อย่าสงสัยเลย ๆ
หนึ่งถ้าราษฎรผู้ใด จะต้องการ เขี่ยแปะไปใช้ ก็ให้มาซื้อ
ไปจากที่นั้น เจ้าพนักงานหญิงข้างใน จะออกมาชุกย้าย ตั้ง
จำหน่ายขายให้ราษฎรตามพิภักดิ์ ๘ อัฐ แปดเฟื้อง ๑๖ โสฬศ
แปดเฟื้อง ที่ทำย พระที่นั่งสุทไธข สวรรีบปรว สาททุก วัน
ฤๅเว้นข้าง ในเวลากำหนดสาม ชั่วโมงคงว่าแล้ว แต่
บัตินี้เพราะเขี่ยแปะยังทำได้น้อย ทำให้ไม่มีใครทันมือ ไม่ใคร่ภอ
ความปราถนาของผู้ต้องการ เพราะฉะนั้น เวลาจะไ้จำหน่าย
ให้ราษฎร เวลาจะไม่ได้จำหน่าย จะจำหน่ายได้มากข้าง
น้อยข้างไม่ภอ ใครมาถึงก่อน เมื่อย้ายแรกยกชุกขึ้น
ก็จะไ้เต็มปราถนา มาถึงทีหลัง จะไ้ช้ไปแต่่น้อยข้าง
ฤๅไม่ไ้ข้าง เมื่อย้ายถอนเสียแล้วให้รู้ว่วันนั้น มอกลึก

08/10/2566

ขอกหมก ถ้าไม่ขกย้ายวันที่ให้รู้ว่าเป็นยังไม่เรียบร้อย
 จะขายให้ ๆ ถ้าเมื่อขกย้ายจนคนวิ่งกลับมามาซึ่งกันข้อ
 ของไม่ภอ ก็ จะขายให้แค่คนละเพอง ๑ สลึง ๑ บาท ๑
 ตามมีแปะภอจำหน่ายในวันนั้น ผู้ยังต้องการมาก ก็ให้คอบ
 เวลาวันอื่นต่อไป ใครมีแปะแปะมากคร้านที่จะมาส่ง
 เจ้าพนักงานจะขายให้ผู้อื่นก็ได้ ผู้ที่จะซื้อเมื่อไม่อยากจะมาซื้อ
 แต่เจ้าพนักงาน ถ้าซื้อแต่เจ้าพนักงานยังไม่ได้ภอประสงค์
 เพราะแปะแปะยังมีไม่ภอ จะซื้อกันข้างนอกก็ได้ แต่ห้ามอย่า
 ช่มชู้ชู้เชน แลผลออกดวง อ่างโนน อั้งนี้ ขึ้นใจให้ผู้มีแปะ
 ร้องตั้งขายกดี พ่อหลวงซื้อถูกกว่าพิกัดกดี ห้ามอย่าให้ทำ
 เปนอื่นขาด เมื่อผู้มาว่ากล่าวความประหลาด ๆ ไท ๆ
 ด้วยเรื่องแปะแปะเหล่านี้ อย่าให้เชื่อฟังเลย ให้ฟังเอาคำ
 ประกาศชั้น ประกาศยาว ประกาศเก่าประกาศใหม่ ที่ว่า
 ด้วยเรื่องแปะแปะ เปนประมาณ ซึ่งทรงพระราชดำริจัดการ
 ให้ทำแปะแปะอัฐิ แลโสพิศ จำหน่ายไปให้ราษฎรใช้แทนแปะ
 แทนเงินนั้น ด้วยพระราชประสงค์จะทรงทำนบบำรุงพระนคร
 ให้รุ่งเรือง มีแปะแปะใช้แทนแปะ เหมือนเมืองจีนเมือง อังกฤษ
 แลอื่น ๆ ^{8/10/2466} ที่เปนเมืองใหญ่ มิใช่จะคิดปกอลอกแกะและ
 เอาเงินของราษฎร ทำให้ผู้ใดเสียประโยชน์ เมื่อผู้ต้องการ

เข็ยแปะมาขอชื้อก็กงชายให้ ๘ อัฐ ต่อเพอง ๑๖ โสฬศ
 ต่อเพอง เมื่อมีผู้เก็บเข็ยแปะมาคืนชายส่งหลวง ก็กงชื้อ
 ตามพิภักเดิม ไม่ไค้กักราคาให้ถกเอาถ้าไร ภาษี
 คิคตเกิดจะเห็นจริง ประกาศมาณวันพฤหัสบดี เดือนสิบเอ็ด
 ขนสองคำ ปีจอจัตวาศก ศักราช ๑๙๒๘ เปนปีที่ ๑๒ ฎ
 เณวันที่ ๕๑๖๒ ในราชการประจุบิณห์ ๗

สำนักหอสมุด

พระภาคมหาสังกรานต์ ยี่กอนเขมญจก

มีพระบรมราชโองการ ให้พระภาคแก่ชนทั้งปวง
 มีคาที่นยถิอพระพุทธรศาสนา แลธรรมนิยมยเด็อนวันคน
 อย่างเช่นใช้ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกันว่า เหนี่กอนเขมญจก
 วันอาทิตย์ เดือน ๕ แรม ๙ ค่ำ เป็นวันมหาสังกรานต์
 พระอาทิตย์จะขึ้นรายเมศ ในเวลาข้างรุ่งแล้ว ๔๘ นาที
 วันจันทร์ เดือน ๕ แรม ๓๐ ค่ำ เป็นวันเนา วันอังคาร เดือน ๕
 แรม ๑๑ ค่ำ เป็นวันเถลิงศก ขึ้นศักราชใหม่เป็น ๑๒๓๔
 ในเวลาเช้า ๑ โมง ๒๖ นาที กับ ๒๕ วินาที เพราะฉนั้น
 ในบันทึกการทำบุญเถลิงศกขึ้นศักราชสังกรานต์เป็น ๓ วัน
 ตามเคยมีโดยมาก บันทึกสังกรานต์นามกรอย่างไร ทรงพาพระ
 ษะไร ภักษาหระอะไร ถืออะไร จะว่ามาก็ไม่ต้องการ
 ใคร จะใคร่ทราบถึมาศรูปที่เขียนเขมญไว้ ในพระบรมมหา
 ราชวังเทอดญ

ลักษณะจดหมายวันคนเดือนยี่ใช้ดังนี้ คชคังแต่
 วันศุกรเดือนห้าขึ้นค่ำหนึ่ง ไปจนถึงวันจันทร์เดือน ๕
 แรม ๑๑ ค่ำ จดหมายตรชอขบในททั้งปวง ให้ว่าบุญ
 ยังเป็นจิตวาศก ถ้าจดศักราชให้ครบเป็น ๑๒๓๔ อยู่ตั้งแต่
 วันอังคาร เดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ ไปจนถึงวันพุธเดือน ๕

08/10/2566

แรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งเพ็ญวิษุวัตสุคติชน ให้ใช้ว่าขัณเฑาะฏจลกล
ตลเลขจลควารช ๑๒๒๖ แก่เลข ๑๒ ตามขัแผ่นดินซึ่งเขียนไว้
บนเศกณัน เมื่อเปลี่ยนขณเฑาะฏจลกลแล้วให้เขียนเป็นเลข ๑๓
ไปกว่าจะเปลี่ยนศกใหม่เถิด

ในขัณเฑาะฏจลกลวิษุวัตกิตยเดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำวันหนึ่ง
วันเสาร์เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำวันหนึ่ง เพ็ญวิษุวัตเดือน
พระพิพัฒน์สติยา ๗ วันพฤหัสบดีขึ้น ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำเพ็ญวิ
ษุวัตพระราชพิชิตพรหมจักรให้ราชภูริตถ์มือนำ
ภายหลังวันหนึ่ง คือตั้งแต่วันศุกร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำไป
ห้ามมิให้ตรมือนำมาก่อน ฤ็ในวันนั้นตลอดที่พระราช
อาณาเขตร ๗ ในขัณเฑาะฏจลกลวิษุวัตมีไม่สู้เรียบร้อยสนิท
เพราะหวดหวิคกับอุทิมมาซึ่งมีในขัที่ ๑๕ เช่นปลายระชะ
เมื่อเที่ยงคืน วันเสาร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำฤ็กษัตริย์เช่นแก่ ๑๕
มีเสศโกถ ๑๕ แต่ตามขัตชคณนา วันนั้นเป็นวันที่ ๑๕
มีในปลายขักษชาตแลตามกิตติที่ตำแต่สมมุทลยเปะเพินกิติ
ก็เป็น ๑๕ มีเสศนาทิต่อวันอาทิตย์เดือน ๖ แรมค่ำหนึ่ง
ฤ็กษเพน ๑๕ มีเสศนาทิกถ ๑๖ กิติก็เป็น ๑๕ มีเสศ ถ้าจะ
ตครองพระจันทร์ก็จะเห็นกลมสนิทในวันนั้น ครั้นเมื่อวันอาทิตย์
เดือน ๖ ขึ้น ๑๖ ค่ำกิติ ๑๖ นาทีก่อน ๑๖ วันพระ

เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ทิถุเต็ม ๑๖ ฤกษ์เต็ม ๑๗ เสียแล้ว
 ในเวลาเที่ยงคืน เพราะดังนี้เห็นว่า ถ้าจะทำวิสาขบูชา
 ในวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แล้ววันอาทิตย์ เดือน ๖
 แรม ค่ำหนึ่งวันจะเป็นที่ ว่าโดยธรรมเนียมมอญมา ๆ ยี่ไม่มี
 อธิกมาส วิสาขบูชาคง อยู่ในกลางเดือนหกทุกเมื่อ แต่
 พระจันทร์ข้างที่ ก็เต็มใน ๑๔ ค่ำข้าง ๑๕ ค่ำข้าง แรม ค่ำหนึ่ง
 ข้าง แรม ๒ ค่ำก็มีข้าง ในยี่มีอธิกมาสที่เป็นที่ ๓ แต่ยี่
 ที่มีอธิกมาสแล้วแต่หลัง ฤกษ์ วิสาขบูชาจะมีคง มีในกลาง
 เดือนเจ็ดเป็นแน่ แต่ในยี่มีอธิกมาส เป็นยี่ที่สองแต่ยี่
 ซึ่งมีอธิกมาสมาแล้วแต่หลัง ฤกษ์ วิสาขบูชาจะมีคง อยู่
 ในกลางเดือนหกเหมือน อย่างยี่ แต่ฤกษ์ แลก็ดีตามสมมุติ
 ฐานที่ก็สนิททางที่ก็ไม่สนิท เพราะ อุกุแลริตย ของ จันทร
 ทำให้ซัดไปเสมา ๆ ในพระบรมมหาราชวังนี้ จะมีการ
 สมโภชพระมหาเศวตฉัตร ที่พระที่นั่งสุทไธสน์ปราสาท
 วันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ
 วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม
 วันอาทิตย์ เดือน ๖ แรม ค่ำหนึ่ง เป็นการมงคลสำหรับพระราชวัง
 ตามยี่ ๆ ในยี่กนเบญจศกนี้ มีอธิกมาส เดือน ๘ เป็น ๒ คน
 เป็นเดือนถ้วนทั้ง สองเดือน เมื่อเขียนเลขครุ เดือน ๘ ก่อน

เขียนเลข ๘ เลขเดียวแล้วกำหนดไว้ข้างล่างที่ตัวอย่างนี้ ๕
 ให้รู้ว่าจะมีเดือน ๘ หลัง ในเดือน ๘ หลังนั้นเขียนเลข ๘
 เป็นสองซ้นกันไว้ท้ายครุฑตัวอย่างนี้ ๘ เกิด ๗ วันสุก
 เดือน ๘ แรมค่ำหนึ่งเป็นวันเข้าปีรมพรรษา วันอาทิตย์
 เดือน ๘ แรมค่ำหนึ่งเป็นวันเข้าปีจันทรพรรษา วันอังคาร
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำเป็นวันมหาปวารณา ๗

คา. พืษ ๗ เพ็ช ๗ ไหล ๗ เลื่อ ๗ จำการ หลังไม้ไต่
 ขย่าตึร ตามกัณว่าทำไม้ขึ้นจึงเป็นเดือน ๘ สองหนแล้วรวมนัก
 แต่ก่อนศกเหมือนวันว่างสามปี ๗ จึงมีอธิกมาสคราวหนึ่ง
 มิใช่ฤๅ ขย่าสงไสยอย่างนั้นเลยเคยมาแต่หลังใช้อธิกมาส
 ตามคราวอย่างนี้แล ใน ๑๘ ปีมีอธิกมาส ๓ ครั้งจักเป็นระยะ ๗
 ศกมีอธิกมาส ในปีที่ ๓ ที่ ๖ ที่ ๙ ที่ ๑๑ ที่ ๑๔ ที่ ๑๗ ที่ ๑๘
 ระยะเช่นนี้นับแต่ปีเถาะนพศก คักราช ๑๒๖๘ มาจนปีธา
 สปัตศก คักราช ๑๑๘๗ เป็นระยะหนึ่ง นับแต่ปีจออิฐศก
 คักราช ๑๑๘๘ มาจนปีมโรงฉศก คักราช ๑๒๐๖ เป็นระยะหนึ่ง
 นับแต่ปีมีเสง สปัตศก คักราช ๑๒๐๗ มาจนปีกนเขยงศก
 คักราช ๑๒๒๕/25๕๕ สกนชก ระยะหนึ่ง ปีนี้เป็นปีที่ ๑๘ ศกมี
 อธิกมาส ว่าโดยสังเขปอธิกมาส เว้นสองปีข้างปีหนึ่งข้าง
 ก็มีเคยใช้มาอย่างนี้แต่โบราณมาอย่าสมเท่หเลย ๗ พระราช

พิธีของเปรียงใหญ่ที่กรุงเทพมหานครนี้ ยกโคมในวันพุธเดือนสิบสอง
 เดือน ขึ้นค่ำหนึ่ง ลตโคมในวันศุกร์ เดือนสิบสองแรมสองค่ำ
 ให้พระราชวงษานวงษ์ แลข้าทูลลอองธุลีพระบาทแลราชภู
 ขันตาซึ่งจะได้ยกโคมลตโคมได้รู้ตามกำหนดนี้ ฯ ฅวันพฤหัสค
 บที่ เดือนสิบสองแรมค่ำหนึ่ง เป็นวันชี่พ่อพร้าหมณะจะได้ทำ
 พระราชพิธีกฤตเกบาณหอพระเทวสถาน พระราชพิธีคเชน
 ทร์ควสันนสองครั้ง แลพระราชพิธีสารท แลพระราชพิธี
 ตรีขัมพวายศรีปวาย แลพระราชพิธีสัมพัจฉรฉิน คงทำ
 ในวันคือขึ้นแรมนั้น ๆ ตามเคยเหมือนอย่างทุกปี ในยี่ก
 ษณุศก วันอังคารเป็นวันธงไชยเป็นวันที่ วันจันทร์เป็นวัน
 อชาศน์ วันเสาร์เป็นวันโลกยวินาศ ห้ามฤกษ์แลการมงคล
 ทั้งปวง ฯ ในยี่นี้ มาฆบรณมีตกในวันอาทิตย์เดือนสาม
 ขึ้นสิบสี่ค่ำท่านผู้ประโยชน์ด้วยการกุศล ถ้าจะทำพิธี
 มาฆบูชา ให้ตั้งตามลัทธิในคำภีร์ธรรมยุทถาถว่านิยม
 ไว้ว่า เป็นวันที่ชุมนุมพระสาวกผู้เป็นชีนาสพอรหันต์ ๑๒๕๐
 เปนมหาสมาคมใหญ่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ในที่สมาคมนี้ ในยี่นี้ควรให้ทำ
 ในวันอาทิตย์เดือนสามขึ้นสิบสี่ค่ำ ฯ ในยี่กษณุศกนี้
 วันอุโบสถเป็นที่รักษาศีลอุโบสถ และมีมาฆกรรมสงฆ์

ซึ่งผิดกับวันที่นับว่าวันอุโบสถ ฤๅวันพระ ตามเคย รัอยู่ต่อกัน
 ในชาวสยามทั้งวังนอกนั้มีอยู่ ๔ วัน คือวันเสาร์เดือนหก
 ขึ้นค่ำหนึ่ง วันอาทิตย์เดือนหกขึ้นเก้าค่ำ วันอังคารเดือน ๘
 ขึ้นค่ำหนึ่ง วันพุธเดือน ๘ ขึ้นเก้าค่ำเท่านี้ เช่นวันรักษา
 อุโบสถ แล ขรรณสวณะไทย ทรงเพราะในปักย ค่างแรม
 ในเดือน ๕ แลในเดือน ๗ ทั้งสองนี้ เช่นปักย ถ้วน
 มีวันเป็น ๑๕ วันตามวิธีปักยคณนามิใช้ปักยขาด
 วันอุโบสถแลวัน ขรรณสวณะนอกจาก ๔ วันนี้แล้ว ก็คง
 ต้องกินคือในวันขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แลขึ้น ๑๕ ค่ำ แลแรม
 ๑๕ ค่ำ ฤๅแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือนขาดทุกเดือนตลอดชั่วปีใหม่
 ไม่ปักยของอะไร ฯ อึ่งวันเวลาพระอาทิตย์ ยกเปลี่ยน
 ขึ้นรายใหม่ ซึ่งเรียกว่าสังกรานต์เดือน ในปักยเบญจศกนี้
 พระอาทิตย์ยกขึ้นรายเมศ ตั้งแต่วันอาทิตย์เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ
 เวลาบ่ายแล้ว ๔๘ นาที อยู่จนวันอังคารเดือน ๖ แรม ๑๐ ค่ำ
 เวลา ๑๐ ทุ่มกับ ๔๘ นาที แล้วยกไปอยู่รายพฤกษ
 จนวันเสาร์เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ ทุ่มกับ ๒๔ นาที
 แล้วยกไปอยู่รายเมถุน จนวันพุธเดือน ๘ แรม ๑๕ ค่ำ
 เวลาบ่ายแล้วกับ ๒๔ นาที แล้วยกไปอยู่รายกรกฎ
 จนวันเสาร์เดือน ๘ ขึ้นค่ำ ๑ เวลาบ่ายแล้ว ๒๔ นาที

แล้วยกไปอยู่ราชสีห์ ๓ วัน อังคาร เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำ เวลา
 ท่วมหนึ่งกับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์ ๓ วัน อังคาร
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เวลาเช้าสองโมงแล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน เสาร์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๑๑ ท่วมกับ ๑๒ นาที
 แล้วยกไปอยู่ราชสีห์พิฆิตร ๓ วัน จันทร์ เดือน ๑ ขึ้น ๕ ค่ำ
 เวลาบ่าย ๕ โมงกับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน อังคาร เดือน ๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๗ ท่วมกับ ๓๖ นาที
 แล้วยกไปอยู่ราชสีห์มังกร ๓ วัน พฤหัสบดี เดือน ๓ ขึ้น ๕ ค่ำ
 เวลาเช้า ๕ โมง แล้วยกไปอยู่ราชสีห์กุมภ์ ๓ วัน สักร เดือน ๔
 ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๑๑ ท่วมกับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน อาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ บัชชวยังเป็นเบญจศก
 แลชงกล่าวมานี้ เพื่อจะให้ท่านทั้งปวงได้ทราบถึงน้ำฝน
 แลน้ำมากน้ำน้อย ในปีหลังกับปีประจวบนี้เป็นประโยชน์
 เพราะการชงจะเทียบเคียงนั้น จะคิดแต่ง่าย ๆ สั้น ๆ แต่เพียง
 เดือนต่อเดือน คือ เดือน ๗ เดือน ๘ ในปีหลังมาเทียบ
 กับเดือน ๗ เดือน ๘ ในปีนี้ แลเดือน ๑๑ เดือน ๑๒
 ในปีหลัง มาเทียบกับเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ ในปีนี้ ทั้งนี้
 จะหาเป็นแน่ไม่ได้ ต้องเทียบเคียงตามระยะ พระอาทิตย์ยกถึง
 กล่าวแล้ว จึงเป็นแน่แท้ ๆ ข้างท่านผู้ต้องการ จะหาฤกษ์ก็

วันที่ เมื่อวันพระอาทิตย์ยกเป็น ๖ ทำการมงคลทั้งปวง
 จะได้ผลดีเหลือยิ่งแล้ว จะได้ประพาศิการมงคลในวันอื่น ๆ
 นอกจากวันดังกล่าวนี้ ฯ ในชั้นกฤตยงคฤณี ว่าทั่วไปทั้งมนุษย
 โลกย์ จะมีจันทร์ปราภา แลสุริยปราภาอย่างละ สองครั้ง
 ห้ามรุกข ตั้งแต่วันจันทร์เดือน ๖ แรมเก้าค่ำไปจนวันจันทร์
 เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ แลตั้งแต่วันพฤหัสบดีเดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ
 ไปจนวันพฤหัสบดีเดือน ๑๒ แรมเจ็ดค่ำ ทำการมงคลไม่สู้ดี
 แลสุริยปราภาสอง จันทร์ปราภาครั้งหนึ่ง ในบ้านเมือง
 ฝ้ายไทยนี้ จะไม่เห็นเลย จะเห็นได้แต่จันทร์ปราภาครั้งหนึ่ง
 จะมีในวันจันทร์เดือนเจ็ดขึ้น ๑๕ ค่ำ จะจับเวลา ๘ นาฬิกา
 กับ ๓๑ นาทีแต่เที่ยงคืนคิดเป็นเวลาคือ ๑๑ ทุ่ม ในฤกษ์นั้น
 จะจับทิศอาศวนแล้ว จะจับมากเข้าไปจนเกือบค่อนดวง พระ
 จันทร์ก็ จะดับ จะจับสิ้นดวงต่อเวลา ๖ นาฬิกา กับ ๓๘ นาที
 แต่เที่ยงคืน คิดเป็นเวลาย่างรุ่งแล้วเกือบโมง ๑ เมื่อสิ้นดวง
 แลต่อขึ้นไปเมื่อคืนภายในเมืองนี้ จะไม่เห็น ฯ จันทร์ปราภา
 ครั้งนี้ เปรตผ่น ถ้าเมฆมืดในท้องฟ้าก็ จะไม่เห็น ดวง
 พระจันทร์เล็กด้อยดำจวนตกแล้ว เวลาจวนรุ่งกำลังคนมีวันนอน
 ถ้าไม่คอยค ก็ จะไม่เห็น แต่ที่จริงนั้น จะเห็นแน่แท้ ฯ
 เมื่อวันคนเกิดจะยล่องไป ๆ ฤกษ์ อายุ ของ มนุษย์ชน

ในโลกนี้ทั้งปวง ระยะเวลาชีวิตนั้น มีประมาณเพียงแค่นี้แหละ แต่ค่าลง
 มากกว่าแค่นี้ซะนี่ ก็หมดไป สิ้นไป ไกลต่อเวลาที่ จะ ถึง
 แก่ความตายเข้าไปทุกวัน ๆ ด้วยกันทุกคน ๆ ความตายนั้น
 ไม่เลือกหน้าว่าผู้ใด ๆ เช่น คน จน คน มี ผู้ ก็ แล โพร่ เช่น คน กุ หัก จู
 บรรพชาติ ไม่มีใคร ล่วง พ้น จาก ความตาย นั้น ไ้ โดย ก็ แล สัตว์
 ทั้ง ปวง คน ทั้ง ปวง มี ชีวิต ของ ตัว เช่น ที่ รัก ย หมก ด้วย กัน กลัว
 ตาย ไม่ อ ยาก ตาย โทษ มาก เช่น ขรรพคา แต่ ว่า หว เสนอ กัน ไม่
 ต่าง คน ใด ความ ทกซ์ ความ มาก มาก เมื่อ หน้า ย ใน ชีวิต
 ของ ตัว ย่าง คลั่ง โคลง พน เพอน เห็น วิปริต ไป ต่าง ๆ บ้าง สัก ษา
 ล้น เหลือ เพื่อ พ่าย คีต จะ ทำ บัญ ด้วย ชีวิต บ้าง ผล คอ ตาย
 เชือก คอ ตาย กิน ยา ตาย แล เผา ตัว เสื่อ ก็ มี ๆ อว ภก ล้า หาญ
 แขง แวง เกิน ประมาณ ไป ชน ไม่ สง แล เข้า ไกล ไฟ ไกล กิน ย
 แล เข้า ปล้ำ ปลุก กับ สัตว์ ร้าย ว่า ย น้ำ รุก แล่น เรือ เล็ก ฝ่า คลน
 ฝ่า ลม แล เข้า ชก ต่อย ตี วัน พน แทง แยัง ยิง กับ ผู้ อื่น
 ไม่ อา โสย ใน ชีวิต คิด ว่า ตาย ไหน ตาย ลง ๆ าก ล้า เส พสุรา
 มาก เกิน ประมาณ ๆ กิน ยว กล้า แวง ยิง นึก ด้วย อ ยาก จะ ได้
 โรค ตาย เร็ว คน เช่น นี้ ลาง ที่ ก็ เพลียง พล้า ทำ ให้ ชีวิต ตัว
 เสื่อ ไป ก็ มี บ้าง ถึง กระ นั้น มี อยู่ ทาง ๆ ก็ ผู้ ที่ รัก ย ชีวิต
 ไม่ อ ยาก ตาย กลัว ตาย นั้น มี โทษ มาก ถึง กระ นั้น ลาง คน ยาก จน

08/10/2566

ถ้ามีความปรารถนา ความมุ่งหมาย อย่างหนึ่ง อยู่ในใจ ในความคิด
 ก็ย่อมหวาดหวั่น พร้อ พร้องแต่ความตาย มากนัก ผู้ใดกลัว
 ตายแล้ว ถ้าจะหลบ หลีก เลี่ยง ไม่เข้าใกล้ เข้า เคียง ข้าง ร้าย
 เสือ ร้าย สัตว์ ร้าย แล ไม่ชน ไม่สู้ ไม่ว่าหน้าถูก ไม่เล่นเรือเล็ก
 ออกทะเลถูก ไม่เข้าป่า เข้า คอง เข้า คัด เข้า สงคราม แล การชก คี
 ฟน แทง กย อยู่นั้น แล ไม่เข้าใกล้ ไฟ เข้า ใกล้ ดิน ชน ไม่กินสุรา
 มาก ไม่กินยา ร้าย ยาแรง ไม่กิน ของ แสลง เมื่อนำ ใช้น้ำ เจ็บ แล
 ไม่ประพฤติกามิถิต ๆ ที่เป็นเหตุ จะเห็น ต้อง ราช ทัณฑ์
 การตั้ง ว่ามานั้นนั้น เป็น การ อัน สมควร ที่ จะ เห็น จริง ด้วย กัน
 ว่า เป็น ทาง ที่ จะ หลีก หลีก ความตาย อยู่แล้ว แต่ความกลัว
 ของ คน บาง พวก ยัง ยิ่ง ชน ไป กว่า นี้ ถึง หลีก เลี่ยง ตั้ง ว่า มา
 นี้แล้ว ก็ยัง มีความ ระแวง ว่า ตัว ตั้ง อยู่ใน ที่ ใกล้ แห่ง ความตาย
 ยิ่ง พร้อ พร้อง ว่า อัน ตาย แห่ง ชีวิต จะมี มา ยัง คิดหา เครื่อ กัน
 ความตาย แล ทาง หลีก เลี่ยง อย่าง อัน ออกจาก พัน ที่ จะ พร้อ พร้อง
 แต่ การ ทั้ง ปวง นั้น ไม่ อาจ ที่ จะ เห็น จริง พร้อ มกัน ได้ แต่ ใน
 คำ นึก ปราย ที่ สิ้น สอน สืบ มา ใน พระ คัมภีร์ ที่ มี ใน พระ พุทธ ศาสนา
 ที่ เป็น ทาง กรรม วาท กิริย วาท นั้น ท่าน สรรเสริญ ทาง อัน สัตว์ ตู
 ยาร อย่าง กุศล กรรม บด บาง ตัว แล การ ขวน ขวาย บาง
 ทาง ภาวนา บาง อารมณ ์ ยชา บาง วิธี ว่า เป็น ที่ จะ ให้ ออก ผล

08/10/2566

ให้อายุยืนในทิวา ขรรษชาตินี้ แล ลัมปรายภพชาตินี้
 แต่ที่ระห้ามความตายให้ชากไม่ให้มีมานั้นไมได้ ถ้ายังเกิด
 เปนกายเปนใจ อยู่ตรวยใด ก็คงยังต้อง อยู่ใต้อานาจความตาย
 จะประหาร อยู่ตรวยนั้นไม่มีใคร พ้นเลย ถึงใคร อายุยืน
 มากแล้ว ก็ไม่ไกลกว่าคน อายุสั้นนักเหมือนไม้แก่น ไกลกว่า
 คนกลอยสั้น อ้อย ทางนั้นคือให้เครื่องกิน อันตรวยชีวิตสัตว์
 คือผ้าตราหน้าเครื่อง ทรงหน้า แลอื่น ๆ แลเครื่องอดทน
 ชีวิตสัตว์ คืออาหาร แลสิ่งอื่น ๆ แลยาฤๅเครื่องยา
 รักษาไข้เจ็บ แลบริจกทรัพย์ จ้างหมอให้รักษาโรคต่าง ๆ
 แลเสียทรัพย์ช่วยให้สัตว์ที่จะตายเร็ว ๆ ให้รอดตายไปคราว
 หนึ่ง ๆ สัตุนั้นคือเวณจากปาณาติบาต แลวิหิงสาการเขี่ยคนเขี่ย
 ทำนผู้ อื่น แลเขี่ยคนเขี่ยสัตว์ กรรมนั้นคือ อนภิชฌาอภัย
 ยาบาท การที่ไม่มุ่งหมายทรัพย์สิ่งของของทำนผู้ อื่น ด้วยความ
 โลภ จนถึงแข่งให้ผู้อื่นตาย เพื่อประสงค์ จะไต่ ของทำนมา
 เปนของตัว การชวนชวายนั้น คือ อสุภรักษาพยาบาล
 คนไข้ ชวนชวายนหาหมอมา รักษาคนไข้ แลชวนชวายนหา
 แลแต่ง ของอาหารที่ชวยโรคให้คนไข้ แลให้กำลังช่วยผู้รักษา
 เจ็บ แลภาวนาวิชิตุนั้นคือประ กอบความเมตตา กรุณา
 ในผู้ อื่นทั่วไปเสมอกับตัว แลผู้ที่เปนที่รักของตัว แล

บุชาวิช นัน
นบีถึอ

คือว่าด้วย การปฏิสังขรณ์ ในวัดกุสุมาลาที่บูชา
แลที่อยู่ที่ อ.ศรีย ที่สำเร็จสุขุประโยชน์ทั่วๆไป

แก่ชนเป็นอันมากนั้น ๆ ให้เป็นปรกติดำรง อยู่สิ้นกาลนาน
การทั้งปวงทั้งกล่าวมานี้ ท่านไต่สรเสี้ยน ว่าเป็นเหตุ จะให้
สำเร็จเป็นสภาคผล เป็นเครื่อง จะให้ชนมาอยู่ ของสัตว์ชั้นเบา
ในที่สุด ธรรมชาตินี้ แล สัมปรายะพหุชาติหน้า ก็แต่การที่หลบลี้
หนี ล้างล้าง จัญไร ไม่เย็บเย็บน โกล่กลาย ผู้ตาย ผู้ใช้

หลีกเลียงไป ไม่ขอไป ยินข่าว ใช้ข่าวตายด้วยกลัวว่าจะเป็นอะวะ
มงคล ความร้าย ความ อุบาทว์ จะพลอยตามมาถึง ตัวด้วย

ดังนี้ ก็ผู้ที่ ดิความสอาดทั้ง ว่านี้ เมื่อพิเคราะห์ สืบสาวไป
ก็เห็นว่าตายไป ๆ ต้องให้คนที่คลุกคลี อยู่ กับทราก สฬ

ภินนอน อยู่ในป่าช้า ผังเผาเสียเนื่อง ๆ ไม่รู้ชาติ เพราะการ
ที่ ดิ อย่างนั้นไม่เห็น จริงพร้อมกัน แลไม่ถูกต้องตามคำ

นัก ปรายที่ กล่าวสอนไว้ตั้งว่าแล้ว ในข้าง ต้นนี้ ๆ เพราะฉะนั้น
ขอท่านผู้ มีบุญญา ⁵⁶⁶ จง ธิริอัน ขวน ขวาย ประพฤติ การ บุญ

การกุศล เป็นความ สจจริต ได้มากด้วย กาย วาจาแลใจ
โดยเป็นการ เร็ว เหมือน อย่าง ชนที่ สี่ สะเพลิงใหม่แล้ว

รับ ร้อน จะดับไฟใน สีสะ ของ คน ฉนั้น สรรพ การ กศต ทั้งปวง
พึง สำ สม ทำให้ พร้อ มมูล ใน สัน ทาน ด้วย ความ ไม่ ประ มาท
ควย ประ การ ทั้ง ปวง เทอญ ๙

สำนักหอสมุด

ประกาศห้ามมิให้นิยัฐุ โสฬศตงทพนแขง ๗

ใครจะนิยัฆเเยะอัฐิ แลโสฬศทโท ๗ ห้ามอย่าให้เทลงนียบทพนปณ
พนศึลา แลพนอัฐิกระเบองแลกระทานแขง ๗ อยาย ๗ ของ
จะสั๊กหรือเสี่ยลวตลายไปเร็ว ให้ป้ฝ้าๆเจียมลงก่อนแล้วจึงเทลง
นียบขเฝ้า ฎาเจียมทุกแห่งทุกค้ำบด คนทั้งปวงจะต้องพร้อมใจ
สงวน เพราะจะใช้ช่วยกันทุกคนไปนาน ๗

วัน ๕ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีจอจัตวาศก ศักราช ๑๒๒๔

ฎาเปวันท ๔๑๕๒ ในราชกาลประจันนี้

สำนักหอสมุด

๐ หนึ่ง พระที่นั่งสร้างขึ้นใหม่ บนกำแพงตรงหน้าพระอุโบสถ
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ชื่อพระที่นั่งไชยชมพล พระ
 ที่นั่งตั้งหอสูงสำหรับทอดพระเนตรเห็นไปไกลเห็น ชื่อพระที่
 นั่งอวตงทักษิไนย พระมหาปราสาทบนกำแพงด้านตะวันออก
 ชื่อพระที่นั่งสุทไธยสวัสดิ์ พระที่นั่งท้องพระโรงใหม่ในสวน
 ชื่อพระที่นั่งอนันตสมาคม พระที่นั่งองค์สูงด้านหลัง
 พระที่นั่งอนันตสมาคม ชื่อพระที่นั่งบรมพิมาน พระที่นั่ง
 องค์ด้านตะวันตกต่อมาข้างใน ชื่อพระที่นั่งทรงคราญสุไมสร
 พระที่นั่งองค์ด้านใต้ ชื่อพระที่นั่งจิตรเทพไพภาค พระ
 ที่นั่งองค์ด้านเหนือ ชื่อพระที่นั่งภาณุมาศจรัญญ พระ
 ที่นั่งแปลกซึ่งแปลพระตำหนักเดิมอยู่ด้านเหนือ ชื่อพระที่นั่ง
 มุสมณฑไยพร หอพระปริศนุอยู่ด้านเหนือพระที่นั่งอนันต
 สมาคม ชื่อหอเสด็จยรธรรมปริศนุ ประภาคมา ฉนวนเสาร
 เกื่อน ๘ ชั้นค้ำหนึ่ง ยี่แม่เอกค้ำ เปนวันที่ ๓๐๕๒
 ในราชกาลประจุบันนี้

ประกาศให้เจ้าพนักงาน รับฟ้องความมรฎก

ว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยทรงพระเมตตากรุณา แก่อาณาประชาราษฎร์ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน สมณพราหมณาจารย์ทั่วพระราชอาณาเขต ทั้งพระราชหฤทัยจะทูลนำร่องให้อยู่เป็นสุข ได้ทรงทราบว่าตระลาการชนศาลทุกกระทรวงชำระความต่าง ๆ ตามเรื่องคดีของราษฎร ถูกต้องตามยุติธรรมบ้าง มิถูกต้องตามยุติธรรมบ้าง อาไศรยโลกเห็นแก่ลาภเล็กน้อย ตักสินตกไปฝ่ายโจทบบ้าง จำเลยบ้าง ที่ควรแพ้ให้เป็นชนะ ที่ควรชนะให้เป็นแพ้ตามความปรารถนาของตน แลเลี่ยมส่อนฝ่ายโจทบบ้าง ให้มีอภัยคำสำนวนแต่อกันเรื่องความควรจะสู้ ก็ชักให้ยืดยาวเหน็ดช้า ให้ราษฎรช่วยการหาผลประโยชน์เลี้ยงชีวิต อันนี้เป็น ขรรคมตาของลูกชนตระลาการที่แส่หาตาผลในโรงในศาล เป็นการเกี้ยวโกงไม่ชอบโดยยุติธรรมแล พระราชกำหนด มีค้ำอย่างเหมือนความมรฎกเรื่อง นายโจทท์ อำแดงจำเลย ที่ตระลาการ ตักสินว่าผู้ใดได้รักษาใช้ปลงศพ ให้ได้ส่วนแบ่งขึ้นทรัพย์มรฎกของผู้ตาย ไม่ได้ได้ถามหาเครือญาติที่สนิทแลห่าง ที่ควรจะได้ส่วนแบ่งขึ้นตามมากแลน้อย ๆ ๆ ไม่ควรจะได้

แต่ทรัพย์สินมรดกนั้นควร จะแบ่งปันกันแต่บุตรภรรยา แลเครือญาติ
 ที่สนิท ซึ่งได้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ทำมาหากิน มาด้วย กับ
 กับผู้ที่ถึงแก่กรรม จึง จะชอบโดยยุติธรรม เพราะฉะนั้น
 จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้พระยาประสิทธิ์ ศุภการ
 เป็นพนักงานคดี เรื่องความของราษฎร ที่ฟ้องร้อง ขึ้นทูลเกล้า
 ทูลกระหม่อม ถวาย ให้ทรงทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อทรง
 เห็นชอบประการใด จะให้ทรงตัดสินให้แล้ว แก่กันโดยยุติธรรม
 เพื่อจะให้ราษฎร ในพระราชอาณาจักร ได้อยู่เย็นเป็นสุขทุกถ้วน
 หน้า แลข้อซึ่งพระยาประสิทธิ์ ศุภการ พท อ้าง ว่าคอยหาข้อ
 ที่จะทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย เรื่องความมรดกนั้น ไม่ใคร่ได้
 ความจึงเห็นช้าอยู่ การ ซึ่งพระยาประสิทธิ์ ศุภการ พท เช่นนี้
 ก็เห็นว่า เป็นอันแล้วหาผลประโยชน์ ฝ่ายตัว อย่างเดี๋ยวเท่านั้น
 เพราะฉะนั้น จึงให้ ท่องเห็นวเรื่องความมรดกไว้ ให้เห็นช้า
 เรื่องหนังสือ ๕ เดือน ๖ เดือน ขหนึ่ง ก็มีบ้าง จนมีผู้มากล่าวโทษ
 ร้อง ถวายฎีกาทรงทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงให้ทรง
 พระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้ง พระราช
 บัญญัติ ว่าตั้งแต่นั้นไป ถ้ามีผู้มา ร้อง ฟ้องด้วยเรื่องความ
 มรดกแล้ว 08/10/2566 อย่า ให้ชน ศรัทธมราชจำศาล ผู้รับฟ้อง
 ท่องเห็นวฟ้องไว้ ให้เห็นช้า ให้คดีข้อความตามเรื่องสั่ง

ให้พระยาประสิทธิ์ศรีศุภการ นำขันทกรวยบังคมทูลพระกรุณา
 ให้ทรงทราบบ้างลของขลุ่ยพระบาท แต่ในกำหนด ๔๕ วัน
 ถ้าแลขลุ่ยหรือขลุ่ยราชจำศาล เห็นแก่จะได้ผลประโยชน์เล็ก ๆ
 น้อย ๆ ผลก็เพี้ยนเกิดความของราษฎร ให้เห็นเข้าไปจนเกิน
 กำหนด ๔๕ วัน ถ้าราษฎรผู้ได้รับความเดือดร้อนมา
 ฟ้องหากกล่าวโทษ ฎการ้องถวายฎีกาให้ทรงทราบบ้างลของ
 ขลุ่ยพระบาทแล้ว จะให้ปรับไหมวันละบาทนับตั้งแต่วันฟ้อง
 แล้วมาจนถึงวันที่ทรงทราบบ้างลของขลุ่ยพระบาท ประกาศมา
 ณวันจันทร์ เดือนเก้า แรมเก้าค่ำ ยี่แม่เอกศัศ
 เป็นวันที่ ๓๐๗๕ ในราชกาลประจุบันนี้

ประกาศให้ใช้คำว่ากับแต่แต่ต่อ

ประกาศมา ให้คนเขียนหนังสือทั้งปวงทราบทั่วแล้ว
 สังเกตใช้ให้ดูในที่ควร จะว่า (กับ) ว่า (แก่) ว่า (แต่)
 ว่า (แต่) ว่า (ต่อ) ว่า (ใน) ว่า (ยัง) จึงสังเกต
 ให้แน่แล้วใช้ให้ถูก อย่าให้ปนกันไปทุกแห่ง แลอย่างลัว
 (กับ) งบเงินไป ๆ คนสองคนสามคนขึ้นไปทำกิจวิธเหมือนกัน
 ใช้ว่ากับ ผัวน้องกับเมีย ผัวอยู่กับเมีย นายไปกับข้า
 คนหนึ่ง หนึ่งพวกล่นกับคนหนึ่ง นายปลูกษากับข้า บุตร
 ร่วมสุขทุกข์กับบิดามารดา ลูกค้าชอชวยกับชาว บ้าน
 ขนนางเจ้าจากกับแขกเมือง ลคองเล่นกับตลก คนหนึ่ง
 วิวาทกับเพื่อนบ้าน ผู้ร้ายตริกันกับเจ้าเรือน คนโทส
 ไปกับผู้คุม อะไรอื่น ๆ เช่นนี้มากมายนัก เอาที่คนสอง
 คนสามคน ฤมากทำกิจวิธเดียวกันทำด้วยกัน จึงใช้
 กับ ๆ หนึ่งถ้าเป็นของที่ไปด้วย มาด้วย อยู่ด้วย ไต่
 มาด้วย เสียไปหายไปด้วยกัน ก็ว่ากับได้ เหมือนหนึ่ง
 คนไปกับยามของตัว ไปกับคายนแลอื่นของตัว ก็ว่าได้
 คนมากับหยาสิ่งของ คนแก่มากับไม้เท้า คนมากับข้าง
 กับม้า กับโค กับกระบือ คนอยู่กับหีบผ้า ทองเก็บไว้
 กับเงิน ผ้ากับเสื้อ อยู่ด้วยกัน กระโถมีคมมากับกำ ไม้

08/10/2566

ขวามมากับสี่ ไต่^๕ขึ้นมากับตีนค้ำ ไต่^๕เกี่ยวนมากับวีว
 หีบไฟใหม่เสียบกับผ้า เงินหายไป กับ ดงด้วยกัน
 ของก็ก็ สักก็ก็ คนก็ก็ อยู่ด้วยกัน ไปด้วยกัน
 ทำอะไรด้วยกัน ต้องที่ จะ ออกซื้อด้วยกัน ว่ากับไต่^๕สิ้น
^๕คือเงินกับทอง ม่อเข้ากับเชิงกราน บังเหียนกับม้า ทพด
 กับโค สายสนตพายกับกระบือ นกกับกรง ทหารกับขึ้น
 คนกับช้าง ม้ากับรถ ไต่^๕กับเกี่ยวน คนกับรองท้าว
 รมกับรองท้าว ช้างกับม้า ลากกับอูท บุตรกับบิดา
 ข้ากับเจ้า เรือกับคน อะไร ๆ เชนอันมาก ที่ไป
 ด้วยกันมาด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ทำอะไรด้วยกัน ว่ากับไต่^๕หมด
 แต่ถวาย แลให้ แลรับ แลเรียกเขา ขอกเล่า ว่ากับไต่^๕ไม่ได้เลย ฯ
 ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในหลวง ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว ถวายในเจ้าต่างกรม กำนันในท่านเสนาบดี ฯ
 ถวายพระพรแด่พระเจ้าอยู่หัว กรายทูลพระกรุณาแด่พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กรายทูลต่อเจ้าต่างกรม เจ้ายัง
 ไม่ได้ตั้งกรม เรียบต่อท่านเสนาบดี แจ้งความต่อผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองกบฏการฟ้องต่อลูกขุน ณ ศาลหลวง ให้ใช้ระยะเน,
 แด, ค้อ, โดยสมควร หนักกว่าน้ำใช้แก่ คือ พระราชทาน
 แก่ให้แก่ ขอกแก่ แจ้งความแก่ ทำโทษแก่ ลงโทษแก่

ใคร ๆ อะไร ๆ ว่าไม่สุดแล้วคำที่ต่อกัน แจ่มแก่ ร้องเรียนแก่
 ทำคุณแก่ ทำให้แก่ ขอกให้แก่ แจกจ่ายแก่ เสียไปแก่ ลง
 พระราชาญาแก่ ให้ปรีชใหม่แก่ ไต่แก่ เสียแก่ ไว้แก่
 ไว้ใจแก่ ไว้ความแก่ เหน็ดแก่ เห็นแก่ ให้ถ้อยคำแก่ ยอมแก่
 โกรธแก่ ฤษยาแก่ ทรพยมรรฎกตกแก่ ทำร้ายแก่ เสียสินบนแก่
 มีประโยชน์แก่ มอขหมายแก่ ไว้ชู้ระแก่ ให้สัสให้พรแก่
 สมควรแก่ จงมีแก่ สงสารแก่ อนุเคราะห์แก่ ขาขให้แก่
 ให้ช่องแก่ แลอื่น ๆ ที่คล้ายกัน ให้ว่าแก้อย่างกับเลข
 เหมือนคำที่จะควรว่าแต่นั้น คือ รัยแต่ ขอบแต่ เขาแต่
 เวียกเขาแต่ พระราชทานแต่ ไต่อนุเคราะห์แต่ เวียกภาษีแต่
 เขามาแต่ ฟังแต่ มาแต่ ชอมาแต่ เวียกเขาแต่ เกียเขาแต่
 รัยแต่ แลอื่น ๆ ใช้แต่ในที่ว่าด้วยต้นทางมา ประกาศมา
 วันพฤหัสบดี เดือนยี่ แรมห้าค่ำ ยี่แม่เฮดตั้ง

ประกาศ อากรค่าน้ำให้เก็บตามเครื่องมือ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
ประกาศแก่ราษฎรทั่วปวงแผ่นดินอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร แล
หัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ ครั้นตกลูกออกให้รู้แจ้งทั่วกัน
ด้วยเรื่อง อากรค่าน้ำ ๗ อากรค่าน้ำนี้แต่ก่อนนี้สำหรับ
แผ่นดินมาแต่โบราณทุกแผ่นดิน เช่น อย่างธรรมเนียมเดิม
แต่ครั้งกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยาเก่า แต่เมื่อแผ่นดิน
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ โปรดให้ลดลง
แล้วเลิกเสียสิ้น ด้วยเหตุการแลพระราชประสงค์อื่นใด
แลผลเป็นคุณเป็นโทษแก่แผ่นดินอย่างไร ครั้นมาถึงแผ่นดิน
ประจวบนี้ มีเหตุอย่างไร ท่านเสนาบดีจึงเห็นพร้อมกัน
กราบทูลขอให้กลับตั้งขึ้นอีก ตามกำหนดจำนวนเดิม ครั้น
ภายหลังทรงพระราชดำริห์อย่างไร จึงได้โปรดลดลงคงเรียก
ตามกำหนด จำนวนเมื่อครั้งลดแผ่นดินที่ล่วงแล้วมานั้น
อีกเล่า ความทั้งปวงแจ้งอยู่ในตราตั้งนายอากร แลหนังสือ
ประกาศ ซึ่งมีมาแต่หลังนั้นแล้ว ครั้น อากรค่าน้ำเรียก
สืบมาหลายปี จึงมีผู้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรง ทราบ
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นหลายครั้งว่า นายอากรรับทำอากรค่าน้ำ
แล้วขายช่วงให้ผู้อื่นเป็นตอม ๆ ไปตามระยะแขวงในกรุงเทพ

มหากษัตริย์แลหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ แลผู้ที่ซอช่วงไปนั้น
 หาเรียกอากรตามพิภคท้องตราไม่ ไปยังย้ายเรียกให้เหลือ ๆ
 เกิน ๆ เอรักเอาเปรียบราษฎร ๆ ที่ไม่ไ้รู้พิภคในท้องตรา
 ก็ต้องยอมเสียให้ตามใจผู้เก็บ ที่รับช่วงไปจากนายอากรใหญ่
 เพราะผู้รักษาเมือง กรมการนายข้ามนายอำเภอ ถึงลอกตรา
 ตั้งไว้แล้วก็มีโทษพิภคในท้องตรา หมายถึงประกาศ
 ให้ราษฎรให้รู้ทั่วกัน บัดนี้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม ให้ทำกำหนดพิภคอากรค่าน้ำตีพิมพ์
 ประกาศแจกให้ราษฎรทั้งปวงไ้รู้ทั่วกันว่า นายอากรซึ่ง
 จะเรียกอากรในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ก็คือ หัวเมืองก็ดี
 ถ้าทำผิดท้องตราแลหมายประกาศนี้ ห้ามอย่าให้ราษฎร
 ยอมเสียอากรให้ตามใจนายอากรเกินกว่าพิภคนี้ไปด้วยความ
 กลัวเกรง แต่อย่าให้ราษฎรชิตเอาเงินที่ควรเสียอากร
 ตามพิภคในท้องตรา แลหมายประกาศไว้ค่างวดค่างบปี
 ถ้านายอากรไม่พึงขึ้นเรียกให้เหลือ ๆ เกิน ๆ ผิดท้องตรา
 แลหมายประกาศอันนี้แล้ว ถ้ราษฎรในหัวเมืองก็ได้ไปร้อง
 ต่อผู้สำเร็จราชการเมือง กรมการ ถ้าอยู่แขวงกรุงเทพ
 มหานครก็ให้ไปร้องต่อ พระเจ้าสุทนต์กษัตริย์รัตนวารดิ
 นิภาธร พระยาราชภักดีศรีรัตนราชสมบัติ แลพระยา

๑๘/10/2566

พิพิธ โภไชย สรวรีย ซึ่ง เป็น ประธาน ใน เจ้าพนักงาน ใน กรม
 พระคลังมหาสมบัติ ผู้ เจ้ากระทรวง ถ้าแล ผู้ สำเร็จ ราชการ
 เมือง กรมการ ทัวเมือง นั้น ๆ แล เจ้ากระทรวง ไม่ ชำระ ว่ากล่าว ให้
 ก็ ให้ไป ร้อง เรียน ต่อ ท่าน เสนาบดี ถ้า ท่าน เสนาบดี ไม่ ชำระ
 ว่ากล่าว ให้ สำเร็จ ใต้ ก็ ให้ ราษฎร ทำ เรื่อง ราว ไป ร้อง ถวาย
 ฎีกา เมื่อ วัน เสด็จ ออก พระ ที่ นิ่ง สท โขย สรวรีย ทรง ปฏิบัติ
 พระ สงฆ์ เวลา เข้า ฤา เมื่อ เวลา ย้าย เสด็จ ออก ที่ เกษหน้า พระ
 ที่ นิ่ง สท โขย สรวรีย จะ ทูลเกล้า ทูล กระ หม่อม ถวาย เรื่อง ราว
 ร้อง ฎีกา วัน ไท ก็ ใต้ ไม่ ห้าม ถ้า มีความ ร้อน รน มาก มาก อย อยู่
 เห็น ว่า ไม่ เสด็จ ออก แล้ว ให้ ส่ง ต่อ เจ้า ขุน มุล ่นาย แล ญาติ
 พี่น้อง พวก พ้อง ฝ่าย หน้า ฝ่าย ใน ผู้ ไท ผู้ หนึ่ง ให้ ทูลเกล้า
 ทูล กระ หม่อม ถวาย เติด แต่ ให้ ผู้ ที่ รับ เรื่อง ราว ไป ถวาย นั้น
 รู้ จัก ตัว เจ้า ของ เรื่อง ราว ไว้ ให้ แน่ นอน อย่า ให้ เป็น หนึ่ง ลือ
 ทิ้ง ไป ฤา ว่า ถ้า ไม่มี ผู้ ไท จะ รับ ถวาย ใต้ แล้ว ให้ มายืน
 ต่อ ท่าน พระ ยา เพชร พิไชย ที่ สาลาร รัช ฎีกา นั้น เติด ให้ กรม
 ล้อม พระ ราช วัง คอย รับ ทูลเกล้า ทูล กระ หม่อม ถวาย ใน วัน นั้น
 อย่า กต หนึ่ง ไว้ ให้ เน้น ซ้ำ แต่ ขอ ห้าม ราษฎร อย่า ให้ ร้อง ทกข์
 ถวาย ใน วัน มี พระ ราช กิจ ต่วง ๆ คือ เมื่อ เสด็จ ออก พระ ที่ นิ่ง
 สท โขย สรวรีย จะ ทอด พระ เนตร กระ บวน แห่ ต่าง ๆ

08/10/2566

แต่การวิ่งม้าไล่มีมวยปล้ำแต่อื่น ๆ ซึ่งเป็นการแก้ยศรฤกษ
 ในกำหนดแดนนอกกำหนด ๆ ในเวลาเมื่อเสด็จพระราชดำเนิน
 การพระกฐิน แลเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนในการ
 ใหญ่ ๆ ณที่ใด ๆ ในวันในเวลาตั้งว่านี้ ขอย่าให้ผู้ใด
 เที้ยวสกักแซกแซงเข้ามาร้องถวายฎีกาเลย ให้มาคอยค
 หุดวัน ๆ ที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์เจดีย์ ทรงทราวยแล้ว
 จะโปรดให้มีตระลาการชำระให้ ถ้าได้ความจริงว่านายฮาก
 คุมเหงแลฉ้อราษฎรจริงก็ จะทำโทษ แลปรับโทษนายฮาก
 ให้แก่ราษฎร จะให้ราษฎรไต่เงินคืนทั้งค่าช่วยการเงิน ถ้า
 ชำระได้ความว่าราษฎรชด้อยยอมเสียฮาก ให้ตามพิกัต
 ท้องตราแลหมายประกาศ ก็ จะตั้งชำระเร่งให้ผู้ชดไต่
 ส่วนที่ควร จะเสียตามพิกัตซึ่งชดไว้ นั้น จึงเต็มตามที่ค้างอยู่
 เท่าใดนั้น ถ้าผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการเมืองใด
 เปรนใจด้วยนายฮาก ยอมให้นายฮากเก็บฮากค่าน้ำให้เหลือเกิน
 ศึกท้องตราแลหมายประกาศ ให้ราษฎรไต่ความเดือดร้อน
 ชำระได้ความจริงแล้ว จะให้มีโทษแก่ผู้สำเร็จราชการเมือง
 กรมการเมืองที่ยอมให้เก็บฮากจากพิกัตท้องตรา แลหมายประกาศ
 ตามโทษฐานโทษ ๐๘/๑๐/๒๕๖๖ แต่ฮากค่าน้ำให้ราษฎรที่มีเครื่องมือไปจับกัง
 จับปลา จับหอยจับปู เสียเงินฮากค่าน้ำให้แก่ฮากตามพิกัตนี้

ไม่มีรั้วไว้วัดตั้งแต่เรือนไปข้างละ ๕ วา เช่น สันเขตร ย่ากร่ำ
 ที่มีให้ราษฎรเสียเงินอากรแต่เท่านั้น ถ้าราษฎรซัดผักซัดย่า
 ลอยน้ำปลกไว้บนถนนหน้าบ้านหน้าเรือนวัดได้ยาว ๔ ศอก
 กว้าง ๔ ศอกให้เสียเงินอากรวาละเพียง ถ้าราษฎรซัดผัก
 ซัดย่าไว้มากน้อยเท่าใด ให้ราษฎรเสียเงินอากรให้แก่นายอากร
 ตามมากแลน้อย ถ้าราษฎรซัดข่อยซึ่งน้ำไว้ กินไม่ได้ซึ่งปลาเป็นแต่
 ข่อยซึ่งน้ำยาว ๒ วา ๓ วา กว้าง ๒ วา ๓ วา ไม่ต้องเสียอากร
 ถ้ายาวกว้างมากกว่า ๓ วาขึ้นไปมีปลาในข่อยให้คิดกะท
 กว้างยาวละวา ๆ แล้ว ข่อยหนึ่งต้องเสียวาละ สลึง ๗
 ๑ น้ำเค็ม ๗ รั้วปักคอกลำหนึ่งบละ ๑๐ บาท
 รั้วปักกลาลำหนึ่งบละ ๖ บาท เรือนหลอม ขอนลำหนึ่ง
 บละ ๑๐ บาท รั้วชายม่านลำหนึ่งบละ ๓ ตำลึง เบ็ดลาก
 ลำหนึ่งบละ ๑๐ สลึง ซูกะ รั้วชายม่านทางหนึ่งบละ ตำลึง
 ทโพงพางปากน้ำบละ ตำลึง ทโพงพางถัดขนมาบละ ๓ บาท
 ทโพงพางถัดมาบละ กิ่งตำลึง รั้วกางเคียบางเหยียบละ ๖ สลึง
 ทอดแหทละบละ บาท เบ็ดกเรียบละ สลึง แทงรั้วบละ
 ๒ สลึง ส่องคนลาก ขอนคนหนึ่งบละ บาท เบ็ดวางตียบ ๆ หนึ่ง
 บละ ๒ สลึง ซอนกั้ว ซอนปลาคนหนึ่งบละเพียง รนกั้ว
 ทละบละ กิ่งตำลึง รั้วโพงพางลากปลาในคลองบละ ๒ สลึง

08/10/2566

วิวโพง พางลำแม่หน้าขะตำลึง วิวคักขะขะ ๒ สลึง
 ปักคอกอก ลากเรือฉลอมขกนายเรือเสี้ย นอกหนิเวียกคนหนิง
 ขะบาท ไส่กึงไสเคยคนหนิงขะ ๑๐ สลึง ครวงข
 ใเรือก ๖ สลึง เคียะละ ๒ สลึง วิววางกึงกางเคย น้าจค
 น้าเค็ม วิวหนิงขะบาท เข็คปลากระเขนลำหนิงขะ ๓ บาท
 เข็คฟ้อทะพงคนหนิงขะ ๒ สลึง เข็คราวปลาหางกือ
 ขะ ๒ สลึง เข็คสายปลาหางกือขะสลึง แทนปลาแม่หน้า
 ลำหนิงขะสลึง ฆวนราชขกนายเรือเสี้ย นอกหนิ
 เวียกคนหนิงขะ ๓ ตำลึง วิวชายม้านกลางกลอง
 ขะ ๓ ตำลึง วิวชายม้านริมคลองขะ ๑๐ บาท หลอมกเว
 ขะตำลึง ปักคอกทะพงลำหนิงขะ ๖ บาท อีซุคน้อย
 ไส่เคยริมขะขะสลึง กระทานไส่หาหอยแลสิ่งต่าง ๆ
 คนหนิงขะสลึง กระทานลองหมกขะ ๒ สลึง ขุดหอย
 ปากเข็คขะสลึง ฉมวกคนหนิงขะสลึง ส่วงตักกึง
 ไม่มีคนขะเพอง เข็ควาษาลากเข็คลำหนิงขะ ๖ สลึง
 เรือหาหอยแครงคนหนิงขะบาท เรือหาหอยทะพงคนหนิง
 ขะบาท ๐๘/๑๐ เรือหาหอยหลอกคนหนิงขะบาท เรือหา
 หอยแมงกุงคนหนิงขะบาท ละมัจขะหน้าแห้งมีขกไม่มีเผอก
 ขะ ๖ บาท ละมัจขะหน้ากุ่มมีขกไม่มีเผอกขะ ๕ ตำลึง

เผือกไช้จับน้ำแห้งขี้ตะ ๓ คำตั้ง เผือกรงมกนจับน้ำไม่แห้ง
 ขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนรังขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนทีเคย
 ขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนตากปลิงขี้ตะ ๖ คำตั้ง แผลนแทงปลิง
 ฉนัถแทงปลิงจับปลิงลำหิ่งสองคนขี้ตะคำตั้ง ฉนัถแทง
 กระจับท้วกรรสองคนต่อลำขี้ตะ ๒ คำตั้ง รามฎรทำขอน
 ไส้รวีจับปลาทะเลกลางคลองริมคลอง ยาวตั้งแต่ ๕ วา ๖ วา
 ขี้หนึ่ง วาขยาท ถ้าถึงเทศกาลน้ำสกคุดของน้ำแห้งจาก
 เปนห้วง เปนคอน แลหนองน้ำข้งนั้น ก็ให้นาย อากรรักษา
 หวงห้ามไว้ เปนสิทธิตามเคย ถ้ารามฎร จะทำก็ให้ไปว่ากล่าว
 ก่อนนาย อากรให้ตกลงกัน นาย อากรยอมให้ทำจึงทำได้
 ถ้านาย อากรไม่ยอม ก็อย่าให้รามฎร บัง อากรลักลอบทำปลา
 ในหนอง ในคลองที่น้ำแห้งจากเปนห้วง เปนคอน ซึ่งเปนหนอง
 ของนาย อากร เปนอันขาด

แลพิถกในท้องตราที่กำหนดให้เรียกตั้งที่กล่าวมานี้ แต่
 นาย อากร คึกยักข้ายเรียก อากร เหลือเกิน อยู่ ให้รามฎรผู้
 จับกุ้ง จับปลา จับหอย จับปู ในน้ำจับน้ำเค็มพิเคราะห์ค
 ในพิถกหมายประ กาศนี้ให้ถ้วนถี่ จะได้เสีย อากรค่า
 ให้ ตามพิถกเครื่องมือที่ทำนั้น ให้ตามกำหนดในท้องตรา
 ถ้านาย อากร จะเรียกเกินขึ้นไป อย่าให้รามฎรผู้จับกุ้ง จับปลา

จัปหุอย จัปปุยอสมเสี้ย ให้ ให้ผู้สำเร็จราชการ เมือง กรมการ
 มีใจเมตตา กรุณา แก่ราษฎร รัชทายาท ประการนี้ แจกไป
 ให้ราษฎร รู้ ให้ทั่วกัน อย่าให้เป็นที่วิตถวายนาย อากร
 แลยอมให้นาย อากร ยักย้าย เกี่ย อากร ให้เหลือ ๆ เกิน ๆ ให้ผิด
 ท้องตรา แลหมายประกาศไป จะมีโทษแก่ตัว ฝ่ายนาย อากรเล่า
 จึงมีความเมตตา กรุณา แก่ราษฎร ด้วย อากร จะมีประโยชน์
 กำไรก็เพราะราษฎร ไม่ได้ ความเดือดร้อน จะได้ มีน้ำใจ
 ชักชวนกัน อุตสาหะ ทำมาหากิน โดยคล่อง โดยสะดวก ให้นาย
 อากร เกี่ย อากร แต่ชื่อ สัตย์ ตาม พิกัด ท้องตรา อย่าเรียกให้
 เหลือ เกินผิด จาก พิกัด ท้องตรา แลหมาย ประกาศ ให้ราษฎร
 ได้ ความเดือดร้อน สิ่งหนึ่ง สิ่งใด ได้ แลฝ่ายราษฎร ทั้ง ปวงเล่า
 ก็ให้ยอมเสี้ย อากร ให้นาย อากร ตาม พิกัด ในหมาย ประกาศนี้
 แต่โดยดี จึงทุกประการ ถ้าสงไสย ข้อใด ก็ให้ ไปถาม ผู้รักษา
 เมือง กรมการ เสี้ย ให้เข้าใจ ให้นาย อากร กับ ราษฎร จึงมีความ
 อ่อน น้อม ต่อกัน ความเกลาะวิวาท ก็จะไม่บัง เกิดมี ต่อกัน
 ประกาศ มา ณ วันพฤหัสบดี เดือน สิบ ขึ้น สิบเอ็ดค่ำ ปี มะแม
 เอกศก เป็น วันที่ ๓๓๓๖ ในราชการ ประจุบันนี้ พระเจ้าราช
 วรวงษ์เชอ พระองค์เจ้าสังหราเป ผู้รับสั่ง

ประกาศ สงกรานต์ ขั้วอกโทศก

มี พระบรมราชโองการ ให้ประกาศ แก่คนทั้งปวงบัณฑิต
 นี้คือพระพุทธรูปสาสนา แลธรรมเนียมเดือน วันคืน อย่างเช่นใช้
 ในเมืองไทย ไ้รู้ทั่วกันว่า " ในขั้วอกโทศกนี้ วันพุทธ
 เดือนห้าแรมหกค่ำ เป็นวันมหาสงกรานต์ วันพฤหัสบดีเดือน
 ห้าแรมเจ็ดค่ำ เป็นวันเนา วันศุกร์เดือนห้าแรมแปดค่ำ
 เป็นวันเถลิงศก ขึ้นศักราชใหม่ เป็น ๑๒๒๒ ฯ ในขั้ว
 การทำบุญแลเล่นนักขัตฤกษ์ สงกรานต์เป็น ๓ วัน ตามเคย
 อย่างทุกปี ฯ ตั้งแต่วันพฤหัสบดีเดือนห้าขึ้นค่ำหนึ่งไปจน
 วันพฤหัสบดีเดือนห้าแรมเจ็ดค่ำ จดหมายลงชื่อในท้อง
 ปวง ให้ว่า " ขั้วอกยังเป็นเอกศักร " ถ้าจดศักราชให้
 คงเป็น ๑ ๒ ๒ ๑ อยู่ ตั้งแต่วันศุกร์เดือนห้าแรมแปดค่ำ
 ไปจนสิ้นปีคองจนถึงวันจันทร์เดือนสี่แรมสิบห้าค่ำ ซึ่งเป็นวัน
 ทวศกศักราชนี้ ให้ใช้ว่า " ขั้วอกโทศก " ลงเลขจด
 ศักราชว่า ๑๒๒๒ แต่เลขตามขั้วแผ่นดินซึ่งเขียนไว้บนศกนั้น
 เมื่อเปลี่ยนโทศกแล้ว ให้เขียนเป็นเลข ๑๐ ไปกว่าจะ
 เปลี่ยนศกใหม่เถิด ในขั้วอกโทศกนี้ มีอธิกวาร คือเดือน ๗
 เป็นเดือนถ้วนมี ๓๑๖๖ วัน คือมีเดือนเจ็ดแรม ๑๕ ค่ำด้วย ฯ
 คนพื้น ๆ เพื่อน ๆ เลื่อน ๆ ไหล ๆ จำการหลังไม่ได้ อย่าคั้น

ถามว่าทำไมเดือนเจ็ดเป็นเดือนนี้ จึงเป็นเดือนถ้วนได้ ไม่เคยพบ
 เคยเห็น ? ที่จริงนั้นเดือนเจ็ดเป็นเดือนถ้วนอย่างนี้ ก็เคยมี
 เมอบัระภา เอกศก ศักราช ๑๒๑๑ ครั้งหนึ่ง มีเมอบัระภา นศก
 ศักราช ๑๒๑๖ ครั้งหนึ่ง ในระยะ ๕ ปีข้าง ๖ ปีข้าง
 เคยมีมาแต่ก่อน อย่าให้สงสัยเลย สอนเท่าที่เคย ๆ ในขั้วอกโทศกัณ
 วันเสาร์ เดือนห้า ขึ้นสามค่ำวันหนึ่ง วันพฤหัสบดี เดือนสิบ
 แรมสิบสามค่ำวันหนึ่ง เป็นวันประชม ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
 วันจันทร์ เดือนหก ขึ้นสี่ค่ำ เป็นวัน จะทำพระราชพิธี จรด
 พระนังคัล ให้ราชบุรุษลงมือทำนาภายหลังวันนั้น คือตั้งแต
 วันอังคาร เดือนหก ขึ้นห้าค่ำไป แลห้ามมิให้ลงมือทำนา
 ก่อนฤๅในวันนั้น ตลอดจนพระราชอาณาเขต ถ้าถึงวันเพญ
 เดือนหก เป็นวันวิสาขนักขัตฤกษ์ ให้เอาวันเสาร์ เดือนหก
 แรมห้าค่ำเป็นวันเพญ จึงจะต้องถวายนักขัตฤกษ์ ที่เห็น
 ตรง วันพุธ เดือนแปด แรมห้าค่ำ เป็นวันเข้าปฐมพรรษา
 วันเสาร์ เดือนเก้า แรมห้าค่ำ เป็นวันเข้าปฐมพรรษา ๕
 วันอาทิตย์ เดือนสิบ เดือนสิบห้าค่ำ สมมติเป็นวันมหาปวารณา
 อาราธนาพระสงฆ์ในพระราชอาณาจักร ครบถ้วนนักขัตฤกษ์
 ในอากาศเป็นพยานแล้ว ประพฤติการวินัยกรรมให้ช้อยเทอญ ๕
 แลซึ่งว่าวันอาทิตย์ เดือนสิบ เดือนสิบห้าค่ำ เป็นวันมหา

08/10/2566

ปวารณานี้ ว่าตามลัทธิที่พระสงฆ์เป็นอันมากทุกบ้านทุกเมือง
 ในพระราชอาณาจักนี้ นับถือกันว่าเปนอันถูกต้อง แต่
 ถ้าจะคิดให้เลื่อยคแล้ว เพราะชั้นมีอธิกวาร วันในภายในพรรษา
 มีแต่ ๘๘ วัน ในต่างชั้นเดือนสิบเอ็ดนั้นพระจันทร์ จะเต็ม
 เสียแต่ในวันเสาร์ เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบสี่ค่ำ ครั้นวันอาทิตย์
 เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบห้าค่ำ พระจันทร์ตกแรมไปแล้ว ถ้า
 พระสงฆ์จะถือเลื่อยคตามพระวินัย ว่าปวารณาทำต่างแรมไม่
 ไร ก็จงทำปวารณาเสียแต่ในวันเสาร์ เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบสี่
 ค่ำ ก็เป็นที่แท้จริงไม่ผิดเลย แต่วันเข้าพรรษานั้นถูก
 แנםแล้ว ต้องเอาวันพทศเดือนแปดแรมค่ำหนึ่งเป็นแנם แต่
 วันเข้าพรรษานั้น ถ้าจะคิดโดยเลื่อยคตั้งวันปวารณา
 จะต้องอธิฐานเข้าพรรษา ในวันพทศคืนเดือนเก้าชั้นสิบห้า
 ค่ำ เพราะเมื่อวันพทศเดือนเก้าชั้นสิบสี่ค่ำ ซึ่งจะมีจันทร์ อปราคา
 นั้นชื่อว่าเดือนหนึ่ง แต่นำอาสาชบรณมี เป็นเต็มบริบูรณ์แล้ว
 ให้ผู้ดูแลผู้จะอธิษฐานให้ถูกต้อง จงพิจารณาเลือกประฏิบัติ
 เกิดตามชอบใจ จะถือตามนักชัฏรฤกษ อันเลื่อยค ๆ จะถือ
 ตามลัทธิที่เคยก็ตาม ฯลฯ ถ้าไม่ถืออะไรก็แล้วไปเกิด ไม่
 บังคับมันหาอะไรมาชดเชยแต่ชดให้ทราย เชื้อก็ตาม ไม่
 เชื้อก็แล้วไปอย่าว่าอะไรเลย ฯลฯ ชั้นสงฆารามค์ทรงพาหนะอะไร

ภักษากหารอะไร ถืออะไร จะว่ามาก็ไม่ต้องการ ใครจะใคร่
 ทราบ ก็มาครุปรที่เขียนแขวนไว้ ในพระบรมมหาราชวังเทอญ ฯ
 วันพฤหัสบดีที่สิบสี่ค่ำขีวอกโทศก จะมีจันทร์
 ขยุบราตา จะจับทิศ อากเนกิน เปเร อัมครราชกึ่งทอง หย้อม อยู่
 น้อยหนึ่ง แล้วเลียบมาค่างทิศทักษิณ แล้วจะคลาย ขอลง
 หลกทิศ ทักษิณค่อนค่าง หรทินัยหนึ่ง ที่ในกรุงเทพมหานคร
 กรุงเก่าแลลพบุรีขึ้นไปค่างเหนือ ย่างได้จนเมืองสงขลาเมือง
 ตาฮี เปรมันชัตกลาง เวลาแรกจับ ๕ ทุ่มกับ ๔๔ นาที
 คือ ๗ บาท นาฬิกา แต่ว่าจะเห็นพระจันทร์ หมอง มีวค่าง
 ทิศ อากเนก อธิชาตขอบ ๓ บาทนาฬิกา ฯ เวลากลางคราช
 คือจับเกือบถึงกึ่งทองเปนมากที่สุด เป็นเวลา ๒ ยามถ้วน
 เทียงคืนที่เดียว เวลาหลกขอบพระจันทร์เห็นเต็มเมื่อ ๗
 ทุ่มกับ ๑๖ นาที คือ ๓ บาทนาฬิกา แต่พระจันทร์ยังจะหมอง
 อยู่ค่างทิศหริไปอีก ๓ บาทนาฬิกา ฯ กำหนดทั้งสามสถาน
 นี้ ถ้าจะท่ายในเมืองฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่เมือง ตราษ เมือง
 จันทบุรี ขึ้นมาจนเมืองชลบุรี เมืองพนัสนิคม เมืองฉเชิงเซา
 เมืองปราจิณบุรี ในแนวตะวันออกกรุงเทพ ฯ ต้องท่ายให้แก่
 กว่าที่กรุงเทพ ฯ ตั้งว่าแล้วนั้น ๒ นาทีข้าง ๓ นาทีข้าง
 ตามเมืองที่ห่างไปค่างตะวันออก คือให้เพิ่มส่วนที่ ๓ ฤกก

08/10/2566

แห่งบาทเข้าท่ายเถิก จึงถกกับเวลานาฬิกาตั้งในเมืองเหล่า
 นั้น ๓ แต่ฝ่ายเมืองฝั่งทะเลตะวันตกตั้งแต่เมืองนครศรีธรรม
 ราช ขึ้นมาจนเมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี
 ถ้าจะท่าย ก็ให้ลดต่ำกว่ากำหนดที่ว่าแล้วนั้น ๒ นาทีย่าง
 ๓ นาทีย่าง คือลดเสียเท่าส่วนที่สามแห่งบาท ฤๅก็งบาท
 ตามเมืองที่ไกลแลใกล้กรุงเทพฯ ไปค่างตะวันตก เพราะเวลา
 เที่ยงคนเที่ยงวันในฝั่งตะวันตก เช่นที่สงขลาเที่ยงคนเที่ยงวัน
 ในฝั่งทะเลตะวันออก ๔ นาทีย่าง ๕ นาทีย่าง ๖ นาทีย่าง ๗
 พยากรณ์จันทร์ปราศานี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัวทรงคำนวณ มิใช่ใครทำถวาย ประภาษมาควนพุทธเคื่อนส์
 แรมแปดค่ำมีแม่เอกคัก พระยาประสิทธิ์สุภการ แลพระ
 ศรีสุนทรโวหาร เป็นผู้รับสั่ง ๗

ประกาศมิให้เจ้ากรมปลัดกรมพิเลียงจางวางมีคดียังความผิดเจ้า

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
 ให้ประกาศเจ้ากรมปลัดกรมสมุหยาญชี พิเลียงจางวางในเจ้า
 คั้งกรมแล้ว แลยังไม่ได้คั้งกรม ในพระบรมมหาราชวัง ใน
 พระบรมราชวังให้รู้ทั่วกันว่า ถ้าเจ้าของนายนั้น ๆ ทำ
 ความผิดความชั่วล่วงเกินพระราชกำหนดกฎหมายประการใด ๆ
 ถึงมิใช่ความกระชดประทุษร้าย เป็นความเพียงแต่เสพสุรา
 ให้เหลือเกิน จนเสกขออกปอกวงเกี่ยวคุมเหงทบทวีราชฎ
 ผู้มิได้มีความผิด ฎาเสกขไปเกี่ยวแย้งชิงเอาทรัพย์สินของ
 ราชฎให้ไต่ความเค็ดร้อน ฎาคบค้าคนสยฝั้นสยกันชา
 ภาให้เจ้าสยฝั้นสยกันชาคั้งนี้ ให้เจ้ากรม ปลัดกรม สม
 ยาญชี พิเลียงจางวาง ว่ากล่าวห้ามปรามแล้วทำเรื่อง
 รวมาขึ้นต่อกรมวังไว้เป็นค่านับ มีกำหนดศกณาศวันคั้น
 วันขึ้นเป็นพยานไว้ ถ้าเจ้านั้นยังขึ้นทำต่อไปก็ตี ฎาไม่
 เชอเพื่อกรวกราตขู่เข็ญแต่แรกว่าก็ตี เมื่อเป็นคั้งนี้ ก็ให้ยื่น
 เรื่องราวที่กรมวังอีก ขอให้้นำเรื่องความชนกรายยังคมทล
 พระกรุณาให้ทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ตามซึ่งเจ้าทำ
 ความผิดความชวนั้น โดยความจริงอย่าลคหย่อนผ่อนให้เขา
 เลย. บังคับมาคั้งเพราะเหตุด้วยเจ้ากรมปลัดกรมสมุหยาญชี

08/10/2566

พี่เลี้ยง จางวาง นั้น อย่าง ธรรมดา เข็มแต่ก่อนมา ในหลวง
 ทรงตั้ง พระราชทาน ให้ไปกำกับเจ้าเป็นพนักงานดูแล รวบรวม
 เจ้ามิให้ทำความผิดความชั่วต่าง ๆ แลเจ้ากรม ปลัดกรม
 สมุหยาตรา พี่เลี้ยง จางวาง เล่า ก็ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
 ใ้รับพระราชทาน เขียวหัดเหมือนข้าราชการ ในตำแหน่งทั้งปวง
 เหตุครั้งนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาตรา พี่เลี้ยง จางวาง
 เหมือนเป็นนาย ประกันเจ้า เมื่อทำเรื่องราวไปยื่นต่อกรมวัง
 นั้น ให้จดหมายวันเดือนปี ทศวิถี ทำเรื่องจริงมาขึ้นไว้ให้
 แน่ชอน ถ้ากรมวังไม่นำเรื่องราวของตัวที่ไ้ยื่นให้กราบ
 บังคมทูลพระกรุณานั้น ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้
 ในเจ็ดวัน เมื่อถึง ระยะเวลาวันที่เสด็จออกทรงรับฎีกา
 ราษฎร ก็ให้เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาตรา พี่เลี้ยง จางวาง ที่ไ้
 ทำเรื่องราวมาขึ้นไว้ต่อกรมวังนั้น ทำเรื่องราวมาร้อง
 ถวายฎีกานำพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ในวันที่เคยเสด็จออกทรงรับฎีกา
 ราษฎร ดังนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาตรา พี่เลี้ยง
 จางวาง จึงพ้นความผิดไ้ ถ้าแลภากัน สะเลยเสียมิได้ก็
 แลระวังเจ้าให้ทำความผิดความชั่ว แล้วจะมาแก้ตัวว่าไม่ได้
 มาไม่รู้ก็ ฤๅรู้ความแล้วช่วยยักยอกลวงเกรงเจ้ามากไปกว่า
 ราชการ มิไ้ทำเรื่องราวมาขึ้นต่อกรมวัง ให้กราบทูล

พระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทก็ดี ฎำทำเรื่องรว
 ไปยื่นต่อกรมวังแล้ว แลเมื่อกรมวังไม่กราบทูลพระกรุณา
 จนล่วงพ้นกำหนดเจ็ดวันแล้ว เมื่อถึงวันเสด็จออก รัชฎำ
 ราชฎำก็ไม่ได้มาทำเรื่องรวางฎำฎำ ให้ทราบใต้ฝ่าละออง
 ธุลีพระบาท จะสง พระราชอาณาทำโทษแก่เจ้ากรม ปลัด
 กรม สมหมายูชี พิเลียง งามวาง ตามโทษที่เจ้าทำผิดมาก
 แลน้อย ฝ่ายกรมวังเมื่อรับเรื่องรวางฎำ ถ้าเป็นเรื่องรวาง
 ยื่นเป็นค้ำนัย ไม่ใ้ขอใ้กราบบังคม ทูลพระกรุณาก่อน
 ก็ใ้เอาเรื่องรวางไปกราบเรียนเจ้าพระยาธรรมมาชิกรณั้ ใ้
 ทราบใ้ท้าวไว้ เมื่อนี้ใ้เจ้าพระยาธรรมมาชิกรณั้รับเรื่อง
 รวางนี้แก้ไขไว้ เป็นพยานผู้สืบถามผู้ยื่นทูล ถ้าผู้ยื่นขอ
 ใ้กราบทูลพระกรุณาแ่แล้ว ก็ใ้เจ้าพระยาธรรมมาชิกรณั้
 ฎำพระยาขำเรอภักดี พระยาอนรัักษ ราชมณเฑียร พระ
 ยาขำรุงราชฐาน พระภูบาลันเทิง ผู้ใ้ใ้ผู้หนึ่งนำขึ้น
 กราบทูลพระกรุณาในเจ็ดวัน ถ้าไม่นำขึ้น กราบทูลพระกรุณา
 จนเจ้ากรม ปลัดกรม สมหมายูชี พิเลียง งามวาง
 มาร้องฎำฎำแล้ว ผู้ใ้ใ้ในกรมวังแลผู้รับเรื่องรวางไว้ จะต้อง
 รับพระราชอาณา ใ้เสียรางวัลใ้ผู้ร้องเท่ากับเขียนหวัด
 ซึ่งผู้ร้องนั้นเคยใ้รับพระราชทาน ในยี่หนึ่งฎำสองยี่ ตาม

08/10/2566

การที่ร้องนั้นเป็นความชอบมากแล่น้อย ถ้าได้ทำเรื่องราว
 มาขึ้นคำนี้ไว้ต่อกรมวังแล้วเป็นแน่จน ถึง จะไม่ได้
 กรายบังคมทูลพระกรุณาก่อน เพราะเห็นว่าเป็นการผิด
 ครั้งหนึ่ง จะค่อยว่ากล่าวห้ามปรามเจ้าไม่ให้ทำต่อไป แต่
 เจ้านั้นไม่กลัวเกรงและไม่เออเพื่อขึ้น ทำต่อไปอีก จึงเจ้ากรม
 ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง ให้นำเรื่องความ
 ขนกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ต่อ
 ครั้งที่สองครั้งนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง
 ก็พินโทษ ถ้าเจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง
 ไม่ขึ้นเรื่องราวตั้งบังคัยแล้วนั้น ด้วยเกรงเจ้ามากกว่าราชการ
 จะมีผู้ขึ้นมากล่าวความชั่วความผิดของเจ้า ทราบถึง
 พระเนตรพระกรรณก่อนก็ดี ฤ็ามีผู้มาขึ้นเรื่องราวให้กราย
 บังคมทูลพระกรุณาก่อนก็ดี จะลงพระราชอาญาเจ้ากรม
 ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวางตามโทษมากแล่น้อย
 แล้วจะปรับไหมหักเบี้ยหวัด เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋
 พิไลย จางวาง บ้างฤ็สองขั้ว พระราชทานให้เป็น
 รางวัลแก่ผู้ ที่นำเรื่องความมากล่าว ฤ็ขึ้นเรื่องราวขึ้นตาม
 ความที่ฉกรรไม่ฉกรร ให้กรมมหาดไทย ลี้คดี สนมพลเรือน
 หมายประกาศแก่เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย

จางวาง ในเจ้าตั้งกรมแล้ว แต่ยังไม่ไต่ตั้งกรมข้างหน้าข้างใน
 ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบรมราชวัง ให้รู้แจ้งทั่ว
 ทนายประกาศมาตวันจันทร์ เดือนห้า ขึ้นสิบสองค่ำ บั้วอกยัง
 เปนเอกคัก เปนวันที่ ๓๒๙๙ ในราชการประจุบันนี้ ๕๖

ประกาศด้วยเรื่อง ทายลภหุณ และผู้ครองคตทง ปวงที่ ๑

มีพระบรมราชโองการ ามาร พระยันทรร สวรรสิ้นหนาท ให้
 ประกาศแก่ข้าทลลของ ขล พระบาทผู้ใหญ่น้อย แลราษฎร
 ยันคาอยู่ในกรงเทพ แลหัวเมืองปากไตฝ่ายเหนือทงปวงให้
 ทราบทั่วกันว่า ขรรณเนียมตามพระราชกำหนดกฎหมายซึ่ง
 มีมาแต่โบราณ แลขรรณเนียมประเทศอื่นใหญ่ ๆ แยกทุก
 ประเทศ ใช้ร่วมกันในการ คักสิน คคักความโต ๆ คือว่า
 กล้วยขายคนเขนทาม ฤาสัญญาจ้างใช้กาษ ฤาขายที่ดิน
 แลเรือแลอื่น ๆ แลที่นี้ ยมสินแลจำนำแลเช่าสิ่งของที่
 ดินโรงเรือนเรือ ฤาส่งเงินนี้เติมคอกเบีย ฤาเงินภาษีอากร
 แลคคักนคักทำนบน โยยอมแลสัญญาในเหตุนี้ ๆ ในกาลนี้ ๆ
 ยันคาซึ่ง จะเช้อฟง แต่ด้วยคำพูดคำกล่าวปากเปล่าไม่ได้
 เพราะเกรงว่านานไปจะมีวิวาทถึงเถียงกัน จึงต้องมีหนังสือ
 เป็นสำคัญให้ไว้ต่อกัน คือเป็นหนังสือสาร กรมขรรณ หนังสือ
 ลือขายหนังสือสัญญาจ้างแลเช่า แลประกันแลประทวน
 แลหนังสือสัญญาคคักนคัก แลด้วยตัวส่งเงินนี้เติมแลคอกเบีย
 แลภาษีอากรยอมใช้ มีชื่อหมายลายมือผู้เขียนกำหนดคคักมาค
 วันคคัก แลชคักแกงโตแลมีกำหนดเขยบันทคคักแลลงชื่อผู้เขียน
 ไว้เป็นพยานด้วยทงปวงกคคัก อนึ่งหนังสืออีกพวกหนึ่งเป็น

08/10/2566

หนังสือซึ่งเขียนไว้เป็นแผ่นข่าในโรงศาล คือคำฟ้องคำให้การ คำเทียบ คำสอย คำพยาน ทานบน ไบยอม ไบสัดย บ่อมมีจรวม เนียม หยิกผก เล็บหมาย มือไว้ เป็น สำคัญด้วยกันทั้งโทษจำเลย ฤๅผู้ที่มีศรวาใช้ก็ประทัยตราไว้เป็นสำคัญเช่นกัน ๗ บันทาคหนังสือ ทงปวงที่กล่าวมานี้ ถ้ามิใช่หนังสือซึ่งผู้จะฉ้อฉลปลอมทำควร คัด ค้านเสียได้แน่นอนแล้ว ก็ยอมเช่น ประมาธ ในการทักสินคดี ความทุกเรื่องทุกราย ก็ว่าพยานอ้าง สืบ ซึ่งเช่นที่รังเกียจ ว่า จะชักข้อมโนเป็นขึ้นเชิงในการถามนั้น ๆ ๗ แต่บัดนี้มีผู้ ร้องถวายฎีกาเนื่อง ๆ ต่อสู้หนังสือซึ่งจะเป็นประมาธในการนั้น ในเรื่องฎีกานั้นกล่าวความต่าง ๆ ว่าส่งเงินแล้วไม่ได้ สาร กรม ขรรณคิน มาข้าง เมื่อส่งเงินเช่นเอาเทศแล้ว หาได้สลักหลัง สาร กรม ขรรณไว้ไม่ข้าง ไม่ได้หนังสือ ประทวนมาข้าง ได้ส่งเงินแล้วมากได้ตัวรับซึ่งผู้รับทำ ให้ว่าได้ส่งเงินแต่น้อยข้าง บางพวกว่าตัวไม่ยอมทำหนังสือ สาร กรม ขรรณแล ประทัยแลประทวน มีผู้คุมเหตุเช่นฤๅ เข็มยติจำของยัง คัยให้ทำจึงต้องจำใจทำข้าง บางพวกซึ่ง ต้องคดีในโรงศาล กล่าวว่ตัวให้การอย่างหนึ่งแต่เสมียรไม่เขียน ตามคำให้การแล้วเปลี่ยนแปลง แต่งถ้อยคำสำนวนเอาเองข้าง ผลว่าตัวไม่ยอมทำ ทานบนแลสัด แลไบยอมตระลาการยังคัยคุม

08/10/2566

เหนงให้ทำจิงต้องทำข้าง ๗ เมื่อมีผู้มากกล่าว อย่างนี้ ร้อง
 อย่างนี้ เหนง ๆ การก็ย่รากลว่า ผู้กล่าวนี้จะตกเสียไม่
 ให้เชื่อ หนังสือที่ใช้เป็นประมาณ ทั้งปวงนั้นได้แล้ว จะขอให้สืบ
 แต่พยานซึ่งเป็นที่รังเกียจว่า ผู้นั้นจะได้ชักซ้อมไว้ กิติ จะ
 ชักให้เห็น ซ้ำให้ ยัก ยาวไปไม่รู้ แล้วลง กิติ เพราะฉะนั้น จึงมี
 พระบรมราชโองการ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่สืบไป
 ถ้าตัวทนาย แลลูกนี้ จะส่งเงินค่าตัว แลเงินกู้ยืม ค่อขายเงิน เมื่อ
 วันใดเวลาใดก็ให้ขอ สาร กรมธรรม หนังสือประณมา ให้พร้อม
 แล้วจึงส่งเงินเปลี่ยนแทนกับหนังสือสำคัญนั้นให้ทันที อย่าให้มี
 เหตุที่จะว่ายังไม่ ได้ชำระ ถ้านายเงินว่า สาร กรมธรรมหาย
 ฎาอยู่ไกล ก็ให้ขอเป็นหนังสือประ ทวนมาเป็นสำคัญได้แล้ว
 จึงส่งเงินได้ ถ้าส่งบอกเขียนต่อท่าน ก็ให้สลักหลังสาร
 กรมธรรมในเวลานั้น อย่าละเลยไว้ ให้ล่วงวันล่วงเวลาไป ถ้าไม่
 ได้ สาร กรมธรรมมาสลักหลัง ก็จงขอเอาประ ทวนเป็นใบรับ
 มาเป็นสำคัญ ๗ ถ้าเป็นการจำนำการเช่าที่ดินเรือน แล
 โรงแลเรือ ก็ให้มีหนังสือสัญญาต่อกัน เมื่อรับเมื่อส่งนั้นให้แน
 นอน อนึ่งในการ รับการ ส่งเงินภาษีอากร ก็ให้ใช้ตัวใช้ฎีกา
 ค่อกันให้ถูกต้องกับการ จริ่ง ถ้าไม่ใช้ตัว ไม่ใช้ ฎีกา ถูกต้อง
 กับรายเงิน ก็อย่าเภาอให้รับให้ส่งเงินต่อกันก่อน ๗ ผู้ใด

๑๘/1๐๒566

พวกโต ถ้าเชื่อกัน ยังไม่ไ้ สวรรกรรมขรรวมกัน ๆๆ ประทวน
 ๆๆหนึ่งสี่ประณิน แลตัว แลฎีการัยในเวลาพร้อมตั้งบังคับมานั้น
 ไ้ส่งเงินไปก่อนแล้ว เมื่อนายเงินผู้รับเงินเถียงว่ายังไม่ไ้
 เอาสวรรค์กรรมขรรวม แลหนึ่งสี่ชายหนึ่งสี่จํานำออกสู่ก็ก็
 เรียกเขาตัวเอาฎีกาเป็นสำคัญแต่ผู้ว่าส่งเงินแล้วนั้น ไม่ไ้ก็ก็
 ตระลาการที่ทำตามพระราชกําหนดกฎหมาย ก็ระคตสินเอา
 ตามสวรรค์กรรมขรรวมแลตัวแลฎีกาซึ่งมีแลไม่มีนั้น ผู้เจ้าคต
 จะเถียงถออ้างพะยาน ซักการให้เห็นชัดด้วยจำนวนในคตต่าง ๆ
 นั้นไม่ควรตระลาการจะทำตามเลย อนึ่ง ในหนึ่งสี่สวรรค์กรรมขรรวม
 ชายแลภุแลสัญญาจํานำชื่อชาย ห้ามอย่าให้เอาชื่อผู้
 มาไ้แทน ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์ก็ให้ไ้ชื่อผู้เป็นเจ้าของตรง ๆ
 ถ้าในหนึ่งสี่เป็นชื่อของผู้ใด ก็ระคตสินเป็นของผู้นั้น
 ที่มีชื่อในหนึ่งสี่ ถ้าจะกล่าวว่ามีผู้ทำหรงสี่ปลอมตัวไม่
 ไ้เขียนไม่ไ้ทำไม่ไ้จางไม่ไ้จวนให้ผู้อื่นเขียน ถ้าไม่ไ้รู้ไม่
 ไ้เห็นเลยจริง ๆ ระคตคํานึงนี้แต่เดิมก็คํานใดคองสี่
 เอาความจริงแต่พยาน แลสอบลายมีผู้เขียนแลอุบายที่ชอ
 อย่างอื่น ๆ ถ้าตัวทาสยอมทำแล้วภายหลังกลับต่อสัเป็นสํ
 นวนว่ามีผู้คุมหรงชู่เขม ๆๆเขมคตจําจองบังคับให้ทำจิงคอง
 จําใจทำคิงจะไม่ไ้เลย ๆ อนึ่ง ผู้ที่คตคตในโรงศาล

08/10/2566

เมื่อตัวให้การเสมีบรเขียนถ้อยคำ แล้วสอบเทียบ แล้วอ่าน
 ให้ โจทยจำเลยฟัง ทั้งสองฝ่ายตามเรื่องคดีนั้น โจทยจำ
 เลยฟังว่าถูกต้องดีแล้วก็เป็นที่ ถ้าโจทยจำเลยไม่รู้หนังสือ
 ฤๅสงสัยโดยคดีใจเสมีบรว่า ไม่เขียนตามคำให้การแล้วเปลี่ยนแปลง
 แปลงแต่ง ถ้อยคำสำนวนเขาเอง ก็จึงขอให้เอาหนังสือที่
 เสมีบรเขียนไว้ นั้นให้คนอื่น ๆ ที่อยู่ในที่นั้นอ่านสอบดูให้หลายเที่ยว
 ฝ่ายกระลาการแลเสมีบรก็ต้องยอมให้ลูก ความสอบสำนวน จนสิ้น
 สงสัย ฤๅให้กระลาการแลเสมีบรหาคนรู้จริง ๆ มาอ่าน
 สอบให้ลูกความฟังจนลูกความสิ้นสงสัย แล้วจึงให้ผูก
 หยกเสมีบรหมายมือไว้ ลูกความผู้ใดได้ยอมหยกเสมีบร
 หมายมือแล้ว * ก็ต้องรับว่าคำนั้นเป็นคำของตัวเถียงไม่ได้ ถ้า
 ลูกความจับได้ว่าเสมีบรเขียนไม่ถูกต้อง กับความที่ตัวให้การ
 แน่แล้ว ก็ให้ถือว่าชนให้เสมีบรเขียนให้ถูกต้องตามคำของตัว
 แล้ว จึงให้เสมีบร จดหมายไว้ ในท้ายเป็นสำคัญว่าได้ต่อว่า
 แล้วผูกหยกเสมีบรไว้ด้วยกันทั้งสองฝ่ายผู้ ที่มีตราประทับตราไว้
 เป็นสำคัญ ถ้าเวลาจนคำจนเล็กยังคดีใจ เสมีบรแก้สำ
 นวนยังไม่แล้ว ถ้าจะต้องผูกไว้ก็ให้มีจดหมายไว้ในสมัคคดี
 ว่าคำนี้ลูกความยังไม่ชอบใจ : ว่าถูกต้องแท้ จะต้องแก้
 อยู่แล้วจึงผูกเข้าไว้เถิด ถ้าได้หยกเสมีบรหมายมือไว้ ฤๅประ

08/10/2566

ทักขิคราแล้ว   ภายหลังท้าวจะร้อง ทักขิคราใจเสียมิ่ว นั้นอีกไม่ได้
 ถ้านายเงินทักขิคราจะฉ้อท้าวทนาย แลลูกนี้   ท้าวขบขาย อย่างใด อย่าง
 หนึ่ง   ฤๅคุมเหง ชู่เขน เข็มย่น ตี จำ ของ ให้ท้าวทนาย แลลูกนี้ ทำสาร
 กรมธรรมแลประทวนแลสัญญา   ท้าวทนาย แลลูกนี้ ไม่ยอมทำ
 ก็ดี   ถ้าตระลาการฤๅเสียมิ่วผู้ คุมคุมเหง ชู่เขนใจโลกความเปลี่ยนแปลง
 แลปล่อย คำสำนวนก็ดี   ฤๅเข็มย่น ตี บังคับ ให้ทำงานบนแล
 ฝึกแลโย ยอมท้าวไม่ยอมทำก็ดี   ก็ให้ท้าวทนาย แลลูกนี้ แลผู้ต้อง
 คดีนี้ ร้องเรียน   ต่อพระยาเพชรพิไชย แลพระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวันเจ็ดวัน   ได้ มีพระบรมราชโอง การ คำว่าสั่งไว้
 แล้วคอยชำระให้เรียบร้อย   ถ้าชำระได้ความว่าเช่นการ
 คุมเหง ชู่เขน   ฤๅเข็มย่น ตี จำ ของ บังคับ ให้ทำสาร กรมธรรม
 แลประทวนแลประทวนแลสัญญา   แลหนึ่งสั่งคำให้ การ ฝึกแล
 ทานบนมิชอบ   แลฝึกแลโย ยอมมิชอบนั้นจริง   จะให้ปรับ
 โทษมีโทษ   แต่ผู้ บังคับ นั้น   ตามโทษานุโทษ   ถ้าแต่เดิมท้าว
 ผู้หนึ่ง ๆ ไม่ยอมทำหนึ่ง   สั่ง สาร กรมธรรม แลประทวนแลประทวน
 แลหนึ่ง   สั่งสัญญาแล ทานบน   แลฝึกแลโย ยอมให้แล้ว
 ถ้ามีผู้คุมเหงเร่ง   รัคให้ทำควร จะมาร้อง ในสามวัน ในเจ็ดวัน   แล
 ไม่มาร้อง   ต่อพระยาเพชรพิไชย   พระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวัน ในเจ็ดวัน   แล้วไต่ยอมทำหนึ่ง   สั่งนั้น ๆ   ให้แล้ว

08/10/2566

ประกาศว่าด้วยเป็นทนายลูกหนี้แลต่อองค์ที่ ๒

มีพระบรมราชโองการมารพระบัณฑูรสรสังหนาท ให้ประกาศ
 แก่ข้าทูลลอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย แลราษฎรบันท
 อยู่ในกรงเทพ แลหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวงให้ทราบ
 ทักกันว่า ขรรมนิยมตามพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งมีมา
 แต่โบราณ แลขรรมนิยมประเทศอื่นใหญ่ ๆ แทบทุกประ
 เทศ ใช้ร่วมกันในการค้ำสินค้ำความใด ๆ คือว่าด้วยขาย
 คนเป็นทนาย ๆ ๆ สัญญาจ้างใช้การ ๆ ขายที่ดินแลเรือแล
 อื่น ๆ แลที่นี้แลขมสินแลจ่านำแลเช่าสิ่งของที่ดินโรงเรือน
 เรือ ๆ ๆ สัญญาเงินนี้เดิมออกเขียน ๆ เงินภาษีอากร แลฝัค
 นิคทานขมขมขอมแลสัญญาในเหตุนี้ ๆ ในกาลนี้ ๆ ขันท
 ซึ่งจะเชื่อฟังแต่ด้วยคำพูดคำกล่าวปากเปล่าไม่ได้ เพราะเกรง
 ว่านานไปจะมีวิวาทถึงเถียงกัน จึงต้องมีหนังสือเป็นสำคัญ
 ให้ไว้ต่อกัน คือเป็นหนังสือสาร กรมขรรมน หนังสือขาย
 หนังสือสัญญาจ้างแลเช่า แลประกันแลประทวน แลหนังสือ
 สัญญาฝัคคินคิแลตัวรับตัวส่งเงินเดิมแลคอกเขียนแลภาษีอากร
 บ่อมใช้มีข้อหมายลายมือผู้เขียนกำหนดควมาคววันคิน แล
 ขีคแกงโตแลมีกำหนดขมขันคิคิ แลลงชื่อผู้เขียนไว้เป็นพยาน
 ด้วยทั้งปวงก็คิ อึ่งหนังสืออกพวกหนึ่ง เป็นหนังสือ

08/10/2566

ซึ่งเขียนไว้ เป็นแม่พิมพ์ในโรงศาล คือคำฟ้องคำให้การ
 คำเทียบ คำสอบ คำพยาน ทานบน ไบยอม ไบสัตย์ ข้อมมีกรรม
 นิยม หักผูกผูกเสียบหมายมือไว้ เป็นสำคัญด้วยกันทั้งโจทก์จำเลย
 ผู้ที่สมัครไว้ก็ประท้วงตราไว้เป็นสำคัญหนักก็ ๓ บัญชีหนึ่งสี่
 ทั้งสองทกลงมา ถ้ามีใช้หนังสือซึ่งผู้จะนิยมนปลอมทำควรคดี
 คำนเสียได้แน่นอนแล้ว ก็ยอมเป็นประมาณในการตัดสินคดี
 ความทกรเรื่องทกรายที่กว่าพยานอ้างสืบ ซึ่งเป็นที่รังเกียจ
 ว่าจะซัดซัอมแลมีชั้นเชิงในการถามนั้น ๆ แต่บัดนี้ผู้
 ร้องถวายฎีกาเนื่อง ๆ คอสูหนึ่งสี่ซึ่งจะเป็นประมาณในการนั้น
 ในเรื่องฎีกานั้นกล่าวความต่าง ๆ ว่าส่งเงินแล้วไม่ได้
 สาร กรม ขรรคมคิน มาบ้าง เมื่อส่งเงินเป็นเอกเทศแล้ว
 หาได้สลักหลัง สาร กรม ขรรคมไว้ไม่บ้าง ไม่ได้หนังสือ
 ประทวนมาบ้าง ได้ส่งเงินแล้วมากไปตัวรับซึ่งผู้รับทำ
 ให้ว่าได้ส่งเงินแต่ร้อยบ้าง บางพวกว่าตัวไม่ยอมทำหนังสือ
 สาร กรม ขรรคมแล ประกันแลประทวน มีผู้คุมเหง ชู่เซนฎา
 เฝื่อนที่จำของบังคับให้ทำจึงต้องจำใจทำบ้าง บางพวกซึ่ง
 ต้องคดีในโรงศาล กล่าวว่ตัวให้การอย่างหนึ่งแต่เสมีयरไม่เขียน
 ตามคำให้การแล้วเปลี่ยนแปลง แต่งถ้อยคำสำนวนเอาเองบ้าง
 แล้วตัวไม่ยอมทำทานบนแลสัตไบายยอม ตระลาการบังคับ

08/10/2564

คมเหงให้ทำ จึงต้องทำข้าง ๆ เมื่อมีผู้มากถ้าว อย่างนี้ ของ
 อย่างนี้ เอง ๆ การก็ปรากฏว่า ผู้กล่าวนี้จะตัดเสียไม่
 ให้เชื่อหนังสือที่ ใช้ประประมาณ ทั้งปวงนั้น ใ้แล้ว จะขอให้สืบ
 แต่พยายามซึ่งเป็นที่ รังเกียจว่า ผู้นั้นจะใ้ชก ซ่อมไว้ กติ จะ
 ชก ให้เห็น ซ่าใ้ ยศ ยาวไปไม่รู้ แล้วลง กติ เพราะฉะนั้นจึงมี
 พระบรมราชโอง การ ให้ประภาษ ให้ทราบทั่วกันว่าตั้งแต่บัดนี้สืบไป
 ถ้าตัวทาส แลลูกนี้ จะส่งเงินค่าตัว แลเงินกู้ ต่อนายเงินเมื่อ
 วันใดเวลาใดใ้ใ้ขอ สาร กรมธรรม หนังสือประกันมาใ้พร้อม
 แล้ว จึงส่งเงินเปลี่ยนกับหนังสือสำคัญ นั้นให้ทันที อย่าใ้มี
 เหตุที่ จะว่ายังไม่ ใ้ส่งใ้ ถ้าขายเงินว่า สาร กรมธรรมหาย
 ญาอยู่ไกล ก็ใ้ขอประหนังสือประ ทวนมาเป็นสำคัญใ้แล้ว
 จึงส่งเงินใ้ ถ้าส่งบอกเขี่ยต่อท่าน ก็ใ้สลักหลังสาร
 กรมธรรมในเวลา นั้น อย่าละเลยใ้ ใ้ลวงวันลวงเวลาไป ถ้าไม่
 ใ้สาร กรมธรรมมาสลักหลัง ก็จงขอเอาประ ทวนเป็นใ้รับ
 มาประ สำคัญ ๆ ถ้าเป็นการ จำนำ การ เข้าที่ดินเรือน แล
 โรงแลเรือ ก็ใ้มีหนังสือสัญญาต่อกัน เมื่อรับเมื่อส่งนั้นใ้แน
 นอน อนึ่งใ้การ รับการ ส่งเงินภาษีอากร ก็ใ้ใ้ตัวใ้ฎีกา
 08/10/2566
 ต่อกันใ้ถูกต้องกับ การ จึง ถ้าไม่ใ้ตัว ไม่ใ้ฎีกา ถูกต้อง
 กับรายเงิน ก็อย่าใ้ใ้รับใ้ส่งเงินค่วกัน ก่อน ๆ ผู้ใ้

พวกไทดำเชื้อกัน ยังไม่ได้สาร กรมธรรม์คืน ฤๅประทวน
 ฤๅหนังสือประกัน แลตัวแลฎีการับในเวลาพร้อมกันยังคืบมานั้น
 ได้ส่งเงินไปก่อนแล้ว เมื่อนายเจิมผู้รับเงินเถียงว่า ยังไม่ได้
 เขาสาร กรมธรรม์ แลหนังสือขาย หนังสือจำหน่ายออกสู่กติก
 เรียกเขาตัวเขาฎีกาเป็นสำคัญแต่ผู้ว่าส่งเงินแล้วนั้น ไม่ได้กติก
 ระยะเวลาการทำตามพระราชกำหนดกฎหมาย ก็จะมีคดีขึ้นเอา
 ความสาร กรมธรรม์ แลตัวแลฎีกาซึ่งมีแต่ไม่มีนั้น ผู้เจ้าคดี
 จะเถียงบอกอ้าง พยานซักการ ให้เห็นตัวด้วย สหกรรมในคดีต่าง ๆ
 นั้นไม่ควรระยะเวลาจะทำตามเลย อนึ่งในหนังสือสาร กรมธรรม์
 ขายแลฎีกาแลสัญญาจำหน่ายซื้อขาย ห้ามอย่าให้เอาชื่อผู้ซื้อ
 มาใส่แทน ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์ก็ให้ใส่ชื่อผู้นั้นเองตรง ๆ
 ถ้าในหนังสือเป็นชื่อของผู้ใด ก็จะมีคดีขึ้นเป็นชื่อของผู้
 ที่มีชื่อในหนังสือ ถ้าจะกล่าวว่ามีผู้ทำหนังสือปลอมตัวไป
 โทษเขย่งไม่ได้ทำไม่โจ่งไม่โจ่งวาง ให้ผู้นั้นเขย่ง ถ้าไม่โท รู้ไม่
 ไปได้เห็นเลยจริง ๆ จะคดีค้ำกันตั้งแต่เดิมก็ค้ำกันไว้ต้องสืบ
 เอาความจริงแต่พยาน แลสืบลายมือผู้เขียนแลอธิบายที่ชอบ
 อย่างอื่น ๆ ถ้าตัวทนายชอบทำแล้วภายหลัง กลับต่อสู้เป็นสำ
 นวนว่ามีผู้คุมแห่ง ชูเชง ฤๅเขียนตี จำจง บัง คืบ ให้ทำ จึงต้อง
 จำใจทำตังห้ไม่ได้เลย ๆ อนึ่งผู้ที่ต้องคดีในโรงศาล

08/10/2566

เมื่อตัวให้การสัมภาษณ์ เขียน ถ้อยคำ แล้วสอบเทียบ แล้วอ่าน
 ให้ โจทย จำเลย ฟัง ทั้งสองฝ่ายตามเรื่องคดีนั้น โจทย จำ
 เลย ฟัง ว่า ถูกต้อง คดี แล้ว ก็ เป็น คดี ถ้า โจทย จำเลย ไม่ รู้ หนึ่ง สืบ
 ฎา ส่ง ไป สืบ คดี ใจ เสมียน ว่า ไม่ เขียน ตาม คำ ให้ การ แล้ว เปลี่ยน
 แปลง แต่ง ถ้อย คำ สำ นวน เอง ก็ จง ขอ ให้ เอา หนึ่ง สืบ
 เสมียน เขียน ไว้ นิน ให้ คน อื่น ๆ ที่ อยู่ ใน ทน น อาร สืบ คดี ให้ หลาย เทียว
 ฝ่าย ทรลา การ แล เสมียน ก็ ต้อง ขอม ให้ ลัก ความ สืบ สำ นวน เชน สืบ
 ส่ง ไป สืบ ฎา ให้ ทรลา การ แล เสมียน หาค คน อื่น ๆ มา อ่าน
 สืบ ให้ ลัก ความ ฟัง จง ลัก ความ สืบ ส่ง ไป สืบ แล้ว จึง ให้ ผู้ ก
 หัก เลี้ย หมาย มือ ไว้ ลัก ความ ผู้ ใด ได้ ขอม หัก เลี้ย หมาย
 มือ แล้ว ก็ ต้อง รัย ว่า คำ นั้น เป็น คำ ของ ตัว เอง จง ไม่ ได้ ถ้า
 ลัก ความ จิบ ใต้ ว่า เสมียน เขียน ไม่ ถูก ต้อง กับ ความ ที่ ตัว ให้ การ
 แแม่ แล้ว ก็ ให้ ต่อ ว่า ชน ให้ เสมียน เขียน ให้ ถูก ต้อง ตาม คำ ของ ตัว
 แล้ว จึง ให้ เสมียน จก หมาย ไว้ ใน ท้าย เป็น สำ คัญ ว่า ได้ ต่อ ว่า
 แล้ว ผู้ ก หัก เลี้ย ไว้ ด้วย กัน ทั้ง สอง ฝ่าย ผู้ ที่มี ทรา ประ ทับ ทรา ไว
 เป็น สำ คัญ ถ้า เวลา จวน คำ จวน เลิก ยัง คิด ใจ เสมียน แก่ สำ
 นวน ยัง ไม่ แล แล้ว ถ้า จะ ต้อง ผู้ ก ไว ก็ ให้ มี จก หมาย ไว้ ใน สม คณ
 ว่า คำ นี้ ลัก ความ ยี่ ไม่ ชย ใจ ว่า ถูก ต้อง แท้ จะ ต้อง แก่
 อยู่ แล้ว จง ผู้ ก เข้า ไว้ เดิก ถ้า ได้ หัก เลี้ย หมาย มือ ไว้ ฎา

ประทีปจวาลแล้ว ภายหลังตัว จะร้อง ทักใจเสมีบร^{นี้} ออกไม่ไต่
 ถ้านายเงินคึกจะ น้อตัวทวย แลลก^{นี้} ทั่วขอยาย อย่างใดอย่าง
 หนึ่ง ฤๅคุมเหง ชู่เขน^{นี้} เม้นตี^{นี้} จำ^{นี้} ของ ให้ตัวทวย แลลก^{นี้} ทำสาร
 กรมธรรมแล ประทวนแล สัญญา ตัวทวย แลลก^{นี้} ไม่ยอมทำ
 กี้ก็ ถ้าตระลาการ ฤๅเสมีบร^{นี้} คุมคุมเหง ชู่ใจลก ความเปลี่ยนแปลง
 ถ้อย คำสำนวน กี้ก็ ฤๅเข่นตี^{นี้} บังคับ ให้ทำทาน บนแล
 ผลิตแล ไบยอมตัว ไม่ยอมทำ กี้ก็ กี้ให้ตัวทวย แลลก^{นี้} แลผู้ต้อง
 คดี^{นี้} ร้องเรียน ต่อพระยาเพชรพิไชย แลพระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวันเจ็ดวัน ไต่ มีพระบรมราชโองการ คำรัสสั่งไว้
 แล้วคอยชำระให้ อัยราช^{นี้} ถ้าชำระไต่ความว่า เช่นการ
 คุมเหง ชู่เขน ฤๅเข่นตี^{นี้} จำ^{นี้} ของ บังคับ ให้ทำสาร กรมธรรม
 แล ประกันแล ประทวนแล สัญญา แลหนึ่ง สืบคำให้การ ผลิตแล
 ทานบนมิชอบ แลผลิตแล ไบยอมมิชอบนั้นจริง จะให้ ปรีย
 ไหมมีโทษ แก่ผู้ บังคับ^{นี้} นั้น ตามโทษานุโทษ ถ้าการ
 คุมเหง ให้ทำหนึ่ง สืบสาร กรมธรรม ประกัน ประทวน
 แล สัญญา ทานบน ไบยอมแล หนึ่ง สืบ ผลิตแล แล ทั่วฎีกาตั้ง^{นี้}
 ฝนไปให้หัวเมือง ตั้งแต่เมืองนนทบุรี เมืองนครเขื่อนขันธ์ ออก
 ไป 08/10/2566 กี้ให้ผู้ต้องคุมเหง ทำหนึ่ง สืบ จะไม่ยอมทำนั้น ไปร้อง
 แก่ผู้สำเร็จราชการ เมืองแลกรมการ ถ้าผู้สำเร็จราชการ

เมือง กรมการคุมเหงตั้งนี้เอง ก็ให้ผู้คุมเหงนั้น
 ร้อง อรรถนำโรง กล่าวโทษผู้คุมเหงให้ทำหนังสือ
 ถ้าผู้ใดร้อง อรรถตั้งนี้แล้ว คดีเดิมให้คงไว้ ให้บอกมายัง
 กรุงเทพมหานคร ถ้าผู้คุมเหงให้ทำหนังสือมิใช่ผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองกรมการ ก็ให้ผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ
 ชำระให้ ถ้าชำระไม่ตกลงให้บอกมายัง กรุงเทพมหานคร
 ถ้าผู้ซึ่งคุมเหงผู้หนึ่งให้ทำหนังสือนั้น จำจงกักขังผู้ที่ตัว
 จะให้ทำหนังสือนั้นไว้มาร้องไม่ได้ ก็ให้ผู้คุมจำจงกักขัง
 จำวาน ออหวอหน้าผู้อื่นมาร้องแทนตัวเถิด ทั้งใน กรุงเทพ
 มหานครแลหัวเมือง ในการที่ร้องอย่างนี้ อย่าให้ผู้รับฟ้อง
 เลือกว่าญาติของเจ้าคดีฎาใช้ญาติ ความเรื่องเดียวกันฎาต่าง
 เรื่อง ตามกฎหมายในคดีอื่น ๆ เลย ในการอย่างนี้อย่า
 ให้ว่าผู้มาร้องแทนนั้นเก็บเอาคดีของผู้อื่นมาว่า สักแต่หน้า
 ตัวผู้ต้องจำจงควมคุมกักขังให้ทำหนังสือนั้นไว้แล้ว ถ้าผู้
 นั้นรับว่าให้มาร้องจริง ผู้มาร้องแทนก็สิ้นชระ ให้ตรา
 การไปเร่งเอาตัวผู้ต้องคุมเหงให้ทำหนังสือนั้นมาว่าคดีของตัว
 กล่าวโทษ ต่อสู้กับผู้คุมเหงนั้นไปเถิด ถ้าแก้ตัวผู้หนึ่ง ๆ
 ไม่ยอมทำหนังสือ สารกรมธรรม์แลประกันแลประทวน แล
 หนังสือสัญญาแลทานขนแลผิดแลไขยอมให้แล้ว ถ้ามีผู้

คุมแห่งเร่งรักให้ทำ ควรจะมาร้องแต่ให้ผู้^๕อื่นมาร้องแทนใน
 สามวันในเจ็ดวัน แลไม้มาร้องแต่ไม้ม^๕ให้ผู้^๕อื่นมาร้องต่อพระยา
 เพชรพิไชย พระยาอภัยรณฤทธิ์ ฤๅหัวเมืองไม้ม^๕ร้องแต่ไม้ม^๕
 ให้ผู้^๕อื่นมาร้องแทน ร้องอุรณหน้าโรงตามหัวเมืองนั้น ๆ
 ตามแขวง ในสามวันในเจ็ดวันแล้ว ได้ยอมทำหนังสือให้
 แล้ว ภายหลังจึงมีสำนวนต่อสู้ว่าท่านบังคับให้ทำจึงต้องจำ
 ใจทำ ท่านคุมเร่งให้ยอมจึงต้องจำใจยอม จะกล่าวแก้ตัว
 คุ้มนี้ไม่ได้ คงจะตัดสินให้ ผู้นั้นเป็นแพ้ หนังสือที่ผู้นั้นทำฤๅ
 ที่ลงชื่อหมายลายมือ แลประทับดวงตราแลชื่อหมายแกลงใ
 ใว้นั้นแลเช่นประมาธ ประกาศมาณวัน ๕ เดือน ๕ ชัน ๑๕ คำ
 ขวดยังเห็นเอกสาร เป็นวันที่ ๓๓๖๒ ในราชกาลประจุบันนี้

พระราชบัญญัติ แลกฎหมายทั้งห้า

ศุภมัตติกุล ศักดิ์ราช ๑๒๑๙ สืบสังวัจฉรมิคสิริมาศ
 สุกุมภย จตุภคิตติ ติศุกรวาร ปริเฉท กาลกำหนดพระบาท
 สมเด็จพระบรมนทร มหามกุฏ สุกุขสมมตเทพยพงษ์ วงษา
 ทิศวรกรรมตรีภีร์วรัชติยราชินิกโรคม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิ
 ราชันย์ ภาษ บรมขรรมิภมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณบรมอันมหาประเสริฐ
 เสด็จออกณะพระที่นั่ง อมรินทร์ วิจิฉัย นโศย สวรรีย์พิมาน
 โศยสถาน อุตราวินุช พร้อมด้วยพระราชวงษานุวงษ
 แลข้าทูลลอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยเฝ้าอยู่โดยลำดับ จึง
 เจ้าพระยาวรวงษ์ มหาโหราธิบดีว่าที่พระคลัง ทวายบังคม
 ทูลพระกรุณาว่า ทุกวันนี้เรือลุดค้าเมืองต่างประเทศเข้า
 มาค้าขายมาก เรือใหญ่ทอดก่าวก่ายกัน ไปไม่เปน อันตัยกัน
 แลกับคั้นนายเรือกลึงเรือเล็กคักกันเขยง เทยวขึ้นลงในลำแม่
 น้ำมิได้ขาด เกิดความขึ้นเพราะเรือโดนกัน แลความอื่น ๆ
 เปนหลายอย่าง ขอพระราชทานพระราชบัญญัติไว้เปนกฎหมาย
 สำหรับลำแม่น้ำฉะบับหนึ่ง ถ้ามีความเกี่ยวข้องไปชำระน้ำจะได้
 ตักสืบตามพระราชบัญญัติซึ่งโปรดไว้ จึงมีพระบรมราชโองการ
 มार พระยัฒ ทารุสรสังฆมาศ ท้าวสีเหนือกเกล้าเหนือกระหม่อมว่า

08/10/2566

แต่ก่อนมีเรือลูกค้าวานิช เข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานคร น้อย จึงไม่มีกฎหมายสำหรับเรือใหญ่ มีแต่ว่าด้วยเรือเล็ก ซึ่งล่องในลำแม่น้ำ ในกาลนี้ลูกค้าในกรุงเทพมหานคร ก็สร้างเรือใบใหญ่ ๆ ขึ้นมาก เรือลูกค้าต่างประเทศก็เข้ามาค้าขาย ทิวมาก จนทุกปี จนถึงในปีที่ ๗ ที่ ๘ แห่งรัชกาล ประจุบันนี้ เรือลูกค้าต่างประเทศมาในหนึ่งวันนับด้วยร้อยลำ ขึ้นไปแล้ว ถ้อยความในท้องน้ำก็เกิดขึ้นหลาย อย่างหลายประการ คนต่างประเทศก็เข้ามาอยู่มากขึ้น แลดูความในหนังสือสัญญาซึ่งเมืองใหญ่ต่างประเทศ ขอให้ราชทูตเข้ามาทำไว้กับ กรุงเทพมหานคร - ก็มีว่าบัณฑิตอยู่ในบังคับกงสุล ซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุล ที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร กงสุลจะได้ทำตามหนังสือสัญญาใหม่นี้ แลข้อหนังสือสัญญาเก่าที่มีโดยเกลียดงทุกประการ แล้วจะได้บังคับบัญชาคนในบังคับของกงสุลให้ทำตามด้วย แลกงสุลจะรักษากฎหมายการค้าขาย แลกฎหมายที่ห้ามข่มขืน จะมีให้คนที่อยู่ในบังคับกงสุลทำผิดล่วงเกินกฎหมายสัญญาของอังกฤษ ของฝรั่งเศส ของอเมริกัน ของเดนมาร์ก ^{๒๕๖๖}โปรตุเกส กับไทยที่มีอยู่แล้ว แลจะมีต่อไปในภายหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับกงสุล จะเกิดวิวาทกันขึ้น

กับคนอยู่ในบังคับไทย ทรงลดแลเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรักปรำ
 ตักสิน ถ้าคนอยู่ในบังคับทรงลดทำผิดทรงลดจะทำโทษตาม
 กฎหมายเมืองนั้น ๆ คนอยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษ
 ตามกฎหมายเมืองไทย เพราะฉะนั้นการก็ควรจะต้องกฎหมายทาง
 บกทางน้ำไว้สำหรับแผ่นดิน ให้ใช้โต้ด้วยกันทั้งฝ่ายไทยแล
 คนต่างประเทศ ต่อไปข้างหน้ามีการเกี่ยวข้องจะให้ชำระว่า
 กล่าวง่าย จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้มีพระราชบัญญัติ
 ว่าด้วยเรือใหญ่ ๑๐ มาตรการ เรือเล็ก ๗ มาตรการ แพลตฟอร์ม
 พางแลของลอยน้ำ ๓ มาตรการ ทางบก ๔ มาตรการ รวม
 เปน ๒๔ มาตรการด้วยกัน ๓๖

๑ มาตรการ ๑ เรือใหญ่กรุงเทพมหานครก็ดี เรือเมืองต่าง
 ประเทศก็ดี เรือใหญ่ก็ดี เรือลำเลียงก็ดี เข้ามาในลำแม่น้ำ
 เจ้าพระยา แลแม่น้ำห้วยเมืองใด ๆ ในอาณาเขตกรุงสยาม
 ถ้าเรือเข้ามาในลำแม่น้ำเจ้าพระยา ให้ทอศสมอที่ท่าเมือง
 สมุทรปราการ ให้กับต้นนายเรือบอกชื่อกับต้นชื่อเรือว่า มาแต่
 เมืองนั้น ๆ คนมาในเรือเท่านั้น มีสินค้าสิ่งนั้น ให้เจ้าพนักงาน
 ตรวจตราตักสินก่อน ถ้ามีขน กระสุนดินคำก็ให้กับต้นนายเรือ
 เขาขนกระสุนดินคำมอมให้ผู้สำเร็จราชการเมือง สมุทรปราการ
 เก็บรักษาไว้ ถ้าเรือจะล่องออกไป เรือลูกค้าเมืองต่างประ
 ๑๐/๑๐/๒๕๖๖

เทศกัถึ เรือลุดค้ำในกรุงเทพมหานครที่ไช้กัขัตันคัษนคน
 ขาวยุโรปกัถึ ให้มายอกกัษลวงวิสุททสาครทิวุหัยประมาสะ
 แตนเจ้าทำให้อู้อ่อน แล้วให้ไปขอหนังสือเบือล่องแต่เจ้า
 พนักงานที่โรงภาษี แต่เรือลุดค้ำที่ไช้ทงเงินแซกตามปะเทศ
 ของตัวนั้น ให้บอกเจ้าพนักงานกรมท่าซ้าย กรมท่าขวา ขอ
 เบือล่องไปตามธรรมเนียม เรือล่องลงไปถึงต่านให้แวะทอก
 สมอที่ต่าน เขาหนังสือเบือล่องไปส่งให้เจ้าพนักงานที่ต่าน
 เจ้าพนักงานตรวจตราคแล้ว ไม่มีเหตุเกือขึงสิ่งใดจึงให้
 ล่องไป ถ้าเรือข้มเรือล่องไม่แวะต่านทำให้อึดค้อหนังสือ
 สัญญา จะปรับใหม่เปนเงิน ๘๐๐ บาท ฯ ตามในหนังสือ
 สัญญาที่ร่าไว้ ถ้าเรือไปเข้าปากน้ำหัวเมืองใด ๆ เรือเข้า
 เรือออกให้ทอกสมอที่ต่านไปแจ้งค้อผู้สำเร็จราชการเมือง ฯ
 จะยังคัมประการใดให้ลุดค้ำทำตามยังคัม กฎหมายแลข้อ
 สัญญา ๓๕

๑๐ มาตรา ๒ เรือเข้ามาในลำแม่น้ำแล้ว เวลากลางคืน
 ให้จุดไฟโคมแขวนไม้ที่เสากระโดง ตั้งแต่ตาค้ำฟ้าขึ้นไปสูง
 สามวาเปนที่สังเกต ให้จุดไฟไว้ตั้งแต่เวลาพลมไปจนยังรุ่ง
 เรือเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร ให้กัขัตันนายเรือมายอกเจ้า
 ทำให้อู้อ่อน เจ้าทำให้ออกสมอที่แห่งใดก็ค้องทำตามยังคัม

เจ้าท่า แล้วให้ทอดสมอ ๒ สายทั้งหน้าขึ้นหน้าลง แล้วให้เลื่อน
ถอยเสาศีเข้ามาเสีย เจ้าท่าจะบังคับการสิ่งไร ให้กัปตันนาย
เรือฟังบังคับเจ้าท่า ถ้าเจ้าท่าไม่ได้ลงไปจะมีหนังสือใช้คน
ไปบอกก็ได้ ๗

๑ มาตรา ๓ ให้เจ้าท่าบังคับให้ลูกค้า ทอดสมอเรืออย่าให้
ชิดฝั่งนักเรือหันขึ้นหันลง อย่าให้ โทนแพเขาได้ อย่าให้ทอด
สมอเรียงลำติด ๆ กัน ออกมาจนกีดทางเรือเดิน อย่าให้ทอด
ตรงปากคลองไหนแห่ง ให้ทอดเรียงลำต่อ ๆ เป็นลำค้ำลงไป
ห้ามอย่าให้กัปตันนายเรือผูกหางเชือก หางไซว์ล่ามขึ้นไ้ผูก
ไว้บนตลิ่ง ให้กีดทางเรือเดินไปมา ๗

๑ มาตรา ๔ ถ้าเรือโทนกันแตกหักผู้คนล้มตาย เสียสิ่ง
ของมากน้อยเท่าใด ให้มายอดเจ้าท่า ๆ จะไ้ไปคุยว่าผู้ใด
จะทำผิดทำชอบ แล้วเจ้าท่าจะไปบอกแก่ผู้ใดควร จะชำระความ
ไ้ จะไ้ชำระตัดสินให้ ถ้าเรือเข้ามาเป็นเหตุขึ้นรั้วจมน้ำอยู่
ตามทางเรือเดิน เจ้าท่าจะบังคับให้นายเรือกิด อำน จ้างคน
เอาเรือออกไปเสียให้พ้นทาง ถ้านายเรือไม่จ้างคนเอาเรือที่
จมนั้นไป เจ้าท่าจะจ้างคนเอาเรือไปให้พ้นทางเรือเดิน ลง
ทุนมากน้อยเท่าใด จะคิดเอาแต่นายเรือ ๗

๑ มาตรา ๕ ถ้าลูกค้าทั้งปวงไม่ทำตามบังคับ ใน

มาตรา ๒ มาตรา ๓ ให้ ถ้าเรือใหญ่ล่องลงไปแลเล่นขึ้นมา โคน
 ถกเรือของควักแตกหัก จะเอาใช้แต่ผู้โคนมิได้ ถ้าเรือเล็ก
 ไปโคนเรือใหญ่ที่ทอดฉีกกฎหมาย เรือเล็กล่มจมไปเสียของ
 มากน้อยเท่าใด จะบังคับให้ใช้ของที่เสียไปให้ครบ แล้ว
 ค้างใหม่เงิน ๑๖๐ บาทแก่นายเรือ เพราะไม่ฟังบังคับใน
 มาตรา ๒ มาตรา ๓ คดีเช่นนี้ทกรวางซึ่งจะกล่าวต่อไป ใน
 เบื้องหน้าคดีแห่งนี้คดี ถ้าผู้ต้องใส่สิ่งใดไม่เชื่อคำให้การ
 ผู้เสียหายของ ก็ให้ผู้เสียหายของอ้างพยานที่เห็นเหตุเอาของขึ้นทุก
 เรือ มาสาบาลให้ตามสาคนนั้นนับถือ ถ้าพยานสาบาล
 ใด จึงปรับใหม่ให้ ข้อใดมีเบาะปรับใหม่ เงินนั้นเป็นของ
 แผ่นดินไทยทุกข้อ

๑๐ มาตรา ๖ ว่าถ้านายเรือถอยเรือเข้าจอดริมตลิ่ง เพื่อ
 จะรับสินค้าแลประโยชน์อื่น จะผูกเชือกและ ส่าวกระเชือกเรือเข้า
 ไป ในเวลากลางวันก็ได้ ไม่ห้าม แต่อย่าให้ผูกทิ้งไว้จน
 กลางคืน ถ้าถอยเรือเข้ารับสินค้าผูกติดกับสะพาน แต่ลำ
 หนึ่ง ๒ ถ้าไม่กีดทางเรือเดิน แลเข้าจอดทิ้งอับเฉาๆทำ
 การสิ่งใด ๆ เรือจอดแอบตลิ่ง อยู่ไม่มีหนทางเดินข้างใน
 จะผูกเชือกบนบกโยงเรือไว้ก็ได้ แลเรือพระที่นั่งทอดสมอ
 อยู่หน้าพระบรมมหาราชวัง แลพระบวรราชวัง ถึงจะเอา

เชือกเขาไชว์ผูกโยงไว้บนตลิ่งก็ได้ เพราะใกล้เขื่อน้ำพระที่นั่ง
ที่ประทัยริมน้ำ ไม่ควรที่คนทั้งหลายนอกจากข้าราชการ
จะกายเรือเข้าไปใกล้ในที่นั้น ถ้าผู้ใดกายเรือเข้าไปข้าง
ในเรือพระที่นั่ง น้ำพระที่นั่งที่ประทัยริมน้ำ โคนเชือกผูกเรือ
พระที่นั่งเรือเล็กล่มลง ก็เป็นภพไม่ได้สิ้นใจ เพราะได้ห้าม
ไว้แล้วเฉพาะสองแห่งเท่านั้น ๗

๐ หนึ่งเรือในคลองเจ้าของเรือนั้นทุกของ ออกมาทอด
ขายอยู่ที่ท้องน้ำ จะทอดสมออยู่ใกล้ฝั่งก็ได้ แต่ให้มีหนทาง
ในรวางแพกับเรือนั้น ให้เรือเล็กเดินไปมาได้ ตามที่กล่าวไว้
ในข้อ ๓ นั้น ถ้าเรือเล็กจะไปพานติดเชือกตึกไชว์ที่ผูกโยง
ไว้ แลโคนเรือที่ทอดอยู่ เรือของตัวล่มเสียขึงไปเท่าใด
เรือที่ล่มจะเอาใช้แลปรับใหม่แต่เรือใหญ่ไม่ได้ ๗

๐ มาตรา ๗ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสอง
พระองค์ จะเสด็จพระราชดำเนินไปทางชลมารค เรือทอดสมอ
กีดทางอยู่ เจ้าพนักงานแลเจ้าท่าไปบอกให้ถอยเรือไปเสีย
ให้พ้นทางเสด็จ ก็ขั้้นนายเรือก็ต้องถอยเรือไปให้พ้นทาง
แต่ในสามชั่วโมง แต่ยั้งคาเรือลูกค้าที่ทอดอยู่ในลำแม่น้ำ
ถ้าเรือพระที่นั่งมาถึงแล้ว ขอให้ชักทงรับตามธรรมเนียม
คนซึ่งอยู่ในเรือนั้น จะหลยตัวเสียให้ลับก็ได้ ๗๗ จะออกมา

ค่าน้ำตามขรรณเนียมภาษาของตัวก็โต แต่ห้ามขยำให้เดิน
ไปเดินมาแลชั้นหนึ่งห้อยทำวบนปากเรือ ชั้นทำงานบนเสากระ
โคง เช่นการ หมิ้น ประมาท ถ้าทำการ หมิ้น ประมาทดังนี้ แล
ไม่ลอยเรือไปให้พ้นทางเสด็จ ถ้าเรือลูกค้ากรุงเทพมหานคร
จะให้เจ้าพนักงานทำโทษ ถ้าเรือลูกค้าต่างประเทศชั้นแก่
กงสุลเมืองไร จะฟ้องแก่กงสุลเมืองนั้น

๐ มาตรา ๘ ว่าเรือใหญ่ซึ่งลอยชั้นลอยล่องไปโคงเรือ
ลูกค้าลำโตลำหนึ่ง ซึ่งจอดอยู่เป็นปรกติตามบังคับอยู่แล้วนั้น
ก็ถ้า โคงเรือแพบ้านเรือนที่จอดแลตั้งอยู่ เป็นปรกตินั้นแตก
หักพังไปก็ตี กัปตันนายเรือลำที่ลอยมา โคงนั้น ต้องคิด
ราคาใช้ให้ทามที่แตกหักเสียไปมากแลน้อย แต่เรือที่แล่น
มาโคงเขาเข้านั้น ถึงจะแตกหักพังอย่างไร จะเอาสินใช้แต่
เรือจอดแลแพบ้านเรือนนั้นมิได้ เพราะมาโคงเขาเอง

๐ หนึ่งเรือกลไฟจะมีไปข้างหน้าหลายลำ จะไปมาตาม
น้ำทวนน้ำก็ตี ขยำให้เดินริมฝั่ง ให้เดินกลางน้ำริมแนวเรือใหญ่
ทอด ด้วยเรือกลไฟมีกำลังเร็วมาก เรืออื่นจะหลีกเลี่ยงไม่ทัน

๐ มาตรา ๙ ว่าแพที่คนอยู่ก็ตี แพไม้ซึ่งไม้ไผ่ก็ตี
เจ้าของลอยชั้น ^{๐8/10/2566}แลชากลอยตามสายน้ำไป ถ้าเรือลำ
โตทอดอยู่ผิดทางที่ยังค้ำไว้ ในมาตราที่ ๒ ที่ ๓ เมื่อแพ

มา โทณเขาฟันแพให้แตกหักพังไม้ขาดหายไป ผู้ตัดฟันก็ต้อง
ใช้ของแก่เจ้าของแพ ถ้าแพโทณเรือแตกหักไปอย่างไร เจ้า
ของเรือจะเอาสินใช้แต่เจ้าของแพก็ไม่ไ้

๐ หนึ่งผู้ใดจะล่องแพให้มีสายสมอกระวอยลงไป ให้เดิน
แต่ในระวางช่องเรือทอดแลแพที่จอด จะล่องไปข้างไหนก็ให้
ไปข้างหนึ่ง ถ้าแลล่องไปโดนเรือที่ทอดอยู่ ตามกฎหมายบังคับ
ไว้ในมาตราที่ ๒ ที่ ๓ ก็ให้เจ้าของเรือ ตัดฟันแพที่มา
โดนนั้นปล่อยไป แต่อย่าให้ทำอันตรายแก่ผู้คนแลเอาไม้ ไม้
แพนั้นไว้ เมื่อเขนแต่ตัดให้ฟันเรือไปเสียถึงไม้หายไป เจ้า
ของแพจะเอาใช้แต่เจ้าของเรือก็ไม่ไ้ ถ้าเจ้าของเรือไม่ไ้
ตัดแพแพหลกไปเอง แล้วเรือแตกหักเพราะแพโดน เจ้าของ
แพต้องใช้ให้ ห้ามอย่าให้เจ้าของแพเอาเชือกไปผูกกับสาย
สมอเรือที่ทอดอยู่ แลห้ามอย่าให้ล่องเรือใหญ่ ล่องแพเวลา
กลางคืน หนึ่งถ้าผู้ใดจะล่องแพไปอย่าให้ชิดฝั่งนัก ถ้าชิด
ฝั่งไปโดนแพที่จอดเขนปรกติแตกหักไป ให้เจ้าของแพที่มา
โดนนั้นใช้ของเจ้าของแพจอด ถ้าที่ใดในระวางกลางน้ำไม่มี
เรือทอด จะล่องแพไปกลางน้ำก็ไ้ ถ้าแพจะเอาเชือกผูกไว้กับ
ตลิ่งให้ ชิดฝั่งก็ไ้ ถ้าเรือผู้ใดพานเชือกโดนแพเรือล่มเสีย
ของไป จะเอาใช้แต่เจ้าของแพไม่ไ้ เพราะแพไม่เหมือนเรือ

เรือภายควรรู้แล้วต้องหลีกเลี่ยงอย่าเดินข้างหลังแพที่จอกวิมผิง ฯ

มาตรา ๑๐ ห้ามอย่าให้ทั้งสี่ลาทรายกินอัยเฉาหลง ทั้ง
แต่ในที่ใกล้ต้นคอนน้ำฤๅ ๗ วา เข้ามาจนในลำแม่น้ำเจ้า
พระยา แลลำแม่น้ำอื่น ๆ ด้วย ถ้าจะทั้งสี่ลาทรายกินอัยเฉา
ให้บอกเจ้าท่า ฤๅเจ้าพระบาง ฯ ๗ โตะ ซึ่งทำให้ทั้ง เมื่อบังคับ
ให้ทิ้งที่แห่งใดแล้วจึงทิ้งได้ ถ้าภัยอันตรายเรือไม่พึง กฎหมาย
นี้ ซึ่งทั้งอัยเฉาหลงในที่ห้ามไว้ นี้ จะปรับโทษเงิน ๓๐๐ บาท ฯ

อนึ่งผู้ใดจะไปรับจ้างนำร่องเรือเข้าเรือออก ก็ให้
มาหาหลวงวิสุทธสาครทิจู เจ้าท่าให้ไล่เลียงดูเสียก่อน
เมื่อหลวงวิสุทธสาครทิจูเห็นว่าเป็นคนรู้แท้แล้ว จะให้หนังสือ
สำหรับตัวไป ห้ามมิให้ไปรับจ้างนำร่องเอาเอง ถ้าผู้ใดไม่
มีหนังสือเจ้าท่าสำหรับตัวนำเรือเข้ามาติดกิดหนทาง จะปรับ
โทษเอาค่าช่วยการให้เจ้าของเรือ ถ้าผู้ที่ไปรับหนังสือเจ้า
ท่าแล้ว ไปนำร่องเรือติดกิดหนทาง จะต้องชำระค่าก่อน ถ้าควร
จะปรับโทษ จึง จะปรับโทษให้ ฯ

ตั้งแต่นี้ไปเป็นพระ ราชบัญญัติว่าด้วยเรือเล็กชั้นสอง
08/10/2566

ในลำแม่น้ำแลในคลอง
มาตรา ๑ เรือไปตามน้ำชนกก็ ไปตามน้ำลงก็

ให้ ออกกลางน้ำ เรือทวนน้ำให้ ไปริมฝั่ง ถ้าเรือตามน้ำมา
 เकिन ริมฝั่ง ถ้าเรือทวนน้ำไป เकिन กลางน้ำ ให้ ผิดทางที่
 บังคับไว้ จนเรือ โคนกัน ล่มแตกหัก เสียสิ่งของไป ให้เรือที่
 เकिन ผิดทาง ไซ้ของเรือที่ล่ม ถ้าเรือ เकिन ผิดทาง ล่ม จะเอาไซ้
 แต่เจ้าของเรือที่ เकिन ถูกทาง นั้นไม่ได้ ถ้ามีการ มีเหตุควร จะ
 ต้องไป ริมฝั่ง ให้ ระวังรักษาให้ดี อย่าให้ โคนเรือทวนน้ำได้ ฯ

มาตรา ๒ เรือชนน้ำก็ตี เรือล่องน้ำก็ตี ที่ไปตาม
 กัน เรือลำหลัง เร็วไป กระทั่ง เรือหน้าแตกหัก ล่มไปก็ตี ฎาไป
 กระทั่ง เรือที่ จอก อยู่ ตามปรกติ แตกล่มไปก็ตี ให้ ไซ้ของ
 เรือที่ ล่ม ฯ

มาตรา ๓ เรือลำหนึ่ง จะออกจากท่าไป ฎา ออกจาก
 ปากคลองก็ตี เรือลำหนึ่ง จะเข้า จอกก็ตี ฎา ภาย สอนมา
 ตามทาง ก็ตี หลบ หลีก กันมี ทัน โคนกัน เข้า ล่มไป ด้วยมิได้
 แกล้ง ให้เจ้าของ เรือซึ่ง มิได้ ล่ม นั้นอยู่ ช่วยกู้ เรือเก็บของ
 ถ้ามิได้ อยู่ ช่วย ให้ ไซ้ของ เรือที่ ล่ม เสียของ ไปใน กงหนึ่ง เพราะ
 หาคความ เมตตาการุณา มิได้ ฯ

มาตรา ๔ เรือเบาให้ หลีก เรือหนัก ถ้าเรือเบาไป โคน
 เรือหนัก ล่มให้ ไซ้ ของ ท่าน จงเต็ม ถ้าคนตาย ให้ ไซ้ค่าคน
 ท่าน ตามกฎหมาย เต็ม ถ้าเรือหนัก โคนเรือเบา ล่มไม่ต้อง ไซ้

ถ้าเรือเขาต่อเรือเขาหลบหลีกกัน มีทีน โคนกัน ล่ม ให้เรือที่
 ไม่ล่มอยู่ช่วยกู้เรือภัยของ ถ้าไม่อยู่ช่วยให้ ไซ้ของเรือที่ล่มเสีย
 ไปนั้น กิ่งหนึ่ง หนึ่งเรือข้างหนึ่ง โต้เห็นว่าเรือข้างหนึ่งเล็ก
 อก จะวิ่งหลบหลีกได้ ไม่รอวิ่งหลบหลีก เรือใหญ่ แกล้งเกย
 เรือเล็ก ล่มจมไป ให้ไซ้ของเรือที่ล่ม จมเต็ม ถ้าเรือหนักต่อ
 เรือหนัก โคนกัน ข้างหนึ่ง ไตร้ออกแต่ไกล พัน ๑๐ วา ให้
 รอไว้ ถ้ามี ฟังขึ้นไป โคนเรือ ผู้ที่ ร้องห้าม ล่มไป เสียสิ่ง ของ
 มาก น้อยเท่าใด ให้ผู้ โคนนั้น ไซ้ของเรือที่ ล่ม จมเต็ม ถ้า
 มีทีน บอกรันแต่ไกล ๑๐ วา แล โคนกัน เรือ นั้น ล่ม ข้างหนึ่ง
 ควรว่า เปนมาบเคราะห์ ๗๕

มาตรา ๕ เรือหนัก ที่ ยืน ทก เพียบ แล เรือ เขา จอก
 อยู่ ซึก กัน เรือ เขา จะ ถอย จะ เลื่อน ที่ ไป ต้อง บอกรัน ใน เรือ หนัก
 ให้ ระวัง ด้วย กัน อย่า ให้ โคน ให้ เกย เรือ เพียบ ถ้า ไม่ บอกรัน
 ก่อน ถอย แล เลื่อน เรือ เขา ไป เกย เรือ หนัก ล่ม เจ้า ของ เรือ เขา
 ต้อง ไซ้ ของ เรือ หนัก ซึ่ง เสีย แล หาย ถ้า มี ไต้ ถอย แล เลื่อน เปน
 แต่ เรือ กะ ทบ กะ ทัง กัน เข้า ด้วย ลม พยัค แล คลื่น ละ ลอก เรือ
 เขา โคน เรือ หนัก เรือ หนัก ล่ม ให้ เจ้า ของ เรือ เขา ไซ้ ของ กิ่ง หนึ่ง
 เพราะ เรือ ใหญ่ กว่า มา จอก ไกล หนัก จึง โคน ถ้า เรือ หนัก ใหญ่ เรือ
 เขา เล็ก กะ ทบ กะ ทัง กัน เข้า ล่ม ไป ข้าง หนึ่ง ด้วย พยัค แล คลื่น

08/10/2566

ตลอดจนจะว่าแก่กันมิได้ อนึ่งเรือลำหนึ่งข้ามฟากขวางกระ
 แล่น้ำไป เรือลำหนึ่งล่องน้ำมา ถ้าเรือข้ามฟากเล็กเรือ
 ล่องน้ำใหญ่ ให้เรือข้ามฟากหลีกเลี่ยงเรือล่องน้ำ ถ้าเรือล่อง
 น้ำเล็กเรือข้ามฟากใหญ่ ให้เรือล่องน้ำหลีกเลี่ยงเรือข้ามฟาก
 ถ้าเรือเล็กไม่หลีกเลี่ยงเรือใหญ่ เรือเล็กแตกล่มจะเอาใช้แต่เรือ
 ใหญ่ไม่ได้ ถ้าเรือเล็กหนักเรือใหญ่เบา ให้เรือใหญ่หลีกเลี่ยง
 เรือเล็ก ถ้าเรือใหญ่ไม่หลีกเลี่ยงเรือเล็กล่มให้ใช้ของเรือเล็ก
 ถ้าเรือใหญ่จอดอยู่แนบฝั่งพินทางเรือเดิน เรือเล็กหนักถอยเลือน
 ไป โคนเรือใหญ่ เรือเล็กล่มไปเอง จะเอาใช้แต่เรือจอดมิได้จะ

มาตรา ๖ เรือไปในลำคลองแคบที่จะไปตามบังคับใน
 มาตรา ๑ ตามน้ำแฉกทวนน้ำนั้นมิได้โดยคลองนั้นคับแคบ
 ก็ให้เรือเล็กหลีกเลี่ยงเรือใหญ่ เรือเบาให้หลีกเลี่ยงหนัก ถ้าเรือ
 ลำใดเป็นเรือเบาก็ก็น้ำหนักของเพียบถ้ำก็ ถ้าจะจอดให้จอด
 เรียงลำกัน แยกแยะอยู่ตามแนวคลอง อย่าให้จอดซ้อนลำ
 กันหรือออกมาจนกีดขวางเรือเดิน แลจอดขวางคลอง แลจอดบัง
 หลีก อยู่กลางคลอง ถ้าข้ามจากขวางคลอง แลจอดกลางคลอง
 แลจอดซ้อนลำกัน ถ้าเรือขึ้นล่องมา โคนเรือของตัวแตกหัก
 ล่ม เสียของไปมากน้อยเท่าใด จะให้ผู้ โคนใช้นั้นไม่ได้
 ถ้าเป็นเวลากลางคืน เรือที่มาโคนนั้นล่มเสียของไป จะให้เรือ

ที่ จอก ผิดบังคับใช้ ของ จง เติม

อนึ่ง คลอง รอย กรง เทพมหานคร ชั้นใน แล คลองผดุง
กรงเกษม แล คลองสวนทรงพลของข้างนอกใหญ่ข้างนอกน้อย เช่น
ทางเรือเดินไปมา มากทั้ง กลางวัน กลางคืน ห้ามมิให้ ผู้ใด
เอาเรือมาขัดหลักค้ำช้อน อยู่กลางคลอง ให้ กีดทาง เรือเดิน
ถ้า จะ ค้ำช้อนหา กิน ก็ให้ ไปทำเสี้ยที่ คลองอื่น ที่ เรือเดิน
น้อย ไม่ห้าม

๓๖

มาตรา ๗ มีกฎหมายเดิมว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินทั้ง ๒ พระองค์ จะเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค
ห้ามมิให้ ค้ำช้อนทั้ง ปวง ภาย เรือแจว เรือค้ำกัน เขียง ตัก หน้า กระบวน
ตักท้าย กระบวน แจว ภาย เรือเคียง แข่ง กระบวนไป แล เข้าไปนอน
ใน กระบวน แล เมื่อเสด็จลง ลอยพระ ประทีป ใน เวลา กลางคืน
ณที่ ประทับริม น้ำ ตามพระราชพิธีทุกปี ใน เดือน ๑๑ เดือน ๑๒
เดือน ๓ วัน ฤกษ์มีการ นักษัตรฤกษ์ บางครั้ง เสด็จลงที่ ประ
ทับริม น้ำ นำพระราชวัง ก็คือ ท่อน ๆ ก็คือ ถ้ามี ค้าง ของ รุกช่อง
ล้อมวง ห้ามคน แผลก ๆ ไม่ให้ ล่วงเข้ามา ในที่ ล้อมวง ถ้า
ผู้ใด ขึ้น ภาย เรือ ล่วง หนี เข้าไป ในที่ ล้อมวง รุกช่อง ห้ามปราม
เจ้าพนักงาน จะ จับตัว ไปทำโทษ ถ้า เป็นคน นอก ประเทศ ซึ่ง อยู่
ใน บังคับ กงสุลต่าง ๆ ขอ เสี้ย เดิก อย่า ให้ ผิด กฎหมาย นี้ ถ้า

ขึ้นทำให้ผิดกฎหมาย เจ้าพนักงาน จะจับตัวส่งต่อกงสุล ถ้า
 ต่อสู้ ไม่ยอมให้จับวิวาททุกข์ก็ขึ้น แยกหักล้มตายประการ
 ไต จะว่ากล่าวเอาผิดแต่เจ้าพนักงานผู้จับไม่ได้ เพราะ
 ใต้ประกาศแล้ว ถ้าคนนอกประเทศทำเจ้าพนักงานล้มตาย
 กงสุล จะปรับใหม่ทำโทษให้ตามกฎหมาย แลเมื่อจะมีเวลา
 ที่เสด็จทางไคเมื่อใด ถ้าจะมีภักษัตริย์เสด็จลงที่ประทับ
 ริมน้ำ ถ้าที่อื่น ๆ เมื่อใด เจ้าพนักงาน จะจดหมายไปบอก
 กงสุลให้ทราบไว้ก่อนวันหนึ่ง ถ้าสองวัน เว้นแต่วันลอบพระ
 ประทับปี ละ ๖ วันนั้นไม่ต้องบอก ให้กงสุลทราบเอาเอง
 หนึ่ง ถ้าเสด็จไปประทับตั้งล้อมวง ที่วัง สวณนั้นทอดทาน สวณสระ
 ประทุมวัน ก็ไม่ต้องบอก เพราะเป็นที่หลวงไม่ใช่ทางเดิน ฯลฯ

ตั้งแต่นั้นไปเป็นพระราชกำหนด แก่ชาวแพแลโพงพาง

มาตรา ๑ ห้ามไม่ให้ชาวแพปักหลักแพ ให้เกินยื่น
 ออกมาน้ำแพ จนกีดขวางเรือเดิน ถ้าจะปักหลักกอน้ำน้ำแพ
 ของตัวนี้ ก็ให้ห่างไว้เพียง ๓ ศอก ถ้าผู้ใดไม่ฟังขึ้น
 ปักหลักแพให้เกินกำหนด ออกมา เรือมาโดน ถูกหลักแพ
 เรือล่มเสียของไปมากน้อยเท่าใด จะบังคับให้เจ้าของแพให้ใช้
 ของเรือที่ล่ม จงเต็ม ฯลฯ

มาตรา ๒ เรือ ทอศ สมองคึก กุ กั้น ออกคักซ็อน
 อยู่กลาง น้ำกัก โพงพางมีลูกขวย ทอศเรียงกัน ออกมา
 กลางน้ำกัก เวลากลางคืน ให้มีไฟเพลิง แลเข้าเขากระ
 บือเปนท์สังเกตุ ถ้าเรือแพขนล่องมาโดนถูกเรือแลโพงพาง
 ขาดลอยไปประการใดกักก็ เจ้าของเรือเจ้าของโพงพาง จะ
 ให้ผู้มาโดนใช้ไม้ไก่อ เพราะวาเรือคักซ็อนผูกคึกกัน แล
 ลูกขวยโพงพาง รุงรังมาก ไม่เหมือนเรือใหญ่ที่ยังคักให้ทอศ
 เรียงลำกันกลางน้ำ ฎาแพที่จอกเรียงกันมีผู้นั่ง ตั้งยังคัก
 ไว้ โยเยองต้นนั้น แลจะยังคักลูกขวยโพงพางแลเรือคักซ็อน
 ให้ทอศอย่างอื่นก็ไม่ได้ ด้วยเคยใช้การ อย่างนั้นเป็นการทำ
 มาหากินมา ถึงเมื่อเรือแพมาโดนถูกเรือถูกโพงพางเรือ
 ล่มแพแตกเสียสิ่งของแลผู้คนล้มตาย ก็ จะเอาใช้แต่เจ้า
 ของเรือเจ้าของโพงพางไม่ได้เหมือนกัน ให้ผู้ล่องเรือแพรู้แห่ง
 ที่โพงพางแลเรือคักซ็อน แลระวังตัวแต่ไกลเถิด โพงพางแล
 คักซ็อนก็ขอมอยู่ เปนที่เปนคำขลไม่ได้ ยกย้ายไปมาเนือง ๆ เหมือน
 เรือใบเรือทะเลออก แต่ห้ามอย่าให้เจ้าของโพงพางเอาไม้ไผ่ผูกขวาง
 ช่องไว้ ซึ่งแต่เชือก รังลูกขวยให้ ยคยักกันตาม ขรรมนิยม
 นี้ไม่ห้าม 08/10/2566 อนึ่งตั้งแต่ริมตลิ่ง ออกมาถึงลูกขวยเป็นทางเรือ
 เต็มนี้ ห้ามมิให้เอาเชือกซึ่งแลไม่ขวาง ออกไปให้กักทาง

เรือเดิน ถ้าเจ้าของโพงพางซึ่งเชือกทอดไม้ ออกไปให้ กัด
 ทางเรือเดิน เรือขึ้นเรือล่องไปพานเชือกพานไม้เรือล่ม ถ้า
 เสียสิ่งของ มากน้อยเท่าใด ให้ผู้ซึ่งเชือกทอดไม้ไปแต่
 คลังใช้ของเรือที่ล่ม ถ้าคนทนายให้ใช้ค่าคนทนายตาม
 กฎหมาย เดิม ๗๕

มาตรา ๓ ว่าถึง กฎหมายเดิม ก็ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บของ ตก
 แลของ ลอยน้ำ แต่ครั้น กาลนาน มาคนไม่รู้กฎหมาย ก็
 สำคัญว่าไม่ห้ามเก็บเอาไว้ เจ้าของไปตามก็ทู่เงียงว่าคู้
 ทวง เกิดทะเลาะวิวาทกันบ้าง เอาเก็บซ่อนเสียบ้าง เช่นที่ส่งเสียว่า
 เช่นผู้ร้ายลักฉกเอามา มีเหตุต่าง ๆ วิวาทกันเนื่อง ๆ
 แลของ หายในแม่น้ำก็ยอมเป็นไม้ขอนค้ำ แลกระดาน ที่แพ
 ล่องมาแตก กระจัดกระจายไปตามสายน้ำ เจ้าของไปเที่ยว
 ความรวบรวมไม่ทัน แลเรือที่ใช้ล่องเอาตลอยไปนั้นโดยมาก
 เพราะฉะนั้นก็ห้ามมิให้ผู้ใดทั้งคนในประเทศ นอกประเทศ
 เก็บเอาไม้ขอนค้ำ แลกระดาน แลเรือเครื่องกำปั่น ชาติตก
 จมน้ำอยู่ก็ดี ของสิ่งใด ๆ ที่ลอยน้ำไปก็ดี เก็บเอาไว้
 ว่าเป็นของคู้ให้ขาดจากเจ้าของ คู้ยถือว่าเก็บตกได้ไม่มี
 เจ้าของแล้ว ของเป็นของผู้เก็บได้ ตามลัทธิคนไม่รู้กฎหมาย
 เลย ถ้าใครเห็นของ ลอยน้ำมาไม่มีเจ้าของก็ดี ฤๅใส่ใจ

08/10/2566

ผู้ร้ายโตก็ได้ ก็ให้เก็บเขาของนั้นไปมอบไว้ ฤาบอกกล่าว
 แก่ นายอำเภอ ฤากำนัน พันนายบ้าน แลผู้มีหน้าที่กัก ที่อยู่ใกล้
 ถ้าเป็นเครื่องเรือก็ให้ไปบอกหลวงวิสุทธิสาคร ติฐู เจ้าท่า
 ให้รู้ภายใน ๑๒ ชั่วโมง ให้เจ้าท่าฤา นายอำเภอ กำนัน
 พันนายบ้าน แลผู้มีหน้าที่กัก ทัชหมายไว้ให้แน่นอนแล้วคอย
 ฟังตุงเกิด ฝ่ายเจ้าของจงรีบไปเที่ยวสืบตามหาของตัวซึ่งหาย
 ใต้ตามทุกอำเภอในกำหนดเดือนหนึ่ง อย่าให้ช้าไป แลให้
 ผู้เก็บได้ฤาเจ้าท่ากำนันนายอำเภอ แลผู้มีหน้าที่กัก ซึ่งได้
 รับของไว้ฤาทำนบอกกล่าวนั้น บอกให้รู้แล้วคอยของให้แน่นอน
 ว่าจะถูกของรายนั้นฤาจะฉีกหายไป ให้ได้ความแน่นอน
 แล้วจึงจะคืนให้เจ้าของไปได้ ถ้วยยังสงสัยว่าของไม่ต้อง
 ก็นั้น ก็รอฟังรายอื่น อยู่ก่อน ถ้าผู้เก็บของลอบนำของจน
 นำแลของไล่โจรผู้ร้ายได้แล้วเขาไปซ่อนเสีย ไม่เอาไปมอบ
 แก่เจ้าท่า นายอำเภอ ฤากำนัน พันนายบ้าน แลผู้มีหน้าที่กัก
 ในภายใน ๑๒ ชั่วโมง สืบจับได้ จะเขาเป็นผู้ร้าย ถ้าช่วย
 เก็บให้เจ้าของ ได้บอกแก่เจ้าท่าฤา นายอำเภอ กำนัน พันนาย
 บ้าน แลผู้มีหน้าที่กักไว้แล้ว เมื่อเจ้าของมาตามภจะ
 เขาของคืนไป ^{08/10/2266} ผู้เก็บได้จะขอเอาค่าถ่ายแปลรางวัลบ้าง ก็
 ตามแต่เจ้าของแลผู้เก็บได้ ก็ยเจ้าท่าแล นายอำเภอ กำนัน

แล้วผู้มีบัณฑิตก็ จะว่ากล่าวเปรียบเทียบกับให้ตกลงกัน

ตั้งแต่นั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษา

มาตรา ๑ มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษา สำหรับ

แผ่นดินไว้แต่ก่อนมีเป็นหลายมาตราเอาแต่ใจความว่า ถ้า
 ผู้ใดวิวาทคำพิพากษาพวกเพื่อนถือไม้ก้อนอิฐก้อนหิน เครื่อง
 ๑. สัตว์ร้ายต่าง ๆ รุกไปตีตีฟันแทงทำอันตรายถึงที่เขตรแดน
 บ้านเรือนโรงเรือนหรือแพที่อาศัยอยู่เป็นปรกติ เจ้าของที่มีปาก
 จับให้ใหม่ผู้รุกทวิคณ พวกไปด้วยมิได้ลงมือให้ใหม่ถึงต้น
 เหตุจึงทุกคน ถ้าเจ้าของที่ตีฟันแทงผู้รุกนั้นขาดจับแลถึง
 คาย จะเอาโทษเจ้าของที่ฟันแทงนั้นมิได้ ประการหนึ่งผู้ใด
 ต่ำตีฟันแทงกัน ที่กลางถนนหนทาง สถานที่ใด ๆ ผู้แพ
 หนีเข้าไปในเขตรบ้านท่านผู้อื่น ผู้ที่รุกเข้าไปในเขตรบ้าน
 ท่านว่าไม่เปนรุก ถ้าผู้แพหนีขึ้นไปจนบนเรือนผู้มิชอ แล้ว
 ยังตามขึ้นไปตีอีก ท่านว่าบังอาจเอาเขร รุก ประการหนึ่ง
 ผู้ใดไปหาท่านด้วยขุระสิ่งใด ๆ ไปซื้อสิ่งของ เข้าไปในบ้าน
 โรงร้านเรือแพโดยสภาพ เกิดวิวาทกันขึ้น จะเอาเขร รุก
 08/10/2566 มิได้ เพราะการวิวาทเกิดขึ้นในที่อื่นนั้น ประการหนึ่งเจ้า
 หม่อมสุ นายไขจ้าย่าวไพร่และทนายลูกนี้ ฤยปะที่แต่ไรได้ตัด

ตามกันไป ผู้หนึ่ง ๆ เข้าไปในบ้านท่านผู้อื่นก็ดี บ้านของ
 ตัวก็ดี เจ้าหมื่นมณฑลตามเข้าไปจับตัว จะว่าเป็นขุกรอกไม่ได้
 ถ้าเป็นวังเจ้าเป็นบ้านขุนนาง แลบ้านคนต่างประเทศ ให้ผู้
 จับบอกเจ้าของบ้านเสียก่อน เจ้าของบ้าน จะไต่ชำระเอาตัว
 ส่งให้ อะ บัดนี้ประภาษ กฎหมื่นมาเพื่อให้คนในประเทศ
 คนนอกประเทศทราบทั่วกันว่า ถ้าผู้ใดขุกรอกเข้าไปวิวาทถึง
 ที่บ้านเรือนโรง ร้านเรือ แพท่าเรือ เจ้าของบ้านเรือนโรง ร้านเรือ
 แพท่าเรือมีขาดเจ็บถึง สาส์นแลตายก็ดี จะไปฟ้องร้องว่ากล่าว
 ชน • ตระลาการผู้พิจารณาสืบไต่ความจริงว่าขุกรอกแล้ว จะ
 ไม่คดลี้ให้ตามขาดเจ็บเพราะทำผิดกฎหมายขุกรอก เจ็บ
 เปลาจะเอาเข็บปรับใหม่แลทำขวนมิได้จลย อะ

มาตรา ๔ ว่าด้วยการที่คนในประเทศนอกประเทศ ยิง
 ชนใหญ่ ด้วย ขรรคมุขในกรุง เทพมหานคร กฎหมายเก่าก็
 มีอยู่ ห้ามมิให้คนทั้งปวงยิงชนใหญ่ที่มีเสียงดังถึง ๑๐๐ เส้น
 ด้วยเหตุใด ๆ คือเป็นการมงคลแลอื่น ๆ โดยตามใจตัว
 ไม่มีกำหนดเหตุที่ควรจะยิง แลเมื่อยิงในแขวงกรุงเทพมหา
 นคร ก็ไม่ได้บอกกล่าวให้เจ้าพนักงาน ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าแผ่นดินทราบแลยอมให้ก่อน ๆ ถ้าแขวงหัวเมืองไม่
 ได้บอกผู้รั้งกรมการให้ทราบแลยอมให้ก่อน ถ้าใครล่วงบังคับ

นี้ก็มีโทษ เพราะว่าเสียง^๕ขึ้นใหญ่ เมื่อใคร ๆ ยิงขึ้นไม่มี
 เหตุรู้ตัวกันก่อนแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ตกใจแก่คนเขนอันมาก
 ว่าเกิดเพลิง แลเหตุอื่นเป็นที่เล่าภา^๕กัณฑ์ต่าง ๆ ไป เพราะ
 มีกำหนดอยู่ในกรุงเทพมหานครว่าเสียง^๕ขึ้นใหญ่ เป็นที่สำคัญ
 สัญญาในพระบรมมหาราชวัง ยิงเมื่อเวลาก่อนสว่าง ๔๘ นาที
 ทุกวัน วันละ ๔ นั้^๕ เพื่อจะให้คนที่ควร จะ^๕นอนเมื่อจวน
 รุ่ง คั้นต้องเวลาแน่นอนทั่วกัน แลในพระบรมราชวัง ยิงเมื่อ
 เวลานั้นเต็ม ๘ ๗ นาทีภา^๕แต่เพียงนั้^๕หนึ่ง ยิงเมื่อก่อนรุ่ง ๔๘
 นาที อีกนั้^๕หนึ่งเสมอทุกวัน ที่โรง ทหาร ตาม การ เคย สังเกต
 ตาม ขรรณเนียมทหาร ในพระบรมราชวัง ถ้า^๕ขึ้นใหญ่ ยิงเมื่อพ้น
 กำหนดเวลานี้ ก็สำ^๕แดงว่ามีเหตุคือเกิดเพลิงไหม้บ้านเรือน
 ถ้าเพลิงเกิดไกลพระราชวังยิง ๔ นั้^๕ ถ้าใกล้พระราชวังยิง ๘
 นั้^๕ เมื่อคนทั้ง บ่วงโต ยินเสียง^๕ขึ้นแล้วรู้ว่าเพลิงไหม้ไกล
 และไกลตามสังเกตนั้น จะ^๕ได้มาช่วยดับเพลิงทั่วกัน แล
 เมื่อมีการ จะ ยิง ขษา พระ ฤช ภา^๕คำนับภา^๕การ พระราชพิธี
 แล จะ ลอง จะ ช้อม^๕ขึ้นใหญ่ เป็น การ หลวง ในบางครั้ง บาง คาย ก็
 ย่อมเคยให้มีประกาย ให้ราษฎร ทราบทุกอำเภอก่อน จึงได้
 ยิงตามกำหนดเวลาแล้วนี้ เพื่อจะมีให้ราษฎร คั้น ตกใจ ครั้น
 เมื่อครั้ง เรือรบภา^๕เชอชอนโบวริงเข้ามาทำสัญญา เมื่อจะยิง

ยื่นคำข้อมติตามธรรมเนียมอังกฤษนั้น ก็ได้บอกกล่าวให้ทราบ
 ก่อน จึงยื่นคำกำหนด ภายหลัง มาคนนอกประเทศที่ไม่รู้
 สำคัญว่าการยื่นคำข้อมติธรรมเนียมเรื้อรยไม่ห้าม แลยื่นคำข้อมติ
 เจ้าหน้าที่ของตน ตามวันกำหนดในประเทศของตัวไม่ห้าม ก็
 ยื่นใหญ่โดยมิได้บอกกล่าวให้ทราบก่อน ฤฯพวกหนึ่งได้
 บอกแล้ว พวกอื่นได้ยื่นเสียงขึ้นขึ้นแล้ว ก็พลอยยื่นข้าง
 แลคนในกรุงก็มีความกำเริบใจ สำคัญว่า บัดนี้คนต่างประ-
 เทศยื่นเล่นได้เนื่อง ๆ เห็นจะไม่มีที่ห้ามแล้วก็ยื่นข้างโดย
 ไม่มีกำหนด การที่ห้ามตามกำหนดเท่านั้น ก็ลยเลือนโลเล
 ไป เพราะฉะนั้นขอขอขังขังห้าม ว่าตั้งแต่ในท่านเมือง
 สมุทรปราการเข้ามา ถ้าคนในประเทศนอกประเทศ มีเหตุ
 ควร จะยื่นคือ จะยื่นในการฤกษ์โขน รุกงท่า ฤฯจะยื่นคำข้อมติ
 ตามชาติตามภาษาที่เคยมีถือ จะยื่นในการขุญอย่างฝรั่งที่
 วัตถุประสงค์ ฤฯที่อื่นขึงละครวงก็ไม่ขัง ขวางห้ามปราม
 แต่ให้เจ้าของวัดเจ้าของบ้านเจ้าของงาน จดหมายบอกกล่าวต่อ
 กรมมหาดไทย กรมพระกระลาโหมกรมท่า กรมเมืองเสีย
 ก่อนแต่วันจะยื่นสามวัน เจ้าพนักงานกรมเมืองจะได้ข่าวร้อง
 ให้ราษฎรรู้ว่าวันนั้นเวลานั้น คนนั้นจะยื่นใหญ่ด้วยขุระ
 อย่างนั้น ๆ ขังราชการแลราษฎรจะได้ไม่มีความสงสัย

๐๒1๕๒566

สัตว์ที่เจ้าของหวงห้ามเลี้ยงไว้ ถ้าผู้ใดมีฟังซน บึง บิน ให้ผิดแต่กฎหมายนี้ จะต้องปรับใหม่เงินตั้งแต่ ๑๖๐ บาทขึ้นไป แล ๕๐๐ บาท ลงมา ตาม บึง มาก แล น้อย ตามกฎหมาย ถ้าถูกช้าง ม้า โค กระบือ สุนัข เข็มนก สัตว์ที่มีเจ้าของเลี้ยงอยู่ ทำให้ตาย จะต้องคิดเงินให้ตามราคาของ ๆ เจ้าของ ตาม ของ มาก แล น้อย อีก ส่วนหนึ่ง ถ้าคนฝ่ายไทย บึง ถูก คน บัวย เข็ญตาย จะปรับใหม่ทำโทษ ตามกฎหมายเดิมใน ประเทศ สยาม ถ้าคนต่างประเทศ บึง ถูก คน บัวย เข็ญตาย , กิ่ง สล จะปรับใหม่ ทำโทษ ตามกฎหมาย

มาตรา ๓ ให้กัปตันนายเรือ แล นายห้าง ที่เข้ามา อยู่ใน ประเทศ สยาม ห้ามอย่าให้กล่าสลักเรือ แล ลกจ้างไทย จีน แล คน ชาวคนดำ ถือ อารูชต่าง ๆ คือ บัญ ยาว บัญ สัน แล มิค ไปเที่ยวตามลำน้ำลำคลอง แล บนบก ถ้าจะมีขระเที่ยว ไปซ้อของ ก็อย่าใหมีอารูชสำหรับตัวไป ให้ไปแต่มือเปล่า แล้วให้สร้างแล กำนโต ของ นายห้าง กำกัญไปด้วย ถ้ากัปตัน แล นายห้าง ไม่ห้ามปราม กล่าสลักเรือ แล ลกจ้างไทย จีน แล คน ชาวคนดำ ปล่อยให้ ถือ เครื่อง อารูชต่าง ๆ คือ บัญ ยาว บัญ สัน แล มิค ไปเที่ยวตามลำน้ำลำคลอง บนบก เวลา กลาง วัน กลางคืน ทำการ วิวาท เจ้าพนักงาน ฤชา ช่าวบ้าน จะช่วยกัน

08/10/2566

จับตัวมาส่งต่อกงสุลให้ทำโทษ ถ้าไม่ยอมให้จับโดยคดีต่อ
สักันถึง แดกหักมีขาดเจ็บ อย่างไร จะเอาโทษแต่ผู้จับไม่ได้
ถ้าตีฆ่าง ทบตีผู้จับเจ็บช่วย ถึงตาย กงสุล จะปรับใหม่ทำ
โทษ ให้ตามกฎหมาย

หนึ่ง ลก คำ ถอยเรือชนล่องมาในลำแม่น้ำ เรือค้ำ
น้ำ อยู่กลางทาง กลาสี่ขึ้นไปเก็บผลไม้ในสวนกิน เจ้าของสวน
ห้ามปรามไม่ฟัง จะเอาไม้ไล่ตีฆ่าง เจ้าของสวนความมีอยู่
เนื่อง ๆ ครั้น จะให้เจ้าของสวน จับกุมเอาตัวมาฟ้องให้กงสุล
ทำโทษแล้ว คนที่เฝ้าสวนนั้น น้อยมีอยู่แต่คนหนึ่ง สองคน
จะจับกุมก็ไม่ได้ ให้กับคนนายเรือแล่นายห้างห้ามเสีย อย่า
ให้กลาสี่แลลลก จ้างไปเก็บเอาผลไม้ ของราษฎรชาวสวน
เป็นอันขาด ถ้ามีฟังขึ้นไปเก็บผลไม้ในสวน เจ้าของสวน
แลคนเฝ้าสวนเอากระสุนยิง ถูกแตกหัก เจ็บช่วยประการใด
จะเอาโทษแต่เจ้าของสวนไม่ได้ ถ้าทำเจ้าของสวนเจ็บช่วย
ล้มตาย กงสุล จะชำระทำโทษให้ตามกฎหมาย

มาตรา ๔ ห้ามมิให้คนเที่ยวไปในกำแพงวัง แล
ชั้นลงที่ พระตำหนักน้ำในพระบรมมหาราชวัง พระบวรราชวัง
แลวังสวนนั้น ทอทยาน วังสวน สระประทุมวัน ซึ่งมีเจ้าพนักงาน
แลนายประตูรักษา อยู่เข้าไปไม่ได้ ต่อเจ้าพนักงานนำแต่ยอม

08/10/2566

แล้วจึงเข้าไปเฝ้า ถ้าห้ามมิฟังขืนเข้าไปในที่ห้าม แลขืน
 ลงในท่าพระคำหนักหน้า แลเข้าไปในประตูพระบรมมหาราชวัง
 พระบรมราชวัง แลวังสวนนันทอุทยาน แลวังสวนสระประทุมวัน
 เจ้าพนักงานแลนายประตูจะจับตัวมาส่งต่อ กงสุล ถ้าสู้รบ
 กัณฑ์มีตายลงจะเอาผิดแต่เจ้าพนักงานแลนายประตูไม่ได้ ถ้า
 เจ้าพนักงานแลนายประตูตาย กงสุลจะปรับใหม่ทำโทษให้
 ตามกฎหมาย ๕๖

พระราชบัญญัตินี้ให้ ต.พิมพ์เป็นอักษรไทยอักษรอังกฤษ
 ประกาศมาให้ ครึ่งหนึ่งก่อน เมื่อการต่อไปข้างหน้า มีความ
 เกยข้องขึ้นอีกนอกจากพระราชบัญญัตินี้ ก็จะต้องพระราช
 บัญญัตินั้น ๆ เพิ่มเติมต่อไปให้พระสงฆ์สามเณร แลข้าราชการ
 ฝ่ายทหารพลเรือน แลผู้สำเร็จราชการ เมืองเอกโทตรี
 จัตวาปากไตฝ่ายเหนือ แลราษฎรลูกค้าในประเทศ นอกประ
 เทศทุกภาษา ซึ่งเข้ามาค้าขายเรือใหญ่แลเรือเล็ก ไปมา
 ในคลองแลลำแม่น้ำให้รู้ทั่วกัน แลให้ประพจน์ทำตาม
 พระราชบัญญัตินี้ทุกประการ ประกาศมาฉวัน ๖ เดือน ๖
 ขันคำ ๑ จุลศักราช ๑๒๒๒ ปีวอกโทศกั ๕๖

ประกาศไปรต ยกค่าไม้ประกำ ไบค่าเฉลี่ยหน้ามื่น

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
 มาแก่พระราชาวงษา ณ วงษ์ แด่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
 แลราชครูทั้งปวง บัดนี้ข้าพเจ้าของสวน อยู่ในกรุง
 นอกกรุงทั้งปวงให้ทราบว่า ตั้งแต่ไปเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ
 ครอบครองแผ่นดินมา ก็ทรงพระมหากรุณาเมตตาแก่มนุษย์นิกร
 ใฝ่ฟ้าประชาชนทั่วทุกหนทั่วทิศ แต่ถ้ามัวจะไว้
 ปกครองรักษาท่านทั้งปวง ให้พินทุยวันตรายคือท้องใจ
 ผู้ร้ายแฉวีวาทกำเริบกำเริบ กุ แลภัยอื่น ๆ เปนอันมาก
 อยู่รื้อนี้แล้ว แต่พระองค์เทียวไม่มีกำลัง ผู้อื่นช่วย
 เช่นที่ปลุกยาศิศาอ่าม แลพลโยชาทวยหารที่เป็นกำลัง
 จะปราบปรามสัตว์ แลพวกพาลผู้ร้ายต่าง ๆ ก็ไม่มี
 พระราชทรัพย์ถอยใช้ ในที่จะพระราชทานเขี้ยวขวักรางวัล แก่
 ผู้ช่วยในราชการ แผ่นดินแลโยชาทวยหาร แลจะจับจ่าย
 ในการงานสร้างถิ่นถานต่าง ๆ แลเครื่องเสาศราอาวเขนเครื่อง
 รักษาแผ่นดินนั้นก็ได้แล้ว จะรักษาปกครองท่านทั้งปวง
 ไปไว้ ๆ ๆ ก็ภาชีอากรต่าง ๆ ซึ่งเรียกเขนส่วนหลวง
 ๑๖ พิภพที่ควร ๑๖ ลกข่าง ๑๖ ลกข่าง ๑๖ ลกข่าง แต่ผู้

ประชดขการทำมาหากินนี้ ๆ ก็ทวราชพระรชชทฤไทยอยู่แล้ว
 ว่าท่านทั้งปวงไม่ภอใจจะเสีบ แต่ถ้าจะให้ยากให้เลิกเสีบศมค
 ตามประสงค์ ของท่านทั้งปวง ก็จะได้สิ่งไภมาจึบจ่ายทนุบำรุง
 ในการแผ่นคินแล้ว มิใช่ว่ามีราชบุทขิ จะทรงพระ อธิ สุวาร
 ให้ฝนแก้วเจ็ดประการ ตกดลงมาเต็มบ้านเต็มเมือง ให้เหมือน
 พระเวศลัศนร โดยถ้าจะให้ท่านแก้วเจ็ดประการตกลงมาที่ทั้งบ้าน
 ทั้งเมืองไป เมื่อเห็นแก้วเจ็ดประการก็จะเหมือนกัษญาแลไขไม้
 จะชอชอขกันไม้ไต้ ก็จะต้องร้องคาสั่งอื่นมาไว้แหร
 เจริทของทวค กระทบัง เพราะเหตุนี้ข่มทวงพระราชดำริท
 ตริ ทรงอยู่เปสนิตย ทรง พิจารณาเลือกสัคคัษว่า
 ว่าภาษีอากร ควร จะมีแก่ที่ใดไม่ควรจะมีในแต่ใด เมื่อพิจารณา
 ไปก็้วยเหตุต่าง ๆ ถ้าทวงพระราชดำริที่เห็นว่ามีแก่ที่ใด
 ภาษีอากรไม่ควรเรียกแก่ราชฎร ถึงที่นั้นแต่ก่อนมีอย่าง
 ขรรณเดิมเคยให้เรียกมา ก็ทรงพระมหากรุณาแก่ราชฎร
 ทรงปรุภาษากัวยท่านเสนาชก็ แล้ว ก็ให้ให้เลิก ถอนเสีบ
 เปนหลายเวอชหลายรายมาแล้ว ฤภาษีอากรแต่สิ่งใด
 ที่มีกำไรมีผลแก่ผู้ทำนุนี้้อย พิกคัษแรงเกินอยู่ก็ไปรคให้
 ลคพิคคัษ ^{08/10/2566}ตงเสีบให้ สมควร ก็หลายรายแล้ว ๆ แลเมื่อ
 พระราชทรพิชสำหรับใช้ราชการ แผ่นคิน ตกน้อยไปไม่ภอแก่

การขี้จ่าย ก็ทรงปลูกษาเสนาบดีแลลูกค้าผู้ใหญ่ให้เห็น
 พร้อมกัน ว่าสิ่งใดมีผลแก่ผู้ทำมาก ยังไม่มีภาษีอากร
 มาแต่ก่อน คราวจะเรียกภาษีอากรขึ้นทอ้งพระคลัง ใช้แทน
 ส่วนที่เล็กเสียดกเสียดนี้ไป ก็ให้เสนาบดีแลลูกค้าผู้ใหญ่
 ปลูกษาพร้อมใจกันตั้งพิภกั อัตราทศควรแล้ว ให้มีภาษีอากร
 แต่สิ่งนั้นขึ้นบ้าง ภาสให้ใช้ส่วนที่ตกที่ขาดไปได้คงเป็นกำลัง
 รักษาแผ่นดินมิให้เสื่อมชามลง ๆ ก็แลการทั้งย่วงต่าง ๆ
 ที่เป้นที่ทำงานของราษฎร ย่อมยกย้ายแปรปรวนไปตามเวลา
 นั้น ๆ ไม่ขึ้นอยู่ บางสิ่งราคาขึ้น บางสิ่งราคาตก
 บางสิ่งมีคนตระหนั ทำมาก บางสิ่งผู้ที่เคยทำละเลยเสียโดยมาก
 เพราะฉนั้น การตั้งขึ้นใหม่ แลเลิกฤลภภาษีอากรตามการนั้น
 เหตุนี้ ๆ ก็ต้องจำเป้นยกย้ายเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไป
 ซึ่ง จะให้ขึ้นอยู่ด้วยสักว่าถือลทธิว่า ให้ทำไว้คงอยู่
 ตามอย่างเก่าอย่างเดิมนี้ไม่ได้เป้นแท้ ๆ ถึงว่าทรงพระราช
 อุดสาหะ ทรงพระอนุเคราะห์แก่ราษฎร อยู่ดังนี้ ราชการ
 ค่ำ ๆ มีมากจะทรงพระราชดำริห์ ให้เลอียดลออกตระหลอก
 ลื่นไปทุก อย่าง ทุก สิ่ง ทุก สถาน ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ ต้อง
 ค่อยทรงพระราชดำริห์ แลได้ถามเจ้าพนักงานแลข้าราชการ
 ผู้ใหญ่เก่า ๆ ไล่เลียงทวาทพระราษศฤทย์ไว้แน่นอนแล้ว จึงทรง

08/10/2566

คัดสินไปไ้แต่เวลาละเรื่องหนึ่ง สองเรื่อง รายหนึ่งสองรายเสมอ
 ไป ฎาลางสิ่งเล็กน้อยเคลื่อนแปลงอยู่ในกรมว่าอย่างธรรมเนียมเก่า
 ก็ยังไม่ประจักษ์ง่าย ต่อเหตุบังเกิดมี จึงได้ทรงพระปรารภขึ้น
 แล้วทรงคัดสินให้ยกย้ายเสียใหม่ คั้นเข้าหาการที่ควร
 แก่กาลประจุบันนี้ ฯ ครั้นทรงพระปรารภถึงเรื่องอากร
 สวนใหญ่ ได้เลียงเจ้าพนักงานทราขายการฉ้อฉลแล้ว จึง
 ทรงพระราชดำริว่ารายฎม มีที่สวนเสนาห์ทำที่สวนปลูกต้นไม้
 ต่าง ๆ ได้ผูกแก่เงินอากรแต่ชนหมื่นนายระวางไปตามพิกค
 คั้นผลไม้ โดยอย่างธรรมเนียมเก่าใหม่ ตามที่มิจำนวน
 คั้นไม้มีพิกคเงินอากรมากแลน้อยโดยกำหนดที่ทำไว้ในโฉนด
 ซึ่งได้ประทับตราแปดดวงของข้าหลวงเงินสวน แปะคนายนั้น ต้อง
 เสียเงินเสมอทุกปีแล้ว ยังมีอย่างธรรมเนียมสืบมาแต่แผ่นดิน
 ที่ล่วงแล้ว ว่าได้ชาวสวนต้องเสียเงินนอกจากอากร ๔ อย่าง
 อีกเป็นเงินสวนละสองสลึง คือค่าไม้ป่าใบเฟืองหนึ่ง
 ค่าเฉลยน้ำมันเฟืองหนึ่ง ค่าผลคี่ปลีเฟืองหนึ่ง ค่าเม็ดค่า
 เฟืองหนึ่ง ค่าของ ๔ อย่างนี้รายฎมเจ้าของสวนต้องเสีย
 ทุกปีมาช้านาน บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ของสองสิ่ง
 คือค่าไม้ป่าใบ 08/10/2566 ค่าเฉลยน้ำมันมพรักวไซ้ราชการนั้น จะมีมา
 แต่ครั้งไทแผ่นดินโตหาทราขายเป็นแน่ไม่ ทรงพระราชดำริ

เห็นว่า จะเปนกระแส พระราชดำริที่พระเจ้าแผ่นดิน ฤๅความ
 ศึกษเสนาบดีแต่ก่อนเก่า ครั้งเมื่อเวลาในหลวงยังกำลัง
 ตกแต่งสำเนาเงิน ออกไปค้าขายต่างประเทศ มีกำไรมาใช้
 ในราชการแผ่นดินอยู่ แลเมื่อเวลาภาษีไม่ไปภาษีน้ำมัน
 มพร้าวยังไม่ มี ราษฎรผู้ที่มีสวน จึงต้องส่งไม้ปะกำไป
 สำหรับใช้แต่งสำเนาหลวง แลเฉลี่ยน้ำมันมะพร้าวมาใช้
 ราชการ ครั้นมาการเมื่อภาษีไม่ไปภาษีน้ำมันมะพร้าวมีขึ้นแล้ว
 สำเนาเงินในหลวงก็ไม่ได้ตกแต่งไปค้าขายแล้ว ค่าไม้ปะกำไป
 แลค่าเฉลี่ยน้ำมันควรจะให้เลิกเสีย แต่หาว่ามีโทษคืออ่าน
 ขกเลิกค่าไม้ปะกำไปค่าเฉลี่ยน้ำมันเสียไม่ ฉายระวาง
 จึงได้เรียกเก็บมาตามเคยทุกปี บัดนี้ จึงทรงพระมหากรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม จะให้ยกเงินค่าไม้ปะกำไป
 ของหนึ่ง ค่าเฉลี่ยน้ำมันของหนึ่งเป็นเงินสวนละ สิบหนึ่ง
 ที่เจ้าของสวนต้องเสียอยู่ทุกปีนั้นเสีย แลเงินค่าไม้ปะกำไป
 ค่าเฉลี่ยน้ำมัน ที่นายระวางได้เก็บมาส่งไว้ยังพระคลัง
 มหาสมบัติ แลได้ใช้จ่ายราชการไปแล้วแต่ชั้นกรมตรีศก
 ถึงชั้นแม่เอกศก จะใคร่คิดพระราชทานใช้คืนให้แก่
 เจ้าของสวนนั้นด้วย แต่ค่าผลคิปลิเมทค่าอีก อย่างละของหนึ่ง
 เป็นเงินสวนละ สิบหนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ทรงพระราชมาริษ เห็นว่า

08/10/2566

เป็นค่า ของ เกณฑ์ปลอก ตามกระแสพระราชดำริที่พระบาท
 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้เพื่อจะทูลบำรุงบ้านเมือง
 ให้รุ่งเรืองด้วยสินค้า สิ่งของควรจะใช้สอยเป็นประโยชน์
 แก่แผ่นดินแลราษฎร จึงได้มีพระราชโองการให้ขุนหมื่น
 นายระวางข้าราชการ เจ้าของสวะให้ปลอกทับตีปลีทับคำขึ้นไว้
 ในที่ว่างหว่างคันทันไม้ ที่ยังว่างอยู่ควรจะปลอกได้ตามมาก
 แลน้อย แต่เกรงว่าราษฎรเจ้าของสวะที่เกียจคร้านจะไม่
 ปลอกขึ้นตามบังคับ จึงเกณฑ์ให้ส่งผลที่ปลีทับคำแก่
 นายระวางทุกชั้นเป็นสำคัญ ส่วนในกรุงเทพฯนครหลวง
 ส่งผลที่ปลีทับคำซึ่งเงินกับเมตคำตามหนึ่ง แต่ส่วนเมือง
 สมุทรสงคราม เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองสาครบุรี
 เมืองนครไชยศรี เมืองฉะเชิงเทราหนึ่ง ส่งผลที่ปลีทับคำสองซึ่งเงิน
 สิ่งเกี้ยวเป็นธรรมเนียมมา เพราะฉะนั้นจะให้เลิกเสียด้วย
 ก็ไม่มีเหตุเป็นที่อ้างอันควร จะต้องคงไว้ตามพระราชบัญญัติ
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงจะชอบ ครั้นทรง
 พระราชดำริแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม ให้เจ้าพนักงานเชิญกระแสพระราชดำริ
 ไปปลุกษาทั่วเสนาบดี ให้เห็นพร้อมกันก่อนแล้วจึงให้
 ประกาศไป ฯ จึงทำหนังสือเสนาบดีกับเจ้าพนักงานปลุกษา

08/10/2566

พร้อมกันแล้ว กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ช่างทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าฯ จะให้ยกเงินค่าไม้ปะกำใบค่าเฉลี่ยน้ำมัน
 ที่ราษฎรเจ้าของสวนต้องเสียอยู่ทุกปี ๆ ละสิ่งเสียนั้น
 ขอขด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมแล้ว แต่เงินค่าไม้ปะกำใบ
 ค่าเฉลี่ยน้ำมันจำนวนเท่า ซึ่งชนหมื่นนายระวางเก็บเอามาส่งไว้
 ยังพระคลังมหาสมบัติแล้วแต่ณปัจจุบันนี้ ครั้นถึงปีมแม

- เอกคณินั้น เห็นว่าเจ้าของสวนลาวรายคายสัญญาผูกขพ
 ยขหลบหนีไปก็มีบ้าง ที่ขายสวนให้แก่ผู้อื่นต่อ ๆ กันไป
 หลายรายแล้วก็มีบ้าง ถ้าโปรดเกล้าฯ ให้ชำระเงินที่เก็บ
 มาแล้ว ถึง ๙ จำนวนคืนให้ ราษฎรเจ้าของสวนจะได้รับ
 พระราชทานจะขาด ๆ เหลือ ๆ ไม่ทั่วกัน การที่จะชำระคืนนั้น
 ก็จะไม่รับลง ขอรับพระราชทานให้ยกเงินค่าไม้ปะกำใบ
 ค่าเฉลี่ยน้ำมัน ๒ สิ่งนี้ แต่จำนวนบ่วงนอกโทษกลับต่อไปเทอญ
 แต่ของเกณฑ์ปลูกทั้ง ๒ สิ่งนั้น ขอรับพระราชทาน
 ให้ชนหมื่นนายระวางคงเรียกอยู่ตามเดิม ตามกระแสพระราช
 คำร์นั้นเถิด จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 ว่า ท่านเสนาบดีเห็นพร้อมกันดังนี้แล้ว ๆ ให้หมายบอก
 แก่ราษฎรชาวสวนให้รู้ทั่ว ถ้าราษฎรที่มีสวนจะผูก
 แก่เงินอากรแต่นายระวางสืบไป อย่าให้เสียค่าไม้ปะกำใบ

08/10/2566

เพื่องหนึ่ง ค่าเฉลี่ยน้ำมันเพื่องหนึ่ง เป็นเงิน สนวน ละ สลึง
 ต่อไปเลย คงให้ส่งแต่ค่าของเกณฑ์ปลูกทั้ง ๒ สิ่ง ๆ ละเพื่องหนึ่ง
 อยู่ตามเดิม ฤฯ จะส่งผลดี ปลีเม็ดค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ให้
 นายระวาง รัยเอาไว้ ถ้ามีรัยพุดจาเก็ยงเล็ยงคิตจะเอา
 เป็นเงิน อย่างเดียวกับคิต ฤฯ ยังไปเร่งรัยเรียกรัยจะเอาค่าไม้
 ประกำไบแลค่าเฉลี่ยน้ำมัน อื่กก็คิต ให้ราษฎรมาร้องเรียน
 ยังพระคลังมหาสมบัติ ถ้าเจ้าพนักงานไม่ภักตสิญให้ก็ให้ทำฎีกา
 ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้ทราบเทอญ ๑ ๓๕
 ประกาศมา ณ วันพุธ เดือน ๘ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีวอก
 โทศกั เป็นวันที่ ๓๓๖๐ ในราชกาลสุระยุบนี้ ๓๕

พระราชบัญญัติภิกษุสามเณรประพฤตินาหาร

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระบัณฑิต สวสังฆนาท ให้
ประกาศแก่ พระสงฆ์สามเณรคฤหิยฐุสสิยวัตทั้งปวงให้ทราบทั่ว
กัน ตั้งแต่บัดนี้สืบไป พระสงฆ์สามเณร รูปใดประพฤตินาหาร
ทุจริต ใดที่เกี่ยวให้เป็นที่รังเกียจก็ตี ฎาโตถึงชำเรากัย
ผู้หญิง แลเล่น สวาทิ สำผัส ฎาถึงชำเรากัถิ ยังบวช อยู่
แลคักไปแล้วยังไม่พ้นกำหนดสามปีก็ตี พระสงฆ์สามเณร
สับสน สบกันชา กิน สรน้ำตาลส้ม เล่นถั่วไปการพนันต่าง ๆ
นุ่งผ้าคฤหิยฐุ ถืออาวชเที้ยว อย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่กล่าวห้าม
ไว้ใน ยังบวชอยู่ก็ตีคักไปแล้วยังไม่พ้นสามเดือนก็ตี เมื่อ
ยังไม่มีโทษฟ้อง ฎาชัทธิอดถึงตัวก่อนแล้ว มีความร้อน
ตัวกลวิธิต ก็ให้มาสาร ภาพลฎาแกโทษตัวต่อ กรมธรรมการ ตาม
สัจย์จริง อย่าอำพรางบักบัง ความชั่วไว้แลชัทธิพวกเพื่อน
ผู้ทำผิดด้วย กันเช่นกัน ตามรู้ตามเห็นให้ สัจเชิง จะทรง
พระมหากรุณาบอกโทษ พระราชทานให้แก่ผู้ที่มา สาร ภาพลฎาแก
โทษ ตัวนั้น ไม่ให้ต้อง รับพระราชอาญา ถ้ามิใช่หมู่ไพร่
หลวงไม่ต้องสัจเป็นไพร่หลวง แลไม่ให้ต้องเสียเงินค่าวิชา
ธรรมเนียม จะต้องเสียแต่ค่าสมัคคิน สอเล็กน้อย แล้วจะ
มอบตัวคืนให้เจ้าหมู่มุนนายไป สักตามหมู่เดิม อนึ่ง คฤหิยฐุ

สิววกฤๅ ขาวบ้านเป็นคน สอพลอชอบฉน ชอบกินชา ชอบสูรน้ำตาล
 ส้ม ให้พระ สงฆ์ สามเณร สุข แลกิน แลตัวโต สบาย ใ้ กินด้วย
 พระ สงฆ์ สามเณร ก็ดี เล่นถั่วไปการ พึง กับ พระ สงฆ์ สามเณร
 แลเป็น สวาคี ฤๅเป็น คารชก สือผู้หญิง ให้พระ สงฆ์ สามเณร
 แลใ้รู้ ใ้เห็นว่าพระ สงฆ์ สามเณร ทำผิดอย่าง ไค อย่างหนึ่ง ท
 กล่าวห้ามไว้แล้ว ฤๅตัวหญิง ซึ่งใ้ยอมใ้พระ สงฆ์ สามเณร
 ทำชำเราด้วย ฤๅ ส้มผิด ถูกต้อง นึ่ง ในที่ สับ สอง ค่อสอง ฤๅ
 ไ้รับใ้ ใ้หนึ่ง สือ เล้า โลม เกี้ยวพาน ฤๅพูด เจรจาต่าง ๆ
 ในทาง สัง วาศ ด้วย พระ สงฆ์ สามเณร รูป ไค รูป หนึ่ง ก็ดี ก็ใ้
 มาสาร ภาพล แก่ โทษ ทั่ว ตาม ความ สัตย จริง ค่อกรรมกรรมการ
 แล ชัก พวก เพื่อน ผู้ทำผิดด้วยกัน เช่นกัน ตาม รู้ ตาม เห็น ใ้ สัน
 เเชิง จะ ทรง พระมหากรณายก โทษ พระราชทาน เหมือน
 พระ สงฆ์ สามเณร ที่ มาสาร ภาพล แก่ โทษ นั้น ถ้า พระ สงฆ์
 สามเณร แล คหิฐ ผู้ทำผิด ไม่มา สาร ภาพล แก่ โทษ ทั่ว โทษ
 ก็ แต่ใน ชั่วอก ไท คั่น เมื่อ ชั่วเรไป มี ผู้ ยืน ยืน กล่าวหา
 ตั้งแต่ สอง ปาก จะเอา เป็น สัตย ลง โทษ ตาม โทษ นุ โทษ ฝ่าย
 คหิฐ สิววกฤๅ ที่ อยู่ ภู มิ หมู่ เกี้ยว กับ พระ สงฆ์ สามเณร ผู้ทำผิด
 นั้น แต่ก่อน ไม่มี โทษ จึง พา กัน เฟิกเฉยเสียบ พระ สงฆ์ สามเณร
 จึง เกิด ความ เช่น นี้ อย่าง นี้ เอง ๆ ตั้งแต่ สับ ไป จะ ใ้ มิ โทษ

แก่คฤหิณัฐสังฆวิภังค์ที่อยู่กระฎีหมู่เดียวกับพระสงฆ์สามเณรผู้ทำ
 ผิดด้วย จะชำระเขาตัวสักเป็นไพร่หลวงทุกคนแต่อายุ ๑๓ ปี
 ขึ้นไป อนึ่งในวัดอารามใด ๆ อย่าให้มีพระสงฆ์สามเณร
 ชุมนอกบาญชี ถ้าพระสงฆ์สามเณรอยู่นอกบาญชีมีผู้จับตัว
 มาได้ จะให้สึก ออกสักเป็นไพร่หลวง พระสงฆ์สามเณร
 ผู้สมคบไว้ในกระฎีนอกบาญชีนั้น มีโทษเสมอผู้ผิดด้วย แล้ว
 จะให้กบขี้กากร กุญแจผู้ส่งสำหรับพระราชาคณะพระครูถานา
 นุกรมเปรียญ เจ้าหมวกนายคณะแล นาย ประกัน ของภิกษุผู้
 สมคบเป็นเจ้าสำนัก แลภิกษุอื่นที่อยู่ร่วมอุปจารฐานจังหวัด
 เกี่ยวกับผู้สมคบนั้น ๆ เรียบไรกันเสียเงินให้เป็นรางวัลแก่ผู้
 จับนัยตัว พระสงฆ์สามเณรผู้อยู่นอกบาญชี รูปละสามตำลึง
 ถ้าพระสงฆ์สามเณร อาคันตุกะจะมาหาใครอยู่ ก็บอกเจ้า
 พนักงาน กรมธรรมการให้รู้ พระสงฆ์สามเณรที่อยู่ในบาญชี
 มีประกันผู้รับแล้ว แลประพจน์อนาจาร ทุจริต อย่างใด อย่าง
 หนึ่ง ที่เป็นการเกี่ยวข้องกับพระราชอาณาจักร ควรจะสึกเป็น
 โทษหลวงนั้น เมื่อพระราชาคณะพระครูถานานุกรมเปรียญ
 เจ้าคณะแลเจ้าอธิการ รู้จักตัวพระสงฆ์สามเณร ผู้ทำผิดแล้ว
 ขอให้พระราชาคณะพระครูถานานุกรมเปรียญเจ้าคณะเจ้าอธิการ
 เป็นธุระ ว่ากล่าวให้พระสงฆ์สามเณรผู้ทำผิดอย่างที่ว่า

ห้ามไว้ นั่นคือเสีย อย่าให้รกอยู่ใน พระศาสนา ถ้าพระสงฆ์
 สามเณร ผู้ทำผิดไม่ยอมจะคืน ก็ให้มอบตัวคืนให้นายประ
 กัน ผู้รับรับตัวไป ถ้าผู้ทำผิดรู้ศึกโทษตัวหนีไปก็ตี ฎามีอธิการณ
 เล็กน้อย เจ้าคณะเจ้าอธิการไม่พอใจขับไล่ไปก็ตี ลาไป
 โดยปรกติฎาไป โดยธรรมทาก็ตี ก็ให้มาบอกกรมธรรมการ
 แต่ยังไม่มีความต้องฟ้องต้องชด ว่าพระสงฆ์สามเณรป็น
 ประพฤติอนาจารสิ่งนี้ ๆ ให้ศึกไปแล้วแลหนีไปแล้ว ฎาไม่
 ยอมศึกมอบตัวคืนให้นายประกัน ผู้รับรับไปแล้ว ฎาขับไล่
 ไปเสียแล้วแลลาไปศึกไปโดยธรรมทา เมื่อเจ้าคณะเจ้าอธิการ
 มาบอกไว้ดังนี้แล้ว ไม่ติดตามเอาตัวผู้ทำผิดนั้นมาชำระคดี
 เรื่องนั้น ๆ ค่อยไป ความสิ่งใดจะเกิดขึ้นที่ตัวผู้นั้น ก็ไม่
 เอาตัวผู้นั้นแต่เจ้าคณะเจ้าอธิการ ให้กรมธรรมการ ทำตัว
 ประทับตรา ให้เจ้าคณะเจ้าอธิการไปเป็นสำคัญ ว่าได้มา
 บอกไว้แล้ว ถ้าไม่ได้มาบอกไว้แต่ก่อนแล้ว ภายหลัง
 มีความสิ่งใดเกิดขึ้น จะตั้งจำหน่ายว่า ขับไล่ไปเสียแล้ว
 ลาไปศึกไปแล้ว ฎาหนีไปก่อนแล้วนั้นไม่ได้ จะต้องเร่ง
 เอาตัวผู้ต้องคดีแต่เจ้าคณะเจ้าอธิการทุก ๆ เรื่อง พระราช
 บัญญัติ ประกาศมาฉวันศุกร ไทอนแก้ว แรมค่ำหนึ่ง
 ยี่ออกโทศกั พระธรรมการ ยถา เปนผู้รับฯ สั่ง

08/10/2566

ประ กาศ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ

เรื่อง พระราชทาน พระกฐินกรุงเก่า

ด้วย พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ เจ้า อยู่หัว ทรง พระ

ราชดำริห์ว่าแต่ก่อนได้เคยเสด็จขึ้นมาประทับ ณ พระมหา

นครศรี อโยธยาโบราณราชธานีอันนี้ ได้ทรงทอดพระเนตร

ถ้ำลำเนาข้านเรือน แล อารามในเมืองนอกเมืองเช่นอันมาก

เจดีย์สถานแล อารามบางแห่ง ได้ทรงทราบได้ผ้าลของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในสยามประเทศนี้ ซึ่ง

ได้ครอบครองเสวยราชสมบัติ ณ พระมหานครศรี อโยธยา

แต่ก่อน ๆ ได้ทรงสร้างสถาปนาไว้บ้าง คือ วัดพุทธโทย

สวีริยแล วัดป่าโมกษ ฤๅพระ อารามอื่น ๆ แล พระ อารามซึ่ง

พระราชวงษานวงษ์ ในพระ วงษ์ อันนี้ ได้ทรงสร้างแลสถาปนา

ไว้บ้างคือ วัดสุวรรณาราม แล วัดกระษัตริาราม ฤๅ อาราม

อื่น ๆ แล อารามที่พระสงฆ์ซึ่งได้ทรงคุ้นเคยมาแต่ก่อน เหมือน

อย่าง วัดท่าหอย วัดตระไกร เช่น อาราม ของสมเด็จพระสังฆราช

ที่ มาแต่ วัดหงษาราม ณ กรุง เทพมหานครได้สถาปนาไว้ บัดนี้

พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ เจ้า อยู่หัว ทรง รุกถึง ถม

ลำเนาพระมหา นครศรี อโยธยา นี้ ที่ได้เคยเสด็จขึ้นมาประทับ

แล พระ สงฆ์ ราษฎร ที่ได้เคยเห็น ได้ผ้าลของชุดิพระบาทแต่

ก่อน ๆ จึงทรงพระราชสังขยา อัสสาเสกข์ พระราชดำเนินขึ้นมา
 พระราชทานผ้าพระกฐินกับทั้งพระกฐินบริวาร แลเครื่องไทยทาน
 ถวายพระอินทร์ ซึ่งจำพรรษาในอารามณพระมหานครศรีอยุธยา
 อารามใดที่ควร จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานพระกฐิน
 ได้ ก็เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทาน อารามใดที่
 ไม่ควร จะเสด็จพระราชดำเนิน ก็พระราชทานเจ้าต่างกรม
 แลเจ้ายังไม่โตตั้งกรม แลข้าทูลฉลองของ วุฒิปะบาทให้ไปทอด
 ก็เป็นพระกฐินหลวงทั้งนั้น ข้าทูลฉลองของ วุฒิปะบาทฝ่ายหน้า
 ฝ่ายใน ที่ได้ตามเสด็จพระราชดำเนิน ขึ้นมจรณ์ ที่มีสังขยา
 ก็จักเครื่อง กฐิน ซึ่งมาทอด กฐินด้วยรวม อารามที่ไว้รับ
 พระกฐินหลวง แล กฐินข้าราชการ เปน อารามห้าสิบเสก
 หนึ่ง ทรงก่อพระฤกษ์สถาปนาพระที่นั่งสรรเพชญปราสาท อันเป็นพระที่
 หนึ่งพระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อน ๆ ซึ่งทำลายไปแล้วให้มั่งขึ้นไว้
 ตามเดิม แล้วจะไว้จากทุกพระนามพระเจ้าแผ่นดินซึ่งได้ครอบ
 ครองเสวยราชสมบัติ ณพระมหานครศรีอยุธยาโบราณ
 ราชธานีนี้ทุก ๆ พระองค์ ประคิมฐานไว้ ณพระที่นั่งสรรเพช
 ญปราสาท ให้เขียนแต่เศวตฉัตรแก่อาณาประชาราษฎร์ ด้วยพระ
 เจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ๆ นั้นได้มีพระเดชพระคุณในการครั้งหนึ่ง ๆ
 เมื่อฉลองพระที่นั่งสรรเพชญปราสาทนี้ โปรดเกล้าฯ ให้เข้า

ร้องผู้สูง आयศม์แลคนพิการ ในเขตพระนคร ศรีอยุธยาทั้ง
 ล้วน ให้มารับพระราชทานเงินแลผ้า พระราชกุศลซึ่ง
 ทรงพระราชอุทิศเสด็จขึ้นมาพระราชทานพระภูษา แลพระ
 ราชทานเงินผ้า คนชราพิการ ครองนี้ ทรงพระราชอุทิศ
 ถวายแก่พระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อนทุก ๆ พระองค์ กับทั้งพระ
 ราชวงษานวงษ์ของพระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ๆ นั้นด้วย แล
 พระราชทานส่วนพระราชกุศลแก่ราษฎรชาวกรุงศรีอยุธยา
 ให้อนโมทนาส่วนพระราชกุศลซึ่งทรงบำเพ็ญตั้งปวงนี้ จึงทุกคน
 ให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตเว้นการทุจริตต่าง ๆ จงปราศจาก
 ภัยอันตรายทั้งปวง ขอให้มีสุขสวัสดิ์เจริญทุกคนเทอญ ฯ

ประกาศเลข หมู่ โศกเนนพาลให้เจ้าหมู่เอาตัวไปจำ

โปรคให้ตั้งจำหน่าย

ด้วยพระศรี กภาพ สุมค รัชพระบรมราชโองการ

ใส่เกล้า ทรงพระกรุณาโปรคเกล้า ings ว่าให้มี
 หมายประกาศแก่เจ้าตั้ง กรมแล้ว พระองค์เจ้ายังไม่ได้
 ตั้งกรม หม่อมเจ้า หม่อมราช วงษ์ แลข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย ฝ่าย ทหาร พล เรือ น ใน พระ บรมมหา ราช วงษ์ พระ บวร
 ราช วงษ์ ให้รู้ทั่วกัน ว่า ถ้าไพร่ หลวง กรม หนึ่ง กรม โศกเนน คน
 สบผืน กิน ผืน คบหา กัน เทียวทำโจร กรรุ่ม ปล้น สคค ตีชิง
 วิวจว แทะง พัน อกรก ถึง บ้าน ถึง เรือ น เจ้า หมู่ มน นาย
 เห็นว่า ไพร่ หลวง ผู้นั้น เป็นคน พาล จะไป ทำให้ เกิด ความ ชน
 จะเอาตัว ไพร่ หลวง ส่ง ไม่ได้ ก็ให้ เจ้า หมู่ มน นาย เอาตัว
 ไพร่ หลวง ไป ส่ง ยัง กรม พระ นคร ขาล มอ ย ผาก คก ผาก ทราย ไว้
 ให้ มี น คง แล้ว ให้ เจ้า หมู่ มน นาย ทำ ทาง ว่า ภาย น ต่อ เจ้า พิน กงาน
 ผู้ ชำระ จ่าย เกื้อ คน คน ละ คณ บั จะ ไค หัก ขาญ ชัย ทราย เกื้อ น ให้
 ถ้า เป็น ข้า เจ้า บ่าว ข้า ราช การ แล ทาษ เจ้า หมู่ มน นาย เห็น ว่า
 เป็นคน พาล จะไป ทำให้ เกิด ความ ชน จะ ส่ง ตัว ไม่ได้ จะ เอา บ่าว
 08/10/2556
 เอา ทาษ ของ ตัว จำ ของ ไว้ ให้ มี น คง อย่า ให้ ไป ทำให้ เกิด ความ ชน
 ก็ได้ ถ้า เหลือ กำ ลัง เจ้า หมู่ มน นาย จะ เอา บ่าว ทาษ ของ ตัว

ไปส่ง ยังเจ้าพนักงาน ที่มีตมมีตรางเป้นที่ซึ่ง คน กรมหนึ่ง กรมใด
ก็ตามใจ ถ้าข่าวทนาย ที่ไปส่งไว้นั้นไปทำให้เกิดความชั้
ก็จะไ้เอาตัวข่าวตัวทนาย ที่ไปส่งไว้นั้น แต่เจ้าพนักงาน

แลผู้คุมที่รับไว้ ถ้าเจ้าหม่อมมุนนาย โกรธแกล้งพาไลจำของ
ตัวเลขของตัวก็ให้ผู้หนึ่งผู้ใดไปจำของก็ด้ ตัวเลข
ร้อง สมนักเป้นไพร่หลวง ถ้าไม่มีผู้ใดรับ ประกันตัวเลข

ก็จะจำของไว้กว่าจะมีผู้รับประกันจึงจะส่งตัวเลขไปเป้นไพร่หลวง
ถ้าไพร่หลวงที่ด้ ข้ำเจ้าข่าว ข้ำราช การ แลทนายก็ด้ ไปทำ
ให้เกิดความชั้ถึงนี้ เจ้ากรม ปลัด กรมซึ่งคุมไพร่หลวง
เจ้าตั้งกรมแล้ว พระองค์เจ้ายังไม่ได้ตั้ง กรมหม่อมเจ้า

หม่อมราชวงษ์ ข้ำราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน
แลเจ้าพนักงานผู้รับตัวเลขก็ไว้ ฎาให้หนึ่งสี่ผู้คุมตัวไว้
ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบวรราชวัง ส่งตัวเลขไพร่หลวง
ไพร่สมข่าวแลทนาย ที่ไปทำให้เกิดความ ไม่ได้ตัวกำหนด

แต่ใน ๗ วัน จะเรียกเร่งเอาเงินไปเป้นค่าสินบน จับเลข
ไพร่หลวงไพร่สมตั้งแต่ซึ่งหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบซึ่ง ตามที่ไ้ความ
ว่าเป็นคนตัวนำ พวกเพื่อนต้นเหตุปลายเหตุ ทำให้เกิดความชั้

08/10/2566

มากแลน้อย แต่เจ้าหม่อมมุนนายแลผู้คุมผู้รับตัวเลขไว้นั้น
มาไว้กลาง ตระลาการ ก้อน ถ้าเจ้าหม่อมมุนนายแลผู้คุม

ผู้รับตัวเลขไม่มีเงินจะใช้ค่าสินบน ก็จะให้ส่งพระราชอาญาเชิญ
 เจ้าหม่อมขุนนาย แลผู้คุมผู้รับตัวเลข กว่าจะได้เงินครบค่าสินบน
 จะลกเงินให้เพราะเข็มนที่ละกึ่งตำลึง ด้วยเงินที่ส่งแล้ว
 จะให้แก่ผู้ที่จับคนผิดได้ ถ้าเจ้าหม่อมขุนนายแลผู้คุมผู้รับ
 ตัวเลขไพร่หลวงไพร่สมย่าวแลทนาย ที่ไปทำให้เกิดความมา
 ส่งให้ไปแล้ว เงินค่าสินบนซึ่งเจ้าหม่อมขุนนายแลผู้คุมผู้รับ
 ตัวเลขเสียไว้มากน้อยเท่าใด จึงจะคืนให้เจ้าหม่อมขุนนาย
 แลผู้คุมผู้รับตัวเลข ถ้าเจ้าหม่อมขุนนายผู้คุมเสียค่าสินบนไป
 เพราะอ้ายผู้ทำผิด จะไปเอาบุตรภรรยาข้าทาสบ้านช่อง
 เข้าของ ๆ อ้ายผู้ผิดมากกว่าจะคุ้มเงินที่เสียไปก็ได้ แต่
 ให้บอกกล่าวกรมพระสัติก ในพระบรมมหาราชวัง ในพระ
 บวรราชวัง ตามกรมชั้นให้รู้เย็นพยานก่อน ถึงญาติพี่น้อง
 ของผู้ผิดจะมาร้องฟ้องว่าเจ้าหม่อมขุนนายผู้คุม ไปเอาบุตร
 ภรรยาข้าทาสบ้านเรือนเข้าของ ๆ ผู้ผิดมาชำระใต้ความจริง
 ว่าเอามาแทนภอครบค่าสินบน ไม่มากเกินไปแล้ว เจ้าหม่อ
 มขุนนายแลผู้คุมก็ไม่มีความคิดเลย แต่สินบนจับไพร่หลวง
 ฤๅคนที่ควร จะเป็นไพร่หลวงโจทขย หลบเข้าไปแอบอิงคัก ฤๅ
 รับหนังสือคุ้มคัก ฤๅอ้างอิงเข้าแฝงอยู่ในบ้านช่องนั้น
 ผู้สมคบเป็นคนผิดค้องใช้สินบนค่าจับเปล่า จะเรียกร้อง

เอาแต่ไพร่หลวงแลบุตรภรรยาของไพร่หลวงไม่ได้เลย ความ
 ทั้งปวงนี้ให้กรมมหาดไทย กรมพระกระลาโหม กรมท่า
 กรมพระสังคีต หมายบอกจงทั่ว อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง
 หมายประกาศมาฉวันอาทิตย์ เดือนเก้า แรมสามค่ำ
 ปีวอกโทศกั

๗๕

สำนักหอสมุด

ประกาศทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พระราชทานเงิน

ปันค่าคนซึ่งทรง รั้ง

ด้วย พระ บารพวงษ์ พิพท เจ้าหมื่นศรี สรรักษ์ รั้งพระ

บรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ คำว่า

เมื่อมีแม่เอกศักดิ์ ไค้ทรงอนุเคราะห์แก่อาณาประชาราษฎร์ชายหญิง

ในกรุงเทพฯ แลหัวเมืองคนทั้งสูงอายตั้งแต่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปให้

พระราชทานเงินคนละบาททั่วทุกคนแล้ว บัดนี้มีพระราช

ประสงค์จะใคร่ทรงอนุเคราะห์แก่คนที่ไค้ทรงรั้งมาแต่ก่อน

กติก ที่ทรงรั้งในทวณหนัก จะพระราชทานเงินคนละ

บาท ไม่เลือกว่าผู้ไค้ว่าไพร่ให้ทั่วกัน เพราะฉนั้นจึงให้

ประกาศให้ พระราชวงษานวงษ์ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย

แลไพร่หลวงข้าเจ้าข้าข้าราชการชายหญิงทั้ง

ในพระบรมมหาราชวัง แลพระบวรราชวัง แลพระสงฆ์

สามเณรที่มีถานนทร แลอนุจรทุกอาราม แลคนต่างประ

เทศคือจีนแขกฝรั่งแลอื่น ๆ ทั้งปวง ว่าผู้ไค้ที่ไค้ทรงรั้ง

จักหน้ารั้งชื่อที่เป็นพระราชวงษานวงษ์ แลข้าราชการ

ให้มาบอกต่อเจ้าพนักงานให้จดหมายขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

เป็นไพร่หลวงให้เจ้าหมื่นมุลนายนำคชมาขนยาอชิตต่อเจ้าพนักงาน

ที่เขนข้าเจ้าข้าข้าราชการ อยู่แขวงใดอำเภอใด ให้นำอำเภอ

ที่เขนข้าเจ้าข้าราชการ อยู่แขวงใดอำเภอใด ให้นำอำเภอ

08/10/2566

ในแขวงนั้นนำตัวผู้นั้น ๆ นำข้อผู้นั้นมาขึ้นบาญช้ต่อเจ้าพนักงาน
ถ้าเป็นนักโทษ อยู่ในคุกตารางทึ่มแห่งใด ๆ ก็ให้เจ้าของคุก
ตารางทึ่มนั้น ๆ นำข้อนักโทษนั้น ๆ ที่ทรงรู้จักมาขึ้นต่อ
เจ้าพนักงาน ถ้าพระสงฆ์สามเณร ก็ให้มาบอกต่อกรมสังฆการี
ให้สังฆการีนำเอาข้อพระสงฆ์สามเณรป็นั้น มาขึ้นต่อเจ้า
พนักงาน ถ้าเป็น คนต่างประเทศซึ่ง อยู่ในกรมใดก็ได้มา
บอกต่อเจ้าพนักงาน ในกรมนั้น ให้เจ้าพนักงานในกรมนั้น
นำเอาข้อผู้นั้นมาขึ้นต่อเจ้าพนักงานผู้รับบาญช้ ๆ จะได้
นำข้อชายหญิงทั้งปวงเหล่านั้น ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา
ให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะได้กำหนดวันให้มารับ
พระราชทานเงิน แลผู้ที่รับบาญช้ นั้นคือ พระยาราชภักดี
พระยาพิพิธโกศัยสวัสดิ์ ผู้เป็นเจ้าพนักงานในกรมพระคลังมหา
สมบัติ แลนายจ้าวเรศ มหาดเล็ก แลชนชั้นรัตน พร้อมกับ
จะคอยรับ จกหมายรายช้อคน อยู่ที่ชลาหน้าพระที่นั่งสุทไธย
สวัสดิ์ ผู้ใดใ้รู้หมายประกาศนี้แล้วให้มา ร้องกันต่อ ๆ ไป
ทุกแขวงทุกอำเภอให้มาบอกบาญช้ ตั้งแต่วันอาทิตย์ เดือน
สิบเอ็ด ขึ้นค่ำหนึ่ง บั้วอกโตศกั ไปทุกวันทุกวี่ ๗๕ แล
ผู้ใดที่บอกบาญช้ว่า ได้ทรงรู้จักมาแต่ก่อนนั้น ถ้าได้ทอด
พระเนตรโดย จะไม่ทรงรู้จักก็ไม่พระราชทานเงินบาท ไม่มี

โทษอะไรแก่ผู้ขึ้นตอก ขยำให้มีรังเกียจเลย ให้มาตามหมาย
 ประกาศนี้ จงทั่วกันทุกแขวงทุกอำเภอ เจ้าพนักงานทุกหมู่
 ทุกกรม แลอำเภอแขวงใดตำบลใดให้รับเอาชื่อคนตาม
 แขวงนั้นอำเภอนั้น มาส่งต่อเจ้าพนักงานตามหมายประกาศ
 หมายประกาศหนึ่งคือพิมพ์ มาฉวันพุธ เดือนสิบ แรม
 สิบสองค่ำ ปีวอกโทศกั

ประกาศการ แรก ออกเงิน แปะ

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระยาศรีสุทนต์สิงหนาท ให้
 ประกาศแก่เจ้า นายฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย แลราษฎรแลพระสงฆ์สามเณร ครูหู้ชู ชาววัดชวามยาน
 ในกรุงนอกกรุง ทั้งปวงให้ทราบทั่วกัน ว่าในพระราชอาณาจักรนี้
 แต่ก่อนเมื่อผู้ครองแผ่นดิน จะใคร่ให้ผู้ซื้อผู้ขาย จ่ายรับ
 สิ่งของทั้งปวงด้วย ใช้เงินใช้ทองเป็นราคานั้น ถ้าเป็นตัวเงิน
 ฎาทองที่มีเนื้อเงินเนื้อทองต่าง ๆ แลมีกำหนดไม่ได้
 จำกัศกรณีนั้น ๆ ครั้นเมื่อเวลาซื้อขาย ใช้จ่ายต่อกัน
 ก็เป็นที่ต้อง ถึงเลียง เกียงเลียงกัน ด้วยเนื้อเงินเนื้อทองต่ำลง
 แลต้อง ซึ่งต้อง ตรวจ สอน หน้าหนักในตราชฎาต่าง ๆ
 ก็เป็นที่ ถึงเลียง วิวาทบาทคล่อง กันเนื่อง ๆ แล้วเป็นเหตุ
 ให้ช้าเสียเวลา ประสงค์นั้น ๆ ไป จึงได้คิดอ่านตั้งพนักงาน
 เป็นกอง เคี้ยวเลือกน้ำเงินให้เสมอกัน เป็นอย่าง เดียวแล้ว ตัดซึ่ง
 ตั้งรับให้มีน้ำหนักเสมอกัน เป็นเงินเพียง เงิน สลึงเงิน
 บาทเงิน กิ่งบาท ขึ้นได้แล้ว จึงตั้งตราปดต่าง ๆ ตามแผ่นดิน
 นั้น ๆ เป็นสำคัญ ให้คนเชื่อว่าทำไปแต่โรงช่างเงินใหญ่
 เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าพนักงานได้ สอน น้ำเงิน แล น้ำหนัก
 แล้วไม่คลาดไม่ขาดไม่เกิน เพราะเชื่อต่อรูปพดด้วงแลตราหลวง

08/10/2566

ที่ประทับใจแล้ว ก็ไม่มีใครเสียเวลาสอบชิง ฤกษ์นำเงินเสีย
 ซอขายจ่ายใช้ก็ได้คดลอง ๆ ไม่ต้องลำบากเห็น ข้าเสียเวลาไป
 ดึงหนึ่ง ใช้เงินใช้ทองเปล่า ๆ ที่แปร รูปแปร แห่งต่าง ๆ
 คัดซึ่ง ใช้ แก่กัน แลกัน ดึง ใน เมือง พม่า นั้น ครอบ เมื่อ ราช ฎ
 ใช้เงิน พด ค้าง ตีตรา หลวง ค้าง นี้ ไม่มี สอด นำ หนัก แล หนี เงิน แล้ว
 มี พวก ช่าง เหล็ก ช่าง ทอง ช่าง เงิน ใน กรุง ย่าง นอก กรุง ย่าง ลอย
 ทำ เงิน เจือ ทอง แดง แล เงิน ตี ยก แปร รูป พด ค้าง ตีตรา แทะ ปลอม
 ให้ เหมือน ตรา หลวง ทำ เงิน ทอง เติง เงิน ตี ยก ขึ้น ได้
 เป็น อัน มาก แล้ว ก็ ลอย เขา เข้า เปลี่ยน ปลอม ซอ ขาย เอง ย่าง
 ขาย ให้ แก่ ชาย หญิง ซึ่ง เป็น คน โกง ๆ รัย ไป เปลี่ยน ปลอม
 ใช้ สอด ย่าง เงิน ปลอม จึง ชก ชม ขึ้น ใน แผ่น ดิน เมื่อ การ
 เป็น ค้าง นี้ พระ เจ้า แผ่น ดิน ซึ่ง ตั้ง โรง เงิน หลวง พด ค้าง ตีตรา
 ให้ ราช ฎ ใช้ นั้น ก็ เหมือน กับ เป็น นาย ประ กัน ให้ อ้าย ผู้ รัย
 ที่ ทำ เงิน ทอง แดง เงิน ตี ยก เปลี่ยน ตรา หลวง แล้ว ทำ ขึ้น นั้น ไป
 เป็น ที่ ขัด เคือง พระ ราช ฎ ทัย ทรง ไทรม นิค มาก หนัก มา ชำ นาน ๆ
 แล เมื่อ การ ค้า ขาย ใน กรุง เจริญ ขึ้น มี เงิน เทรียน เมือง ต่าง ประเทศ
 เข้า มา มาก ลุก ค้า นอก ประเทศ เมื่อ เขา เงิน เทรียน มา ซอ ของ
 ลุก ค้า ใน ประเทศ ก็ หา ใคร จะ ยิน ตี รัย ไม่ ด้วย รัย เกีย ๑ เงิน
 ว่า ค่ำ กว่า เงิน ขา ท ย่าง ว่า กลัว จะ เป็น เทรียน ปลอม ย่าง

08/10/2566

ฤๅถึงจะยอมรั้งก็ต้องคิดกลับ เป็นบาท เป็นสิ่ง เป็นเพื่อง
 ไทย มาตรา ธรรมนิยมไทย เป็นที่ถึงถึงกัน วุ่นวายไป
 กับลูกค้าต่างประเทศ กว่าจะตกลง กันก็เข้าเสียเวลา ค่าขายไป
 ครั้งนั้น ผู้กรของฝ่ายไทย ได้พร้อมใจ กันกับกงสุลต่างประเทศ
 ทั้งปวง แล้วตัดสินใจ ให้คิดเงินเหรัญตามเหรัญ เปลี่ยนกับ
 เงินไทยห้า บาท ประกาลไปแล้ว ก็ยังมีผู้ถึงถึงไป
 ค้าง ๆ ว่า อย่างนั้น ก็เสียเปรียบด้วย เหตุนี้เหตุนี้ ตามแต่
 จะว่าไป ทั้งผู้ให้เงินก็ว่าเสียเปรียบ ผู้จะรับเงิน ก็ว่าเสียเปรียบ
 จนจะฟังเอามิได้ ครั้นจะคิดเป็นเหตุเป็นผล เช่นเป็น สิ่งเป็นเพื่อง
 แลปลายเขี่ย ก็เป็นที่ให้คิดกันยาก จึงตัดสินใจ มาว่า สามเหรัญ
 เงินห้า บาท ชาติตัวลง ถึง กระนั้น ราษฎรฝ่ายไทย
 ก็ยังว่าเข้าใจยาก ซึ่ง เป็นทั้ง นี้ก็ เพราะ มาตรา เงินเหรัญ
 เงิน रुपเย็บไม่ต้อง กับ มาตรา ของไทย เพราะเหตุนี้ บัดนี้ จึงได้ทรง
 พระราชดำริ การ ให้ตั้ง โรงจักร ทำเงิน แปะ เงินเหรัญ ชน
 เป็น อย่างใหม่ ทำหมด จก สอาด ไ้้งามก็เหมือน กับเงิน
 มาแต่ เมืองยุโรป ที่ เรียกว่า เมืองฝรั่ง ไทย กำหนดเหรัญ
 อย่างไทยเหรัญ ละบาทเป็นพันแล้ว มีเงิน แปะ ๆ ละสองสิ่งข้าง
 สสิ่งข้าง เพื่องข้าง ในเงินเหรัญเงิน แปะเหล่านี้ นำหนึ่ง
 มีตรา รูปพระมหาพิไชยมงกุฎ อยู่กลาง มีฉัตร กระจหน้า

อยู่สองข้างมีกิ่งไม้เป็นเปลวแซกอยู่ในท้องลาย หน้าหนึ่งเป็น
 รูปจักรกลางใจจักร มีรูปช้างประจำแผ่นดินรอบวงจักร
 ขันนอกนั้นเหรียญบาทมีคาวอยู่แปดทิศ คือขอว่าแปดเพอง
 แปดอง สลึงมีคาวอยู่สี่ทิศ คือขอว่าสี่เพอง แปดสลึง
 มีคาวอยู่ข้างบนข้างล่าง สองดวงคือขอว่าสองเพอง แปดเพอง
 มีคาวอยู่ข้างบนดวงเดียว แปดว่าเพองเดียว เงินจำพวกนี้
 มีพระราชประสงค์ จะให้เจ้านายแลข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย แลราษฎรไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งปวง ใช้จ่ายเสวยเงินบาท
 เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเพอง ไม่ให้อ้ายผู้ร้ายทำเงินแกง
 เปลี่ยนปลอมได้เลย เพราะจะทำขึ้นได้โดยยาก อีกอย่างหนึ่งมี
 แปดทองคำแปดเสกสอง หน้าหนักเพองหนึ่งกับวิสาข์หนึ่ง
 คือหนักกว่าเงินเพองขึ้นไปเท่าส่วนทศสิบของเพอง ฤๅถ้า
 จะหนักเรียกอย่างจีนก็ควร จะว่าเพองหนึ่งกับกึ่งหนึ่ง แปะ
 เช่นนี้ราคาสิบแปดหนักเป็นราคาแปดสิบสลึง ที่เรียกว่า
 คำสิงจีน แปะเช่นนี้ผู้ใดไปเมื่อต้องการทอง แล้วจะขาย
 ทำรูปพรรณก็ได้ ไม่เสียเปรียบนัก เพราะสิบแปดหนักนั้น
 ก็ใกล้ราคาทองอย่างสูงอยู่แล้ว แต่ถ้าเมื่อไม่พอใจ
 ก็ให้เอาแปดทองนั้นมาเปลี่ยนเอาเงินสิบสลึง ที่เจ้าพนักงาน
 พระคลังมหาสมบัติ ซึ่งไปคอยรับหมายใช้แทนเงินอยู่

ตามเคยนั้น ก็จะได้เงินไปในทันทีไม่มีขัดขวาง ถึงเงินเหรียญบาท
 แด่แก่ถึงบาทแปดสิ่งแปดเฟื้องที่ใคร ๆ ทั่วไป ว่าใช้ไม่คล่อง
 ไม่ชอบใจก็ให้มาเปลี่ยนเอาเงินบาท เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเฟื้อง
 ตามกำหนดนั้นเถิด ก็จะได้เงินพดด้วงซึ่งเป็นเงินบาท
 เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเฟื้องตามรูปไปในทันที เหมือนกระต่าย
 หมายแทนเงินเหมือนกัน เงินเหรียญเงินแปดทองแปดที่มีลักษณะ
 ดังว่าแล้วนั้น จะได้พระราชทานแต่จับจ่ายออกไป ตั้งแต่
 ๑๖ ธันวาคม ๒๔๑๓ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นแปดค่ำ บัวออกโทศกั
 ซึ่งเป็นปีที่สิบในราชการประจวบนั้นไป จึงทรงพระมหากรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์ประกาศนี้มาให้ทราบทั่วกันก่อน
 ประกาศมาวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสองค่ำ บัวออกโทศกั
 เป็นวันที่ ๓๔๑๓ ในราชการประจวบนี้ ๖๕ พระศรีสุนทรโวหาร
 ผู้ว่าที่พระอภัยมณี แด่พระศรีไกรลศาคราชเสวย เป็นผู้รับสั่ง

ประกาศ อ้าย จีนแสง ทำเวทมนต์ข้าง ใน

ด้วย เจ้าพระยาบวรราช ชาติเสนางศ์ นรินทร
 มหินทรวิชัย วิไชย ราชมโหฬาร สรวริย บวรวิชัย ภูมิพิทักษ์
 โลกการ ทัดตฤทธิธร นครบาล รับ พระบรมราช
 โองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้
 ประกาศ แก่ข้าทูลของขลุ้พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย แลกรม
 การ ร้อยแขวง กำนันอำเภอ ตำบลทางทุกตำบล ทั้งในกรุง
 นอกกรุง ให้ทราบทั่วกัน ด้วย จีนแสง ผู้ อำแดง อิ่ม ภรรยา
 ตั้งบ้านเรือน แล จอกแพ อยู่ใกล้บ้าน พระยาสามภพพ่าย ๆ จับ
 ใต้กระตังกระตาค มีชื่อ พระยาสามภพพ่าย แล ภรรยา แล ชื่อ
 เจ้าจอมข้าง ใน ซึ่งเปนญาติพระยาสามภพพ่าย แล ชื่อ
 อำแดง สุน บ้านใกล้เคียง แล ทาย อำแดง สุน อยู่ใน พิน
 กระตังแล้วมี หมา กพล คำหนึ่ง เทียนเล่มหนึ่ง จดลอบมา
 พระยาสามภพพ่ายเอากระตังกระตาคที่มีชื่อต่าง ๆ นั้น มา
 กรายเรียน เจ้า พระยาบวรราช แล กล่าวความส่ง ไปสย ตามสาเหตุ
 ว่าเห็น จีนแสง จะทำ เจ้าพระยาบวรราช จึงได้หาตัว จีนแสง มา
 ชำระ แต่แรกอยู่ เสอไม่รับ ครั้น ภายหลังได้สอยตาย
 มือ จีนแสง ก็เห็นว่าตาย มีอนัน เหมือนกับอักษรที่ จีนแสง เขียนไว้
 ในหนังสือ ประกัน ทาย เมื่อมาเป็น ความแต่ก่อน ครั้น ได้เลี้ยง

ใต้ถามต่อไป   จีนเสง รัช สารภาพว่าใต้ทำจริงด้วยเงินวิชา
 ใต้เรียนมาแต่สมัยน้อยผู้ตายแล้ว   แลเมื่อยังไม่ตายใต้เป็น
 อาจารย์จีนเสงสอนวิชานี้ไว้   จะทำความใต้หาย   เพราะ
 จีนเสงเป็นความอยู่กั้อำแดงสูง   กั้อำแดงสูง จะทำเรื่อง
 รวเป็นคำร้องถวายฎีกา   แล้วจะให้พระยาสามภพพ่าย
 กั้อภรรยา นำเรื่องรวนั้นมาส่งให้เจ้าจอมข้างใน ซึ่งเป็นญาติ
 ทูลเกล้าฯ ถวาย   จึงใต้เขียนชื่ออำแดงสูงกับทนาย ซึ่งเป
 ้าของความ   แลผู้ที่ชอบกับอำแดงสูง จะช่วยนำความมา
 ร้องฎีกานั้นลยนำไปเสีย   เพื่อจะให้ความสูญหาย   แต่
 ฝ่ายพระยาสามภพพ่ายกับเจ้าจอมข้างใน   เห็นว่าสาเหตอื่นมี
 เพราะแต่ก่อนคำบถที่ขึ้นที่แพของอำแดงสูง   ซึ่งเนื่องกับ
 กั้อที่ของจีนเสงนั้น   เป็นของผู้มีชื่อขึ้นมาขายไว้แก่เจ้า
 จอมข้างใน   ๗   ไม่ต้องการที่นั้นบอกขายเสีย   จีนเสงใต้มา
 ขอช้อก่อน   แล้วยกหลังอำแดงสูงจึงมาว่าขอช้อชน
 ราคาที่นั้นลงไปกว่าราคาที่จีนเสงว่า   เจ้าจอมข้างในจึงใต้
 ขายที่นั้นให้อำแดงสูงไป   ไม่ขายให้แก่จีนเสง   เห็นจีนเสง
 จะมีความอาฆาตแค้นแก่เจ้าจอมข้างใน   แลพระยาสาม
 ภพพ่ายแลภรรยา   ซึ่งคิดอ่านกันขายที่นั้นให้อำแดงสูง   แล
 อำแดงสูงผู้ซึ่งช้อที่นั้น   ความที่ขงนี้   เจ้าพระยายม

08/10/2566

ราชโขนำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา จึงมีพระบรมราช
 โองการดำรัสว่า ก็ริยาที่เงินเสงทำนั้นเหมือนกับคนเสีย
 จริต ถ้าว่าเพศบ้านเพศเมือง อันนั้นคนไม่ถือว่าเขียนชื่อกระ
 ทำวิชาให้ช่วยใช้ล้มตาย เกิดรำเพรำพัตขมยต่าง ๆ ได้
 แลถ้าราษฎรไม่สตั้ง สะเห็ อนุทอการ อย่างนี้แล้ว ก็ควร จะตัด
 สิ้นว่าเป่นกิริยา ของ คนเสีย จริตให้เป่นแล้วเลิกไป แต่เพราะ
 เพศ รำเพรำพัต แลกระทำวิชาการต่าง ๆ มากนัก จนเป่นทาง
 ที่หาถิ่นของ พวกทำวิชา พวกหนึ่ง อวดว่า เป่น หมอทำ
 พวกหนึ่ง อวดว่า เป่น หมอแก้ ฝ้ายผีที่เชือกก็สอกล่เสีย สิ้น
 จ้าง สิ้นขนให้มากกระทำกันข้าง ที่สงไสยว่าถูกกระทำก็
 ศากันมาแก้ไขวุ่นไปต่าง ๆ เพราะฉะนั้น พระราชกำหนด
 กฎหมายเก่าจึงว่าให้จับคน เป่น ขมยผี ปอຍฆ่าเสียก็มี แล
 ว่าถ้าจับเลขยันต์ได้ ในกำลังคมความได้ประโยชน์ เป่น แพ้ แลมี
 เข็ยประโยชน์ แล อย่างแต่ก่อนแพทย หมอที่ อวดว่ามีวิชา
 ได้ทำเสน่ห์เล่ห์มนต์ ฤๆ ทำ จะให้ช่วยใช้ล้มตาย ถ้าการ
 เกี่ยวข้องเข้ามาในพระราชวัง แลข้าราชการ ก็ได้ส่ง พระราช
 อาญาถึง ประหารชีวิตเสียก็มี จำไว้ฉนกกก็มี เป่นตัวอย่าง
 มาเป่นหลายเรื่องหลายราย ๆ แลครั้งนั้นเงินเสงก็ทำการ
 เข็ยเข็ยเข้ามาเขาชื่อเจ้าจอมข้างใน ในพระบรมมหาราชวัง

ใ้ด้วยแลขอพระยาสามภพพ่าย ซึ่งทรงพระมหากรุณา
 ชยเลี้ยงให้เป็นจางวางกรมทหารในใ้ด้วยกระทรวงทำวิชาलय
 ไป เป็นที่หวาดหวั่นสทึงสะเทือนแก่ผู้เ้าของขอซึ่งต้องกระ
 ทำนั้น แต่ครั้นจะให้ลูกขุนศาลหลวงปฎักษาไทย ก็ จะ
 ปฎักษาว่าแรงไปต่าง ๆ ตามตัวอย่างที่มีมา เมื่อจะให้
 ทำตามลูกขุนปฎักษา ก็จะเป็นอันทำโทษแก่คนเสียชีวิต
 ไป ถ้าถ้าลูกขุนจะปฎักษามาให้ปรับเป็นสินไหมพิไน้ เข็
 ปรับนั้นก็จะไม่งามแก่ความโดยตรง เหมือนกับปรับคนอื่น
 ซึ่งคว่างทั้งครั้นพันแ่งกัน ครั้นจะตัดสินเสียว่า เป็นกิริยา
 เสียชีวิตอกให้เลิกความเสีย ก็เพราะกฎหมายเก่ามิว่า
 ให้ทำโทษก็ดี เพราะตัวอย่างเคยทำโทษมาก็ดีเป็นอันมาก
 ก็จะเป็นที่เห็นว่าครั้งนิวาจีนเสงก็ จึงลบลื่อนความหาย
 ไม่ต้องโทษทัณฑ์แลปรับปรับ จีนเสงก็จะไ้ใจกำเว็ว่าวิชา
 ติวลัง เมื่อมีข้อขุ่นเค็องกับผู้ใดด้วยเหตุเล็กน้อยเหมือน
 อย่างเช่นเป็นครั้งนี้ ก็จะทำดังนี้ไปเน็อง ๆ คนอื่น ๆ จะ
 หนีถือมากเข้า ใคร ๆ โกรชซึ่งซึ่งซึ่งกันก็จะมาหาจีนเสง
 ให้ทำการนี้ ก็จะเป็นที่หวาดหวั่นสทึงสะเทือนแก่ผู้ที่ถูกขอ
 08/10/2366
 กระทำแลถือลัทธิ ว่าคนทำร้ายกันไ้ด้วยวิชาการตาม
 เพศบ้านพนเมือง หนึ่งถ้าจีนเสงอยู่ในกรุงเทพ

จีนเสง จะตั้งใจว่าวิชาหลังทำไปเมือง ๆ ก็ดี จะมีผู้รับถือ
 เข้าไปหาให้ทำเมือง ๆ ก็ดี การก็ จะเอียบเออมไป กระทบ
 พระนามพระ องค์เจ้าแลหม่อมเจ้า แล ชื่อเสียง ราชการดี ของ
 ข้าราชการ ฝ่ายนำฝ่ายไ้ ในพระบรมมหาราชวัง แลพระ
 บวรราชวัง ญาติที่ จะไปรับถือจีนเสงเข้า จะเป็นผู้มีวาศนา
 บันดาลศักดิ์ก็ จะไปรับซื้อของ หมอของ หมาง สทั้ง สละเคื้อไป ใน
 ผู้มีบันดาลศักดิ์ด้วยกัน เพราะฉะนั้นไทย ก็ตั้งตาม กฎหมาย
 ญาติตาม อย่างเก่า ซึ่ง ควร ลูกขุน จะไปถูกษา ให้ตั้งแก่จีนเสง
 ครั้งนั้นให้ ยกเสียบ หัง สัน ให้ไปรับแต่สัก ห้าหมื่นจีนเสงว่า
 (มีกทำวิชา การ เขียน ชื่อคน ลอยน้ำ ทำให้คนตกใจ) อย่าง
 นี้แล้ว ให้ขับไล่จีนเสง กับบุตรภรรยาแล ทายไปเสียบ จาก
 แขวง กรุง เทพ ๑ แล แขวง เมือง นคร พยุหรี แขวง เมือง ประทุม
 ธานี แล แขวง เมือง นคร เขื่อนขันธ์ แล แขวง เมือง สมุทรปรา
 การ ซึ่ง แยก แขวง โกลด์ กรุง เทพ ๑ ทรัพย์สิน สมบัติ แล แผล แล
 เรือ ให้จีนเสง รวชนเอาไปเสียบ ให้พ้น แขวง ทั้ง ๕ นี้ ใน
 ภายใน ๑๕ วัน แต่ที่คืน ที่ แผล ขอดญาติ ส่วน ญาติ ของ จีน
 เสง ที่มี อยู่ใน แขวง กรุง เทพ ๑ แล หัวเมือง โกลด์ ทั้ง ๕ นี้
 ไปโปรดให้ จีนเสง เป็น เจ้า ของ ให้ ขอดคืน จาก เป็น ของ จีนเสง
 คง เป็น ที่ หลวง แล ห้าม ไม่ให้ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ใน แขวง กรุง เทพ ๑

ให้กระทำชำเียบ่ แผลถกปลาคมาก ^{ชั้น}ผลิตปรกติก ^{ให้}จับกุมคุม
 ไว้แล้วบอกข้อความ ^{เข้า}ไปยังกรุงเทพมหานครให้ทราบ
 หมายประกาศมา ^{จน}วันอาทิตย์ ^{เดือน}นี้ ^{แรม}สิบค่ำ
 ชั่วอก ไทศัณ

๗๕

ประกาศ สิริยปรวาคาเดือนแปดขระพาสาย บัรภาคร คัก
 วัน จันทร์ เดือนแปดขระพาสาย ขึ้นค่ำหนึ่ง บัรภา
 ครคก จะมี สิริยปรวาคา ถ้าท้องฟ้าไม่มีคฝน ก็จะได้
 จับทิศหรีดเวลา ๖ นาฬิกาถึง ๑๐ นาที นับแต่เที่ยงคืนมา
 แต่ถ้าถือตามนาฬิกาตั้ง ของชาวนาฬิกา เพราะเวลาใน
 รัตนกลางวันมาก สว่างเมื่อไรก็ย่ำรุ่ง ในวันนี้ ๕ นาฬิกา
 ถึง ๑๓ นาที แต่เที่ยงคืนมาก็ต้องย่ำรุ่ง ๖ นาฬิกาถึง ๑๕
 นาที จึงได้ตีโมง ๑ ในระหว่างเวลาย่ำรุ่งมาจนตีโมง หนึ่ง
 ๑๕ นาที คิดแบ่งสี่ส่วนตามอย่างไทย ๓ นาทีกับ ๑๕ วิ
 นาที เป็นย่ำรุ่งหนึ่งก็เมื่อเวลา ๖ โมงกับ ๑๐ นาทีนั้น เป็น
 เวลาก่อนแต่ตีโมง ๑ อยู่ ๑๕ นาที เพราะฉะนั้น คิดเป็นย่ำ
 รุ่งอย่างไทย ก็ต้องทายว่าจะจับย่ำรุ่งแล้วกับ ๘ ย่ำ ๓
 สิริยปรวาคาครั้งนี้ เป็นอัมคราช แต่เพราะแสงพระอาทิตย์เข้ม
 ก็ไม่เห็นพร่อง กว่าอัมคราช อยู่สักน้อย แห้วงตรงทิศทักษิณ
 เมื่อเวลา ๗ โมง กับ ๑๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมง อย่าง
 ไทยโมง ๑ กับ ๓ ย่ำ แล้วก็จะคลายออกแห้วงเร็วไป ช้าง
 ทิศอากาศ แล้วจะหลดเป็นโมกษบริสัททในทิศอากาศ เวลา
 ๘ โมง กับ ๑๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมง อย่างไทยสอง
 โมง ๓ ย่ำ การทายนี้นคงจะถูกตรงตามทายในกรุงเทพ

มหานคร อมรรคโคสินทร มหินทรายทงยา ในที่อื่นห่าง ๆ
 ออกไปน้อย ๆ ก็ จะเร็วไปข้างเข้าไปข้าง เหมือนอย่าง ที่
 กรุงเก่าก็ จะเห็น ที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีหนึ่ง ถ้า
 มืองชลบุรี จะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีถึงเกือบสอง
 นาที ถ้าเมืองฉเชิงเทราจะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสัก
 สองนาทีเศษ ที่เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี จะเห็นก่อนที่
 กรุงเทพ ฯ ไปสักสองนาทีถึง ว่าถึงด้วยนาฬิกาที่จะตั้ง
 ตามเวลาในเมืองนั้น ถ้าจะเขานาฬิกาที่ตั้งในกรุงเทพ ฯ ไป
 ก็ จะเห็นพร้อมกันไป แต่ถ้าจะว่าด้วยเมืองไกล ๆ อย่าง
 เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลาแล้ว จะเห็นจับก่อนที่กรุง
 เทพ ฯ หลาย นาทีคราาก็ จะมากกว่าถึง ๗ ถึงเมืองศรี
 ปากน้ำ แลเมืองปากซัง ก็ จะเห็นจับตรงทิศปริม เมื่อเวลากลาง
 กลางพระอาทิตย์ จะเห็นหลอดคำอยู่กลาง มีรัศมีพระอาทิตย์
 เช่น ขอบอยู่รอบตัวเหมือนวง กำไลสัก ๒ นาทีถึง ถ้าลงไปจนถึง
 เมืองสิงคโปร์ แลเมืองยัคตราจะเห็นจับข้างทิศพายัพ แลกลางครา
 จะแห่วงข้างทิศอุดร บริสุทธิ ข้างทิศอีสาน ฯ ถ้าจะว่าด้วยเมือง
 ฝ้ายเหนือที่ไกล ๆ จะจับแลมีคราในทิศเหมือนที่กรุงเทพ ฯ
 แต่เวลาจับจะน้อยเข้ากว่าที่กรุงเทพ ฯ ฯ คราาก็ จะน้อยเช่น
 เพียงบาทครา ฯ จะคำนวณหาให้ทุกเมืองก็ได้ แต่

เห็นว่าไม่มีคนคณาพิภา ให้ถูกหาข้อการไม่ ทายเขา
 ให้สมแก่ชาวเมืองไทย ว่าวันนั้นเวลาเช้าจะมีสรีย เมื่อแท้
 เวลา พระสงฆ์นิพนธ์บาตร กลับๆ ฉนั้นเข้า อยู่เท่านั้น ก็ดีแล้ว

สำนักหอสมุด

พระภาคมหาสงกรานต์ ปีระกาตรีศก

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศแก่คนทั้งปวง บัน
 ทาทันยัดอพระพุทธรูปศาสนา แลธรรมเนียมยัดเดือนวันคน
 อย่างเช่น ไซ้ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกัน ว่าในปีระกาตรีศกนี้วัน
 พุทธศักราช เดือน ๖ ขึ้น ๒ ค่ำ เป็นวันมหาสงกรานต์
 พระอาทิตย์ จะขึ้นราศีเมศ ในเวลาบ่าย ๕ โมง ๔๘ นาที
 วันศุกรเดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันเนา วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ
 เป็นวันเถลิงศกขึ้นศักราชใหม่เป็น ๑๒๒๓ ในเวลา ๕ ทุ่มกับยนาที่ ๑
 กับ ๑๒ วินาที เพราะฉนั้นในบ้นการทำบุญ แลเล่นนันทิขัตฤกษ์
 สงกรานต์นี้ ๓ วันตามเคยอย่างทุกปี บันสงกรานต์ทรงพาหะ
 ะไร ภัักษาหาร ะไร ถืออะไร จะว่ามาถึไม่ค้องการ ใครจะใคร่
 ทวายก็มาครยที่เขียนแขวนไว้ ในพระบรมมหาราชวังเทอดู
 ลักษณะจดหมายวันคนเดือนยี่ไซ้ดังนี้ คือตั้งแต่วันอังคาร
 เดือน ๕ ขึ้น ค่ำหนึ่ง ไปจนถึงวัน ๖ เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ
 จดหมายลงชื่อยี่ ในที่ทั้งปวง ให้ว่าบรภาวยังเป็นโตศก ถ้า
 จกจุลศักราชให้คงเป็น ๑๒๒๒ อยู่ ตั้งแต่วันเสาร์เดือน ๖
 ขึ้น ๔ ค่ำ ไปจนถึง วันอาทิตย์เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ
 ซึ่งเป็นวันตรุษสงกยนั้น ให้ไซ้ว่าบรภาตรีศกเลขจุลศักราช
 ว่า ๑๒๒๓ แก่เลข ๑๖ ตามบ้นแผ่นคินซึ่งเขียนไว้บนศกนี้

08/10/2566

เมื่อเปลี่ยนตัวศึกแล้วให้เขียนเป็นเลข ๑๑ ไปกว่าจะเปลี่ยน
 ทศใหม่เดิม ในบวรภาครีศักันมีอธิกมาสเดือนแปดเป็น ๒
 ทนเป็นเดือนถ้วนทั้งสองเดือน เมื่อเขียนเลขครเดือน ๘ ก่อน
 เขียนเลข ๘ เลขเดียว แล้วกำหนดไว้ข้างล่างดังนี้
 ๘ ให้รู้ว่าเดือนแปดหลังจะมี ในเดือนแปดหลังนั้นเขียน
 เลข ๘ เป็นสองซอกกันไว้ท้ายคร ดังนี้ ๘ เดิม ๆ ใน
 บวรภาครีศักัน วันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ วันหนึ่ง
 วันพุธ เดือนสิบแรม ๑๓ ค่ำ วันหนึ่ง เป็นวันประชุมถือน้ำ
 พระพิพัฒน์สัตยา ฯ วันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำ
 เป็นวันจะทำพระราชพิธีจรดพระนังคัล ให้ราษฎรลงมือ
 ทำนาภายหลังวันนั้น ตั้งแต่วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
 ไปห้ามมิให้ลงมือทำนาก่อน ฉะนั้นวันนั้นตลอดพระราช
 อาณาเขตร พระราชพิธีของเป็เรียงในบวรภาครีศักัน ยก
 โคมวันอาทิตย์ เดือน ๑๒ ขึ้นค่ำหนึ่ง ลตโคมวันพุธ
 เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันชื้อพ่อพรหมจรรย์ จะให้ทำพระราชพิธีกฤตยาณ
 พระเทวสถาน พระราชพิธีเช่นทวิศวัน ๒ ครั้ง แล
 พระราชพิธีสารท แลพระราชพิธีตรีศมีพวยทวิพวย
 แลพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ คงทำในวันคืนแลเดือนชนแรม

10/2566

นั้น ๆ ตามเคยเหมือนอย่างทุกปี ในบรรดาตรีศกนี้ วัน
 พุทฺธเป็นวันของไชยเป็นวันที่ วันอังคารเป็นวันอุบาทว์ วัน
 พุทฺธก็ค้ำเป็นวันโลกวิภาคห้ามฤษณ์ แดการมงคล ในบรรดา
 ตรีศกนี้ จะมีสรีรปราศาครั้งหนึ่ง ในวันจันทร์เดือน ๘ ขึ้น
 ค่ำหนึ่ง เวลาเช้าจะจับเป็นบาทควาธ อนึ่ง จะมีเหตุปลาตอีก
 อย่างหนึ่ง คือในวันจันทร์เดือน ๑๓ ขึ้น ๙ ค่ำ เวลา
 เที่ยงแล้ว ๑๓ นาที ดวงพระเคราะห์พุทฺธ จะเข้าไปในดวงพระ
 อาทิตย์ข้างทิศอีสาน แล้วจะเลื่อนมาใกล้กลางดวงเวลាយ่ำ ๒
 โมง ๑๔ นาที แล้วจะเลื่อนมาออกจากดวงพระอาทิตย์ข้างทิศ
 ทิศเวลาาย่ำ ๔ โมง ๑๔ นาที ดวงพระเคราะห์พุทฺธนั้น
 เล็กนัก คุกษาเปล่าจะไม่เห็น ถ้าหากกล้องส่องใหญ่ ๆ
 ที่สายช่วยแก้วแดงคง จะเห็นดวงพระเคราะห์ พุทฺธจุดค้ำเดิน
 อยู่ในดวงพระอาทิตย์ทั้งทายนี่เป็นแท้ วันอังคารเดือน ๘
 แรมค้ำหนึ่ง เป็นวันเข้าปริณพรรยา วันพุทฺธ เดือน ๙
 แรมค้ำหนึ่ง ถ้าเชื่อตามอย่างตามเคยก็ควร จะว่าเป็นวัน
 เข้าปริณพรรยา วันเสาร์ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ก็เป็นวันมหา
 ปวารณา ถ้าจะว่าตามนิกษัตริฤษณ์ ในอาภาษนบิทธิประสงค
 ฤษณ์ของเดือน ๘ ๐8/10/2๕๕6 นั้นเป็นฤษณ์จากพระจันทร์ใกล้จะเต็มเสียในวัน
 อังคารเดือน ๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำแล้ว เพราะฉนั้นวันพุทฺธเดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ

ก็ชื่อว่า เป็นวันเพ็ญแต่ข้อ แต่ที่ดินนี้เป็นยาวิเศษของกาฬยักษ เพราะ
 ฉะนั้น ถ้า จะ ถือ พระวินัย ให้ เลือดยศ เวลา คำ วัน นั้น ให้ พิเคราะห์
 คดวง พระ จันทร ถ้า เห็น ว่า พร่อง ลง แล้ว ก็ พึง เข้า ขัณ
 พรวณา เสีย แต่ ใน วัน นั้น โดย ไม่ สู้ เชื้อ สง ไสย อยู่ จะ เข้า อีก
 วัน หนึ่ง ก็ ไท จะ ยาก รรม ะ ไร มี ที่ อการ ที่ ว่า สอง ซ้ำ สาม
 ซ้ำ ๆ ถึง วัน เสาร์ เดือน ๑๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ก็ เป็น วัน มหา
 ปวารณา ตาม อย่าง ที่ เคย ถือ มา โดย การ อยาย ๆ ครั้น เมื่อ คึก
 คาม นัก ชิตร ถูก ษ แล้ว เดือน ๑๑ ข้าง ขึ้น ก็ เป็น ปักษ ฆาก
 เหมือน กัน วัน สกกร เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ นั้น ไทย ทิด
 ประสงค์ เป็น วัน เพ็ญ เพราะ ฉนั้น ถ้า พระ สงฆ์ จะ ถือ โดย
 เลือดยศ ให้ ถุก ต้อง จะ ต้อง ครอบ ทำ ปวารณา เสีย แต่ ใน วัน นั้น
 อัน นี้ เป็น อย่าง ที่ สิ้น สง ไสย ถึง ใน ยา พิ พระ วินัย ก็ มี อยู่ ว่า
 จะ ทำ ปวารณา ใน วัน ขึ้น ๑๔ ค่ำ ไม่ เชื้อ ก็ ไป คน ยา พิ ต
 เขา ๆ การ บั เดือน ชึ่ง นี้ ใน เมือง นั้น ๆ บันคา ชึ่ง เป็น ที่
 มี พระ พุทธ สาคณา ก็ เป็น แต่ ไครง ๆ ไป ดัง อย่าง ขรรณ เฝี่ยม
 ไว้ เพื่อ จะ ให้ คน เรียบ กง่าย จำ ง่าย แต่ การ เมื่อ มา ถึง พระ พุทธ
 บัญญัติ แล้ว ก็ ต้อง กำหนด เขา คาม นัก ชิตร ถูก ษ พระ จันทร ที่ เห็น
 ปรากฏ แก่ ตา ใน อากาศ ฝัน เป็น ประมาธ ขอ พระ สงฆ์ ผู้ จะ ใคร่
 ประ วัช พิ วินัย ให้ ถุก ต้อง จง เรียบ รุณ นัก ชิตร ถูก ษ แล้ว พิเคราะห์

08/10/2566

แรมคำหนึ่ง เป็นการ มงคลสำหรับพระ ราชวงศ์ตามปี มีใช้
 วิสาขบูชา ๆ นั้นเป็นวันสุก เดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ในขัณฑ์
 ตรีศกนี้เช่นแท้ ใครที่มีศรัทธาเชื่อถือแก่การ กุศล ซึ่ง
 จะได้ทำตามลัทธิ ของชนที่ถือพุทธศาสนา ว่าเป็นนักชัตร
 ฤกษ์เหมือนเวลาประสูติ แลได้ คริสต์ แลปรีนิพานของ พระพุทธ
 เจ้าแล้ว ก็จงทำการกุศลตามชอบใจเทอญ ในวันนี้
 นี้ชื่อเรียกว่าเป็นเดือนเจ็ดนี้ก็ นักชัตรฤกษ์ พระจันทร์
 จะเหมือนกับฤกษ์ วันเพ็ญเดือนหกทุกปี ซึ่งมีมาแต่หลัง
 แลจะมีต่อไปข้างหน้า ๆ ใน ๑๕ ขัณฑ์ไปเป็นนี้มีอีกมาศเจ็ดขัณฑ์
 คคือขัณฑ์ ๓ ขัณฑ์ ๖ ขัณฑ์ ๙ ขัณฑ์ ๑๑ ขัณฑ์ ๑๔ ขัณฑ์ ๑๗ ขัณฑ์ ๑๙ ขัณฑ์ ขัณฑ์
 ขัณฑ์ ๑๗ นับแต่ขัณฑ์แสงสี่ปีตศกคักราช ๑๒๐๗ มาถึงขัณฑ์
 เพ็ญจศก คักราช ๑๒๒๕ จะเป็นขัณฑ์ครบ ๑๕ จะมีอีกมาศ
 อีก ในขัณฑ์มีอีกมาศนั้น เพ็ญเดือนหกเป็นวิสาขบูชาได้อยู่
 แต่ขัณฑ์ ๑๑ แลขัณฑ์ ๑๕ ในขัณฑ์ ๓ ขัณฑ์ ๖ ขัณฑ์ ๙ ขัณฑ์ ๑๑
 วิสาขบูชา ต้องตกในกลางเดือนเจ็ดจึงต้องด้วยนักชัตรฤกษ์
 ในอากาศ การนี้เช่นแม่แล้ว ๆ แลซึ่งหมอปรัดเลทำหนังสือ
 สือประกาศตีพิมพ์ว่า วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ วัน
 พุทธ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ วันพฤหัสบดีเดือน ๖ แรม คำหนึ่ง
 ตามวันนี้เป็นวันไทยนับถือว่าเป็นวันประสูติ แลได้ คริสต์

408/10/25๕๕

วัน ๑๔ ค่ำ วันเสาร์ เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ วันจันทร์
 เดือน ๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันอังคาร เดือน ๑ แรม ๗ ค่ำ
 วันพฤหัสบดี เดือน ๓ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันศุกร์ เดือน ๓ แรม ๗
 ค่ำ) ๘ วันเท่านั้น วันอุโบสถแลวันธรรมสวนะนอกจาก ๘
 วันนั้น แลวัดคงในวันตามเคย คือ ขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แล ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 ทกเดือน แล แรม ๑๕ ค่ำ ในเดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๐
 เดือน ๑๒ เดือน ๒ เดือน ๔ แล แรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๕
 เดือน ๗ เดือน ๙ เดือน ๑๑ เดือน ๑ เดือน ๓ ๗ จะ
 ต้องยกวันจำศีลแลฟัง พระธรรมแต่ใน ๘ วันที่ว่าข้างต้นเท่า
 นั้น ๗ ในบวรภาครัตนนี้ วันพฤหัสกับวันอังคารเปลี่ยนวันไม่
 ด้ไม่ใช้ วันพุทธเปลี่ยนวันก็ ถ้าจะใช้ฤกษ์ยามเสดกำหนด
 ในราชการใด ๆ ให้ใช้วันพุทธให้รู้ทั่วกันทั้งในกรุงแลหัว
 เมืองเทอญ ๗ อย่างมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้กำ
 รัชย์ ราชครูในกรุงนอกกรุง ทกแขวง ทกอำเภอ บัณฑิตที่ชำนาญ
 ว่าเมื่อขมแม่เอกศกนั้นฝนน้อยก็จริง แต่น้ำเห็นลดลงมาก
 ก็ลอบเปลี่ยนคนแก่เข้าหนักที่ทำปลายมือได้ ครั้นข่วอกโทศก
 ฝนถึงงามน้ำก็ใหญ่หาทำได้ทั้งต้นมือกลางมือ แลปลายมือ
 ขบริบรณทุกตำบลเห็นแห่งแล้ว ขย่ำให้ราษฎรประมาณใจไป
 เข้าในข่วอกถึงทำได้มากลูกค้าต่างประเทศ ก็ซื้อไปเสียมาก

แล้ว ในบรรดาตรีศกนี้ ตามเหตุที่เคยสังเกตมานี้ ปรากฏ
 ว่าเป็นคราวฝน จะน้อยน้ำ จะทราบกว่าขีหลังเกษยถึง ฝนต้น
 มือในเดือน ๖ เดือน ๗ เดือน ๘ จะค่อยมีบ้าง ครั้น
 เดือน ๘ เดือน ๙ จะน้อยไป ฝนปลายมือก็จะทราบ เพราะ
 คณิน ถ้าฝนมีมาแล้วให้รีบลงมือการนาเสียให้เร็ว ๆ ตั้งแต่
 แรมเดือนตกไปให้ทำนาเข้าทางน้ำนาปรังให้มาก อย่าประ
 มาทว่าจะคอยฝนปลายมือแลหน้าเหนือหนักเลยจะเสียครั้งเสียคราว
 ไป ประภาคมาให้ทราบไว้หาไม่ จะว่าผู้ครองแผ่นดินไม่สัง
 เสดกการเดือนสตติราชฎู รู้จักแต่ให้พรแผ่นดินไปอย่างเดียว
 ประภาคมาถว้สังการ เดือนห้า ขีแก่หนึ่ง ปรากฏยังเป็นโทษก

ประกาศดาวหางปีระกาตรีศก

มีพระบรมราชโองการมาร พระบิณฑุร สุรสิงหนาท
 ท้าวสสัง ให้ประกาศแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แลราษฎรไทยจีน
 ทั้งปวงให้ทราบทั่วกัน ว่าในปีระกาตรีศกนี้จะมีดาวหาง มาคล้ายกัน
 ภัยในขีมีเมื่อย สัมฤทธิศก แต่การคำนวณดาวหางนี้ จะทราบ
 เลือยกว่าจะมาวันไร จะอยู่เท่าไร ยังคำนวณไม่ถูก เช่นแน่แท้
 เมื่อจดหมายส่ง กราบทูลจะไล่ก็ไม่ทัน เพราะคำนวณ จะเอาเป็นแน่
 ยังไม่แท้ ของอย่างนี้ก็อาจรู้ได้โดยคำนวณล่วงหน้า แต่ถ้าวา
 ลางสิ่ง ก็ให้เลือยตังสุริยปราคาแล จันทรปราคา ลางสิ่ง
 ก็เป็นแต่รู้ได้ว่าจะเป็น จะมี เพราะฉะนั้นถ้าใครเห็น อย่าให้
 ตกใจว่ากระไร วุ่นวายไป. ฯ วิสัยของแปลกปลาศในอากาศ
 มีมา ถ้าจะมีโทษ ก็เคยเห็นให้เกิดเหตุสอง อย่าง ให้ฝนแล้ง
 ในรตฺนฝน จะให้ฝนตกมากเกินปรกติไป อย่างหนึ่ง จะให้
 เกิดความไข้ต่าง ๆ แก่คน ๆ ช่างม้าโค กระบือ อย่างหนึ่ง
 เหมือน อย่างเช่นดาวหาง ซึ่ง มีมาเมื่อปลายขีมีเมื่อย สัมฤทธิศก
 นี้ ก็เกิดเหตุแต่กระบือตายมาก อย่างหนึ่งแล้ว ในรตฺนฝน
 ขีมีเมื่อยฝนก็แล้ง ครั้นปลายขีมีเมื่อยแล ต้นขีมีเมื่อยก็มีความไข้
 ลาง ราก ^{๑๕/๑๕๕๕}ที่ถ้าก็กลัวแต่เหตุอย่างนี้ ก็ให้เตรียมตัวต่อสุเหตุ
 อย่างนี้ ก็คือว่ากลัวฝนแล้ง เมื่อฝนยังมีอยู่ก็ให้รีบทำนาเสีย

ทำเข้าใจ เข้าหางมาเข้าสามเดือน ทนสารทไปตามโตตามมี
 ที่ไม่โตทำมา มีพื้นของบุตรภรรยาข้าวโพดมาก ก็ให้จัดซื้อเข้า
 เก็บเตรียมไว้ ไร่ถอกกินอย่าตัดขายเสียหนัก ถ้ากลัวความไข้ว่าเกล็ด
 ผีคายจะชุม ทัวใครแลบุตรหลาน ใครยังไม่ได้ ออกผีคาย ก็ให้
 วยพามาปลุกผีคาย ที่โรงทาน นอกนั้นก็โรง หมอท่าพระ ก็ดี
 ศาลาวัดสี่ทิศในเทพ วรารามก็ดี เสียโดยเร็ว อย่าให้ทันผีคาย
 มีมา ถ้ากลัวว่าไข้ลง ราก จะมีมาก็ให้หัดตัว ปรนินิบัติเสียให้
 สอาด ๆ อย่าทำให้สกปรก ธรรมดาตามเคยตัวนัก หากที่หลัง
 ที่นอนที่สะอาดใช้ หากเครื่องซึ่งเป็นเครื่องกำจัดกลิ่นร้าย คือ
 กำยาน นาร บนเตรียมไว้ เมื่อความไข้มีมา สวมรมเข้าเรือน
 ผ้านุ่งผ้าห่มเสียให้กำจัดพิษอากาศที่ร้าย กระจายไป แล
 หายาที่เคยเชื่อถือเตรียมไว้ ใกล้เคียง ๆ เมื่อซุกค้ำคืน จะแก้ไข
 แก้ไขกัน น้ำละลายการ บนกินกัน ทาตัวกัน ถ้ากลัวไข้ ไข้
 สั้น ก็หา น้ำการ บนไว้ ย่วทศัตรี รัชเหล็กน้อยก็ได้กิน น้ำ
 การ บน แลหา น้ำการ บน ทาผ้ามีผ้ามืดเล็กเล็ก น้อยก่อน
 อย่าปล่อยให้เป็นมากไป ฤๅใคร รู้เห็นยาอะไร ว่าดีก็หาไว้ ฤๅ
 แรก จะเป็นเมื่อย ขบทำว เย็นปวกคิสะเล็กน้อย ก็อย่าเชื่อหมอ
 ว่าลมว่าเส้นไป อย่าเพ้อกินยารอื่นเข้าไป อย่ากินอาหารที่หนาว
 ที่มีมากนัก รับประทานเสียด้วยก็เกล็ดอย่าไว้ ยาสลอกให้แลลงเสีย

พนปากพินใจของหมอ ภูใจพดแต่ว่าลม เขาขาร้อนแก
 หนึ่งบ้าน เมืองนี้ใช้เข็มซึ่งเปนเหตุให้คนตาย อย่างไรจะมากเมื่อไร
 ให้คอบระวังสืบที่ข้าชาติมีสพไปเผามาก ๆ อยู่ทุกวันเนือง ๆ
 จะไค้ความจริง ๆ พระเจ้าแผ่นดินคนทั้งปวงยกย่องตั้งไว้เปนทพง
 ใครมีทกขรอันถ้อยความประ การโต ก็ยอมมาร้องให้ช่วย
 หนึ่ง ทารกเมื่อมีเหตุแล้ว ก็มาร้องหาบิดามารดา
 เพราะฉะนั้นพระเจ้าแผ่นดิน ชื่อว่าคนทั้งปวง ยกย่องให้เป็นบิดา
 มารดาของตัว แล้วก็มี ความกรุณาแก่คนทั้งปวง หนึ่ง
 บิดามารดากรุณาแก่บุตร จริง ๆ โดยสุจริต จึงว่ากล่าวสั่ง สอน
 มาให้รักษาตัว รักษาชีวิต ในเหตุที่ น่ากลัว จะเปน แต่มี
 ตัว อย่างเคย เปนแต่ฝ่าย วาษา ไทย จีน เปนอัน มากทั้งปวงนี้ เปน
 คนถ้อย ถ้อยสั่ง ถ้อย มคถ้อยหมอด คนกลัวอะไร มากอยากอะไร มาก
 คน ทรงผี แล หมอดก็ ภูใจเอา สิ่งนี้ มาว่ายุแยงคนให้ คั่นไป
 ต่าง ๆ เมื่อเห็นดาวหาง ครังก่อนมีมากก็ ภูใจภา กษว่า
 เจ้าจะตาย นาย จะล้ม ผู้มีบุญ จะมาบ้านเมือง จะเปน จลา จล
 ผู้คน จะเกิดรบพุ่งกัน ภูใจว่าคั้งนี้ จนคั่นกันไปเปล่า ๆ
 เปนนัก เปนหนา เหมือน อย่าง ครังข่มเมฆ สัมฤทธิศก นั้น
 เหตุเช่น นั้นก็ไม่ได้ เปนได้ มีเลย เราเคย จับชดคน ทรงผี
 แล หมอดได้แล้วไม่ใช่ ๆ ๆ เมื่อพิเคราะห์ ใคร่ควรนดู โยเหตุ

08/10/2566

ดาวหาง เช่น ขอน มาบนฟ้า เมื่อจะให้โทษ ให้คุณ อย่างไร ก็
 ให้โทษ ให้คุณ แก่สัตว์ แก่คน ที่ อยู่ใต้ฟ้า เปรียบไป ผู้ใด ยอมรับ
 ทั่วไม่ ดีไม่ มียา ที่ จะ แก้อ ของ ก้น กิน ทา ซึม ทรา ย อยู่ กั บ กาย
 เปรียบ ผู้ ไม่ สบาย มี โรค โภ ย เล็ก น้อย ที่ เป น ช่ อ ง จะ ให้ พิ ศ ม์ เช่น นั้น
 แล่น เข้า ไป ใน กาย ให้ เกิด ไช้ เจ็บ ได้ ความ ไช้ ก็ ต่ อ ง แก่ ผู้ นั้น
 ไม่ เลื อ ก น่ า ว่า ไค ร ก็ ดาว หาง มา บน ฟ้า โกร ธ ช่ ง หิง ษา พยา ยาท
 อาฆาต แค้น ะไร อยู่ กั บ เจ้ า นาย มา แล้ว จะ ได้ มา ต ร ง ใส่ เหา
 เจ้ า นาย ที่ เค็ ย ว ไม่ เห็น จ ริ ง ตั ว ย ๗ ซึ่ง ผู้ คน จะ ร บ ฟุ่ ง กั น
 นั้น จะ มี เห ตุ ก็ เพราะ คน ที่ เป น ตั น เห ตุ ก่อ ให้ เกิด ความ เหมื อ น
 อย่าง เจ้ า เว็ ย ค น นามั ฝรั่ง มา ขอ ทำ สั ญญา ไ ม่ ต ร คี ๗ เหมื อ น
 อย่าง เช่น มา ทำ กั บ เมื อ ง ไทย ก็ ไ ม่ ร ับ ไ ม่ ย อ ม ทำ กั บ เถี ย ง
 เกะ กะ ไป จั ง ก่อ เห ตุ ไ้ ร บ กั น กั บ ฝรั่ง ถ้า จะ ร ับ ทำ สั ญญา
 เส่ ย คี ๗ เหมื อ น อย่าง เมื อ ง ไทย ทำ แล้ว ก็ จะ มี สบาย อยู่
 อย่าง เมื อ ง ไทย ๗ เพราะ ฉ น น เห็น ว่า ซึ่ง ผู้ คน จะ ร บ กั น นั้น ก็
 เป น เพราะ คน ตั ว ย กั น ก่อ เห ตุ ช่ น เอง ดาว หาง ไ ม่ ได้ มาย ไค ร
 ไ้ ร บ กั น ถ้า ร าช ฏ ร ตั น เล่า ภา ไป เช่น นั้น คน สั น คิ ด ฉา ง
 คน ที่ เป น พาล อยา ก จะ ได้ การ ที่ ตั ว ประ ส ก์ เป น ส ม ใจ ก็ พล อย
 ก่อ เห ตุ ต่ อ ไป เหมื อ น อย่าง เมื อ คร ึ่ง ขม เมื อ ส ม ฤ ท ธิ ศ ค มี คั ย นี ๗
 คน หง ม น อยู่ มาก แล เป น ทาย ทำ น ผู้ อ น อยู่ เมื อ ร ู้ ว่า ร าช ฏ ร

08/10/2566

แรกเห็นแล้วภาวนิต่าง ๆ ไปเป็นอันมาก ก็อยาก จะ ให้
 เป็นจริงตั้ง ว่าด้วยเข้าใจ ว่าบ้านแตกเมือง ตันแล้ว คนทั้งปวงก็จะ
 สลัดกันไปหมดจะได้พินิจ พิน ทาย ท่านผู้อื่น หนึ่งคอยนอน
 คอย จะ ให้เหตุบังเกิดมี เมื่อเหตุไม่มีมากสิ้น ความปราศูระ
 ไปได้ ก็เอาไฟไปเทียวลอบจุดบ้านเรือนโรง ด้วยคิด ว่า
 เมื่อไฟเกิดขึ้นแล้ว คนที่เตรียมจะตั้นก็จะไล่ ตันไปเป็นเหตุขึ้น
 ให้ สวมทั้งราษฎร ภา อ้ายมีชื่อผู้นั้นเอาไฟไป จุดติดขึ้นที่ ถนน
 ลี้กักเสาชิงช้า กองกระแจะจับไฟ พิจารณาเช่น สัตย์ท่าน
 เสนาบดี ปุจฉา ให้เอาไปประหารชีวิตเสีย เพราะ ฉนั้น ครั้น
 นี้เห็นดาวหาง อย่าพากันตั้นแล้วภา เช่นนี้ไป เกิดอีกจะเป็น
 เหตุให้ อ้ายคน พาลเช่นนี้ ทั้ง พิน ทั้งไฟ ภา อ้ายผู้ร้ายบาง พวก
 อยาก ปล้นเข้าปล้นเรือน เมื่อเห็น ว่าโจรราษฎร ไม่ สโมคร คิด
 พินเพื่อนคิดครั้นกรำไปต่าง ๆ จะไม่ใคร่ช่วยกันแล้วก็จะ
 คอยคุมเป็นพวกกัน ปล้นเข้าปล้นเรือนที่ เปลี่ยว ก่อเหตุต่าง ๆ
 ไป เพราะ ฉนั้น ขอ ให้ข้าราชการ แลราษฎร ทั้ง ปวง รักษาตัว
 รักษาใจ รักษาเข้ารักษาเรือน แลทรัพย์สินสมบัติ อยู่โดยปรกติ
 อย่าเชื่อ มคบกับหมอกุ คน ทรงผีว่า อย่างนี้ อย่างนั้น เพราะ
 ดาวหาง ที่ระ ชนในชั้นนั้นเลย ดาวหาง จะมีมาข ไร มนุษย์
 ที่มีความรู้เขาคำนวน คุ รัเสียก่อนแล้ว เหมือนกับทาย

08/10/2566

สิริยุปราคา จันทรุปราคา ก็วิชานี้ หมออยู่ ที่เที่ยวหา กิน อยู่ ก็ดี
 คน ทรง ผู้ ก็ ก็ ไม่ รู้ ทาย สิริยุ ทาย จันทร ก็ ทาย ไม่ ได้ โดย มิ
 ใช่ว่า ๆ ตั้งแต่ แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์
 มา จน กาล ยี่สิบ ทั่ว หาง มา ปรากฏ ใน ท้องฟ้า ก็ หลาย ครั้ง
 หลาย ที่ ก็ เห็น มี แถ้ว ทั่ว ทาย ทั่ว สิ้น แสง สิ้น เกล็น นั้น แล
 เชน ผล โกลด์ ๆ ก็ กาล เมื่อ ทั่ว หาง มา แทะ ทุก ครั้ง แล
 เมื่อ ยี่สิบ แผ่นดิน ทั้ง สาม คราว นั้น ทั่ว หาง ก็ ไม่มี ไม่ เห็น
 ว่า พระเจ้า แผ่นดิน เชน อันตราย เพราะ ทั่ว หาง เชน หนึ่ง อย่าง
 แผ่นดิน ไหว เชน หนึ่ง นาน ๆ ก็ มี มา ลง ที่ ก็ ไหว มาก
 ลง ที่ ก็ ไหว น้อย เวลา แผ่นดิน ไหว นั้น หาง ก็ บ้าง ชิด ก็ บ้าง
 มี มา ทก แผ่นดิน ก็ มี ได้ มี เหตุ อะไร แก่ บ้าน เมือง ใน ยี่สิบ
 แผ่นดิน ไหว ท่าน ทั้ง ปวง ที่ เกิด ที่ หลง ๆ ไม่ ได้ สังกะ
 สิบ ผู้ หลก ผู้ ใหญ่ ไป ก็ จะ รู้ ได้ เชน หนึ่ง ว่า ๆ หนึ่ง เมื่อ ใน ยี่
 มเมีย สี่ มา ทศก นั้น ราษฎร ภา กัน ว่า เห็น พระ อาทิตย์ เชน
 สอง ดวง การ นั้น ไม่ จริง เชน การ พ้อ ดวง ของ คน ที่ อยาก จะ
 ให้ คน นั้น ก็ คิด การ ซ่อมแซม แค้ม เติม เข้า คน เขา แว่น คา
 ณ ควัน ได้ แล้ว ใส่ เข้า ๆ เนา พระ อาทิตย์ ใน กระ จก ฉาย เนา พระ
 อาทิตย์ จับ ที่ แว่น คา ณ ควัน ไต นั้น ก็ ตะ หลบ ลง ไป ปรากฏ
 ใน กระ จก เห็น เชน สอง ดวง สาม ดวง ขึ้น ใคร ทำ อย่าง นั้น หัน

08/10/2566

ท้าให้ตกทศทัจะเห็น อย่าง นั้นเมื่อไรก็เห็นเมื่อนั้น เป็นขยาย
 ของคนที่ อยากจะให้คนตื่น แก่ถึง ยกขึ้นออก ได้ทดลองแล้ว บอก
 มาจริง ๆ อย่างนี้ไป ประกาศมาฉวัน จันทร์ เดือน ๘
 ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีระกาตรีศก คีกราวช ๑๒๒๓

สำนักหอสมุด

ประกาศดาวพระเคราะห์พทุช เข้าในดวงพระอาทิตย์

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศ ให้การทราบแก่
 ผู้จะได้อ่าน ประกาศนี้ทั้งปวง วันอังคาร เดือนสิบสอง
 ขึ้นสิบค่ำ ดวงพระเคราะห์พทุช จะเข้าในดวงพระอาทิตย์
 ว่าตามจะเห็นที่กรุงเทพมหานคร แรกเริ่มกระทบเข้าข้าง
 ทิศอีสานก่อนค่างบูรพาจะเห็นคำเป็นเม็ด จกขอยพระอาทิตย์
 แหว่งเข้าไปนิคหนึ่ง เมื่อเวลาเที่ยงแล้ว กบ ๑๔ นาที แล้ว
 จกคำนั้น จะเลื่อนเกินไปในดวงพระอาทิตย์ โอนไปข้างทิศ
 ยะจินเฉียงคขวางไปถึงที่ฤก เพียงเท่าส่วนที่หกของดวงพระ
 อาทิตย์ . . . . . ก่อนอยู่ค่างเหนือส่วนหนึ่งไม่ถึงกลาง
 ถ้าจะเป็นคราอ ก็ควรว่านฟางค์คราอเข้าไปส่วนหนึ่งเหลือ ๕
 ส่วน จะเห็นถึงนี้เมื่อเวลาบ่าย ๒ โมง กบ ๓๓ นาที
 แล้ว จกคำนั้น ก็ จะเดินไปทิศพายัพ ออกข้างทิศพายัพก่อน
 ค่างทิศอุดร หลกจากดวงพระอาทิตย์เวลาบ่าย ๔ โมง
 กบ ๒๐ นาที การที่เป็นถึงนี้คือศด้วย กล้องส่องที่มีแว่น
 ศรีเขียวฉาหน้าเงินฉาศรีแดงสายบังตาจึงจะเห็นได้ ด้วย
 ดวงพระพทุชเป็นจกคำนั้นเล็กน้อย ถ้าศด้วยกล้องสายด้วย
 กระจกศรีตั้งนี้คง จะเห็นได้ถกเวลาเข้าแลถึงกลางแลออกตั้ง
 ทายไว้ น้แล . . . . . หนึ่งเมื่อใด ๆ . . . . . ถ้ามีผู้ศด้วยกล้องตั้งนี้

08/10/2566

มักเห็นจุกำแสดแสดต่าง ในดวงพระอาทิตย์ เนื่อง ๆ เชื้อ
 ย่าง ย่อมย่าง อันนั้นมิใช่พระเคราะห์เข้าเป็น แต่ต่าง แทน
 ในดวงพระอาทิตย์นั้นเอง ลอยไปลอยมาหันหายไป ๑๒ วัน
 ๑๓ วัน แล้วกลับมาอีกแล้วย้ายที่ไปต่าง ๆ จะทายเอา
 เช่นแน่ไม่ได้แต่ในดวงนี้มีใช้อย่างนั้นพระเคราะห์พทจะเข้าเป็น
 แท้ นาน ๆ ถึง ๒๒ ปีขึ้นไปจึงมีดวงหนึ่ง แล้วเวียน
 ไป ๒ ปี มีอีกดวงหนึ่งเช่น ขวรมภา แต่ดวงที่เป็นเสียบใน
 กลางคืนที่กรุงเทพมหานครนี้ไม่เห็น ดวงนี้ จะเห็นจึงทาย
 มาเพื่อจะให้รู้ การบนฟ้ามนุษย์สังเกตทายล่วงหน้าไว้ไว้ให้
 ใครเห็นประหลาดบนฟ้าไม่ควรที่จะเก็บเขาเป็นเหตุมาที่หนักต่าง ๆ
 คั้นเหตุที่เป็นมีผู้เขาไว้ได้แล้ว ซึ่งทายดวงนี้ ทายตาม
 เวลาซึ่งจะเห็นที่กรุงเทพมหานคร แลกรุงเก่าแสดเมืองลพบุรี
 ถ้าจะทายตามที่ จะเห็นในเมืองฝ่ง ทล่ไทยข้างควัน ออก คือ
 เมืองปราจิณบุรี เมืองฉเชิงเขา เมืองชลบุรี ต้องทาย
 เพิ่มเข้า ๒ นาที ทกระยะ ถ้าจะทายที่เมืองจันทบุรี
 แลเมืองตราข คองเพิ่มเข้าถึง ๓ นาที ถ้าจะทายในเมือง
 ฝ่ง ทล่ไทยข้างควันตก คือเมืองราชบุรี เมืองสมท สงคราม
 เมืองเพชรบุรี เมืองนครศรี ขวรมราช แลเมืองฝ่ายเหนือ
 คงแต่เมืองไชยนาทขึ้นไปจนเมืองกำแพงเพชร แลเมืองตาก

08/10/2566

ให้ตายลดเสีย ๒ นาที ทกระยะ ในเมืองกาญจนบุรีเมือง
 ชมภร เมืองไชยาให้ตายลดเสีย ๓ นาที ทกระยะ แต่
 ทเมือง สงขลาตายเหมือนกรงเทพมหานคร จึงจะดูกับนาฬิกา
 แลซึ่งได้ประกาศมาก่อนในประกาศมหาสงกรานต์ว่าจะเป่น
 ดังนี้ ในวันจันทร์เดือนสิบสอง ขึ้นเก้าค่ำนั้นผิดไป เพราะ
 ครึ่งนร้อย จะตีพิมพ์คำนวณขยายอยู่หาเลียบที่ไม่ ประกาศ
 มาวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ดแรมสองค่ำ ปีระกาตรีศก ฯ

ประกาศ ทรง อนุญาต ข้าง ใน ถวาย บัง คมลา

ออก จาก ราชการ

มี พระบรมราชโองการ ให้ ข้าราชการ แก่ ข้าราชการ

ผู้ใหญ่ผู้น้อยในพระบรมมหาราชวัง แล พระยวง ราชวัง
 กิ่งหัวเมืองแลในกรุง ราษฎร ไท ๆ ยี่เกาที่มีบุตรมีหลาน
 ผู้หญิง ถวายตัวทำราชการ อยู่ในพระบรมมหาราชวัง
 เปนเจ้าจอมอยู่งานชั้นกลางยังมีแม่ครัวของยศ แลไม่ได้เปนเจ้าจอม
 มารดาพระ องค์เจ้าก็ดี เปนเสกสรรค์ก็ดี เปนพนักงานตำแหน่ง
 ไท ๆ ก็ดี ให้ทราบทั่วกันตามพระราชปฏิญญา นี้ ว่าท่าน
 ทั้งหลายทั้งปวงมีความจงรักภักดีต่อพระเดชพระคุณ จึง
 ได้ถวายบุตรหลานมา ให้ถวายตัวทำราชการ อยู่ข้างใน จึงขอ
 ความชอบอันใหญ่ปรากฏอยู่แล้ว ก็เมื่อท่านทั้งหลาย
 ถวายบุตรหลานให้ทำราชการ อยู่ดังนี้ ด้วยมีความประสงค์
 เกียรติยศ จะให้เปนอย่างไร ความประสงค์นั้นใคร ๆ ก็อาจ
 จะคาดหมายถึงใจกันอยู่แล้ว ก็ข้าราชการฝ่ายในถวายตัว
 ขึ้นทุกปี ๆ ตลอดสิบเขตก็นั้น เงินเบี้ยหวัดก็เหลือของมากชั้น
 กว่าแต่ก่อน ยี่เกาเงินเงินสองพันซึ่งก็ไม่พอ ผู้ที่ใครรับ
 พระราชทานเกินยงบนว่าไ้้น้อยไทยมาก เพราะจำนวนผู้รับ
 พระราชทานเบี้ยหวัดนั้นมาก ที่ทรงในพระบรมมหาราชวัง

08/10/2566

ก็เป็นที่เขี่ยเกลียดเขี่ยคยกับกัน อยู่ไป เมื่อ บทร หลาน ของท่าน
 ทั้งหลาย มาทำราชการ อยู่มาก ด้วยกัน ดังนี้ ก็เหลือกำลัง
 ที่จะทรง พระกรุณาชวยเลี้ยง ให้ชื่นชม สัมประ สงค์ ให้ทั่วถึง
 ททุกหน้าททุกพวกทกรายไป ท่านผู้ที่เคยมีภรรยา มาก มีช่าวมาก
 เมื่อเทียบ กับใจ ของตัวก็จะเห็นจริง วันหนึ่งคนหนึ่ง ๒๔ โมง
 เท่านั้น สารพัด การ ใน ประเทศ นอก ประเทศ ก็มาเร่ง มาทวงอยู่
 เป็นนิตย์ ทุกเวลาไม่ว่างเว้นเห็น อยู่ด้วยกันไม่ใช่ฤา ภิ
 บทร หลาน ของท่านผู้ ไท มาทำราชการ อยู่ใน พระบรมมหา
 ราชวัง นาน แล้ว เมื่อไม่ชื่น ชม สัมประ สงค์ เป็นที่น้อยหน้า
 น้อยใจ แก่ท่านทั้งหลาย อยู่ก็ดี เป็นที่เห็นว่า มาขัดค้ำ
 ว่างเปล่า อยู่ให้เปลือง อยุ่ก็ดี ก็ควรที่จะเห็น จะคิด อยู่แล้ว
 ขอทรง รับ สารภาพ แก่ท่านทั้งหลาย ทั้งปวง โดย ซื่อสัตย์ สุจริต
 ไม่กล่าว ประชก ประชัณ แดก คั้นอะไร ออก บัดนี้ ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยอม พระ ราชทาน คั้นบทร หลาน
 ของท่าน ทั้งปวง ซึ่งระอก จาก เจ้าจอมมารดา ที่มี พระ องค์เจ้า
 แล้วก็ดี ที่ใครรับ พระ ราชทาน เครื่อง ยศ เป็น เครื่อง ทองคำแล้ว
 ก็ดี นอกนั้น ตามแต่ใจ บิคา มารดา แล ญาติ ถึง บิคา มารดา เด็ก
 จงมารับ ตัว กลับ ไป แล้ว จะ ถวาย ใน พระ บวร ราช วัง ฤา ใน
 พระ องค์เจ้าต่าง กรม แล ยังไม่ได้ ตั้ง กรม แล ท่านเสนาบดี

08/10/2566

ฤๅจะยกให้ มีฉันทามที่ ใครจะรักใคร่สู้ชอบตามแต่ ใจของบิณฑามารดา
 แล ญาติทั้งบิณฑามารดาแลด้วยผู้ นี้ ฤๅ ผู้ที่ไม่มีบิณฑามารดา
 แล ญาติ จะใคร่ ออกเองก็ให้มา ขอ ร้อง ออกตามสหาย ฯ คำ
 ประภาศน์ เปน ความจริง ไม่ประ ชาติ ประ ฐาน อันใด ขอให้
 เทพยตา รักษาพระมหาเสวตฉัตร พระ เสด็จ เมือง ทวง เมือง
 แล เทพยตา ที่มีฤทธิ์ ธิ รุ จิตร มนุษย เปน พยาน แก่พระราชา
 หฤไทยเทัญ ฯ แต่เจ้าจอมมาร ตาที่มี พระ องค์เจ้าภคิ
 มีเครื่องยศเป็น เครื่อง ทองคำแล้วก็ดี ไม่ยอมพระ ราชทาน
 ให้ ใคร ไม่โปรดให้ ออก ใคร ๆ อย่าพาโลคำประภาศน์แล้ว
 แล แต่ง แม่ ล้อมว ลุยลาย วุ่นวายใน พระ ราชวัง ตั้ง อ้าย เขื่อน ขตร
 พระยาราชาภคิ ทำ ครอง ภาณ เปน อันชาติ ที่ เตียว ถ้ามี พัง
 ก็ไม่พ้น พระราชา ตามกฎ พระ โยบายการ ประภาศน์มาวันอาทิตย์
 เตโช อ้าย ชนสิบ สามคำ บั ระภาศร์ศึก ศักราช ๑๒๒๓
 เปน วันที่ ๓๘๗๓ ในราชกาล ประ ษณ ี่

สำนักหอสมุด

สรีรยปราคาจารย์ระภาตริศก

วันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีระภาตริศก จะมี

สรีรยปราคาจารย์ระภาตริศก ก็ จะเห็นจับทิศหรือที่เวลา ๖
นาฬิกา กับ ๑๐ นาที นับแต่เที่ยงคืนมา แต่ถ้าถือตามนาฬิกา
ตั้งของชาวนาฬิกาเพราะเวลาในคืนนี้กลางวันมาก สว่าง
เมื่อไรก็สว่าง ในวันนั้น ๕ นาฬิกา กับ ๑๓ นาที แต่
เที่ยงคืนมากก็ต้องสว่าง ๖ นาฬิกา กับ ๒๕ นาที จึงได้
ตีโมงหนึ่ง ในระหว่างเวลาสว่างมาจนตีโมงหนึ่ง ๗๒ นาที
คิดแบ่ง ๑๐ ส่วนตามอย่างไทย ๗ นาที กับ ๑๑ วินาที
เป็นบาทหนึ่งก็เมื่อเวลา ๖ โมง กับ ๑๐ นาทีนี้ เป็น
เวลาก่อนแต่ตีโมง ๑ อยู่ ๑๕ นาที เพราะฉะนั้นคิดเป็นบาท
อย่างไทย ก็ต้องทาบว่าจะจับสว่างแล้ว กับ ๘ บาท ๓
สรีรยปราคาจารย์นี้เป็นอัมคราชแต่เพราะแสงพระอาทิตย์ขึ้น
ก็เห็นพร่องกว่าอัมคราชอยู่สักน้อย แห้วตรงทิศทักษิณ
เมื่อเวลา ๗ โมงกับ ๕ นาที แต่เที่ยงคืน คิดเป็นโมง
อย่างไทยโมง ๑ กับ ๗ บาท แล้วก็คลายออกแห้วเรไป
ข้างทิศอุดรแล้วจะลดเป็นโมงขบริสทขในทิศอุดร
เวลา ๘ โมง กับ ๒๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมงอย่างไทย ๒ โมง
๗ บาท การทาบนี้คงจะถูกตรงตามทาบในกรุงเทพมหานคร

08/10/2566

อนรรคนโกสินทรมหินทรายุทธยา ในที่อื่นห่าง ๆ ออกไป
 น้อย ๆ ก็ จะเร็วไปข้างซ้ายไปข้าง เหนืออย่าง ที่กรุงเก่า
 ก็ จะเห็นที่หลังที่กรุงเก่า ๑ ไปสักนาทีหนึ่ง ถ้าเมืองชลบุรี
 จะเห็นที่หลังที่กรุงเก่า ๑ ไปสักนาทีถึงเกือบสองนาที
 ถ้าเมืองฉะเชิงเทรา จะเห็นที่หลังที่กรุงเก่า ๑ ไปสักสองนาที
 เสก ที่เมืองเพชรบุรีเมืองราชบุรี จะเห็นก่อนที่กรุงเก่า ๑ ไปสัก
 สองนาทีถึง ว่าถึงช่วยนาฬิกาที่จะตั้งตามเวลาในเมืองนั้น
 ถ้าจะเอานาฬิกาที่ตั้งในกรุงเก่า ๑ ไปดู ก็ จะเห็นพร้อมกันไป
 แต่ถ้าจะว่าด้วยเมืองไกล ๆ อย่างเมืองนครศรีธรรมราช
 เมืองสงขลาแล้ว จะเห็นจับก่อนที่กรุงเก่า ๑ หลายนาที
 คราาก็ จะมากกว่่าถึง ๖ ถึงเมืองตรังگان แลเมือง
 ปาหังก็ จะเห็นจับตรงทิศปริม เมื่อเวลากลางครา พระอาทิตย์
 จะเห็นทลคำอยู่กลาง มีรัศมีพระอาทิตย์เป็นขอบอยู่รอบตัว
 เหมือนวงกำไลสักสองนาทีถึง ถ้าลงไปดูถึงเมืองสิงคโปร์
 แลเมืองยักตรา จะเห็นจับข้างทิศพายัพ แลกลางครา
 จะแห่วงข้างทิศอุดร ขั้วทิศข้างทิศอีสาน ฯ ถ้าจะว่าด้วย
 เมืองฝ่ายเหนือที่ไกล ๆ จะจับแลมีคราในทิศเหมือนที่
 กรุงเก่า ๑ แต่เวลาจับจะน้อยเข้ากว่าที่กรุงเก่า ๑ ฯ
 คราาก็ จะน้อยไปเพียงบาทครา ฯ จะคำนวณหาให้ทุก

08/10/2566

เมืองก็ได้ แต่เห็นว่ามีคนหนาพิกาให้ถูกหาต้อง การไม่
ทายเขาแต่ให้สมแก่ชาวเมืองไทย ว่าวันนั้นเวลาเช้าจะมีสุริย์
เมื่อเวลาพระสงฆ์บิณฑบาตรกลับจากฉันเช้าอยู่เท่านั้นก็แล้ว

สำนักหอสมุด

ประกาศการโสกันต์ แลพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนาม

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่พระราชวงษา
 นุวงศ์แลข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน ในพระบรมมหาราชวัง
 แลพระบรมราชวังทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า ในเดือน สิบหก
 ค่ำ ค่ำนี้ จะมีการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์
 ตั้งพระราชพิธีที่พระที่นั่งสุทไธสน์คานาปราสาท พระสงฆ์จะได้
 สวดพระปริตพุทธมนต์ ๓ วัน ตั้งแต่วันอาทิตย์ เดือน สิบ
 แรมค่ำหนึ่งไป ครั้นวันพุธ เดือน สิบ แรมสี่ค่ำ เวลา
 เช้าจะได้โสกันต์เวลาบ่ายจะได้สมโภช ครั้นวันพฤหัสบดี
 เดือน สิบ แรมห้าค่ำเวลาบ่าย จะได้ตั้งสวดพระพุทฺธมนต์เฉลิม
 พระนามพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าชายพระองค์ใหญ่ ครั้นวันศุกร์
 เดือน สิบ แรมหกค่ำเวลาเช้า จะพระราชทานพระสุพรรณ
 บัต แล้วเวลาบ่ายสมโภชเวียนเทียน ต่อการโสกันต์ไปเพียง
 เท่านั้น เสนอการแก่เสด็จพระเจ้าลูกเธอหกวันแปดเวลา
 ก็ในการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ แล
 การตั้งพระนามในพระสุพรรณบัฏ แก่พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า
 ชายพระองค์ใหญ่ ซึ่งจะทำในเดือน สิบหก ค่ำ ค่ำ ครั้น
 ผู้ใดจะถวายของสมโภชก็ได้ไม่ถวายก็ได้ถวายมากก็ได้น้อยก็ได้
 สุดแต่ใจของตัวผู้นั้น ๆ จะชอบใจไม่ทรงพระราชดำริหัดเทียบ

08/10/2566

เสนอความชอบในราชการ อยู่แล้วไม่มีผิดอะไรคอก ๆ ท่าน
 ทั้งปวงพอใจจะให้ประกาศไป ๆ ว่าการครั้งนี้ อย่าต้อง
 เข้าเนื้อเข้าหนัง ท่านเลย ใครอย่ามาสมโภชพระเจ้าลูกเธอ
 เป็นเงินทองสิ่ง ของฆ่า่มอน แต่สักสิ่งหนึ่งเลยเป็น อัม ขาค ที่เคี้ยว
 ถึง ใครเอามาก ๆ จะไม่รับจะไม่ให้รับ ท่านทั้งปวงพอใจ
 จะให้ประกาศ อย่าง นี้ ๆ จึง จะสบายใจ ซึ่ง จะประกาศดังนี้
 ไม่ได้ ด้วยเขียง อย่างไม่เคย ประกาศมา ของ สมโภชนั้น
 ในหลวง ก็ไม่เคยเก็บไว้ เป็นของหลวง ทั้ง การในราชฎ
 ที่ปีคามารคา เก็บเอาของ ขวั้น ของบุตรไว้ เป็นของตัว แล้ว
 ทำทนต์ ขวาย วาย ล่อง ท่อไปนั้นเลย ก็ถ้าจะประกาศดังนี้
 ในหลวง ก็ชื่อ ว่าทำ อัม คราย ลาก ของ พระเจ้าลูกเธอไป คน
 ทั้งปวง เป็น อัม มากซึ่งเขา นิยม ถือ พระเจ้าลูกเธอ พระ องค์ นั้น ๆ
 โดย ลิน ที่ เป็น ญาติ ฝ่าย ข้าง เจ้าจอมมาร คานัน ก็มี การ ก็เคย
 มาแต่ก่อน ซึ่ง จะประกาศ ดังนี้ ก็หาต้อง ที่ไม่ ทรง แผ่นดิน
 ก่อน ๆ การโส กันต ไทญ ๆ ก็เคย มี มา เป็น หลาย ครั้ง
 พระ เจ้า อยู่ หัว ท่าน ก็ไม่ได้ ประกาศ ห้าม ว่าอย่า ให้ ใคร สมโภช ก็คือ
 อย่า ให้ พระ เจ้า ลูก เธอ รับ ของ ขวั้น ก็คือ เลย พระ เจ้า ลูก เธอ
 ของ ท่าน ก็เคย ได้ รับ ของ ขวั้น มาก บ้าง น้อย บ้าง ตาม พระ บารมี
 ของ พระ เจ้า ลูก เธอ พระ องค์ นั้น ๆ เช่น อย่าง มา ก็ในเวลา

08/10/25๕6

แผ่นดินก่อน ๆ นี้ การโกนจุกลงต่ำข้าง นอกที่ไหน ๆ ทำ
ถ้าเกิดผู้ซึ่งจะ โกง จุกนี้ไม่ได้ ถวายตัวเป็น ข้าราชการก่อน จน
เมื่อ จะ โกง จุก ไม่ได้ ถวายคอกไม้ ขลุ่ย เทียน กรวย ถวายบังคม ลา
แล้ว ในหลวง ก็ไม่ทราบด้วยการ โกงจุก ของผู้ โกงเลย แต่
ในแผ่นดิน ประจวบนี้ ผู้ สี่ สิบ จุก ได้ ถวายตัวเป็น ข้าราชการแล้ว
เมื่อ จะ โกง จุก ก็เอาคอกไม้ ขลุ่ย เทียน มากราบ ถวายบังคม ลา
ตามธรรมเนียมแล้ว ก็ ผู้ โกง จุก ไม่ได้ เป็น ข้าราชการ
ไม่ทรง รู้ จักเลย ที่ เทียบ ก็ คือ ผู้ โกง จะ โกง จุก บัทร จะ โกง จุก
หลาน ก็ จักแจง สิ่ง ของ ที่เป็น เครื่อง ภาชนะ อาหาร ต่าง ๆ
ที่ เรียกว่า ของ เลื่อน มาทูลเกล้า ฯ ถวายแทบ ทุกแห่ง ทุกราย
ทั้งวัง เจ้าบ้าน ขนาง ผู้ โกง ผู้ น้อย ก็ ให้ พระราชทาน เงิน เบื้อง
ทอง บ้าง เป็น ของขวัญ ไปช่วย ตาม อย่าง ธรรมเนียม เหมือน
ข้าราชการ แลราษฎร ไปช่วย กัน ไม่เป็นเหมือน การหลวง แต่ก่อน
ท่านทั้ง ปวง ก็ จะ บ่อมทราบ อยู่แล้ว ใน ปี นี้ มี เค็มน โกง จุก
อยู่ ๕ เค็มน คือ เค็มน ๔ ๆ ๑๒ ๆ ๓ ๆ ๔ ๆ ๖ ก็ ใน
เค็มน เหล่านี้ แต่ละ เค็มน ๆ มี ผู้ นำ เขา ของ เลื่อน มาทูลเกล้า ฯ
ถวาย เค็มน ละ สอง ราย สาม ราย สี่ ราย ห้า ราย ไม่ขาด ก็ ให้
พระราชทาน พระราชทรัพย์ ให้ ข้าราชการ ฝ่าย ใน คม ไปทำ วัน
๗ ๘ ๙
ย หนึ่ง สิบ หลายสิบ จนถึง กระนั้น ก็ ไม่ทรงพระราชดำริ ที่ เสียหาย

08/10/2566

พระ ราช ทร พย คอก   ไม่ได้ ทรง สำ คัญ ว่า แร ง ตี ต ผู้ ไ ต
 คิง ไพร่ ๆ สำ คัญ กั น นั้น คอก   เมื่อ ได้ ช่ อ ง ได้ ไ อ กาศ
 ที่ จะ ได้ ทรง สำ คัญ พระ เม ท ตา กร รณา แก่ ท่าน ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง
 คับ นี้   ก็ ทรง พระ โส ม นั ก ทั ว ย พระ เม ท ตา กร รณา ที่ ได้ ทรง
 สำ คัญ เป็น ก็ อยู่ แล้ว   อนึ่ง ท่าน ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง เห็น จะ
 วิ ต ก ไป ว่า   พระ เจ้า ล ก เ ข อ ใน แผ่น ดิน ประ จ ุ น นี้ มาก คึง แต่
 บั ร กาศ ตรี ศ ก วั   ไป ก็ เห็น   ะ กั อ ง ช ล ก ช ล ุ ย ทั ว ย การ โส กั น ์ ทั ว ย ไป
 ถ ก ยี่   ถ้า ทั า ะ วิ ต ก คึง ก็ ก็ ขอ เส ีย เ ฉื ก ข ิ ย ำ วิ ต ก เ ล ย   ทรง
 พระ ราช ภา ร ิ ศ วั วั ภา ร ิ การ โส กั น ์ เป็น การ พิ เ ส ศ ค ิ ง นี้   จะ ทำ ก็ แต่
 แก่ พระ เจ้า ล ก เ ข อ พระ องค์ ใ หญ่ ๆ สำ คัญ ๆ   เมื่อ วั ล าว ำ ง
 ราช ภา ร ิ อ ะ ทำ ไ ท้ ต อ จ จะ ไม่ ทำ ไป ถ ก พระ องค์ ก อ ก เ หมื อ น
 หั ง ใน พระ บ ว ร ราช วั ง   เมื่อ ช ะ ว ก จั ต วั ศ ก   ก็ ได้ มี การ
 โส กั น ์ พระ เจ้า วั ร วั ง เ ข อ พระ องค์ เจ้า ย อ ต   แล พระ องค์ เจ้า
 สุ ภา ส วั ร วั ก เป็น การ ไ น ุ ย ุ ค วั ง หั ง   ภาย หลัง พระ เจ้า วั ร วั ง เ ข อ
 พระ องค์ ก็ ได้ โส กั น ์ เป็น การ ส ำ ม ัญ   นี้ ใน พระ ราช พิ ธิ ส ัม
 พิ ฆ ร ณ ิ น ุ ต ิ ย มา จ น ย ั ก ิ   ก็ ใน พระ บ ร ม ม ศ ำ ราช วั ง นี้   การ โส
 กั น ์ พระ เจ้า ล ก เ ข อ พ ิ ง   จะ มี ใน บั ร กาศ ตรี ศ ก ิ น ุ เป็น ป ร ุ ม   จึง ได้
 ทรง พระ วั ภา ร ิ ศ วั   เป็น การ พิ เ ส ศ น ุ อ ย หั ง ค ล ำ ย ๆ   กั น กั ย
 การ ใน พระ บ ว ร ราช วั ง   เมื่อ ช ะ ว ก จั ต วั ศ ก   ก็ ถ้า จะ ว่า

08/10/2566

ไปถึง การในแผ่นดินที่ล่วงมาแล้วสืบต่เกิด การโสภณที่พิเศษ
 มีแผ่นดินหนึ่งหลาย ๆ ครั้ง มีทั้งในพระบรมมหาราชวัง
 พระบรมราชวัง แต่การมากบ้างน้อยบ้าง พระองค์เจ้าจอม
 เจ้า แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายหน้าฝ่ายในผู้มีหน้าที่
 ใด ๆ ที่ได้รับหมายประการนี้ ให้นำความถึงประกาศ
 มาแล้ว ถ้าไม่มีช่วยใช้แลกิจการสำคัญ แลไม่
 กระทบอกกระต่องใจ อย่างไรอย่างหนึ่งแล้ว ขอเชิญเสด็จแลเชิญ
 ทานเข้ามาสมโภชในการโสภณ แลการเฉลิมพระนามพระ
 เจ้าลูกเขยสักเวลาหนึ่ง สองเวลาในวันทั้งหกวัน ตั้งแต่วัน
 อาทิตยถึงวันเสาร์ค่ำหนึ่งไปจนวันศุกร์ เกือบสิ้นวันหกค่ำ
 ให้เป็นศรีสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล เพราะท่านทั้งปวงแต่ละพระองค์
 แต่ละองค์แต่ละนายมีมงคลเสกไว้สร้างมา จึงได้มี
 บุญพาศนายศบิณาคำศักดิ์ใหญ่บ้าง ย่อมบ้าง ก็ถือว่าสามัญมฤตย์
 เมอมาสมโภชในการพระราชพิธีมงคลการ ก็จะได้เป็นสวัสดิ์
 มงคล สมควรที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระ
 เมตตากรรณาชูปเลี้ยง ไม่ได้ทรงซึ่งซึ่งจริงเกียจมุ่งร้ายขมาขวัน
 ท่านผู้หนึ่งผู้ใดเลยประ ความจริง ประการมาวันจันทร์
 เกือบสิ้น ๐8/10/2566
 เกือบสิ้น ขึ้นสามค่ำ ยี่รกาตรีศก สักราช ๑๒๓๓ เป็น
 วันที่ ๓๙๔๖ ในราชการประจุบันนี้

ประกาศ สงครามค ๒๒๑๔

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ชนทั้งปวง
 ยืนคาที่ นมถอ พระพุทธศาสนา แล ขรรณนิยมยี่เดือนวันคืน
 อย่างเช่นใน ใ้ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกันว่า ในบ้ขอจ้ทวาศกนี้
 วันศุกร เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เป็นวันมหาสงครามค พระ
 อาทิตย ะ ชนราสเมศ เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลาสี่สองยาม
 ภัย ๒๔ นาที วันเสาร์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วัน อาทิตย
 เดือน ๕ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ๒ วัน เป็นวันเนา ในวันอาทิตย
 เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำนี้ เวลา ๑๐ ทุ่มกับ ๓๓ นาที ๔๕ วิ
 นาที เป็นเวลาเดลึงศก ขึ้นศักราชใหม่แต่ในคราวที่เช่น
 เช่นนี้เคยใช้เดลึงศกตกขุอยู่ในวันน่าเช่น ขรรณนิยมน่า เพราะ
 ตามตำราโหรทำปฏิทิน อย่างไม่ไทยใช้ กำหนดเวลาล่วงเทียง
 คับแล้วเป็นวันน่าที่เดลึงศกนั้น เป็นภายหลัง เวลาพระอาทิตย
 ชนราสเมศ ๕๑ โมงกับ ๕๐ นาทีทุกปี แต่เวลาอาทิตยยก
 เดือนไป ๖ โมงกับ ๑๒ นาที ๓๖ วินาทีทุกปี ครั้นเวลา
 อาทิตยยกไปราสเมศเช่นกลางค๊ะก็ไป ในวันมหาสงครามคแล้ว
 เวลาเดลึงศกก็ไปตกในวันที ๔ ต้องมีวันเนาสองวัน คับ
 ๐๘/10/2566
 เหตุนี้จึงยกวันจันทร์เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันเดลึงศก
 ขึ้นศักราชใหม่เป็น ๑๒๒๔ เพราะฉะนั้นในบ้ น สงครามค จึง

เป็น ๔ วัน ให้พระราชวงษา^๑นวงษา^๒ข้าราชการแลราษฎรชาว
 พระนคร แลชาวหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ^๓ทั้งปวงทราบทั่ว
 พร้อมกันแล้ว จงประพฤติการทำบุญให้ทานแลเล่นนันทิ^๔ก
 ฤกษ์ในวิสาขมาส^๕เป็น ๔ วัน ตามอย่างเคยมีมาแต่ก่อน
 ๓ เดือน ๓ คน^๖พัน ๓ พัน ๓ หมื่น ๓ ไหล ๓ เลือ ๓
 จำการ^๗หลังไม้ไผ่^๘อย่า^๙คั้นถามว่าสังกราม^{๑๐}ต์ทำไมจึงเป็น ๔ วัน
 สังกราม^{๑๑}ต์ ๔ วัน^{๑๒} แต่ก่อน^{๑๓}ต่าง^{๑๔}ตั้ง^{๑๕}ใน^{๑๖}ขม^{๑๗}เมื่อ^{๑๘}สำ^{๑๙}ฤทธิ^{๒๐}ศักดิ์
 เคยมี^{๒๑}อย่าง^{๒๒}มา^{๒๓}แล้ว^{๒๔}เป็น^{๒๕}หลาย^{๒๖}ครั้ง^{๒๗} อย่า^{๒๘}ส่ง^{๒๙}ใส่^{๓๐}สม^{๓๑}เท^{๓๒}ต์^{๓๓}ถาม
 ได้^{๓๔}ก็^{๓๕}วุ่น^{๓๖}ไป^{๓๗}เพราะ^{๓๘}เหตุ^{๓๙}นี้^{๔๐}เลย^{๔๑} ๓ วัน^{๔๒}สังกราม^{๔๓}ต์^{๔๔}ทรง^{๔๕}พา^{๔๖}พระ^{๔๗}อะไร
 ภา^{๔๘}ษา^{๔๙}ท^{๕๐}ระ^{๕๑}ไร^{๕๒}ชื่อ^{๕๓}อะไร^{๕๔} จะ^{๕๕}ว่า^{๕๖}มาก^{๕๗}ก็^{๕๘}ไม่^{๕๙}ต้อง^{๖๐}การ^{๖๑} ใคร^{๖๒}จะ^{๖๓}ใคร^{๖๔}ทราบ^{๖๕}ก็
 มา^{๖๖}คร^{๖๗}บ^{๖๘}ที่^{๖๙}เขียน^{๗๐}แขวน^{๗๑}ไว้^{๗๒} ใน^{๗๓}พระ^{๗๔}บรม^{๗๕}ม^{๗๖}หาร^{๗๗}ราช^{๗๘}วัง^{๗๙}เท^{๘๐}อ^{๘๑}ญ^{๘๒} ๓
 ล^{๘๓}ก^{๘๔}ษ^{๘๕}ณ^{๘๖}จ^{๘๗}ก^{๘๘}ท^{๘๙}าย^{๙๐}วัน^{๙๑}ค^{๙๒}น^{๙๓}เท^{๙๔}อ^{๙๕}น^{๙๖}๒^{๙๗}ไซ^{๙๘}ค^{๙๙}ง^{๑๐๐}นี้^{๑๐๑} คือ^{๑๐๒}ตั้ง^{๑๐๓}แ^{๑๐๔}ก^{๑๐๕}ว^{๑๐๖}น^{๑๐๗}จ^{๑๐๘}ัน^{๑๐๙}ท^{๑๑๐}
 เ^{๑๑๑}อ^{๑๑๒}น^{๑๑๓} ๕^{๑๑๔} ข^{๑๑๕}น^{๑๑๖}ค^{๑๑๗}่า^{๑๑๘}ห^{๑๑๙}น^{๑๒๐}ง^{๑๒๑}ไป^{๑๒๒}จ^{๑๒๓}น^{๑๒๔}ข^{๑๒๕}น^{๑๒๖} ๑๕^{๑๒๗} ค^{๑๒๘}่า^{๑๒๙} จ^{๑๓๐}ก^{๑๓๑}ท^{๑๓๒}ม^{๑๓๓}าย^{๑๓๔}ลง^{๑๓๕}ซ^{๑๓๖}อ^{๑๓๗}ย^{๑๓๘}
 ใน^{๑๓๙}ที่^{๑๔๐}ท^{๑๔๑}ง^{๑๔๒}ข^{๑๔๓}ว^{๑๔๔}ง^{๑๔๕}ให้^{๑๔๖}ว่า^{๑๔๗}ย^{๑๔๘}ัง^{๑๔๙}เป็น^{๑๕๐}ท^{๑๕๑}ริ^{๑๕๒}ศ^{๑๕๓}ก^{๑๕๔} ถ้า^{๑๕๕}จะ^{๑๕๖}จ^{๑๕๗}ก^{๑๕๘}ล^{๑๕๙}ศ^{๑๖๐}ก^{๑๖๑}ร^{๑๖๒}า^{๑๖๓}ช^{๑๖๔}ให้^{๑๖๕}ค^{๑๖๖}ง^{๑๖๗}
 เป็น^{๑๖๘} ๑๒๒๓^{๑๖๙} อยู่^{๑๗๐} ตั้ง^{๑๗๑}แ^{๑๗๒}ก^{๑๗๓}ว^{๑๗๔}น^{๑๗๕}จ^{๑๗๖}ัน^{๑๗๗}ท^{๑๗๘} เ^{๑๗๙}อ^{๑๘๐}น^{๑๘๑} ๕^{๑๘๒} ข^{๑๘๓}น^{๑๘๔} ๑๕^{๑๘๕} ค^{๑๘๖}่า^{๑๘๗}
 ไป^{๑๘๘}จ^{๑๘๙}น^{๑๙๐}ถึง^{๑๙๑}วัน^{๑๙๒}พ^{๑๙๓}ุ^{๑๙๔}ศ^{๑๙๕}ศ^{๑๙๖}บ^{๑๙๗}ค^{๑๙๘}ี^{๑๙๙} เ^{๒๐๐}อ^{๒๐๑}น^{๒๐๒} ๔^{๒๐๓} แ^{๒๐๔}ร^{๒๐๕}ม^{๒๐๖} ๑๕^{๒๐๗} ค^{๒๐๘}่า^{๒๐๙} ซึ่ง^{๒๑๐}เป็น^{๒๑๑}วัน^{๒๑๒}ตร^{๒๑๓}ศ^{๒๑๔}
 ส^{๒๑๕}ค^{๒๑๖}ย^{๒๑๗}น^{๒๑๘}น^{๒๑๙} ให้^{๒๒๐}ใช้^{๒๒๑}ว่า^{๒๒๒}บ^{๒๒๓}จ^{๒๒๔}อ^{๒๒๕}จ^{๒๒๖}ิต^{๒๒๗}ว^{๒๒๘}าศ^{๒๒๙}ก^{๒๓๐} ลง^{๒๓๑}เลข^{๒๓๒}จ^{๒๓๓}ร^{๒๓๔}ศ^{๒๓๕}ก^{๒๓๖}ร^{๒๓๗}า^{๒๓๘}ว^{๒๓๙}่า^{๒๔๐} ๑๒๒๔^{๒๔๑}
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 แก^{๒๔๒}้^{๒๔๓}เลข^{๒๔๔} ๑๑^{๒๔๕} ตาม^{๒๔๖}บ^{๒๔๗}แ^{๒๔๘}ล^{๒๔๙}น^{๒๕๐}ก^{๒๕๑}น^{๒๕๒}ซ^{๒๕๓}ง^{๒๕๔}เข^{๒๕๕}ย^{๒๕๖}น^{๒๕๗}ไว้^{๒๕๘}บ^{๒๕๙}น^{๒๖๐}ศ^{๒๖๑}ก^{๒๖๒}น^{๒๖๓} เมื่อ^{๒๖๔}เป^{๒๖๕}ล^{๒๖๖}ย^{๒๖๗}น^{๒๖๘}
 จ^{๒๖๙}ิต^{๒๗๐}ว^{๒๗๑}าศ^{๒๗๒}ก^{๒๗๓}แล้ว^{๒๗๔}ให้^{๒๗๕}เข^{๒๗๖}ย^{๒๗๗}น^{๒๗๘}เป็น^{๒๗๙}เลข^{๒๘๐} ๑๒^{๒๘๑} ตั้ง^{๒๘๒}น^{๒๘๓}ี^{๒๘๔}บ^{๒๘๕}จ^{๒๘๖}อ^{๒๘๗}จ^{๒๘๘}ิต^{๒๘๙}ว^{๒๙๐}าศ^{๒๙๑}ก็^{๒๙๒}ไป^{๒๙๓}

กว่าจะเปลี่ยนศกใหม่เถิด ฯ ในขุจจัตวา คัมภีร์ วันพท เดือน ๕
 ขึ้น ๓ ค่ำ วันหนึ่ง วันอาทิตย์ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ
 วันหนึ่ง เป็นวันประสมถือไว้พระพิพัตศัทยา ฯ วันพทศัทยา
 เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันจะทำพระราชพิธี จรดพระนั่งคิด
 ใ้ราษฎรลงมือทำนาภายหลังวันนั้น ตั้งแต่วันศก เดือน ๖
 ขึ้น ๔ ค่ำไป ห้ามมิให้ลงมือทำนาก่อน ฤๅในวันนั้นตลอด
 พระราชอาณาเขต ฯ พระราชพิธี ของเป็เรียง ในขุจจัตวา คัม
 ภีร์ โคมวันพท เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ลกโคม วันจันทร์
 เดือน ๑ ขึ้น ๓ ค่ำ ๓ วันอาทิตย์ เดือน ๑ แรมค่ำ ๑ เป็น
 วันช้พ่อพรหมณะจะได้ทำพระราชพิธี กติเกยาลพระเทวสุฐาน
 พระราชพิธี เช่นทรวศิวสถาน ๒ ครั้ง แลพระราชพิธี สารถ
 แลพระราชพิธี ตรีขัมพวายตรีขวาย แลพระราชพิธี สัมพั
 ฌณิน คงทำในวันคืนแลเดือนขึ้นแรมนั้น ฯ ตามเคย
 เหมือนอย่างทุกปี ฯ ในขุจจัตวา คัมภีร์ วันเสาร์เป็นวันงไชย
 เป็นวันที่ วันศุกรเป็นวันอุบายณ์ แลเป็นวันโลกยวินาศ ห้าม
 ฤกษ์ แลการมงคลทั้งปวง ฯ หนึ่งวันเสาร์ เดือน ๘ แรม
 ค่ำ ๑ เป็นวันเข้าขริมพรรษา วันจันทร์ เดือน ๘ แรมค่ำ ๑
 เป็นวันเข้าขจิมพรรษา . วันพท เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
 เป็นวันมหาปวารณาคง อยู่ตามที่ไม้อีกของอะไร ฯ หนึ่งวันวิสาข

08/10/2566

ขุนชาติ ถอดตามลัทธิใน อรรถรัฐถาว่า เปนวันประสูติ แลได้
 ตรีศรัแลปริณิพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้น บัณฑิตกษัตริย์
 วิสาขบรมมคัง อยู่ใน วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ใคร
 ทัมศรัทธาเชื่อถือแก่การกุศล ซึ่งจะได้ ทำ ตาม ลัทธิ ของ
 ชนที่ ถอด พระ พุทธ สาสนาว่า เปนนักชัศตฤกษ เหมือนเวลาประสูติ
 แลได้ตรีศรัแลปริณิพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็จง
 ทำการกุศลตามชอบใจให้สมควร แก่ความเจียมใ้สั้ในเทอญฯ
 ใน พระบรมมหาราชวัง จะมีการ สมโภชพระมหาเสวตรมิตรที่พระ
 หนึ่งคฤศิตมหาปรุสาท วันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้นสิบค่ำ ที่
 พระที่นั่งไพศาลทักษิณ วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม วันพุธ เดือน ๖ แรมค่ำหนึ่ง เปน
 การ มงคล สำหรับ พระราชวังตามเคยอย่างทุกปี ฯ ในข้อ จักรวา
 ศกนี้ วันอุโบสถเปนที่รักษาอุโบสถศีลแลมีมหากรรมสวณะ
 นั้น พิถีกับวันที่นับว่า วันอุโบสถฤๅ วันพระ ตามเคยรู้ด้วยกัน
 ในชาวสยามทั้งปวงนั้นมีอยู่ ๔ วัน คือวันอาทิตย์ เดือน ๒
 ขึ้น ค่ำ ๑ วันจันทร์ เดือน ๒ ขึ้น ๔ ค่ำ วันพุธ เดือน ๔
 ขึ้น ค่ำ ๑ วันพฤหัสบดี เดือน ๔ ขึ้น ๘ ค่ำ ๔ วันเท่านั้น ฯ วัน
 อุโบสถแลวันกรรมสวณะ นอกจาก ๔ วันนี้แล้ว ก็คงใน
 วันตามเคยคือขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แลขึ้น ๑๕ ค่ำ ทุก

เดือนแลแรม ๑๕ ค่ำ ในเดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๐
เดือน ๑๒ เดือน ๒ เดือน ๔ แลแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๕
เดือน ๗ เดือน ๙ เดือน ๑๑ แลแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๑

เดือน ๓ นี้ไม่นับเป็นวันโฮสต์ เพราะชัษนนั้นเป็นชัษนถ้วน
วันโฮสต์ตกในวันขึ้นค่ำหนึ่ง เดือน ๒ เดือน ๔ ฯ ในกาล
บัดนี้ พระสงฆ์ก็มีภิกษุก็มีเป็นอันมาก ที่นอกสาหะ

ใคร่ทำกรรมสงฆ์ แลภิกษาโฮสต์คือให้ตกต้องตรงวันเพ็ญ
วันคี่ตามคิดประสงค์แลวันที่ ๘ นับแต่วันเพ็ญวันคี่นั้น
ไปก็เพื่อจะอนุเคราะห์แก่ชนพวกนั้นให้รู้วันเพ็ญวันคี่แลวันที่ ๘
ตามคิดประสงค์ จึงได้เขียนรายวันเพ็ญวันคี่แลขึ้น ๘ ค่ำ
แรม ๘ ค่ำ ตามคิดประสงค์ไว้ตลอดชั่วปี ฯ

ในปีจอจัตวารศมีเดือน ๕ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำเป็น
วันจันทร์แรม ๘ ค่ำ เป็นวันอังคารแรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันจันทร์ เดือน ๖
วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคารแรม ๘ ค่ำแรม ๑๔
ค่ำ เป็นวันพุธ เดือน ๗ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็น
วันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ เป็นวันศุกร แรม ๑๔ ค่ำ เป็น
วันพฤหัส เดือน ๘ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันศุกร
แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ เป็นวันเสาร์ เดือนเก้าวันขึ้น ๘ ค่ำ
ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอาทิตย์ แรม ๘ ค่ำ เป็นวันจันทร์

แรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันอาทิตย์ เดือน ๑๖ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันจันทร์ แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคาร
 เดือน ๑๑ วันขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพุธ แรม ๘
 ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี แรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันพุธ เดือน ๑๒
 วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ
 แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันศุกร์ เดือนอ้ายวันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันเสาร์ แรม ๘ ค่ำ แลวันขึ้นค่ำ ๑ เดือนยี่
 เป็นวันอาทิตย์ เดือน ๒ ขึ้น ๘ ค่ำ เป็นวันจันทร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 เป็นวันอาทิตย์ แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันจันทร์
 เดือน ๓ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคาร แรม ๘
 ค่ำ แลขึ้นค่ำ ๑ เดือน ๔ เป็นวันพุธ เดือน ๔ ขึ้น ๘
 ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพุธ แรม ๘ ค่ำ
 แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี ให้สังเกตวันเหล่านี้ ให้แน่นอน
 แล้วจงทำกรรมสวณะแลรักษาศูโตสภคคีตให้สมควรแก่ความเลื่อม
 ใส ฯ อนึ่งถ้าจะทำพิธีมาฆบูชาตามนิยมซึ่งมีกำหนดใน
 คำภีร์อรรถกถาว่า เป็นวันที่สมเด็จพระสาวก ๑๒๕๐ แลพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จโอวาทปาฏิโมกข์นั้น ป็นนักขัตฤกษ์
 มาฆบูชาที่มี ตกในวันพุธเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ไม่
 อยู่ในวันอังคาร เดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำนั้นเลย ในวันนั้น

ถึงชื่อเรียกว่าเป็นวันเพ็ญ เดือน ๔ ก็คืนกษัตริย์ทศกษ พระจันทร์
จะเหมือนกับฤกษ์วันเพ็ญ เดือน ๓ ทุกปี ซึ่งมีมาแต่หลัง
และจะมีต่อไปข้างหน้า ให้สังเกตดวงพระจันทร์ ในอา
กายนั้นเป็นพยาน การนั้นเห็นแน่แล้ว ๗ หนึ่งวันเวลาพระ
อาทิตย์ยกเปลี่ยนชั่วโมงใหม่ ที่เรียกว่าสังกรานต์เดือน
ในขจระวัตตนั้น คือวันศุกรเดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลา ๒
ยามกับ ๒๔ นาที วันจันทร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เวลา ๔ ทุ่ม
วันศุกรเดือน ๗ แรมค่ำ ๑ เวลาเช้าสองโมง ๔๘ นาที วัน
จันทร์เดือน ๘ แรม ๓ ค่ำ เวลา ๕ ทุ่ม ๑๒ นาที วัน
ศุกรเดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ เวลาเช้า ๕ โมง ๓๖ นาที วัน
จันทร์เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ โมง วันพุธ
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ เวลา ๗ ทุ่ม ๑๒ นาที วันศุกรเดือน ๑๒
แรม ๘ ค่ำ เวลา ๕ ทุ่ม ๓๖ นาที วันอาทิตย์เดือนอ้ายแรม ๘
ค่ำ เวลาเช้า ๕ โมง ๑๖ นาที วันจันทร์เดือน ๒ แรม ๘
ค่ำ เวลาทุ่มหนึ่งกับ ๓๖ นาที วันอังคารเดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ
เวลา ๑๑ ทุ่ม ๑๒ นาที วันพฤหัสบดีเดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ
เวลา ๕ ทุ่ม ๑๒ นาที และซึ่งกล่าวมานี้เพื่อประโยชน์แก่
ท่านผู้ต้องการหาฤกษ์ดีวันดี เมื่อรู้ว่าวันพระอาทิตย์ยก
นั้นเป็นวันห้ามมงคลทั้งปวง จะใดหลีกเลี่ยงเสียแล้ว จะ

08/10/2566

ได้ประพาศกิจการมงคลในวันอื่น ๆ นอกจากวันตั้งว่านนี้ ฯ ว่า
ด้วยจันทร์ปราคา สร้อยปราคาในขื่อจัตวาคนนี้ ถ้าจะ
ว่าไปทั่วทั้งมนุษยโลกมีสร้อยปราคาถึง ๓ ครั้ง จันทร์ปรา
คา ๒ ครั้ง วันพฤหัสบดีเดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำมีจันทร์ปรา
คาครึ่งหนึ่ง เช่นเวลากลางวันในกรุงนี้ไม่เห็น วัน
พฤหัสบดีเดือน ๗ แรม ๑๕ ค่ำมีสร้อยปราคาครึ่งหนึ่ง ถึง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ จะไม่เห็นเลย วัน
ศุกร์เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำมีสร้อยปราคาอีกครั้ง ๑ ถึง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ ก็จะไม่เห็นเหมือนกัน ฯ
วันเสาร์ เดือนอายุขึ้น ๑๕ ค่ำจะมีจันทร์ปราคาอีกครั้งหนึ่ง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ ก็จะไม่เห็น จันทร์ปรา
คา ๒ ครั้ง สร้อยปราคา ๒ ครั้ง ซึ่งว่าทั้งนี้ในเมืองไทยก็ไม่ต้อง
การคอก เพราะจะไม่เห็นเลยทั้งนี้ แต่ถ้าผู้ต้องการหาฤกษ์ดี
วันตั้งก็จงถือว่าวันใกล้ปราคาไม่เป็นมงคล ก็จะได้หลีกเลี่ยง
เสีย ยังมีสร้อยปราคาอีกคราวหนึ่ง คือวันอาทิตย์เดือน ๒
ขึ้น ค่ำหนึ่งเวลาใกล้เที่ยง สร้อยปราคาครึ่งนี้ในกรุงเทพ ฯ
ก็ไม่เห็นเลย แต่ถ้าจะไปทั้งพระราชอาณาจักร ตั้งแต่เมือง
ปากใต้ฝ่ายทะเลทั้งปวงขึ้นมาจนถึงกรุงเทพ ฯ แต่กรุงเทพ ฯ
ขึ้นไปจนถึงเมืองไชยนาท เมืองอุไทยธานี แต่ตัววันตก

08/10/2566

ไปจนเมืองกาญจนบุรี แลตะวันออกไปจนเมืองปราจีนบุรี
 เมืองกระบินทรเมืองพระคยอง จะไม่ได้เห็นเลย คงจะเห็นพระ
 อาทิตยบริวารอยู่แต่เวลาพระอาทิตย์ขึ้น จนเวลาพระอาทิตย์
 ตกทุกเมือง แต่เมืองฝ่ายเหนือ ตั้งแต่เมืองนครสวรรค์ขึ้นไป
 ไป ฝ่ายตะวันออกไปตั้งแต่เมืองนครราชสีมาขึ้นไปข้างเหนือ
 ถ้าชาวเมืองนั้นรู้อยู่แล้ว ถ้ามีแว่นกระจกสีเขียวสีแดงบังตา
 ค่อยเพ่งดูพระอาทิตย์ เมื่อเวลาพระอาทิตย์เที่ยงแล้วไปไม่
 ช้า ก็จะได้เห็นสุริยปราสาทจับดวงพระอาทิตย์แห่ข้างเหนือ
 ลักน้อยสักครั้งหนึ่ง แลจะโมกขบริสุทธ แต่ในเมืองฝ่าย
 เหนือลงไป คือเมืองพิษณุโลกเมืองพิไชยเมืองสุโขทัย
 เมืองกำแพงเพชร เมืองตากเมืองอุตรดิตถ์เมืองสวรรคบุรี
 จะได้เห็นสุริยปราสาทจับมากกว่าเมืองฝ่ายใต้น้อยหนึ่ง ถ้า
 ขึ้นไปถึงเมืองลาวพองขาว คือเมืองนครพนม เมืองหนอง
 คาบ เมืองหลวงพระบาง แลอื่น ๆ เมืองลาวพองคำ
 คือเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองนครลำ
 พูน เมืองน่าน เมืองแพร่ แลเมืองอื่น ๆ จะได้เห็น
 สุริยปราสาทจับแล้ว แลจับอยู่นานกว่าหัวเมืองฝ่ายไทย
 จนลงเมืองจะจับก่อน ไทยงน้อยหนึ่งก็จะมีสุริยปราสาทซึ่ง
 จะได้เห็นนี้ ในเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมือง

นครลำพูน เมืองท่าม เมืองแพว แลเมืองอื่น ๆ ที่
 ทายไว้ว่าจะได้เห็นนั้น เวลาเห็นนั้นก็^๒จะไม่เห็นพร้อมกัน แต่
 คงอยู่ในเวลาใกล้เคียงถึงว่ามา ในเมืองที่เห็นสนิท แรก
 จั้บจะเห็นข้างทิศอุดร แล้วจะเขย่งไปข้างทิศอีสานน้อยหนึ่ง
 แล้วก็จะหลุดไป ๆ

ว่าวันคืนเดือนปีล่วงไป ๆ ดังนี้ อายุของมนุษย์
 ชุมในโลกยทั้งปวงณกาลบัดนี้มีประมาณเพียง ๗๐ ปี แล
 ต่ำลงมากกว่า ๘๐ ปีนั้นก็หมกไปสิ้นไปไกลคือเวลาที่จะถึง
 แก่ความตายเข้าไปทุกวัน ๆ ด้วยกันทุกคน ๆ ความตาย
 นั้นไม่เล็ดหล่นหนีว่าผู้ใด ๆ เช่นคนจนคนมีผู้ดีแลไพร่เช่นคฤ
 ห์ผู้บรรพชิตไม่มีใครล่วงพ้นจากความตายนั้นได้เลย ก็แลสัตว์
 ทั้งปวงคนทั้งปวงมีชีวิตของตัวเป็นที่รักหมกตัวกับนึกกลัวตาย
 ไซ้หยากตายโดยมากเช่น ชรรณาแต่ว่าหาเสมอกันไม่ ลาง
 คนได้ความตกขความยากมากเขื่อหน่ายในชีวิตของตัวบ้าง
 คลั่งไคล้^๓พันเพื่อนเห็นวิปริตไปต่าง ๆ บ้างก็ซัดส่านเหลือเพื่อ
 ฟายคิดจะทำบุญด้วยชีวิตบ้างผูกคอตายเขือกคอตายกินยา
 ตาย แลแต่ตัวเสียก็มี ๆ อวดกล้าหาญแข่งแรงเกินประ
 มาณไป ชื่นไม้สังแลเข้าใกล้ไฟใกล้ดิน^๔ขึ้นแลเข้าปล้ำปลุก
 กับสัตว์ร้ายว่ายน้ำภูกแล่นเรือเล็กฝ่าคลื่นฝ่าลมแลเข้าซกค่อข

ความ อยาก ความปรารถนา ผู้ใดปลงปัญญาเห็นถึงนี้จริง ๆ
 ผู้นั้นถึงมีห่วงใยที่อาโดย อาระคะมากก็อาจไว้ชีวิตเขาได้รยเช่น
 กลาง ๆ อยู่ได้ ก็ผู้ใดมีใจไม่ไว้ อบรมในทางปัญญาอย่าง
 นี้มีจิตรไม่ไว้จำเริญอย่างนี้ ก็ย่อมรักชีวิตร มากกลัวความ
 ตายมาก ถึงจะ แก่ชราทุพถภาพ มีโรคมีโภยอย่างไรไป
 แล้ว ถ้ามีความปรารถนาความมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่ง
 อยู่ในใจ ในความคิด ก็ย่อมหวาดทวั้นพวั้น พว้างแต่ความตาย
 มากนัก ผู้ใดกลัวตายแล้ว ถ้าจะหลยหลีกเลียงไม่เข้าใกล้
 เข้าเคียง ช่างร้ายเสียร้าย สัตวร้าย แต่ไม่ชนไม้ตงไม่ว่าย
 น้ำรกไม่เล่นเรือเล็ก ออกทะเลรกไม่เข้าป่าเข้ตงเข้าคักสงครวม
 แล การ ชด คัพันแทง กัษผู้อื่น แต่ไม่เข้าใกล้ ไฟเข้าใกล้ดิน
 ชนไม่กินสรามาก ไม่กิน ยาร้ายยาแรงไม่กิน ของแสดลงเมื่อ
 นำใช้หน้าเจ็บ แลไม่ประพรตการ ผิก ๆ ที่เปนเหตุจะให้
 ค้องราชทัณฑ์ การทงว่ามานี้ นึ้นเปน การ อันสมควรที่จะ
 เห็นจริง ทว้ยกัน ว่าเปนทางที่จะหลีกหนีความตาย อยู่แล้ว
 แต่ความกลัวของคนบางพวกยัง ชนไปกว่านี้ ถึง หลีก
 เลียงทงว่ามานี้ แลก็ยังมี ความระแวงว่าตัวตง อยู่ใน ที่ใกล้แห่ง
 ความตาย ^{๐๘๕๐/๒๕๖๖} ยังพว้างพว้างว่าอัน ตรายแห่งชีวิตร จะมีมายังคิด
 หาเครื่อง กันความตายแลทาง หลีกเลียง อย่างอื่นอีกมาก พันท

จะพรรณา แต่การทั้งปวงนั้นไม่อาจที่จะเห็นจริงพร้อมกันได้
 แต่ในคำนักปราชที่สั่งสอนสืบมาในพระคัมภีร์ ที่นำในพระ
 พุทธศาสนาที่เป็นทางกรรมวาทกิริยวาทนั้น ท่านสรรเสริญ
 ทาน บางอันลี้ลวัตร บางอย่าง กุศลกรรมบถบางตัว แลการ
 ขวนขวาย บางทาง ภาวนาบางอารมณ์บูชาบางวิธี ว่า
 เป็นที่จะให้ออกผลให้อายุยืนในทิฐุขรรมาชาตินี้ แลสิ้นปราย
 ภูพชาตินี้ว่า แต่ที่จะห้ามความตายให้ช้าก็ไม่ให้มีมานั้นไม่ได้ ถ้า
 ยังเกิดเป็นกายเช่นใจอยู่ ทรายใดก็คงยังต้องอยู่ใต้อำนาจความ
 ตาย จะประหารอยู่ทรายนั้น ไม่มีใครพ้นเลย ถึงใครอายุ
 ยืนมากแล้วก็ไม่ไกลกว่าใครอายุสั้นนัก เหมือนไม้แก่นไกล
 กว่าต้นกล้วยต้นอ้อย ๕ ท่านนั้นคือให้เครื่องกันอันที่ร้ายชีวิต
 สัตว์ คือผ้าครองน้ำเครื่องครองผ้าแลอื่น ๆ แลเครื่องออกหน
 ชีวิตสัตว์คืออาหารแลสิ่งอื่น ๆ แลยาๆ เครื่องยารักษาไข้เจ็บแล
 บริจาคทรัพย์จ้างหมอให้รักษาโรคต่าง ๆ แลเสียบทรัพย์
 ช่วยใส่สัตว์ที่จะตายเร็ว ๆ ให้รอดตายไปคราวหนึ่ง ๆ ก็ลนั้น
 คือเว้นจากปาณาติยาต แลวิธีสังการเย็บตเย็บนท่านผู้อื่นแล
 เย็บตเย็บนสัตว์กรรมบถนั้นคือพระภิกษณา ๕ พยายามทำที่ไม่มุ่ง
 หมายทรัพย์สิ่งของ ๆ ท่านผู้อื่นด้วยความโลภจนถึงแข่งให้ผู้อื่น
 ตายเพื่อประสงค์จะได้ของของท่านมาเป็นของตัว การขวนขวายนั่นคือ

๑๘/1๐๗2566

อุสาหะรักษาพยาบาลคนไข้ ขวนขวายหาหมอมารักษาคนไข้ แล
 ขวนขวายหายาแลแก่งอาหารที่ชวยโรคให้คนไข้ แลให้กำลัง
 ชวยผู้รักษาไข้เจ็บ แลภาวนาวิชฌน คือประกอบความเมตตา
 กรณาในผู้อื่นทั่วไป เสมอกับตัวแลผู้ที่เพ่งที่รักของตัว
 แลบชววิชฌน คือว่าด้วยการปฏิสังขรณ์ในวิภคตสถานทัมชาน
 ฌนตอแลที่อยู่ที่อาไกรย ที่สำเร็จสุขประโยชน์ทั่วไปแก่ชน
 เปนอันมากนั้น ๆ ให้เป็นปรกติตำรง อยู่สันกาลนาน การ
 ทั้งยวงถึงกล่าวมา ท่านได้ สรรเสริญว่าเป็นเหตุจะให้สำเร็จเป
 สภาคผลเป็นเครื่อง จะให้ชนมายของ สัตว์ชั้นยาว ในที่สุธรรมชาติ
 นแล สัมปรายภพชาติหน้า ก็แต่การที่หตบผัสน์สูงล้ำ จึง
 ไร ไม่เยียมเยียนใกล้กลายผู้ตายผู้ไข้หลีกเลียงไปไม่ขอไต่
 ยินข่าวไข้ข่าวตายด้วยกลัวว่า จะเปน อะระ มงคลดความร้าย
 ความอุบาทว์ จะพลอยตามมาถึงตัวด้วยถึงนี้ ก็ผู้ที่ถอความ
 สอดักตั้งว่านี้ เมื่อพิเคราะห์สืบสาวไปก็เห็นว่า ตายไป ๆ
 ต้องให้คนที่คลุกคลี อยู่กับทราบ ศพกินนอน อยู่ในป่าช้าฝังเผา
 เลียบเนื่อง ๆ ไม่รู้ซาค เพราะ การที่ถอ อย่างนั้นไม่เห็นจริงพร้อม
 กัน แลไม่ถกต้องตามคำนักปราชที่ กล่าวสอนไว้ทั้งว่าแล้ว
 ในข้างต้นนั้น ๆ เพราะฉะนั้น ขุดท่านผู้ มีปัญญา จง วย ร้อน
 ขวนขวาย ประพฤติการ บุญ การกุศลเป็นความ สุจริต ให้มากด้วย

กายวาจาแลใจโดยเป็นการเร็ว เหมือนอย่าง ชะที่สี่สะเพ็ง
 ใหม่แล้วรื้อ รื้อจะทับไฟใน สี่สะของคนนั้น สรรพการกุด
 ทั้งช่วง พึ่งล้ำสมทำให้พร้อมมูล ใน สักคายด้วยความไม่ประมาท
 ด้วยประ การ ทั้งช่วง เทอญ

สำนักหอสมุด

ประกาศเรื่อง ถวาย ของ สมโภช ในการ สง สรง โสภณัต

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ท่านทั้งหลาย
 ทั้งปวง ขันตาที่ ถวาย ทอง เงิน สิ่ง ของ ต่าง ๆ เปน การ สมโภช
 พระเจ้าลูกเธอ ในการ โสภณัต แล ตั้ง พระ นาม ครั้ง นี้ ให้ ทราบ
 ทราบกัน ว่า ได้ มี ประกาศ ไป แก่ ก่อน แล้ว ไ้ ความ ว่า
 ท่าน ทั้ง ปวง จะ สมโภช ก็ ได้ ไม่ สมโภช ก็ ได้ ถวาย มาก ก็ ได้
 ถวาย น้อย ก็ ได้ แต่ ห้าม ว่า อย่า ให้ ขัน ต่าง ๆ แล คุ อย่าง กัน
 ขัน นี้ ท่าน ทั้ง ปวง ก็ เห็น จะ คง บัน แล คุ กัน ย่าง ๆ ฉะนั้น จะ ไม่ ได้ ขัน
 ไม่ ใ้ แล คุ กัน ย่าง ๆ ก็ การ นี้ ก็ ยก ไว้ เสีย เด็ด คัด สิ่ง เชย
 เอา ว่า เปน ขัน ทำ ตาม ประกาศ แล้ว การ ก็ ปราศ ฎ เปน พระ
 เกียรติยศ งาม คี่ แล้ว เมื่อ ท่าน ทั้ง ปวง เสีย ทรัพย์ มาก ย่าง
 หรือ ย่าง ถวาย เข้า มา ใน การ สมโภช ครั้ง นี้ ทรง พระ ราช คำ าวี ธี
 ประ สงค์ จะ ไม่ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง เสีย ทรัพย์ จาก ผล ประ โยชน์ ของ คุ
 ครั้น จะ พระ ราช ทาน เงิน คอย แทน เท่า กับ ตัว เงิน แล ราคา ทอง
 แล สิ่ง ของ ที่ ถวาย เข้า มา นั้น ให้ เท่า ที่ เสีย มา ใน ครั้ง นี้
 คราว ใ้ ขัน ก็ จะ ได้ แต่ ทรง พระ ราช คำ าวี ธี ว่า การ จะ ปราศ ฎ
 เหมือน ว่า ไม่ รับ ของ ขวัญ ใน การ สมโภช ท่าน ทั้ง ปวง ก็ จะ
 มีความ เสีย ใจ ไป ว่า เปน ขัน เชิง ริง เกีย ริง ริง อด ไม่ สนิท
 กับ ท่าน ทั้ง ปวง หนึ่ง อย่าง ธรรม หมาย มติ หนึ่ง แต่ ก่อน ก็ ไม่ มี

08/10/2566

ซึ่งทรงพระราชดำริที่พระราชทานตอบแทน ในภายหลัง
 เมื่อเวลาที่ควรคล้ายกับการที่ข้าราชการ แลราษฎรประพฤติ
 ในการรับแลตอบแทนกันในการ โทณ จุก ลงทำเนียบ ครั้น
 ในเดือน ๔ ปีระกาตรีศก ภายหลัง การโตกัมต์มาแล้ว
 มีข้าราชการ ขาง นาย โทณ จุก บุตร เปน ข้าราชการ อยู่ข้าง ใน ใต้
 กรายถวายบังคมลาแล้วข้าง ที่ไม่ให้ไปเป็น ข้าราชการ ข้าง ใน
 ไม่ได้ถวายบังคมลา ก็มีข้าง เชนหลายราย ทั้งสองพวก
 สองอย่างนั้น ใต้ จิตสิ่ง ของที่เลี้ยงกับ ส่งเข้า ใต้ ทูลเกล้า ฯ
 ถวาย ตามธรรมเนียม เชนอื่น ที่เรียกกันว่า เลื่อน ก็ได้ทรงยินที่
 พระราชทานเงินตอบแทนเท่ากับเงินที่ผู้หนึ่ง ๆ เคามาสมโภชข้าง
 เกินขึ้นไปข้าง ลดกึ่งข้าง ลดส่วนหนึ่งในสามส่วนข้าง
 ตามบันดาศักดิ์ผู้ โทณ จุก แลตามผู้สมโภชมือหนึ่งมือเยา
 เพราะผู้มือหนึ่งมีบุตรว่าคนน้อย จะพระราชทานมากก็เกิน
 เบียงออกไป ผู้มือเยามีบุตร แลญาติที่ โทณ จุก มีบันดาศักดิ์ใหญ่
 ก็ต้องพระราชทานมากตามบันดาศักดิ์ผู้ โทณ จุก พอคล้าย
 คลึงกันเพราะฉะนั้นเมื่อท่านผู้ ใต้ จะมีการ โทณ จุก บุตร หลาน แล
 ญาติใกล้เคียง ๆ เมื่อเวลาใด ๆ ก็อย่าถือลัทธิ ธรรมเนียมเก่าเลย
 ให้แต่ง ของเครื่องเลี้ยงเครื่อง เลื่อนมา ทูลเกล้า ฯ ถวาย
 โดยควร ใต้ ทูลกราบแล้ว จะได้พระราชทานตอบแทนไป

08/10/2566

เป็นเกียรติยศไทย อย่างที่กล่าวแล้ว ไม่ให้ท่านทั้งปวงเสื่อมเสีย
ประโยชน์เปล่า แลบัดนี้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชทาน
ส่วนพระราชกุศลในการที่ไต่ทรงบำเพ็ญในการครั้งนี้ แล
ทรงอำนาจพระราชทานพระมงคลมาถึงท่านทั้งปวงทุกตน ด้วย
ความทรงพระเมตตากรุณาประสงค์จะให้ท่านเจริญชรรายสุขพละ
บัญญัติ ศรีสวัสดิ์ทุกประการ ประกาศมาฉะฉินพทศ เดือนห้า
วันสามค่ำ บังอยังเปแตรีศก กักราช ๑๒๒๓ เปนวันที่ ๓๙๗๖
ในราชการประจุบันนี้

ฯ

สำนักหอสมุด

ประกาศ ทวาย ไรย ถนน การ พระศพ

มีพระบรมราชโองการมา พระขนิษฐาสุรสิงหนาท ให้
 ประกาศแก่เจ้าหม่อมมุลนายแลไพร่ทั้งปวง ให้ทราบทั่วกันว่า
 ในการพระศพครั้งนี้ ก็ไม่เป็น การใหญ่ยิ่งนักเหมือนดัง
 ครั้งพระบรมสพ ซึ่งโดยตั้งราชวัติมีฉัตร รวยทาง เช่น การใหญ่
 ครั้งนี้ไม่ได้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า จะให้เกณฑ์ไพร่ให้หาทราย
 เกรายไรย ถนน ทาง ชักรถเชิญพระศพมานั้น เพราะทรงเห็น
 ว่าท้องถนน ก็แพงของก่อสร้างใหม่ไม่นานนัก ยังเรียบริษัทยก
 อยุ่ไม่ยัยเงินลุ่ม ๆ ตอน ๆ เหมือนอย่างแต่ก่อน ไม่ควร
 ที่จะทำให้ไพร่ไต่ความเดือดร้อน เพราะต้องเกณฑ์เสียเงิน
 ค่าทรายเลย เพราะฉะนั้นจึงไม่ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง
 ให้เกณฑ์กันเอาทรายมาเกลี่ยตามถนนเหมือนครั้งก่อน ๆ
 นั้นเลย แต่เจ้าพนักงานได้เคยเห็นการแต่ก่อน ๆ เช่นอย่าง
 มาแล้ว จึงได้เกณฑ์ไปโดย อย่างเก่า ครั้นทอดพระเนตรเห็นจึง
 ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้ประกาศเสียว่า ถ้าผู้ใด
 ได้ซื้อทรายมาไรย แขนเงินเท่าไร ให้มาคิดเอาเงินแต่ในหลวง
 จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ อย่าไป
 เรียกเอาแต่ไพร่เลย ถ้าผู้ใดไปเรียกเงินค่าทรายแต่ไพร่หลวง
 ได้มาแล้วเท่าไร ก็ให้ผู้นั้นคืนให้ใช้ให้เสียแก่ไพร่

08/10/2566

ผู้ที่ต้องเกณฑ์นั้น ให้ครบถ้วนเสร็จกันในเดือนนี้โดยเร็ว เมื่อ
 ไพร่คนใดได้รู้ประกาศนี้แล้ว ถ้าได้เสียเงินมาเท่าไร
 แก่เจ้าหม่อมมณายก็ให้มารับมาทวงเงินของตัวที่เสียมานั้นไป
 ถ้าเจ้าหม่อมมณายผู้หนึ่งผู้ใด ยังขึ้นไปเรียกไปเก็บเงินค่าทวาย
 ไรยถนนั้น ก็อย่าเชื่อ อย่าให้ ถ้าเจ้าหม่อมมณายมีฟัง
 ชินเรียกก็ตั้ง กเงินที่เรียกมาไว้แล้วไม่คืนให้แก่ไพร่ก็ตั้ง
 ให้ไพร่มาร้อง ถวายฎีกาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะ
 ทรงพระมหากรุณาโปรดให้มีพระลาการชำระให้ ฯ แต่ไพร่
 จะชักเจ้าหม่อมมณายด้วยเหตุอย่างอื่น ๆ นอกจากเรื่องนี้
 คือทะเลนต์เข้าเดือน ยี่สิบเดือน ๆ จะยกเดือนคิดเป็นค่าทวาย
 จ่ายการแลอื่น ๆ ผู้ที่ต้องเกณฑ์นั้น จะพาโลมาร้อง ถวายฎีกา
 แล้วไม่โปรดให้ชำระให้ ประกาศมาวันพุธ เดือนห้า
 แรมสองค่ำ ปีจอจัตวาศก คักราช ๑๒๒๔ เป็นวันที่ ๓๔๐
 ในรัชกาลพระจุบน์

ประกาศ ทัก อ้วน ผอม

มีพระบรมราชโองการ มาร พระบัณฑิต สรสังฆมหาเถร ให้
 ประกาศว่า การที่มีผู้ไปไล่ตักทาย เจ้านายผู้มีบิณฑบาตก็สง
 กับการใน พระราชทักว่า อ้วน ว่า ผอมนี้ เปรียบนงคตไม่ควร
 ตามเหตุที่อ้างเป็นหลายประการ คือ คำว่า อ้วน ว่า ผอม เช่น
 คำขยาย คำทำ คำเลว ประการหนึ่ง คือ เขาว่า ที่ควร จะ วิ
 ตกเป็นประมาณ ว่า ที่ว่า อ้วน ใน สัตว์เคี้ยวธัญญา มาพบ มาเจรจา ใน
 มนุษย์มีศักดิ์สูง ไม่มีประโยชน์ประการหนึ่ง คือ ทำให้กำเริบ
 มิ่งขวัญของกายผู้มีศิริ ด้วยการเจรจาขัดแค้นการที่ไปราด
 ห้ามมาประการหนึ่ง ซึ่งว่า คำว่า อ้วน ว่า ผอม เป็น คำ คำ คำ
 เลว คำขยาย นั้น พงเจ้าเตี๋ยปากผู้ใด ๆ ที่มีอิทธิยาไศรย
 เมื่อเขาจะต้องพูดว่า เจ้านายผอมไปแล้ว อ้วนขึ้น เขาก็ยอม
 ว่า ชยพระ องค์ แล ทรงพระเจริญฤฯ พ่วง พิทักษ์ โทษมาก เขาไม่
 ว่า อ้วน ว่า ผอม มิใช่ฤฯ อื่นๆ เปรียบความให้เห็นตัว อย่าง ใน
 ถ้อยคำเหมือนเจ้าจอมมารคาศรี ใน พระเจ้าพี่นางเธอ พระ องค์
 เจ้าขุขฉา คือ เจ้าจอมที่เป็นบุตร เจ้าพระยาศรัย ขรรษา ขิราช
 แล เป็นน้องเจ้าพระยาอภัยภูธร แล พระยาอนุชิตชาญไชย
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 ๒ คน ทั้ง แล เป็นอาเจ้าพระยาวยมราช พระยาเสนาภเบศร์ บัณฑิต
 แล พระยาอนุชิตชาญไชย หุ่น แล ผู้อื่น ๆ นั้น เมื่อแผ่นดินพระ

ยาท สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย   เจ้าจอมมารคำศรี
 เสนอเจ้าจอมมารคำศรีใหญ่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาษาการ
 ฝ่ายในค่าช่โดยมาก ท่านทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนไปจนไพร่
 เหว่ยำเเองเกรงกลัว นิช่ถือมาก   เมื่อ จะเรียกชอก ช่อเคิมว่า
 คุณศรี   เจ้าคุณศรีก็ระคาถปาก   จึงอาไสเอาสัณฐาน
 ภายเจ้าจอมมารคำนี้   ซึ่งแปลกกันกับสัณฐานภายคุณนุ่น
 พระบรมญาติ   ที่เรียกว่าเจ้าคุณวังหลวงผู้ว่าราชการในพระ
 ราชวังโคยมาก เหมือนกันนี้   เสนอที่อ้างแล้วจึงเรียกนาม
 แปรไปว่าเจ้าคุณพี   ชื่อนี้ก็ยังแจจอยู่แก่เหล่าหลาน
 แดญาติสืบมาคืตเด็ก   ถ้าคำว่าอ้วนว่าผอมเป็นคำ
 คืเขาจะยกว่าเจ้าคุณพีทำไม   เขาจะมิเรียกว่าเจ้าคุณอ้วน
 ฤ   อนึ่งเมื่อเรียกข้างเจ้าจอมมารคำศรี ว่าเจ้าคุณพีแล้ว
 คุณนุ่น พระบรมญาติผู้ว่าราชการ ก็เป็นคู่กัน   ก็ควร จะเรียก
 ว่าเจ้าคุณผอมเพราะ คำว่าผอมเป็นคำต่ำ   จึงเรียกว่าเจ้าคุณ
 วังหลวงโคย เทียบกับคุณคุ่มนี้้องท่านนี้   ซึ่งเป็นผู้ใหญ่
 ว่าราชการในพระ บวรราชวังมีผู้เรียกว่าเจ้าคุณวังนำ   แด
 คุณกระต่ายนี้้องท่าน ซึ่งในเวลานั้นไต่ เป็นผู้ ใหญ่ในข้าหลวงใน
 เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพยวดี   ซึ่งเสด็จอยู่ที่พระ ปรีคช้าย แดพระที่
 หนึ่ง วิมาน รัญญา   ซึ่ง นิช่เนื่อง ในคัมพระมหาปราสาทนี้ว่า

08/10/2566

เจ้าคุณปราสาท ก็ซึ่งชื่อว่าเขาการที่ควร จะวิตกเป็นประมาณ
 ว่าก็ว่าชั่วในสัตว์เคี้ยวธัญญาพคมาเจรจา ว่าในมนุษย์มีศักดิ์
 สูงไม่มีประโยชน์นั้น คือว่าให้^๒เห็นด้วยกันว่าการที่จะวิตกแล้ว
 แลคิดว่าผอมเป็นชั่ว สรรเสริญว่า อ้วนเป็นดี เป็นประมาณ ของ ประ
 โยชนนั้น ต้องการใน สัตว์เคี้ยวธัญญาพค จำพวก คือ สัตว์
 ที่จะ เป็นพาหนะ จำพวกหนึ่ง สัตว์ที่จะต้องการเนื้อที่เรียกว่า
 มังสะเป็นอาหาร จำพวกหนึ่ง เมื่อผู้ใดจะชื้อหาช้างม้าโค กระ
 บือ อสุลา ซึ่ง เป็นพาหนะ จะใช้แรง ก็ย่อมสรรเสริญ สัตว์ที่
 อ้วนที่ สัตว์ที่ผอม สัตว์ที่ อ้วน มีราคา มาก สัตว์ที่ผอมมีราคา
 น้อย ถึง สัตว์ที่เป็นอาหาร คือ สกรแพะแกะแล สมัน กวาง ซાય
 ตลอดจนไป จนเข้คไก่อ " แลปลาบั้นท้ายที่จะใช้เนื้อเป็นอาหาร
 ผู้ชื้อหา ก็ต้องการก็เลือกหา สัตว์ที่ อ้วน เพราะมี เนื้อมาก สัตว์
 ที่ อ้วน มีราคา มาก เพราะ สัตว์ที่ ผอมเป็นที่สงสัยว่า เป็น สัตว์ที่มีโรค
 ก็ความ อ้วน ความผอม นั้น เมื่อมาพิจารณาในมนุษย์ แม้
 ในคนที่ จะ ใช้แรง เป็น ทายกรรมกร ฤๅ ทหาร แล คน มวย คน ปล้ำ
 ท่าง ๆ มีชนิมขรุษ คือ คน สันฐาน กลางนั้น เป็นดี คน อ้วน
 นึกเมื่อเป็น ทาย วัง คาม นายไม่ไหว ใช้บั้นท้าย ชื่น ร่าง ร้าง
 หลังคาไม้ไค้ มีก หอบข้อแฮอยู่ ถ้าเป็น มวย เป็น ปล้ำ ถูกเตะ ถูกชก
 หก ล้มลง ตก ไม่ขึ้น ถ้าผอม นึก ใช้แบก ใช้ หาม ของใหญ่ ของ

หนัก ไม่ใคร่ได้ โรเรหนัก ถ้าเขนมวย เข่นปล้ำแรงน้อยไปชก
 เขาไม่แตก เตะเขาไม่ล้ม แต่ผู้ที่สลึง คนอ้วน ที่คนผอม นั้น
 คนเหมือน ที่ จะ ว่าคน อ้วน อยุ่ ยืน คนผอม อยุ่ สั้น การ นั้น ก็ไม่
 จริง ไม่เป็น ประมาท ๓ จันชั้น ที่ เป็น พระยาพิศาลศก
 ผล ที่ เป็น ผู้ อ้วน อย่าง เอก อยุ่ อ่อนกว่า พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็น พระราช
 ภาระวิ ซึ่ง เป็น ผู้ ผอม อย่าง เอก นั้น ถึง ๓๒ ปี ก็ เกิด โร
 เต่า พระยาพิศาลศก ผล จึง ตาย ไป ก่อน พระราช ภาระวิ ๔
 ก็ ช้อ ซึ่ง ว่า ทำ ให้ ถ้า เว็ มิ่ง ขวั้น ของ กาย ผู้ มี ศิริ วั ย การ
 เวจา ชัก แก่ การ ที่ ไป รวด ห้าม มา นั้น ให้ สืบ สัก เกศ เขา เด็ด
 คน ที่ เลียง เต็ก ต่อ หน้า เต็ก นั้น เขา ไม่ ว่า อ้วน ว่า หนัก ว่า น่ารัก
 หน้า ชม เพราะ ว่า คี มี ก ถลัน เป็น ร้าย แต่ ซึ่ง ว่า ชบ ว่า ผอม
 ไป นั้น นิ คามารดา แล ญา ตี เลียง เต็ก มี ก วิทก เพราะ เหตุ ที่ ว่า
 เด็ก ไม่ รู้ จัก รัก ษา ทวี การ ที่ รัก ษา ทวี เต็ก นั้น เป็น ชระ ของ ผู้ ใหญ่
 ที่ จะ ได้ ทำ หมอ มา ประ กอบ ยว แล ชู เซ็น ชิน ใจ ให้ เต็ก กิน ก็ ผู้
 ใหญ่ ทั้ง ปวง นั้น ชิว ทร ของ เขา ๆ ก็ รัก เมื่อ จะ สบาย ไม่
 สบาย ทวี เขา รู้ ก่อน ผู้ อื่น กาย ของ เขา ๆ ก็ เห็น อยู่ เป็น นิ คย
 วัลย ส่อง กระจ ก อยู่ ทุก วัน ถึง ที่ ไหน จะ ไม่ มี กระจ ก ก็ หา หน้า
 08/10/๒๕๖6
 ไล่ ชน ส่อง ต หน้า คุบ ของ ทวี เป็น ชระ มคา ไม่ ต้อง การ ที่ ผู้
 อื่น จะ ปร่า ไล่ ล่วง เกิน เข้า มา ๕ ถ้า ทก หย ออก ว่า สี่ สี่ ล้าน

ตีกันว่า เพราะพตเป็นการเล่น ไม่เอื่อมถึงชีวิต ชั่ววง ก็การ
 ที่ตกว่าอวนว่าอวมเนน เมื่อเพราะเหตุไปเป็นการเอื่อมถึงชีวิต
 ชั่ววง แลผู้ปกไว้ตัวสงเป็นเหมือนคังบิคา มารดา สยประ
 มาทเจ้าของกายผู้ที่คองที่กันนี้ ให้เป็นเหมือนคังเค็ก ๆ
 ไม่รู้จักรักษาตัว ๆ ก็ทำนทั้งหลายทั้งปวง บัดนี้ไม่มีใคร
 จะสังเกตุการเรื่อรึงที่โกทุกเอา จนถึงในพระเจ้าแผ่นดิน
 ที่มีพระเทศาณภาพเป็นทลบทพม ก็ยังล่องเกินกรายทลทักทาย
 เนิอง ๆ ไม่ระวังว่าเป็นการคำสงเกินเลย การทักทายอย่าง
 นี้มักมีมาแต่พระสงฆ์แลหมอแลท่านผู้ใหญ่ ๆ ช้างในช้างนำ
 เพราะ ฉนั้นบัดนี้จึงมีพระบรมราชโองการให้ประกาศห้าม อย่า
 ให้ใครล่องเกินทักทาย อย่างที่ว่าแล้ว ทั้งพระสงฆ์แลคฤหัฐ
 ชาววัดชาววา ถ้าพระสงฆ์จะเข้ามาใน พระราชทานุวัณโ
 เวลาใด ให้สังฆการี เชิญพระราชบัญญัตินี้ มาว่ากล่าว
 เตือนสติให้ระวัง ด้วยพระสงฆ์มีภุช ๗ เพ็ช ๗ ไสล ๗
 เลือน ๆ ฝ่ายข้าราชการผู้ใหญ่ ๆ สูงอายุเล่า ก็ให้กรมวัง
 คอยเตือนห้ามปราม อย่าให้กรายทลทัก ทายเกินเลยได้ หมอ
 ถวาย อย่างงานถวายพระโอสถมักใกล้ที่จะกรายทล อย่างนี้ เมื่อ
 เวลาไรเรียกหมอ ให้ชาวที่คอยกำชัยให้ระวัง อย่าให้
 กรายทลทักทายได้ ถ้าผู้ใดมีฟัง ชื่นกรายทลทัก ทายคังนี้

08/10/2566

จะให้ส่งพระราชอาญาทวนด้วยไม้ทวน ๕๐ ที่ สังฆการี
 แลชาวที่ แลกรมวัง อยู่ในเวณที่เกศเทศชั้นนี้ จะต้องให้รับ
 พระราชอาญาด้วยคนละ ๓๐ ที่ ๒๐ ที่ ตามโทษานโทษที่
 ใดตกเดือนข้าง แลไม่ได้ตกเดือนเลขตามสัญญาที่ผู้กำกับนี้
 คือถ้าใน พระสงฆ์จะลงโทษแก่สังฆการี ถ้าในหมอ จะลง
 โทษแก่ชาวที่ ถ้าในข้าราชการ จะลงโทษแก่กรมวัง ถ้า
 ท่านผู้ใดที่ไม่ควร จะรับพระราชอาญา คือ พระสงฆ์ก็จะให้
 มีเขี้ยวปรับถ่ายโทษคน ถึงในข้าราชการฝ่ายในแล้ว เมื่อ
 ท้าวนางฤๅท่านอื่น ๆ จะภาษุใดเข้าเฝ้า ก็ให้คอยตักเตือน
 ห้ามปรามกำชับผู้หนัก่อน ถ้าเกิดเหตุขึ้นเพราะผู้ที่เขาเฝ้า
 จะลงโทษแก่ท่านผู้นำเฝ้านี้ด้วยตามโทษานโทษ ประกาศ
 มาวันเสาร์ เดือนหก ขึ้นห้าค่ำ ปีจอจัตวาศก คักราช ๑๒๒๘
 ๒๒๖๗ วันที่ ๕๐๐๗ ในราชกาลประจุบันนี้

สำนักหอสมุด

ประกาศ ออก อัฐ โสฬศ เสี้ยว ซีก ที่ ๑

มี พระบรมราชโองการ มารพระบัณฑูร สุรสิงหนาท ให้
 ประกาศแก่ท่านทั้ง หลาย ชาย หญิง ใหญ่ น้อย ใน พระนคร
 นอก พระ นคร ทั่วทั้ง พระราชอาณาเขต ให้ทราบทั่วกัน
 ว่า บัดนี้ ในกรุง เทพมหานคร คึกประ กอบ การ กดไฟ ทำ
 กะแปะ กีบ ขันใหม่ ผสม ด้วย ทอง แคน กีบ ขาว กีบดำ ทำ
 ให้ แฉง กว่า กีบ ปรกติ นำหนึ่ง มีตรา จักรรูป ข้าง อยู่ กลาง
 มีอักษร ไทย ขอก ประมาณ อยู่ ข้าง บน เลข แด อักษร อังกฤษ
 ขอก ประมาณ กระ หินาย อยู่ สอง ข้าง มีอักษร จีน ขอก ประมาณ
 อยู่ ข้าง ล่าง นำหนึ่ง มีตรา ประจำ แผ่น กีน ประอบ นันนี้ ทุกแผ่น ๆ
 กะแปะ อย่าง ใหญ่ ใช้ แทน เข็ม ร้อยหนึ่ง เปน ๘ แผ่น เพื่อง ให้
 เรียก ชื่อว่า อัฐ ๆ กะแปะ อย่าง เล็ก ใช้ แทน เข็ม ห้าสิบ
 เปน ๑๖ แผ่น เพื่อง ให้ เรียก ว่า โสฬศ ๆ ให้ ท่าน ทั้ง
 ปวง เชื้อ ดือ ชื้อ จำย ชาย แลก แก่ กัน เด็ด เมื่อ ผู้ใด ได้ ไป
 ครบ ๘ อัฐ แด ๑๖ โสฬศ ตามกำหนด ก็นับ ว่า เปน เพื่อง
 ชื้อ ไป จน มาก เท่า ไ้ ๆ ควร ระ คึก เปน เงิน ซึง สอง ซึง จน สิบ ซึง
 ร้อย ซึง กก็ ถ้า ระ ค้อง การ เงิน ก็ ให้ รวม มา ชัน ที่ ที่ ชัน
 08/10/2566
 กระ กายหมาย ใช้ แทน เงิน ขึ้น เด็ด เจ้าพนักงาน ผู้รับ จะ ให้
 เงิน ตาม กำหนด ครบ ๘ อัฐ ฎา ครบ ๑๖ โสฬศ จะ ให้ เงิน

ไม่เป็นประโยชน์ ถ้าผู้ใดจะใคร่ได้กระแจะแทนเมียร้อยเย็บ
 ห้าสิบไปใช้ ถ้าจะใคร่ได้เงินก็ให้รวบรวมตีกบ่อย่นนี้มา
 ขายหน้าหนัก ๗ คำสั่งต่อเพียง จะต้องการเงินก็จะได้เงิน
 จะต้องการกระแจะแทนเมียร้อยเย็บห้าสิบ ก็จะได้กระแจะ ๘ อัฐ
 ๑๖ โสฬศ แล ๘ อัฐกับ ๘ โสฬศ แล อัฐกับ
 โสฬศเจ็ดจวนก็อย่างอื่นนอกเพียงหนึ่งเท่า ราคาตีกบ่อหนัก ๗
 คำสั่งไป ให้มาขายยังโรงจักรที่ตรากระแจะ ถ้าแม่ตีบูก
 ที่เอามาแลกไม่ถึง ๗ คำสั่ง ถ้ามีเสศเกิน ๗ คำสั่งไป
 ไม่ถึง ๑๘ คำสั่ง แลซึ่งคำสั่งหนึ่งแลอื่น ๆ ไปราคาตีก
 เสคนั้น ก็จะต้องคิดเช่นกระแจะอัฐแลโสฬศกระจักรกระจายไป
 ถ้าเสศเพียงบาทเดียวไม่คิดให้ ถ้าเสศเป็น ๒ บาทก็ตี ๓
 บาทก็ตีให้ราคาโสฬศหนึ่งต่อ ๆ ขึ้นไปไทย อย่างนี้จนถึง ๒๘
 บาทครบ ๗ คำสั่งแล้ว จะให้เพียงหนึ่ง แต่ถ้าเมื่อราษฎร
 เขาไปใช้สอยลากไปใสมา ถึงจะลี้ก ร้อยหรือชากหน้าหนัก
 ไปข้างๆ ลายลยเลื่อนขู้นี้ไป แต่ถ้าเห็นปรากฏอยู่ข้างภอเชอ
 โท ว่าของที่ทำไปจากในหลวงแท้ มีใช้ของปลอม เมื่อ
 เขาขึ้นเงินที่พระคลัง ก็คงจะให้เต็มตามพิกักไม่ลดหย่อน แต่
 ถ้าเขาไปเกาะให้ทะเลถูกทำให้ขึ้น ให้ขาดเสียรูปทรงสีจางไป
 แลแล้ว จะเอามาขึ้นเงิน จะรับเอาเงินไปตามพิกักไม่ได้

จะต้องเอากระเปาะทะเลๆๆ ขาดวันหนึ่ง ขึ้นซึ่งโต๊ะเก้าอี้
 เท่าไรแล้ว ให้เอากระเปาะเสียนั้นมาแตกกระเปาะที่ไปหนักถึง ย่าง
 สองหนักบ้าง ตามกระเปาะที่เสียนมากแลเสียนน้อย ๆ อึ่ง
 ถ้าผู้ใครรับกระเปาะไปแต่เจ้าพนักงาน ในการจำหน่ายต่าง ๆ
 แล้ว เลือกว่าเห็นว่า ร้อย หรือ โกลด์ จะขายเป็น ๆ ที่ลายลบเลือน
 ไปไม่ชอบใจ จะขอเปลี่ยนใหม่ ถ้ากระเปาะนั้นยังไม่แตกยังไม่
 ขาด จะแลลเอากระเปาะที่ไปใส่ไว้ แต่ถ้าเอาไป
 เปลี่ยนเอากระเปาะที่ทะเลแตก ขาดเสียไปแล้ว มาจะรับไป
 จากเจ้าพนักงานจำหน่ายให้ไปจะเชื่อไม่ได้ จะต้องซื้อแล้ว
 คิดให้คำนานหนักถึงว่าแล้วนั้น ๆ อึ่งเมื่อมีใครมีกระเปาะ
 มาก จะขอจ่ายขายแลกแก่กัน เมื่อผู้ซื้อผู้แลกเกยง จะให้
 เพิ่มให้บ้าง ก็ตามแต่ใจผู้ขาย จะยอมกัน แต่เมื่อมาขาย
 มาแลกที่โรงจักรที่ตรานั้น จะให้เจ้าพนักงานยอมเพิ่มให้เกิน
 กว่ากำหนดที่ว่าแล้ว จะยกย้ายไปอย่างช้อขายจ่าย แลกหอย
 ซึ่งเรียกว่าเขย เพิ่มขึ้น ลดลงมาก ๆ น้อย ๆ นั้นไม่ได้
 ราคาหลวงต้องยืนอยู่ตามกำหนดที่ว่าแล้ว ประกาศมาณวัน
 จันทร เดือนสิบขึ้นค่ำหนึ่ง บัจอจัตวาศก รัตนราช ๑๓๒๔
 เปนวันที่ ๔๑๑๑ ๐8/10/2566 ใ้พระราชกาลประจันนี้

ประกาศ ออก อัจฉิโสฬศ ชักเสียว ที่ ๒

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรฯ สรรสิ่งมหานาท ให้
 ประกาศแก่ท่านทั้ง หลายชายหญิง ใหญ่ น้อย ในพระนคร
 นอกพระนคร ทั้งปวง ท้าวทั้งพระราชอาณาเขตให้ทราบทั่ว
 กันว่า บัดนี้ในกรงเทพมหานครคิดประกอบกรกลไฟ ทำ
 กะแปะ ตีบอกขึ้นใหม่ผลสมด้วยทองแดง คีบอก ขาวตีบอกดำ ทำ
 ให้แรงกว่าตีบอกปรกติ นำหนึ่งมีตราจักรรูปช้าง อยู่กลาง
 มีอักษรไทย บอกประมาณ อยู่ข้างบน เลขแล อักษรอังกฤษ
 บอกประมาณ กระหยาบ อยู่สองข้าง มีอักษรจีนบอกประมาณ
 อยู่ข้างล่าง นำหนึ่งมีตราพระจำแผ่นดินประจักษ์เรือกแผ่นดิน กะแปะ
 อย่างใหญ่ ใช้แทนเขี้ยวร้อยหนึ่งเป้ง ๘ แผ่นเพองให้เรียก
 ชื่อว่า อัจฉิ กะแปะ อย่างเล็ก ใช้แทนเขี้ยวห้าสิบเป้ง ๑๖ แผ่น
 เพองให้เรียกชื่อว่าชื่อโสฬศ ฯ ให้ท่านทั้งปวง เชื้อถือชื่อ
 จ่ายขายแลกแก่กันเถิด เมื่อผู้ใดได้ไปครบ ๘ อัจฉิแล ๑๖
 โสฬศ ตามกำหนดที่นี้ว่าเป้งเพอง ขึ้นไปจนมากเท่าใด ๆ
 ควรจะคิดเป้งเงิน ซึ่ง สอง ซึ่ง จน สิบ ซึ่ง ร้อย ซึ่ง ก็ดี ถ้าจะ
 กองการเงินก็ให้รวมมาขึ้นหนึ่ง ขึ้นกระทายหมายใช้แทนเงิน
 นั้นเถิด เจ้าพนักงานผู้รับจะให้เงินตามกำหนดครบ ๘ อัจฉิ
 ฤาครบ ๑๖ โสฬศเป้งเงินเพองหนึ่ง ฤากะแปะ อัจฉิแล

08/10/2566

โสฬศ เจือกัณคคือ ๕ อัฐกัณ ๘ โสฬศ ฤา เจือกัณ อย่าง
 อื่น ๆ ก็ จะให้เงินเพองหนึ่ง ๆ หอยเยบซังเคย ใช้ อยู่แต่ก่อน
 ก็คงให้ ใช้ อยู่ตามเคย เดิกไม่ห้าม เพือ จะได้ ใช้ ในปลายใน
 เสกต่ำกว่าห้าสิยเยบลงมา ก็เมื่อราคาเยบเยบ ๘๐ ต่อ
 เพอง อยู่อย่าง เช่น ยทินก็เพนคืออยู่แล้ว เพราะต้องตามกฎหมาย
 ถ้าสิยต่อ ไปเยบ น้อย ลงราคาไม่ถึง ๘๐๐ ต่อ เพองราคาจะเยบ
 อัฐแลโสฬศ ก็ จะคงให้ ชินเงินแค่พระคลัง ๘ อัฐเพม
 เพอง ๑๖ โสฬศ เปนเพอง ยง ยน อยู่ ไม่ก็คิดตกไป ตามเยบ
 ลอย ถ้าหากว่าลดค่าต่าง ประเทศ จะเก็บ หอยเยบ มาขาย มากมาย
 ชินถึงก่อน จ. ราคาเยบลดมากกว่า ๘๐๐ ต่อ เพอง ชินไป ก็
 เห็นว่าผู้ เก็บหอยเยบมาขายแลผู้ ซอหอยเยบไว้จับจ่าย ใช้ ลอย ให้
 แพร่หลาย จ. ราคาเยบ ตกเกินกว่า พระ ราชกำหนด กฎหมายไป
 ชิน เปน อัน ขัดขวาง แก่ทางที่ จะ ทำกระแะไซ้ เมื่อเพนถึง
 นี้ จะต้องตั้ง ภาษีใหม่ ยกภาษีร้อย ๕ กสาม ใน เยบ เปน สิณค่า
 นั้น เสียแล้ว คิด ๕ กสาม แต่ผู้ ชายเยบมากไปกว่า ๘๐๐ ต่อ
 เพอง เปน ประโยชน์ แก่แผ่นดินบ้าง ๆ หนึ่งก็ยกย่อย ในบ้านในเมือง
 คือเครื่องรปลันท์ต่าง ๆ ที่ช่างติยกทำ ในเมืองนี้ คุมมาแต่เมืองจีน
 คือ ถ้าซาแลอื่น ๆ ผู้ ซอไปใช้ ลอย ซอ รุดแล้ว ทอที่ หึง เสีย
 ก็มี อยู่ มาก ไม่เปน ประโยชน์ ถ้าผู้ใด จะ ใครได้ กระ แะ แทน

08/10/2566

เข็ญ ร้อยเข็ญห้าสิบไปใช้ ฤๅ จะใคร่ได้เงินก็ให้รวบรวม

คิยกย่อยนั้น มาขายที่โรง จักรทำกะแปะ ในพระบรมมหาราชวัง

คิคน้ำหนัก ๗ ตำลึงต่อเพ็ญ จะต้องการเงินก็จะได้เงิน

จะต้องการกะแปะ แทนเข็ญ ร้อยเข็ญห้าสิบ ก็จะได้กะแปะ ๘ อัฐ

ฤๅ ๑๖ โดฬศ แล ๔ อัฐ กับ ๘ โสฬศ แล อัฐกับโสฬศ

เจือจางกันอย่างอื่นพอเพียงหนึ่งเท่าราคาคิยกหนัก ๗ ตำลึง

ให้ได้ไปตามชอขใจ ถ้าแม่เตียกที่มาแล้วไม่ถึง ๗ ตำลึง

ฤๅมีเสศเกิน ๗ ตำลึงไป ไม่ถึง ๑๔ ตำลึงแลซึ่งกับตำลึง

หนึ่งแลอื่นต่อ ๆ ขึ้นไปราคาคิยกเสศนั้น ก็จะต้องคิดเข็ญกะแปะ

อัฐแลโสฬศกระຈักกระจายให้ดังนี้ คือถ้าเสศเพียงบาทเดียวไม่คิด

ให้ ถ้าเสศเกินถึงตำลึงก็ ๓ บาทก็จะได้ราคาโสฬศหนึ่ง

สี่บาทฤๅห้าบาท จะให้สองโสฬศ หกบาท จะให้สามโสฬศ

เจ็ดบาทแปดบาท จะให้สี่โสฬศ เก้าบาทสิบบาท จะให้ห้าโสฬศ

สิบเข็ญบาท ฤๅสามตำลึง จะให้หกโสฬศ สิบสามบาท จะ

ให้เจ็ดโสฬศ สิบสี่บาทสิบห้าบาท จะให้แปดโสฬศ สิบหก

บาทสิบเจ็ดบาท จะให้เก้าโสฬศ สิบแปดบาท สิบเก้าบาท

จะให้ สิบโสฬศ ยี่สิบบาท จะให้ สิบเอ็ดโสฬศ ยี่สิบเข็ญ

บาท ฤๅห้าตำลึงถึง ๑๐ จะให้ สิบสองโสฬศ ยี่สิบสามบาท

ยี่สิบสี่บาท จะให้ สิบสาม โสฬศ ยี่สิบห้าบาท ยี่สิบหกบาทจะ

08/10/2566

ให้ สิบสี่ โสฬศ ยี่สิบ เจ็ด บาท จะ ให้ สิบห้า โสฬศ ยี่สิบแปด บาท
 ครบ เจ็ด คำดัง แล้ว จะ ให้ เพลงหนึ่ง โดย อุยวระ รัตติ ต่อ ขึ้น
 ไป ทกระ ณะ ระ เจ็ด คำดัง ๆ เทอญ กระแปะ อัฐิ แล โสฬศ
 จำพวกนี้ เมื่อ รามฎว ไ้ รัย ไป ใช้ ส้อย ลาก ไส้ ไป มา ถึง
 จะ ลัก ร้อย หรอ ขาคน้ำหนัก ไปข้าง กัด ก็ ลาย ลบ เลื่อน ชู ขึ้น ไป
 ข้าง กัด ถ้า ยัง เห็น แปร ากฎ อยู่ กอ เชื้อ ไค ว่า เปน ของ ที่ ทำ
 ไป จาก ใน หลวง แท้ มี ไซ้ ของ ผู้ อื่น ทำ ปลอม แล้ว เมื่อ จะ นำ
 มา เปลี่ยน ขอ รัย เงิน แต่ พระ ครลิ่ง มหา สมบัติ ไป ก็ คร จะ ให้ เต็ม
 ความ กำหนด ๘ อัฐิ เพลง ๑๖ โสฬศ เพลง ไม่ ลด ห้อย
 แต่ ถ้า ผู้ ไ้ กระแปะ ไป เจาะ ทำ ให้ ทะลุ เสีย ฎาท กพิ พ้น ให้ ชาติ
 ขึ้น เปน ท่อน เสีย รูป สลึง จาน ไป แล้ว จะ มา ขอ ขึ้น เงิน ตาม จำ
 นวน นัย กระแปะ ที่ ชาติ ที่ ตก เปน ท่อน เปน ชน แล ทะลุ เสีย แล้ว นั้น
 ภาษ กำหนด ๘ อัฐิ ๑๖ โสฬศ เปน เพลง ไม่ ไ้ ถึง ลวด
 ลาย ตรา เดิม ยัง เหลือ อยู่ ข้าง ก็ จะ รัย ไม่ ไ้ เพราะ ถ้า ยอม รัย
 ก็ จะ เปน ทาง ที่ จะ ให้ มี ผู้ คิก แกล้ง ตก กระแปะ หนึ่ง ให้ เปน สอง ท่อน
 สาม ท่อน มา ขึ้น เงิน ให้ ไ้ เงิน มาก มี ก่า ไร ไป จะ รัย ไ้ แต่ กระแปะ
 ที่ คร รูป เดิม ไม่ ต้อง ตก ต้อง เจาะ ถึง จะ ลัก หรอ ชู ขึ้น เสีย ลวด
 ลาย ข้าง ก็ ไม่ ว่า ถ้า ลาย ตรา ยัง ปรวั กฏ อยู่ กอ เชื้อ ไค ก็ จะ ขึ้น
 ก็ กระแปะ ที่ เจาะ ทะลุ แล ฎาท กพิ พ้น ชาติ ขึ้น เสีย สลึง จาน แล้ว นั้น

08/10/2566

ถ้าจะใคร่ขอแลกกะแปะก็ไปให้ก็ได้ ก็ จะยอมให้ ซึ่ง กะแปะ
 ที่ ยี่เยิน นี้ เย็น น้ำ หนักเท่าไร ก็ จะ ซึ่ง กะแปะก็ คิด ให้ไป
 แต่ กิ่ง หนัก คือ ถ้า กะแปะ เล็ย หนัก ๒ คำลึง จะ ซึ่ง
 กะแปะก็ หนัก เพียง คำลึง หึ่ง ๆ ภูมิ เลิศ เลิศ นี้ ย่อ ครอบ จำ
 นวน นิม แผลง ให้ไป เพราะ กะแปะ เล็ย จะ ต้อง หลอม ทำ ใหม่ ชาติ
 เนื้อ สด เพ็ล้ง ไป มาก จะ แล หาร ัก ต่อ หนัก ไม่ ได้ ๆ อึง เมื่อ
 เจ้า พนักงาน จำ กะแปะ ไป ใน การ จำ หน่าย ต่าง ๆ ตาม ราชการ
 ให้ ผู้ ซึ่ง จะ รัย กะแปะ ไป นั้น เลือ ก สัน ตรว ะ ตรา เล็ย ต่อ หน้า เจ้า พนักงาน
 ถ้า เห็น ว่า ร้อย หรือ ใกล้เคียง ยี่เยิน ภูมิ ลาย ทย เล็ย ไป ไม่
 ชอบใจ ก็ ให้ ขอ เปลี่ยน เล็ย ใหม่ เจ้า พนักงาน จะ ยอม ให้ เล็ย
 ให้ เปลี่ยน ตาม ชอบใจ ใน เวลา แรก รัย ต่อ หน้า เจ้า พนักงาน
 นั้น เมื่อ รัย ไป พัน ที่ ต่อ หน้า เจ้า พนักงาน แล้ว จะ กลับ มา แลก
 เปลี่ยน ได้ อีก แต่ กะแปะ ที่ สัก หรือ ยี่เยิน เล็ย ลว ทย ลาย ยี่เยิน
 ถ้า จะ ไป เปลี่ยน กะแปะ ที่ ทย ชาติ หัก ล้น แล้ว มา สารา ภา ว่า
 กะแปะ นั้น ได้ รัย ไป จาก เจ้า พนักงาน จะ ขอ เปลี่ยน ใหม่ จะ ยอม
 ให้ เปลี่ยน ไม่ได้ เพราะ เป็น ที่ สง ไซ ว่า จะ รัย กะแปะ ก็ ไป เปลี่ยน
 กะแปะ เล็ย มา เปลี่ยน เล่า จะ ต้อง ให้ ซึ่ง กะแปะ เล็ย แลก กะแปะ
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 ก็ ไป แต่ ตาม หน้า หนัก เพียง ลึง หนัก ถึง ว่า แล้ว ๆ ซึ่ง ว่า มา
 รัย เพื่อ จะ รัย ความ คิด คน พาส ที่ จะ หัก จะ เจาะ กะแปะ หึ่ง

